МОТИВАЦІЯ

СТУДЕНТІВ НЕМОВНИХ ВНЗ ДО САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ ЗАСОБАМИ СУЧАСНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

За загальною редакцією О.В. Керекеши

МОТИВАЦІЯ СТУДЕНТІВ НЕМОВНИХ ВНЗ ДО САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ ЗАСОБАМИ СУЧАСНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

монографія

Одеса – 2021

УДК 378.147:331.101.3

Авторський знак М85

Рекомендовано до друку Вченою радою Одеського національного економічного університету Міністерства освіти і науки України

(протокол № 3 від 30 листопада 2021 року)

Рецензенти:

1. Кравчено Н. О., завідуюча кафедри теоретичної та прикладної фонетики англійської мови ОНУ ім. І.І. Мечникова, доктор філологічних наук, професор
2. Жердецька Л. В., завідуюча кафедри банківської справи ОНЕУ, доктор економічних наук, доцент
3. Семенова В. Г., доктор економічних наук, професор кафедри економіки підприємства та організації підприємницької діяльності ОНЕУ

Автори:

Розділ 1: Галашова О.Г., Карпова О.О., Маслова К.І., Петрова Ю.Ю.

Розділ 2: Керекеша О.В., Шостак І.І., Васильєва К.В., Георгієвська З.А.

Розділ 3: Заволока С.І., Бурлімова Б.М., Бадюл Л.М., Тарасенко М.І., Яслинська К.М., Дідур Ю.І., Руденко Г.О.

Авторський знак М85 **Мотивація студентів немовних ВНЗ до самостійної роботи засобами сучасних технологій:** колект. наук. монографія; [за заг. ред. О.В. Керекеши]. – М.: Ратопринт ОНЕУ 2021. стор. 445

Усі практичні завдання, використані викладачами кафедри, були розроблені відповідно до визначених педагогічних умов формування мотивації у студентів до навчання завдяки сучасним технологіям, а саме шляхом використання інтерактивних методів навчання іноземної мови для мотивації студентів до самостійної роботи; застосування мотиваційних засобів формування академічних навичок у студентів економічного профілю та використання сучасних технологій для створення наближеної до професійного середовища атмосфери навчання.

УДК 378.147:331.101.3

ПЕРЕДМОВА

Стратегія модернізації системи освіти України, курс до Євроінтеграції ставить вивчення іноземних мов у ряд пріоритетів розвитку сучасної освіти. Отже, актуальність дослідження мотивації студентів немовних ВНЗ до самостійної роботи засобами сучасних технологій, не викликає сумніву.

Дана робота присвячена проблемі підвищення мотивації студентів до самостійної роботи через використання інтерактивних методів навчання, формування навичок необхідних для майбутньої професійної самореалізації, а також створення атмосфери навчання наближеної до професійного середовища.

Перелік завдань дослідження включає визначення сутності мотивації; ролі інтерактивних методів навчання іноземної мови, визначення навичок необхідних студентам економічного профілю для майбутньої професійної самореалізації, а також ролі сучасних технологій в навчанні.

В кафедральній монографії представлен цікавий досвід кафедри щодо розробки та використання професійно-орієнтованих завдань з іноземної мови, роботи з діловою кореспонденцією, використання професійно-орієнтованих текстів та кейс-методу. В роботі приділено увагу не лише мотивації студентів, а й педагогічним умовам підвищення мотивації педагогів в Україні.

Використання професійно-орієнтованих завдань, навчальних ігор, ділового листування тощо дає змогу створити наближену до професійного середовища атмосферу навчання та сформувати у студентів не лише мотивацію до навчання, а й іншомовну професійну комунікативну компетенцію.

Викладачами кафедри у ході дослідження використовувались різноманітні математичні та емпіричні методи оцінювання отриманих даних – таблиці, відгуки студентів, анкетування тощо.

Об'єкт дослідження – процес навчання іноземної мови студентів немовних ВНЗ.

Мета дослідження – розробка завдань, технологій, підходів та заходів для підвищення рівня мотивації студентів немовних ВНЗ до вивчення іноземної мови та експериментально перевірити їх ефективність.

Методи дослідження:

– *теоретичні:* аналіз, порівняння, узагальнення, систематизація теоретичних положень для визначення понятійно-категоріального апарату дослідження й стану розробленості досліджуваної проблеми;

– *емпіричні:* діагностичні (спостереження, анкетування, тестування, бесіди) для з'ясування рівня мотивації студентів до вивчення іноземної мови, педагогічний експеримент у вигляді проекту для визначення ефективності визначених педагогічних умов формування мотивації у студентів немовних вузів за допомогою сучасних технологій;

– *статистичні:* методи математичної статистики для опрацювання результатів педагогічного експерименту.

Методологічними засадами дослідження були вихідні положення педагогічної науки, провідні ідеї теорії навчання; основні положення державних документів у галузі освіти та європейські стандарти володіння іноземною мовою; концепції розвитку вищої освіти в Україні. технології; філософські положення проектного, кооперативного навчання; поєднання сучасних технологій з інтерактивними методами навчання іноземної мови.
Дослідження доводять необхідність формування мотивації студентів до вивчення іноземної мови у групах з середнім та низьким рівнем володіння іноземної мови та підтримці мотивації у студентів з високим рівнем володіння іноземної мови.

Підрозділи представлені у вигляді доповідей, тез або статей викладачів, які брали участь у проведенні відповідної частини дослідження.

РОЗДІЛ І

ІНТЕРАКТИВНІ МЕТОДИ НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ ДЛЯ МОТИВАЦІЇ СТУДЕНТІВ ДО САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Галашова О.Г.

Особливості використання методу« круглого столу» у процесі професійної іншомовної підготовки майбутніх фахівців з економіки

Вища економічна освіта передбачає володіння спектром знань, навичок та умінь, що складають основу успішності професійної діяльності. Ділове підприємство постійно стикається з викликами зовнішнього середовища.

Тому однією з головних задач професійної підготовки майбутніх фахівців з економіки виявляється формування уміння протистояти викликам і досягти цілей. Професійна підготовка з іноземної мови визначає коло питань,пов'язаних з вирішенням проблем та налагодженням контактів в інтегрованому професійному просторі, використанням іноземної мови не лише як засобу комунікації, але також як природної здатності людини до самовизначення. Слід зазначити, що здатність до самовизначення у процесі усної іншомовної комунікації зумовлюється вмотивованістю спілкування.

Оскільки основною мотивуючою силою людської поведінки, за гуманістичною теорією мотивації (Д.Дьюї, К Роджерс, С.Френе та ін.), є реалізація індивідом своїх здібностей та можливостей [цит.за 1, с.33], виникає необхідність використання проблемних методів навчання, які сприятимуть виявленню творчого потенціалу студентів.

Зазначимо, що творча самореалізація особистості, зокрема,у процесі дискусії іноземною мовою залежить від створення умов співпраці в інтенсивній, діловій і, водночас, ненапруженій атмосфері. Одним з методів,

що надає учасникам спілкування такої можливості, виявляється метод «круглого столу».

Специфікою методу «круглого столу», за О.Я. Барабаш; Ю.А.Петрусевич, є вирішення тих чи інших питань у процесі групового обговорення.. Характерною рисою «круглого столу» виявляється певний порядок і черговість висловлювань його учасників, а також рівні права і позиції усіх присутніх [1, с.1]. Правилами співпраці за «круглим столом виділено: 1) наявність актуальної теми; 2) вибір питань до обговорення; 3) розробку сценарію; 4) вибір приміщення: наявність столу з замкненим контуром, що забезпечує можливість для учасників бачити один одного під час дискусії [1,с.1]; 5) встановлення дати і тривалості дискусії (1,5-2 години); 6) запрошення учасників ; 7) підготовку ведучого. Конструктивність дискусії і досягнення очікуваних результатів, як зазначено Ю.А.Петрусевич, залежить від ведучого: він ініціює, скеровує, підтримує і завершує бесіду, спонукає студентів до висловлювання [3].

До спільних правил комунікації за «круглим столом», за визначенням Л.М. Петренко, відносяться рекомендації такого характеру:«уникай спільних фраз; орієнтуйся на мету (завдання); умій слухати; будь активний в бесіді; коротко висловлюй думку; здійснюй конструктивну критику; не допускай образливих зауважень на адресу співрозмовника» [2 ,с. 6].

Важливим напрямом роботи модератора є виділені Л.М. Петренко правила для ведучого:

1.необхідність діяти директивно, жорстко обмежуючи в часі учасників круглого столу;

2. слідкувати, щоб учасники висловлювалися в певному порядку, оперуючи переконливими фактами, що ілюструють сучасний рівень розв’язання проблеми, винесеної на обговорення;

3. виявляти існуючі думки щодо поставленого питання та акцентувати увагу на оригінальних ідеях;

4. формулювати додаткові питання, як-то: що в ситуації є головним? що ви особисто думаєте про це? можете ви навести аналогічний приклад з практики? Також гостроті дискусії може сприятиме низка запитань, пов'язаних з вирішенням етичних, психологічних аспектів, виявлення точки зору учасників до вирішення та оцінки цих питань;

5. підводити міні-підсумки за результатами виступів і дискусії (формулювання основних висновків щодо причини і характер розбіжностей за результатами досліджуваної проблеми, способів їх подолання; про систему заходів вирішення даної проблеми) [2 ,с. 6].

Аналіз досліджень вітчизняних та зарубіжних учених дозволяє зробити висновок про важливість використання методу круглого столу для формування та розвитку комунікативних навичок та умінь студентів, їх критичного мислення, уміння працювати в команді.

Отже, у рамках наукової теми кафедри нами було застосовано метод «круглого столу» як методу проблемного навчання іноземної мови, форми навчання, під час якої процес пізнання тих, хто навчається, наближається до пошукової, дослідницької діяльності [4, с.1].

Вважаємо, що доцільність використання методу «круглого столу» для студентів економічних спеціальностей є очевидною. Саме «круглий стіл», співробітництво, на відміну від гострих кутів суперництва, визначають успішність складання угод в умовах сучасного ділового середовища.

Обговорення результатів індивідуальної або колективної дослідницької діяльності за «круглим столом»,обмін думками, власним досвідом та здобутками сприятимуть самореалізації студентів. Водночас процес співпраці за «круглим столом» дозволяє дістатися вивірених висновків, закріпити знання з предмету дослідження, отримати нову інформацію. Дискусія за «круглим столом» набуває особливого характеру – кругла форма столу, форма «кола», коли учасники спілкування перебувають, практично, у постійному зоровому контакті, чітко спостерігають міміку, жести, вираз обличчя співрозмовників, визначає

можливість контролювати ситуацію, простежити за усіма деталями бесіди. Така дискусія вимагає толерантності, культури взаємодії, передбачає рівноправність партнерів у процесі прийняття рішень.

Утім, зауважимо значущість попередньої індивідуальної та групової підготовки як основу успішності дискусії.

Проведення «круглого столу» у процесі навчання англійської мови студентів 1 курсу спеціальності « Маркетинг» за темою «Ринкова економіка: специфіка стосунків та свобода вибору» відбувалося у три етапи.

Перший (підготовчий) етап:

1.Ознайомлення з навчальним текстом “What is Economics all about?” (« Що вивчає наука «економіка»?) : читання, переклад на рідну мову, аналіз та вивчення нової лексики, визначення специфіки економічних категорій – ринок, ринкова економіка, дефіцит ресурсів,розміщення ресурсів, прибуток, угоди, попит, пропозиція, споживачі, виробники, конкуренція, вільне підприємництво тощо;

2. Аналіз граматичної структури базового тексту, виконання вправ, зворотний переклад, самостійна робота з складання плану тексту з використанням різних типів запитань. Обмін запитаннями у процесі спільної роботи всієї академічної групи;

3. Робота в парах – складання діалогів за змістом та реаліями тексту “What is Economics all about?” (« Що вивчає наука «економіка»?) з використанням мовних кліше – згоди, незгоди, здивування, схвалення, з’ясування деталей, бажання отримати додаткову інформацію, подяки тощо.

Зазначимо, що робота в парах дозволяє створити товариську атмосферу невимушеного спілкування, закріпити лексичний матеріал у процесі жвавої, професійно спрямованої бесіди.

Отже, студенти набули першого практичного досвіду професійного спілкування іноземною мовою виявили більшу впевненість та зацікавленість у використанні економічної термінології.

Другий (дослідницький) етап:

I. визначення теми дискусії. Ознайомлення студентів з професійною термінологією та аналіз концептів ринкової економіки зумовив визначення теми « круглого столу»: «Ринкова економіка: специфіка стосунків та свобода вибору»;

II. додаткова інформація про діяльність економічного середовища з метою виявлення напрямків досліджень:

1.Ринок . Ринкова економіка

What Is Economy ?

Economy is the system of trade and industry by which the wealth of a country is made and used [5].

What Is a Market?

1.A market is a place where two parties can gather to facilitate the exchange of goods and services. The parties involved are usually buyers and sellers. The market may be physical like a retail outlet, where people meet face-to-face, or virtual like an online market, where there is no direct physical contact between buyers and sellers [6].

2. A market is the people who might want to buy something, or a part of the world where something is sold [6].

What do you mean by market economy?

A market economy is an economic system in which economic decisions and the pricing of goods and services are guided by the interactions of a country's individual citizens and businesses [15].

How does a market economy decide?

In a market economy, economic decision-making happens through markets. Market economies are based on private enterprise: the means of production (resources and businesses) are owned and operated by private individuals or groups of private individuals. Businesses supply goods and services based on demand [15].

Визначення ринку як системи стосунків покупців та продавців, надає просте і зрозуміле пояснення їхньої взаємодії. Цікавим для студентів

виявилося питання про прийняття рішень в умовах ринкової економіки. Утім, будь-яка система має переваги та недоліки. Отже, виникають запитання для подальших досліджень:

What are 3 advantages of a free market economy?-Які є три переваги ринкової економіки?

What are the 5 features of a market economy?-Якими є п’ять особливостей ринкової економіки?

What are pros and cons of a market economy?- Які переваги та недоліки ринкової економіки?

2. Попит та пропозиція на ринку.

What is demand and supply in business?

A market is any place where buyers and sellers meet to trade products. Demand is the amount of a product customers are prepared to buy at different prices. Supply is the amount of a product businesses are prepared to sell at different prices [5].

Examples of the Law of Supply

There is a drought and very few strawberries are available. More people want strawberries than there are berries available. The price of strawberries increases dramatically. A huge wave of new, unskilled workers come to a city and all of the workers are willing to take jobs at low wages.

Examples of the Law of Demand

A cultural fad item that was all-the-rage for a period of time falls out of favor and is no longer "cool." Demand for the item falls dramatically as it is no longer the must-have item of the season.

A new restaurant opens up in town and gets great reviews. There are only 12 tables in the restaurant but everyone wants to get a reservation. Demand for the reservations goes up [8].

На базі даної інформації студентам запропоновано зробити дослідження взаємозалежності попиту та пропозиції, навести конкретні приклади такої взаємозалежності і також розглянути питання: Why is supply important to businesses? - Чому пропозиція є важливою у бізнесі?

3. Виробники та споживачі на ринку

Producers and consumers

A consumer is a person who buys and uses goods and services. A producer is a person who makes goods or provides services. [9] Consumers create demand for goods and services. When prices are high, consumers buy less. When prices are low, consumers buy more. Producers can make or sell almost anything they want [10].

Why is there a relationship between consumers and producers in the market?

The relationship between consumers and producers is that the consumers rely on the producers because they need and want products and the producers need consumers to buy their products. [15]

Who are producers and consumers : explain with examples?

As a consumer we participate in the market when we purchase goods and services that we need. For example, if we cultivate crops or manufacture cars or run a school we act as producer but when we purchase food grain from market, or buy car then we act as consumer. [15]

Аналіз поведінки виробників та споживачів висуває низку запитань для подальших розвідок в рамках дослідження їхньої взаємодії:

-How do we participate in market as producers and consumers? - Як ми беремо участь на ринку як споживачі та виробники?

-What influences the consumer’s desire to buy?-Що впливає на бажання споживача купувати товари?

-Why do we need producers and consumers?-Чому нам потрібні виробники та споживачі?

4. Конкуренція

Competition is the rivalry between businesses to increase sales and acquire more customers by regularly adjusting to market needs and demands. The more the consumers, the higher the market share; the more the sales the higher the chances of making more profit.

Examples of competition in business:

Coke vs. Pepsi

When you want to buy a soft drink and visit the grocery store; either you choose Coke or Pepsi. Their taste is almost the same, but you choose one. There are decades of marketing work behind it by both of these companies.

During the ‘‘Cola-War’’ in the 1980s, Pepsi & Coca-Cola experimented and introduced a new taste in the market, Pepsi pulled the whole market share towards it by winning the customers approval. Nearly 400,000 sent a complaint letter to Coca-Cola against the new taste; the company apologized to its customers and revert to its classic taste.

McDonald’s Vs. Burger King

McDonald’s and Burger King, both of these brands offer burgers to their customers. The question is what differentiates them and make customers to choose one. It started in the 1950s and 60s, a very famous period of fast food and cars, McDonald was selling its burger at 15 cents and Burger King came and started selling it at 37 cents.

McDonald’s has the price advantage, but better quality factor forced the marketers and companies to think about the quality of the product. However, McDonald launched its own Big Mac soon after this. Whoever won the burger war between both of these brands; customers would always choose the healthier product regardless of the price [11].

Існування конкуренції в умовах ринку визначає необхідність дослідження її впливу на систему стосунків виробників та споживачів, а також на діяльність самого ринку. Одними з ключових питань аналізу виявляються питання корисності(Benefit of Competition in Business) та недоліків конкуренції(Disadvantages of Competition in Business).

5. Маркетинг. Реклама.

Definition of Marketing

Marketing is the activity, set of institutions, and processes for creating, communicating, delivering, and exchanging offerings that have value for customers, clients, partners, and society at large [12].

Advertising

Advertising is the act or practice of calling public attention to one's product, service, need, etc., especially by paid announcements in newspapers and magazines, over radio or television, on billboards, etc [13].

Find Exactly What You Need with Our Library of Packs, Loops, and One-Shots. Unlock thousands of unique loops, packs and one-shots with Bandlab Sounds. Hi-Res Audio Quality. Fresh Finds All The Time. Distribution Ready. Limitless Free Loops. World-Class Packs [14].

LED Street light leader, Large power range of LED streetlights, High quality, Best Price. Low maintenance costs, free lighting simulation, contact us for more information! unique design. high quality. competitive pricing. Models: CELL STREETLIGHT, GY496TG, GY296TG [16].

Find an Amazing New Job Today. Want to Earn up to $65/hr? Job Alerts Sent to Your Inbox. Want to Earn up to $65/hr? Companies are Hiring Now. Job Alerts Sent to Your Inbox. Fast Placement. New High Paying Jobs. New Jobs Added Daily. Work at Home. Types: Administration Work, Manufacturing, RealEstate, Pharmaceutical, Military, Insurance, HumanResources, Food Industry, Hospitality. [17].

Влучні маркетингові стратегії визначають успішність бізнесу, здатність перемагати конкурентів та піклуватися про споживачів. Реклама, як інструмент маркетингу, має бути добре продуманою та вірно використовуватись. В рамках дослідження цих концептів виділено питання:

What is the purpose of advertising?- Яка ціль реклами?

What are the three main functions of advertising?- Які три головні функції реклами?

III. Проведення досліджень за визначеними напрямками та питаннями. Розподіл студентів на групи, призначення лідерів кожної групи –

відповідальних за проведення досліджень з конкретного напряму. Співробітництво студентів всередині «малих» дослідницьких груп, обмін інформацією, розподіл питань для доповіді за «круглим столом» Третій етап – дискусійний, проведення « круглого столу» Варто зауважити, що у процесі організації дискусії ми виділили дві навчальні цілі - пізнавальну та комунікативну. Дискусія проводилася під керівництвом двох лідерів. На початку дискусії лідери оголосили тему та регламент виступів. Лідери дослідницьких груп привернули увагу до специфіки питань, розглянутих їхніми командами. В рамках загальної теми дискусії «Ринкова економіка: специфіка стосунків та свобода вибору» студенти « малих» дослідницьких груп підготували доповіді за темами:

« Економіка країни та використання ресурсів», « Попит та пропозиція в умовах ринкової економіки», « Стосунки виробників, продавців та споживачів», «Конкуренція», «Маркетинг. Роль реклами в умовах вільного вибору». Згідно регламенту (5-7 хвилини) студенти виступили з повідомленнями та висновками англійською мовою. Після доповіді кожної дослідницької групи лідери пропонували обговорення результатів досліджень. Слід зазначити, що, завдяки попередньої підготовки з аналізу іншомовної інформації з тематики дискусії, усі студенти виявили готовність до обміну думками з визначених питань. Зважаючи на те, що спілкування іноземною мовою потребує, насамперед, відкритості особистості, впевненості у здатності зрозуміло виявити власні ідеї, нашою головною метою була мотивація студентів до самореалізації та іншомовної комунікативної діяльності. Тому під час дискусії, відчувши складнощі володіння іноземною мовою, можна було пояснити свою точку зору рідною мовою. Задоволеність від здатності привернути увагу до власних ідей, самореалізації в академічному оточенні,сприяло усуненню напруги у спілкуванні та формуванню мотиву особистих досягнень студентів, зокрема, їх бажанню подолати мовні та психологічні бар’єри та, за ініціативою та допомогою лідерів, зробити підсумки свого висловлювання іноземною

мовою. Варто визначити, що підсилення мотивації до іншомовного спілкування залежить від стилю та умов проведення дискусії.

Лідери чітко контролювали дотримання регламенту і, водночас, заохочували учасників до відвертого обміну думками. Отже, кожний студент мав змогу довести свою точку зору у дружній діловій атмосфері співробітництва.

Зазначимо, що дискусія «круглого столу» , відрізняється досить врівноваженим стилем. З одного боку такий стиль дає можливість уникнути нервовості та напруги , з іншого боку – необхідно постійно контролювати динаміку дискусії, знаходити особливі цікаві підходи до вирішення питань всередині кожної теми. Так,розглядаючи діяльність ринку, лідери запропонували усім учасникам дискусії обмінятися досвідом як споживачі, визначити, за якими критеріями вони обирають товари, чи задовольняє їх постачання, яким виробникам вони віддають перевагу тощо.

На наступному етапі дискусії студенти розглянули ті ж самі теми як майбутні фахівці з економіки – як задовольнити споживачів,отримати їх лояльність, бути конкурентоспроможними? Найбільший ентузіазм викликало обговорення теми маркетингу. Майбутні маркетологи виступали з цікавими, творчими пропозиціями щодо сучасної реклами, її форми та впливу на свободу вибору споживачів. Зазначимо, що у процесі дискусії, студенти набували все більшої впевненості у використанні іншомовної економічної термінології, виявляли професійний інтерес до означених питань. Дискусія завершилася підсумками лідерів про відповідальність економічних організацій перед суспільством за використання ресурсів та якість пропозиції на ринку.

В рамках «круглого столу» студентами 2 курсу спеціальності «Менеджмент» було проведено дискусію на тему “ Management and Leadership” (« Менеджмент і лідерство») .

На першому (підготовчому) етапі студентам було запропоновано виконання наступних завдань:

1.ознайомитися з лексичним матеріалом за темою “ Leadership” («Лідерство») -аналіз та вивчення нової лексики, виконання вправ з використанням нових лексичних одиниць, обговорення філософсько-етичних проблем лідерства;

2. опрацювати навчальний текст та визначити риси лідера, здатного привести компанію до успіху;

3. повторити тему «Management» за навчальним матеріалом 1 курсу.

На другому (дослідницькому) етапі визначено низку питань до проведення пошукової діяльності за темами : «Importance of Management»

«Management as an Activity», «Objectives of Management», «Management as an Art», « Leadership», «What is the difference between management and Leadership», « Leadership Skills», «Types of Leadership Styles»(«Важливість менеджменту», «Менеджмент як діяльність», « Цілі управління» , «Менеджмент як мистецтво», «Лідерство», «У чому різниця між менеджментом та лідерством?», «Навички лідерства», «Типи стилів керівництва»).

З метою виявлення напрямків досліджень студентам надано додаткової інформації з визначених тем :

Importance of Management

It helps in Achieving Group Goals - It arranges the factors of production, assembles and organizes the resources, integrates the resources in effective manner to achieve goals. It directs group efforts towards achievement of pre-determined goals.

Optimum Utilization of Resources - Management utilizes all the physical & human resources productively. This leads to efficacy in management. Management provides maximum utilization of scarce resources by selecting its best possible alternate use in industry from out of various uses.

Reduces Costs - It gets maximum results through minimum input by proper planning and by using minimum input & getting maximum output. Management uses physical, human and financial resources in such a manner which results in best combination.

Establishes Sound Organization - No overlapping of efforts (smooth and coordinated functions). To establish sound organizational structure is one of the objective of management, it establishes effective authority & responsibility relationship i.e. who is accountable to whom, who can give instructions to whom, who are superiors & who are subordinates.

Establishes Equilibrium - It enables the organization to survive in changing environment. It keeps in touch with the changing environment.So it adapts organization to changing demand of market / changing needs of societies. It is responsible for growth and survival of organization.

Essentials for Prosperity of Society - Efficient management leads to better economical production which helps in turn to increase the welfare of people. Good management makes a difficult task easier by avoiding wastage of scarce resource. It improves standard of living. It increases the profit which is beneficial to business and society will get maximum output at minimum cost by creating employment opportunities which generate income in hands. Organization comes with new products and researches beneficial for society [18].

Варто зауважити, що на 1 курсі студенти розглядали тему « Менеджмент» , в основному, з точки зору керування людьми, створення ефективної команди.

Даний текст надає можливості зосередитися на важливих аспектах майбутньої спеціальності, зробити дослідження особистого внеску менеджера в ефективність діяльності компанії та досягнення результатів.

Отже, запитаннями до подальших розвідок є:

Why is management important to an organization?

What are the main objectives of management?

What are the main functions of management?

Ефективність та необхідність менеджменту для діяльності організації визначає дослідження теми «Менеджмент як діяльність».

Management as an Activity

Management as an activity includes :

Informational activities - In the functioning of business enterprise, the manager constantly has to receive and give information orally or in written. A communication link has to be maintained with subordinates as well as superiors for effective functioning of an enterprise.

Decisional activities - Practically all types of managerial activities are based on one or the other types of decisions. Therefore, managers are continuously involved in decisions of different kinds since the decision made by one manager becomes the basis of action to be taken by other managers. (E.g. Sales Manager is deciding the media & content of advertising).

Inter-personal activities - Management involves achieving goals through people. Therefore, managers have to interact with superiors as well as the sub-ordinates. They must maintain good relations with them. The inter-personal activities include with the sub-ordinates and taking care of the problem. (E.g. Bonuses to be given to the sub-ordinates) [19].

У процесі підготовки до дискусії студенти розглянули питання, які виникають на базі опрацювання наданого вище інформаційного тексту:

What is management as an activity?

Is management an activity or a process?

What is called as essence of management?

Питання про сутність менеджменту зумовлює необхідність дослідити цілі менеджменту

Objectives of Management

The main objectives of management are:

1.Getting Maximum Results with Minimum Efforts - The main objective of management is to secure maximum outputs with minimum efforts & resources.

2.Increasing the Efficiency of factors of Production - Through proper utilization of various factors of production, their efficiency can be increased to a great extent which can be obtained by reducing spoilage, wastages and breakage of all kinds, this in turn leads to saving of time, effort and money which is essential for the growth & prosperity of the enterprise.

Maximum Prosperity for Employer & Employees - Management ensures smooth and coordinated functioning of the enterprise. This in turn helps in providing maximum benefits to the employee in the shape of good working condition, suitable wage system, incentive plans on the one hand and higher profits to the employer on the other hand.

Human betterment & Social Justice - Management serves as a tool for the upliftment as well as betterment of the society. Through increased productivity & employment, management ensures better standards of living for the society. It provides justice through its uniform policies [20].

Тісний зв'язок цілей та важливості менеджменту визначає нові питання.

What are the three main objectives of management?

What is meant by objectives in management?

What are the importance and objectives of management?

У процесі дослідницької діяльності студенти з зацікавленістю вивчають шляхи координації виробничого процесу підприємства, приділяючи особливу увагу взаємостосункам менеджменту і співробітників, впливу працевлаштування та продуктивності праці на забезпечення добробуту суспільства.

Поєднання в діяльності менеджера науки та мистецтва є необхідним аспектом зосередженості на багатогранності професії менеджера.

Management as an Art

Art implies application of knowledge & skill to trying about desired results. Art has the following characters -

Practical Knowledge: Every art requires practical knowledge therefore learning of theory is not sufficient. A manager can never be successful just by obtaining degree or diploma in management; he must have also know how to apply various principles in real situations by functioning in capacity of manager.

Personal Skill: Although theoretical base may be same for every artist, but each one has his own style and approach towards his job. That is why the level of success and quality of performance differs from one person to another. Similarly

management as an art is also personalized. Every manager has his own way of managing things based on his knowledge, experience and personality.

Creativity: Every artist has an element of creativity in line. That is why he aims at producing something that has never existed before which requires combination of intelligence & imagination. Management is also creative in nature like any other art. It combines human and non-human resources in useful way so as to achieve desired results. It tries to produce sweet music by combining chords in an efficient manner.

Perfection through practice: Practice makes a man perfect. Every artist becomes more and more proficient through constant practice. Similarly managers learn through an art of trial and error initially but application of management principles over the years makes them perfect in the job of managing.

Goal-Oriented: Every art is result oriented as it seeks to achieve concrete results. In the same manner, management is also directed towards accomplishment of pre-determined goals. Managers use various resources like men, money, material, machinery & methods to promote growth of an organization.

Management as both Science and Art

Management is both an art and a science. It is considered as a science because it has an organized body of knowledge which contains certain universal truth. It is called an art because managing requires certain skills which are personal possessions of managers.

The old saying that “Manager are Born” has been rejected in favor of “Managers are Made”. It has been aptly remarked that management is the oldest of art and youngest of science. To conclude, we can say that science is the root and art is the fruit [21].

Визначення менеджменту як науки та мистецтва відрізняє цей вид діяльності як творчий і цілеспрямований процес, зорієнтований на досягнення досконалості через практику. Отже, опрацювання тексту, підводить до дослідження концепту менеджменту шляхом аналізу запитань:

If management is an art give reasons for your answer

Why is management important as an art?

Аналіз додаткових інформаційних текстів дозволяє привернути увагу студентів до феномену лідерства, що виступає як особлива категорія.

Leadership

Leadership is the ability of an individual or a group of individuals to influence and guide followers or other members of an organization.

Leaders are found and required in most aspects of society, from business to politics to region to community-based organizations. Leadership involves making sound -- and sometimes difficult -- decisions, creating and articulating a clear vision, establishing achievable goals and providing followers with the knowledge and tools necessary to achieve those goals. An effective leader possesses the following characteristics: self-confidence, strong communication and management skills, creative and innovative thinking, perseverance in the face of failure, willingness to take risks, openness to change, and levelheadedness and reactiveness in times of crisis. In business, individuals who exhibit these leadership qualities can ascend to executive management or C-level positions, such as CEO, CIO or president [22].

Важливим аспектом підготовки студентів до дискусії можна виявити дослідження різниці між лідерством і менеджментом.

The difference between leadership and management

People often mistake leadership and management as the same thing, but in essence they are very different. The main difference between the two is that leaders have people follow them, while managers have people who simply work for them.

Leadership is about motivating people to comprehend and believe in the vision you set for the company and to work with you on achieving your goals.

While management is more about administering the work and ensuring the day-to-day activities are getting done as they should.

For a small business owner to be successful however, they need to be both a strong leader and manager to get their team on bord with working towards their vision of success.

Therefore, leadership and management must go hand in hand. Even though they are not the same thing, they are closely linked and complementary to one another. Any effort to separate the two within an organisation is likely to cause more problems than it solves.

For any company to be successful, it needs management that can plan, organise and coordinate its staff, and leaders that are inspiring and motivating them to perform to the best of their ability [23].

Отже, виникають питання взаємостосунків лідерства та менеджменту:

What is the definition of leadership and management?

What are the similarities and differences between leadership and management?

What is the relationship between leadership and management?

Зазначимо, що студенти виявляють інтерес до з'ясування відмінностей та подібних рис лідерства та менеджменту, їх цікавить поєднання професійних та особистісних якостей керівника, здатного організувати команду для досягнення успіху.

Індивідуальний лідерський стиль, як доведено ученими, впливає на упішність діяльності компанії. Тому студентам пропонується самостійно проаналізувати лідерські стилі, спираючись на висновки науковців.

What is a leadership style?

A leadership style refers to a leader's methods and behaviors when directing, motivating, and managing others. A person's leadership style also determines how they strategize and implement plans while accounting for the expectations of stakeholders and the wellbeing of their team.

Why It's Important to Know Your Leadership Style

Knowing your leadership style is critical because it can help you determine how you affect those whom are under your direct influence. How do your direct reports see you? Do they feel you're an effective leader?

Each leadership style has its pitfalls, allowing you to proactively remediate areas of improvement. This is critical because some employees might hesitate to speak up, even in an anonymous survey [24].

Ефективність кожного лідерського стилю усвідомлюється студентами у процесі залучення до самостійної пошукової дослідницької діяльності.

Leadership styles

1. Democratic Leadership

Commonly Effective

Democratic leadership is exactly what it sounds like — the leader makes decisions based on the input of each team member. Although he or she makes the final call, each employee has an equal say on a project's direction.

Democratic leadership is one of the most effective leadership styles because it allows lower-level employees to exercise authority they'll need to use wisely in future positions they might hold. It also resembles how decisions can be made in company board meetings.

For example, in a company board meeting, a democratic leader might give the team a few decision-related options. They could then open a discussion about each option. After a discussion, this leader might take the board's thoughts and feedback into consideration, or they might open this decision up to a vote.

2. Autocratic Leadership

Rarely Effective

Autocratic leadership is the inverse of democratic leadership. In this leadership style, the leader makes decisions without taking input from anyone who reports to them. Employees are neither considered nor consulted prior to a change in direction, and are expected to adhere to the decision at a time and pace stipulated by the leader.

An example of this could be when a manager changes the hours of work shifts for multiple employees without consulting anyone — especially the affected employees.

Frankly, this leadership style stinks. Most organizations today can't sustain such a hegemonic culture without losing employees. It's best to keep leadership more open to the intellect and perspective of the rest of the team.

3. Laissez-Faire Leadership

Sometimes Effective

If you remember your high-school French, you'll accurately assume that laissez-faire leadership is the least intrusive form of leadership. The French term "laissez-faire" literally translates to "let them do," and leaders who embrace it afford nearly all authority to their employees.

In a young startup, for example, you might see a laissez-faire company founder who makes no major office policies around work hours or deadlines. They might put full trust into their employees while they focus on the overall workings of running the company.

Although laissez-faire leadership can empower employees by trusting them to work however they'd like, it can limit their development and overlook critical company growth opportunities. Therefore, it's important that this leadership style is kept in check.

4. Strategic Leadership

Commonly Effective

Strategic leaders sit at the intersection between a company's main operations and its growth opportunities. He or she accepts the burden of executive interests while ensuring that current working conditions remain stable for everyone else.

This is a desirable leadership style in many companies because strategic thinking supports multiple types of employees at once. However, leaders who operate this way can set a dangerous precedent with respect to how many people they can support at once, and what the best direction for the company really is if everyone is getting their way at all times.

5. Transformational Leadership

Sometimes Effective

Transformational leadership is always "transforming" and improving upon the company's conventions. Employees might have a basic set of tasks and goals that they complete every week or month, but the leader is constantly pushing them outside of their comfort zone.

When starting a job with this type of leader, all employees might get a list of goals to reach, as well as deadlines for reaching them. While the goals might seem simple at first, this manager might pick up the pace of deadlines or give you more and more challenging goals as you grow with the company.

This is a highly encouraged form of leadership among growth-minded companies because it motivates employees to see what they're capable of. But transformational leaders can risk losing sight of everyone's individual learning curves if direct reports don't receive the right coaching to guide them through new responsibilities.

6. Transactional Leadership

Sometimes Effective

Transactional leaders are fairly common today. These managers reward their employees for precisely the work they do. A marketing team that receives a scheduled bonus for helping generate a certain number of leads by the end of the quarter is a common example of transactional leadership.

When starting a job with a transactional boss, you might receive an incentive plan that motivates you to quickly master your regular job duties. For example, if you work in marketing, you might receive a bonus for sending 10 marketing emails. On the other hand, a transformational leader might only offer you a bonus if your work results in a large number of newsletter subscriptions.

Transactional leadership helps establish roles and responsibilities for each employee, but it can also encourage bare-minimum work if employees know how much their effort is worth all the time. This leadership style can use incentive programs to motivate employees, but they should be consistent with the company's goals and used in addition to unscheduled gestures of appreciation.

7. Coach-Style Leadership

Commonly Effective

Similarly to a sports team's coach, this leader focuses on identifying and nurturing the individual strengths of each member on his or her team. They also focus on strategies that will enable their team to work better together. This style offers

strong similarities to strategic and democratic leadership, but puts more emphasis on the growth and success of individual employees.

Rather than forcing all employees to focus on similar skills and goals, this leader might build a team where each employee has an area of expertise or skillset in something different. In the long run, this leader focuses on creating strong teams that can communicate well and embrace each other's unique skillsets in order to get work done.

A manager with this leadership style might help employees improve on their strengths by giving them new tasks to try, offering them guidance, or meeting to discuss constructive feedback. They might also encourage one or more team members to expand on their strengths by learning new skills from other teammates.

8. Bureaucratic Leadership

Rarely Effective

Bureaucratic leaders go by the books. This style of leadership might listen and consider the input of employees — unlike autocratic leadership — but the leader tends to reject an employee's input if it conflicts with company policy or past practices.

You may run into a bureaucratic leader at a larger, older, or traditional company. At these companies, when a colleague or employee proposes a strong strategy that seems new or non-traditional, bureaucratic leaders may reject it. Their resistance might be because the company has already been successful with current processes and trying something new could waste time or resources if it doesn't work.

Employees under this leadership style might not feel as controlled as they would under autocratic leadership, but there is still a lack of freedom in how much people are able to do in their roles. This can quickly shut down innovation, and is definitely not encouraged for companies who are chasing ambitious goals and quick growth [25].

Завданням студентів під час опрацювання інформації щодо специфіки лідерських стилів було визначити переваги та недоліки кожного стилю та дати відповідь на запитання:

What is the best style of leadership?

Слід зазначити особливу увагу студентів до індивідуальних якостей лідера. У процесі дослідження перелік таких якостей було ретельно розглянуто як у процесі самостійної, так і групової роботи з опрацювання інформативних джерел.

Leadership skills

Блок 1.

1. Relationship Building (The Foundation Of A High-Performing Team)

Good working relationships increase employee engagement and according to Gallup's meta-analysis of employee engagement, business units with good employee engagement have 41% fewer quality defects and 37% less absenteeism.

2. Agility & Adaptability (Stay On The Cutting Edge)

Effective leadership must be able to adapt to the changes - even if that means working out of your comfort zone - so leaders are not left behind by shifts in the industry, and can give their business a competitive edge.

3. Innovation & Creativity (Push Your Boundaries)

The increasing demand for creativity and innovation will continue to be a driving force for executives, who must harness their leadership skills in these areas to be effective and competitive.

4. Employee Motivation (Improve Company' Efficiency)

In close connection with relationship building, the ability to motivate your workforce is as important as keeping employee engagement high. One of the most effective leadership skills is knowing how to continuously motivate employees, regardless of their engagement level.

5. Decision-Making (Produce The Best Results)

A leader is tasked with making decisions all the time. To be an effective leader, those decision making skills need to be top notch. Critical decisions affecting your organization on a large scale need to be sound, rational and solid.

6. Conflict Management (Be A Wise Counsel)

Effective leadership means you should be good at identifying conflict, and have foresight on how to resolve it. It is also essential to be very rational when faced with confrontation.

7. Negotiation (Win The Game)

Good negotiations can be beneficial to an organization because they will build better relationships. They will also help find the best long-term solution by getting the most out of two different sides. An effective leader must be well versed in his negotiation style to move an organization forward.

8. Critical Thinking (Essential To Produce Desirable Outcome)

Critical thinkers are intelligent decision makers, highly analytical and always rational. These attributes are essential to lead the organization towards achieving its goal. A leader must be able to firmly stand by his decisions. Because he is a critical thinker, it should be safe to assume that every decision he makes is well researched, objectively scrutinized and that all possible outcomes were assessed, and therefore, his final choice is the best course of action.

9. Focus & Results Orientation (The Road To Success)

In a high-pressure leadership role, many events may occur simultaneously, so it is important to develop the skill of focusing on what matters most and know what impact it has on your organization.

10. Communication (Convey Information Effectively)

Good communication leads to less conflict, better negotiation outcomes, and encourages the building of solid relationships within the organization [25].

Аналіз особистих якостей лідера відбувався у процесі командної роботи. Студенти збирали та обговорювали інформацію про успішних керівників, які, завдяки умінню досягти взаєморозуміння з робітниками, мотивуванням їх на плідну працю,здатністю вирішувати та запобігати конфліктів, комунікативним навикам, критичному мисленню забезпечили стабільність та прогресивний розвиток компанії.

Таку роботу з обговорення результатів досліджень вирішено було проводити « блоками», розглядаючи 8-10 особистісних рис керівника.

Блок 2. Leadership skills

11. Time-Management (Control Your Priorities)

With the fast-paced highly competitive nature of businesses, employers continue to look for strong time-management skills. Increasingly, time has a monetary value in today's companies. Simply Productive says that an average manager gets interrupted every 3 minutes. Stephen Covey suggests the use of his time-management quadrant to organize and prioritize tasks to be more effective.

12.Quick Feedback Ability (The Key To Staying On Track)

One of the crucial leadership competencies required by firms today is the ability to give feedback to appreciate, recognize, correct or even reprimand employees

13. Cultural Intelligence (Be Ready For Business Globalization)

With the constant need to collaborate with peers from different parts of the globe, having this managerial skill is a must.

14. Command Responsibility (Be The One In Charge)

Responsibility refers to the duty attached to your position. You show good and effective leadership skills if you take responsibility for your actions. The higher your position in an organization, the greater your responsibility. You become accountable for the actions of your subordinates.

15. Commitment (Be The Leader Everyone Wants To Work For)

Without commitment, the Wright brothers would not have been successful in inventing the airplane. In an organization, both leaders and employees must have some level of commitment to their jobs for goals to be achieved. Simon Sinek said that leaders determine the workplace atmosphere and that the importance of having committed leaders cannot be underestimated, so that employees have someone to trust.

16. Self-Awareness (Reach The Highest Pinnacle)

Effective leadership means being aware of your full potential as well as the areas you need to further develop. One of the leadership pit-falls is complacency or arrogance. A leader must accept that there are things he has yet to learn. It then

becomes his responsibility to learn these things and develop his leadership skills further to benefit himself and his organization.

17. Delegation (Become A Mentor)

Delegation is an essential part of effective leadership. Delegation does not mean offloading work so you can have less stress as a leader. Effective delegation means you are building the leadership skills of those individuals who have the potential to become future leaders [25].

Варто визначити, що у процесі дослідження професійних питань менеджменту та лідерства, студенти активно працювали з новою іномовною лексикою. Так, поняття «self-awareness» (самосвідомість) вживається у контрасті з «complacency»(самовдоволення) та «arrogance» (зарозумілість) як пасток для лідерства.

Блок 3. Leadership skills

18. Organization (Make It A Habit)

Organizational leadership involves setting reviewing the outcome to identify improvement areas. Organizational leadership involves setting goals, planning the execution, seeing the implementation through, and It also involves returning to the drawing board and setting new goals. Even with all the technological advances at work, managers can find the workplace to be a stressful environment if it is not systematized. This is why organization skills are an important item on your checklist of leadership competencies that you need to learn to be an effective leader.

19.Consistency.

Team members to managers are like children to their parents. They will want to work hard for your approval, but you should consistently treat everyone the same and always avoid favoritism. Effective leadership is being consistent in implementing your chosen management style and leadership values so your integrity as a leader remains solid.

20. Honesty (Keep Your Word)

Leaders need to be honest to earn the trust of their employees. This leadership skill is more natural than learned or trained. It is about ethics and integrity. The CEO magazine shared that 89% of 100,000 people surveyed say it is the most valued leadership quality. Teams become more engaged if they perceive that their leaders are honest and have integrity. Honesty makes you an effective leader by being consistent in keeping your word and following through with your promises to your team members.

21. Team Building (Unity Is Strength)

A successful organization must be cohesive. Only leaders with effective management skills can bring an organization towards success by putting to use all leadership skills training regarding people management. Bringing people from different backgrounds and ideals can be challenging. Team building can help you find common interests among your team members which will promote good teamwork.

22. Emotional Intelligence (Know Thyself)

As previously outlined, self-awareness is a key skill, and emotional intelligence is closely tied-in with this skill. A leader who does not possess self-awareness as a management skill may also not possess the required emotional intelligence to lead his team effectively.

23. Ability To Train Other People (Develop Yourself First)

Statistics show that 93% of managers need training on coaching employees. The ability to train and coach other people is an essential management skill that requires a manager to teach as well as give constructive and timely feedback.

24. Ability To Go Above and Beyond (Expend More Effort Than the Minimum)

Every organization wants an employee who goes above and beyond what is expected. When you go above and beyond what’s necessary, you raise the bar and the standard becomes higher for the next one who will be doing the same task. So a process of continuous improvement is created and the outcome is better every time.

25. Confidence (No Place For Fear)

Confident leaders make the organization appear strong and solid to its external and internal customers. It is critical for leaders to appear confident to their team members who look up to them at all times. Leaders need to make confident decisions even when circumstances are difficult.

New leaders can benefit most from leadership training programs that help improve their communication skills, people management skills and even simple personal development trainings[25].

Інформаційний вміст даного блоку надає можливості студентам дослідити організаційні якості лідера, його здатність виховувати штат, будувати команду, виявляючи впевненість, послідовність, емоційний інтелект приймати нестандартні рішення. Залучення студентів до пошукової, дослідницької діяльності сприяло розвитку їхнього інтелекту та світогляду. Отже, опрацювання значного обсягу іншомовної літератури , поглиблене ознайомлення з поняттями менеджменту та лідерства дозволяє перейти до наступного етапу- дискусії за «круглим столом».

III. Дискусійний етап. На дискусійному етапі студенти працюють за заздалегідь складеним сценарієм:

1. Ведучі- два модератори - оголошують тему дискусії “ Management and Leadership” (« Менеджмент і лідерство») та регламент виступів (до 5 хвилин);
2. Розподіл усієї групи на «малі групи» співробітництва;
3. Кожна «мала група» на чолі з лідером готує групові або індивідуальні презентації за визначеними темами : «Importance of Management», «Management as an Activity», «Objectives of Management», «Management as an Art», « Leadership», «What is the difference between management and Leadership», « Leadership Skills», «Types of Leadership Styles»;
4. Обговорення презентацій у процесі відповідей доповідачів на запитання , коментарів учасників дискусії;
5. Визначення модераторами найбільш проблемних питань дискусії, заохочення учасників перейти до вільного обміну думками;

6. Обмін думками за темою «Types of Leadership Styles» з питання найбільш ефективного стилю керівництва;

7. Створення команд співробітництва на основі пріоритетності вибору стилю керівництва: Democratic Leadership, Autocratic Leadership, Coach-Style Leadership. Кожна команда визначила переваги певного стилю керівництва для досягнення цілей організації. Так, прибічники автократичного стилю наполягали на ефективності використання жорстких методів керівництва, оскільки тільки такий метод, з їхньої точки зору, може забезпечити успішність компанії в умовах невизначеності зовнішнього і внутрішнього середовища , конкуренції, постійних змін у діловому оточенні, спонуканні працівників до належної самоорганізації у виконанні професійних задач. Опоненти, які віддали перевагу демократичному та коуч-стилю, наводили контраргументи, стверджуючи, що головним активом будь-якої компанії є люди, і тільки їхня співпраця на основі виявлення творчого потенціалу кожного робітника сприятиме успіху всієї компанії; спрямування дискусії модераторами, запитання модераторaторів до усіх учасників « круглого столу» : як ви вважаєте, коли автократичні методи керівництва є найбільш дієвими?; що є найбільш мотивуючим фактором задоволення діяльністю?; які методи спілкування впливають позитивно особисто на Вас? тощо

8. слід зазначити цілеспрямоване використання іномовних кліше у процесі дискусії як модераторами, так і усіма учасниками: But right now our attention turns to- А зараз звернемо увагу на …; I do not honestly think that … Я, чесно кажучи, не вважаю, що; Well, my personal feeling is … Моя особиста думка …; Yes, you’re quite right to say that… Ви абсолютно праві, коли сказали …; I take a different view at … У мене інша думка щодо …I know from personal experience … Я зі свого досвіду знаю, що …; There are 2 ways of looking at this… На це можна подивитися з двох сторін;тощо

9. ініціатива модераторів до досягнення консенсусу. Підсумки дискусії: 1.завдяки наявності в кожній людині творчого потенціалу та власного бажання можна розвинути в собі лідерські якості;

2. менеджер і лідер мають йти пліч о пліч;

3.кожний стиль керівництва обирається гнучко, за умов конкретної ситуації, успішних практичних результатів можна досягти шляхом поєднання стилів

Дискусія відбулася в атмосфері толерантності і поваги до точок зору усіх її учасників.

З метою виявлення ефективності використання методу «круглого столу» як інтерактивної технології, що сприятиме мотивації іншомовної комунікативної діяльності майбутніх фахівців з економіки, студентам, 1- 2 курсів факультетів економіки та управління підприємництвом, фінансово-економічного факультету та факультету міжнародної економіки (50 студентів), які взяли участь в експерименті у рамках наукової теми кафедри, було запропоновано дати відповіді на наступні запитання:

1.Чи сподобалося Вам брати участь у дискусії за методом «круглого столу»?

2. Чи є у Вас попередній досвід участі у подібного роду дискусіях?

3. Які висновки Ви зробили для себе у процесі участі у дискусії «круглого столу»?

4.Чи виявили ви нові для Вас особистісні якості у процесі роботи за даним методом?

5.Які особистісні та професійні якості Ваших партнерів зі спілкування Ви можете визначити?

6.Які складнощі роботи за методом «круглого столу» ви можете визначити?

7. Чи вважаєте ви метод «круглого столу» цікавим і дієвим для розвитку Ваших навичок професійного спілкування іноземною мовою і які пропозиції ви можете зробити щодо підвищення ефективності даного методу?

За результатами опитування, більшість студентів (90 %), які брали участь у дискусії, відзначили переваги невимушеного спілкування, безпосереднього міжособистісного контакту, природності поведінки та виявлення емоцій як вирішальних факторів вільного висловлювання думки іноземною мовою в умовах рівноправності партнерських стосунків за «круглим столом». Цікавими виявилися висновки деяких студентів (10%),

що тільки зараз, у процесі дискусії, вони усвідомили необхідність отримання базової професійної економічної освіти саме для себе. Складнощами, які гальмували процес спілкування, було виявлено: недостатній рівень сформованості навичок спілкування та вільного володіння мовними кліше у процесі доведення ефективності власної точки зору на означені питання (77%). Студенти відзначили виявлення впевненості у собі як особистості, активність, уміння уважно слухати співрозмовників та дійти до логічних висновків як факторів, що задовольняють їх у процесі роботи за «круглим столом» (83%). Також певна кількість студентів (70%) дійшла висновку про підвищення власної самооцінки у процесі спілкування іноземною мовою.

Водночас, наші спостереження свідчать, що певна категорія (10%) студентів може залишатися досить пасивною, «закритою» до динамічної взаємодії . Це, зокрема, можна пояснити індивідуальними психологічними труднощами до здійснення комунікації та недостатнім загальним рівнем володіння іноземної мови. Отже, така категорія студентів потребує особливої уваги викладача.

Вважаємо, що «круглий стіл» є ефективним методом інтерактивної взаємодії і надає можливості кожному студенту розвивати комунікативні уміння і навички, здатність критично мислити та набувати професійних якостей. Успішність використання цього методу, з нашої точки зору, залежить, насамперед, від якісної підготовчої самостійної роботи, мотивація до якої формується під час дослідницької діяльності , а також у процесі визнання цінності отриманих студентами результатів. Задоволення від позитивної оцінки діяльності викликає бажання і потребу у виконанні наступних завдань в рамках обговорення професійних питань іноземною мовою.

Використана література:

1. Барабаш О.Я. Інтерактивні технології навчання: круглий стіл / [Електронний ресурс] / О.Я. Барабаш. – Режим доступу: http://confesp.fl.kpi.ua/ru/node/1212

2. Петренко Л.М. Методика проведення круглого столу[Електронний ресурс] / Л.М. Петренко . – Режим доступу: http:// https://lib.iitta.gov.ua/2075/1/%D0%9F%D0%B5%D1%82%D1%80%D0%B5%D0%BD%D0%BA%D0%BE_%D0%9B..pdf
3. Петрусевич Ю.А. Види та форми інтерактивних технологій для навчання майбутніх учителів англійського монологічного мовлення [Електронний ресурс] / Ю.А. Петрусевич. – Режим доступу: http:// C:/Users/%D0%90%D0%B4%D0%BC%D0%B8%D0%BD/Documents/VchdpuP_2015_131_27.pdf
4. Характеристика основных активных методов обучения [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.zelgo.ru/mpibos-527-1.html
5. [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://dictionary.cambridge.org/ru economy
6. [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://www.investopedia.com/terms/m/market.asp
7. [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://www.bbc.co.uk/bitesize/guides/zd987ty/
8. [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://examples.yourdictionary.com/supply-and-demand-examples.html
9. [Електроннийресурс] –Режим доступу: https://www.econedlink.org/resources/we-are-consumers-and-producers/#
10. [Електронний ресурс] – Режим доступу: www.eduplace.com › ilessons › ils_tn_gr3_u3_c06_l1
11. [Електронний ресурс] – Режим доступу: www.marketingtutor.net › bus...
12. [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://www.ama.org/the-definition-of-marketing-what-is-marketing/
13. [Електронний ресурс] – Режим доступу: www.dictionary.com › browse
14. [Електронний ресурс] – Режим доступу: www.bandlab.com/free/loops
15. [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://www.google.com.ua/search?biw

16.[Електронний ресурс] – Режим доступу: Adwww.gyledlighting.com/
17.[Електронний ресурс] – Режим доступу: Adwww.nextjobfinder.com/
18.[Електронний ресурс] – Режим доступу: https://www.managementstudyguide.com/management_importance.htm
19.[Електронний ресурс] – Режим доступу: https://www.managementstudyguide.com/management_activity.htm
20.[Електронний ресурс] – Режим доступу: https://www.managementstudyguide.com/management_objectives.htm
21.[Електронний ресурс] – Режим доступу: https://www.managementstudyguide.com/management_art.htm
22.[Електронний ресурс] – Режим доступу: https://searchcio.techtarget.com/definition/leadership
23. [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://www.nextgeneration.ie/blog/2018/03/the-difference-between-leadership-and-management
24. [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://blog.hubspot.com/marketing/leadership-styles
25. [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://www.imd.org/imd-reflections/reflection-page/leadership-skills/

Карпова О.О.

ІНФОРМАЛЬНЕ НАВЧАННЯ ЯК МЕТОД МОТИВАЦІЇ СТУДЕНТІВ ДО НАВЧАННЯ У ФОРМАЛЬНІЙ ОСВІТІ

На сьогодні, необхідність знання щонайменше однієї з іноземних мов не викликає сумніву в умовах євроінтеграції та глобалізації. Однак, справжнє розуміння того, виникає у студентів найчастіше за умови наявності конкретної мотивації – продовження навчання закордоном, подорож, високооплачувана робота, отримання стипендії (гранту) для навчання в

іноземному вузі тощо. На жаль, у багатьох студентів така мотивація може з'явитись пізніше, тому протягом навчання перед викладачем стає завдання її сформувати. Існує багато методів та засобів підвищення мотивації до навчання, у тому числі й іноземної мови, як в межах навчального закладу, у випадку формального навчання, так і поза ним – на курсах, під час поїздок за кордон, а також онлайн під час неформального або інформального навчання.

Зауважимо, що інформальне навчання (з англ. *informal learning*) є формою освіти, що є цілеспрямованою або ретельно спланованою, але не інституціоналізованою, тобто менше організованою і структурованою, ніж формальна і неформальна освіта. Інформальна освіта може включати навчальну діяльність в родині, на робочому місці, за місцем проживання і в повсякденному житті, її спрямованість визначається самостійно, родиною або соціумом [21]. Інформальна освіта, або самоосвіта, передбачає самоорганізоване здобуття особою певних компетентностей, зокрема під час повсякденної діяльності, пов'язаної з професійною, громадською або іншою діяльністю, родиною чи дозвіллям [6].

Основні характеристики інформальної освіти:

- позаінституційна;
- цілеспрямована;
- визначена довільним вибором та зміною інтересів;
- необов'язково систематична;
- відсутність чіткого навчального плану та розкладу;
- безкоштовна;
- не обмежена формальними, змістовими, часовими параметрами.

Інформальну освіту ще називають «навчанням через досвід» (від англ. *learning by experience*). Часом інформальну освіту ототожнюють з самоосвітою (один з основних способів її реалізації), несистемним / спонтанним, випадковим навчанням тощо.

Перевагами інформальної освіти можуть бути такі: більш природний процес навчання, оскільки ви можете навчатися в будь-якому місці і в будь -

який час зі свого щоденного досвіду; передбачає такі види діяльності, як індивідуальні та особисті дослідження на тему, що цікавить, за допомогою книг, бібліотек, соціальних мереж, Інтернету або отримання допомоги від неофіційних тренерів. Окрім того, немає необхідності наймати експертів, оскільки більшість професіоналів можуть бути готові поділитися своїми цінними знаннями зі студентами/громадськістю через соціальні медіа та Інтернет.

Серед *недоліків* інформальної освіти можна виділити наступні: інформація, отримана з Інтернету, соціальних мереж, телебачення, радіо чи розмови з друзями/членами сім'ї, може призвести до дезінформації; використовувані методи можуть бути недоречними; немає належного розкладу/часового проміжку; непередбачувані результати, які просто марнують час [30].

Формами інформальної освіти можуть бути:

- одноразові лекції, семінари, конференції,
- відеоматеріал,
- соціальні мережі,
- спілкування у сім'ї, з колегами,
- читання спеціалізованих журналів,
- ігри,
- незаплановані випадкові бесіди тощо.

Соціальні медіа сьогодні пропонують необмежену кількість відеоуроків тощо, які приваблюють людей неймовірними способами слідувати та постійно продовжувати своє навчання. Крім того, результати інформального навчання можуть бути перевірені та сертифіковані.

Визнання, підтвердження та акредитація (RVA) неформального та інформального навчання є одним із стовпів будь-якої політики навчання протягом усього життя. Отже, багато країн розробили національну систему RVA. Інститут безперервного навчання ЮНЕСКО вважає надзвичайно важливим використання RVA для інтеграції результатів неформального та

інформального навчання у національні, регіональні та глобальні рамки кваліфікацій.

У деяких країнах вводиться нова Національна система сертифікації компетенцій, яка спрямована на збільшення професійних компетенцій, набутих на роботі, а також тих, що отримані у вільний час з метою сприяння мобільності, спільному задоволенню попиту та пропозиції на ринку праці, для підвищення прозорості навчання та актуальності сертифікатів на національному та європейському рівнях. «Сертифіковані компетенції» є структурованим поєднанням знань та навичок, які також можна визнати як формативні кредити за допомогою спеціальної процедури перевірки неформального та інформального навчання. Сертифікація компетенцій визначається як публічний акт, який забезпечує прозорість навчання та визнання, відповідно до цілей, поставлених Європейським Союзом. Сертифікат, диплом або кваліфікація офіційно засвідчують, що оцінювання та перевірка були проведені державною установою або уповноваженим суб'єктом.

Важливо звернути увагу на такі важливі питання неформального та інформального навчання, як особистісні здібності до навчання, вік та людські межі продуктивності. Якщо студент університету може навчатися 6-7 годин на день і при цьому залишатися ефективним, то у середньостатистичного молодого працівника буде набагато менше часу та сил для проходження додаткового онлайн курсу. Дослідження показали, що протягом восьмигодинного робочого дня середній працівник є продуктивним лише протягом двох годин і 53 хвилин [17]. За даними Бюро статистики праці, середній американець працює 8,8 годин щодня. Тим не менш, дослідження, проведене серед майже 2000 офісних працівників з повним робочим днем, довело, що більшість людей більшість робочого часу не працюють. Більш того, в середньому рівень концентрації, пам'яті та інших фізіологічних здібностей з часом погіршується. Все це означає, що здатність ефективно навчатися залежить від багатьох факторів, які, у разі ігнорування їх у

неформальному онлайн-навчанні, можуть призвести до зниження рівня та якості освіти. Це також вимагає великих навичок управління часом, самовизначення, хороших особистих здібностей до навчання та мотивації.

Саме інтеграція формальної та інформальної освіти дозволяє отримувати оптимальний результат – виховувати творчу, яскраву особистість, яка здатна без особливих проблем адаптуватися в суспільстві.

Для мотивації студентів до вивчення іноземної мови, ми обрали такі методи інформального навчання:

1. метод «рівний–рівному» (Peer Teaching),
2. мозковий штурм на основі гендерно-орієнтованих завдань,
3. створення мультимедійної презентації на основі власного (або групового) поза університетського дослідження (проекту),
4. перегляд відеоматеріалу (YouTube, соціальні мережі).

Так, одним із методів мотивації студентів до вивчення іноземної мови в рамках науково-дослідної теми кафедри нами було обрано метод інформального навчання «рівний–рівному» (Peer Teaching). Передумовами вибору такого методу було те, що цей метод має свою історію і доведену ефективність; по-друге, донині використовується в іноземних навчальних закладах різного рівня та організаціях; по-третє, його психологічним підґрунтям є саме мотивація студентів до розвитку та самовдосконалення. До того ж, відповідно до моделі навчання та розвитку 70:20:10 люди отримують 70% своїх знань з досвіду роботи, 20% – з взаємодією з однолітками і лише 10% – з офіційного навчання.

Метод «рівний–рівному», за Л. Вагнером, використовувався у західній цивілізації у І ст. н.е. в Греції, Римі, пізніше в Англії, Німеччині, Латинській Америці, США, та ін. [33]. На думку інших науковців, навчання «рівний–рівному» застосовувалось у бел-ланкастерській системі навчання початку 19 століття в Індії, потім в Англії та Росії. В Україні метод «рівний–рівному» почали впроваджувати у соціальну сферу наприкінці ХХ ст.

Один із підходів до навчання однолітків випливає з когнітивної психології як освітня практика, за якої студенти взаємодіють один із одним для досягання освітніх цілей.

Варто зазначити, що незалежно від виду чи формату навчання, передумовою даного методу є самоорганізація, що не зобов'язує використання тієї чи іншої педагогічної моделі навчання.

Окрім того, метод «рівний–рівному» є підтвердженням теорії конструктивізму, що визначає навчання як активний та конструктивний процес, доводить ефективність колаборативного навчання, визначає процес навчання довгостроковим, та зумовлює наявність досвіду, а не лише передачу інформації та її запам'ятовування. Процес навчання особистості вимагає вміння пояснювати, розробляти та реконцептуалізувати матеріал [20].

Термін «навчання (керівництво) ровесниками» (peer tutoring) було вжито К. Бруфі у 1996 році, який помітив, що консультації з академічного письма, які надавалися студентам студентами, були ефективнішими, аніж ті, які проводили викладачі, що в подальшому призвело до інституціоналізації цього методу в університетах світу.

Існує багато визначень навчання «рівний–рівному» (*з англ.* peer teaching). Цей метод навчання визначається як підхід, при якому одна особа інструктує іншу з теми, з якої має більше знань, аніж інша особа (Дамон та Фелпс, 1989), при тому, що обидві особи є переважно одного віку (Грінвуд, Хол, та ін. 1989; Палінксар та Браун, 1986; Дінвіді, 1986).

Н. Зимівець розглядає поняття «метод «рівний–рівному» – як спосіб соціально-педагогічної діяльності для надання та поширення достовірної, соціально значущої інформації в середовищі людей, рівних за якоюсь певною ознакою (вік, інтереси, цінності, потреби, проблеми тощо), для позитивного самовдосконалення особистості, громади й суспільства під час неформального або особливим способом організованого спілкування [8].

Згідно з віковою ознакою, метод «рівний–рівному» трактують як спосіб «навчання ровесників ровесниками». У соціально-педагогічній літературі утвердилось сприйняття методу «рівний–рівному» переважно як способу передачі соціально значущої інформації спеціально підготовленими особами рівними за віком. Метод «рівний–рівному» трактують як спосіб «навчання рівних рівними» тобто йдеться про надання інформації в середовищі людей «рівних» між собою за різноманітними ознаками (цінності, проблеми, професія, соціальний рівень, хобі, інтереси тощо).

Метод «рівний–рівному» одночасно з формальною традиційною освітою та іншими підходами в неформальній освіті – це стратегічний засіб передачі інформації в суспільстві з метою зацікавлення людей їхнім власним розвитком та самовдосконаленням.

У науковій літературі визначається два різновиди методу «рівний–рівному»: 1) спосіб навчання однолітків однолітками; 2) спосіб навчання рівних рівному (за іншими ознаками, крім віку) [8].

Таким чином, метод «рівний–рівному» – спосіб використання спеціалістами наявного в соціальній групі людей рівних процесу обміну та поширення інформації для внесення в їх середовище соціально-значимої інформації.

Слід зазначити, що існує паралель між навчанням «рівний–рівному» та маркетингом комерційного продукту згідно теорії лідера популярної думки Дж. Келлі (Popular Opinion Leader Theory). Особа, яка навчає однолітків, розглядається як лідер думки, якого поважають інші, та який надихає інших членів спільноти. Такий лідер думки нав’язує певний стиль життя, а однолітки намагаються наслідувати йому.

Метод «рівний–рівному» може використовуватись у різний спосіб, а саме:

- проведення семінарів (воркшопів);
- індивідуальне консультування;
- проведення у групах навчальних заходів з теми;

– проведення акцій серед однолітків;

– безпосереднє спонтанне спілкування між однолітками, під час якого розповсюджуються певні знання, переконання, цінності тощо.

Так, у письмовому центрі Університету Мічиган підтверджують, що наявність програми навчання «рівний–рівному» дає змогу студентам відчувати себе комфортніше при обговоренні з однолітками їх письмової роботи, і багато з них потребують саме такого тьютора, а не викладача.

На сьогодні, метод особливо популярний в Німеччині. Наприклад, в Європейському університеті Віадріна, такі тьютори проходять кваліфікований тренінг для успішного навчання студентів. Професійна підготовча програма фокусується на теоретичних та практичних аспектах роботи тьютора-ровесника. Тренінгова програма складається з чотирьох модулів, що включають такі аспекти як письмо, навчання та презентації, міжкультурна комунікація та вивчення мов. По закінченню, студенти отримають сертифікати, що є дійсними як в університеті, так і на роботі [29].

Перевагою передачі знань у такий спосіб є: створення навчального середовища, в якому немає дисбалансу між авторитетом викладача та студентами; високий ступінь довіри; вікова, соціальна та культурна рівність; більше часу для спілкування один з одним; схожі виклики та труднощі; розвиток м’яких навичок (soft skills), а саме розуміння, співчутливості, взаємодопомоги тощо; глибше розуміння потреб свого віку, інтересів, оточення; використання вербальних та невербальних засобів спілкування, розуміння субкультурної мови; більше довіри один одному, краще налаштовані на розуміння й наслідування поведінки; економічність.

Серед ***недоліків*** можна виділити такі:

- обмеженість знань, інформації або освітнього рівня;
- недостатність життєвого досвіду, а також навичок викладання, публічних виступів, психологічної підготовки тощо;
- відсутність розроблених критеріїв оцінювання методу та його ефективності [5, 12].

Використання методу «рівний–рівному» в просвітницькій діяльності передбачає такі основні етапи:

1) попередню роботу з групами волонтерів із метою забезпечення їх точною інформацією й спростування розповсюджених помилкових поглядів, стереотипів, відпрацювання навичок, які необхідні для ефективного спілкування з рівними собі за якоюсь певною ознакою;

2) організацію поширення знань попередньо підготовленими волонтерами у середовищі рівних [8].

У процесі планування й організації діяльності за методом «рівний – рівному» визначаються мета, завдання, очікуваний кінцевий результат, послідовність процедур (етапів), способи, засоби та прийоми виконання завдань, досягнення мети.

Серед принципів реалізації методу у навчальному процесі можемо виділити такі:

- інтегративність – здатний до позитивного впливу на всю систему національної освіти та соціальної політики;

- комплексність – синтезує наукові досягнення різних галузей, зокрема психології, соціології, педагогіки, соціальної роботи тощо;

- доступність;

- наступність – пов’язує метод з кращими здобутками зарубіжної та вітчизняної практики;

- культуро відповідність – визначає взаємозв’язок особистісного розвитку людини з особливостями культурного й соціального середовища;

- рівноправність – визначає рівноправні ролі учасників взаємодії;

- активність – сприяє набуттю активних рис характеру, наполегливості учасників програми;

- пріоритетність прав людини;

- відповідальність – розвиває здатність однолітків приймати самостійні і відповідальні рішення.

Зазначимо, що метод «рівний–рівному» може бути впроваджено:

- під час викладання дисциплін гуманітарного та природничого циклів;
- у процесі поза аудиторної виховної та індивідуальної роботи;
- через навчальні та поза університетські заклади, соціальні служби, спеціальні заклади;
- через організацію профорієнтаційної роботи в навчальних і позашкільних закладах;
- через діяльність студентського самоврядування.

Впровадження методу забезпечується зворотнім зв'язком (суб'єкт-суб'єктивні стосунки учасників); трансформацією-коригуванням (постійним оновленням) методу новими прийомами роботи [3].

Відтак, для мотивації студентів до вивчення іноземної мови та з метою проведення формувального експерименту на кафедрі іноземних мов Одеського національного економічного університету протягом навчального процесу на першому курсі кредитно-економічного факультету та другому курсі факультету міжнародної економіки було впроваджено метод «рівний-рівному» за допомогою сучасних методів та засобів навчання для мотивації студентів до вивчення англійської мови.

Передумовою було надати можливість студентам стати активним учасником навчального процесу, проявити не лише свій рівень володіння іноземною мовою, а й комунікативні, організаційні та лідерські здібності, а також сумісно розвивати навички критичного мислення, розв'язання проблем завдяки груповим (inter-group) та міжгруповим (intra-group) формам навчанням.

Зазначимо, що на першому етапі метод було реалізовано на практичних заняттях з англійської мови, а не у вигляді воркшопів або консультацій, через те, що студенти ще не були готові до такого формату, тому свій перший досвід тьютора вони отримали у звичному для них середовищі.

Студенту-тьютору було дано завдання підготуватися до заняття заздалегідь, опрацювати навчальний матеріал та обрати будь-який метод чи засіб представлення матеріалу, обробки ключових слів з теми, аналізу тексту,

проведення кейсу тощо.

Зазначимо, що метод «рівний–рівному» передбачає колаборативне навчання, а саме групову роботу та, щонайважливіше, невтручання викладача у навчальний процес.

Заняття починалося із дискусії з теми, після чого студенти перевіряли знання ключових слів та їх значення. Цікавим виявилося те, що для перевірки словникового матеріалу замість диктанту чи перекладу слів студентам, наприклад, було запропоновано написати про себе речення з використанням активної лексики. Більш того, студенти намагалися використовувати знайому лексику, а не, як зазвичай, питати переклад у викладача. Варто зазначити, що ведення дискусії за результатами відгуків студентів виявилося одним із найскладніших завдань. Не кожен студент зміг впоратися із завданням добре через те, що мав недостатній рівень володіння іноземною мовою, а також навички комунікації та публічних виступів, тому не всі студенти малу змогу висловити власні думки та брати участь в обговоренні. Створення взаємодії у групі іноді були нелегким завданням для студента-тьютора через недостатність досвіду, знання англійської мови та педагогічної майстерності, а також було важко пояснити переклад слів або висловити свою думку, тому лексичний матеріал не завжди був оброблений та засвоєний належним чином. Незважаючи на це, студенти оцінили дискусію так: 28,0% студентів були задоволені проведенням дискусії та поставили 5 із 5 балів; 33,0% студентів оцінили її на 4 бали, та 39,0% студентів не були задоволені.

Щодо якості засвоєння лексичного матеріалу, то 44,4% студентів поставили 5 із 5 балів, такий же процент студентів оцінили завдання на 4 бали, 11,1% студентів не були задоволені подачею матеріалу та закріпленням нових слів.

Студентам також було запропоновано завдання, пов’язане з аналізом та обговоренням тексту соціально-економічного характеру. Деякі студенти не були задоволені роботою з текстом, який не був проаналізований належним

чином, хоча за результатами анкетування робота з текстом була оцінена переважною більшістю студентів добре: 33,0% студентів оцінили виконання читання на 5 балів із 5; 50% студентів – на 4 бали, та 17,0% студентів були незадоволені виконанням даного завдання у групі. У своїх відгуках студенти відмітили, що більш прийнятним є безпосереднє читання тексту, занотовування нових слів, а не дискусія за текстом.

Наступним завданням було повторення граматичного матеріалу. Студенти-тьютори пояснювали граматичні правила, наводили прості приклади та надавали матеріал переважно досить стисло. Однак, це залежало від групи, тому як в групах з високим рівнем володіння англійською мовою студентам було легше пояснювати та сприймати граматику, на відміну від студентів з низьким рівнем. Хоча відгуки студентів були переважно позитивними у цьому аспекті, однак, граматичний матеріал було подано неповністю, іноді без належних пояснень та прикладів. За результатами анкетування, роботу з граматикою 50,0% студентів оцінили на 5 балів із 5, 28,0% студентів – на 4 бали, та 22,0% студентів були незадоволені навчанням граматики.

Варто зазначити, що багато залежало від особистості самого студента-тьютора, його емоційного стану, здібностей, вміння тримати аудиторію, імпровізувати, організувати та бути лідером.

У відгуках студенти писали, що цей метод є цікавим та корисним для взаємодії студентів, колективної роботи, студент знає на що звернути увагу, хоча викладач має більше знань та володіє педагогічною майстерністю.

Наприкінці заняття студентам було запропоновано залишити відгуки, а також заповнити анкету для оцінювання ефективності методу «рівний–рівному», яка мала такий вигляд:

Таблиця 1.

Assessment Worksheet

№	Name and Surname	Progress Assessment					Peer Teaching Assessment				
		Staring-up (Discussion)	Vocabulary	Reading skills	Grammar review	Teamwork skills	Interaction	Content	Explanation	Implementation	Total
1											
2											

Анкету було поділено на дві частини, в першій – оцінювався прогрес студента, а саме засвоєння матеріалу протягом заняття від 1 (найгірше) до 5 (найкраще). У другій частині анкети студенти оцінювали роботу студента-тьютора, його вміння взаємодіяти з аудиторією, представляти та пояснювати матеріал, а також необхідність упроваджувати даний метод у навчальний процес.

За результатами анкетування, 78,0% студентів дали позитивну відповідь щодо доцільності впровадження методу у процес навчання іноземної мови.

Серед усіх завдань студенти найкраще засвоїли граматичний матеріал, а найскладнішим виявилася дискусія, що можна пояснити тим, що остання потребує сформованих навичок комунікації, вміння вести бесіду, достатній рівень володіння іноземної мови та педагогічної майстерності, а також достатніх знань з теми.

Щодо роботи студента-тьютора, то взаємодія була оцінена у середньому на 4 із 5 балів, середня оцінка за пояснення матеріалу була також 4 бали у групах з високим рівнем володіння англійською мовою, та 3 бали – у групі з низьким рівнем.

Проведене дослідження дало змогу визначити переваги та недоліки використання методу «рівний–рівному» у процесі навчання студентів

немовного вузу з метою підвищення мотивації до вивчення іноземної мови.

Серед переваг даного методу основними є мотивація не лише до вивчення іноземної мови, а й до розвитку власних здібностей, комунікативних та організаційних навичок, відчуття відповідальності, креативності та, щонайголовніше, повне залучення студентів у процес навчання. Цей метод виявився інтерактивним, корисним та цікавим. Нестандартний формат навчання спонукає студентів до самоорганізації, критичного мислення, творчого підходу до вивчення дисципліни та розвитку м'яких навичок (soft skills).

Серед недоліків використання запропонованого методу на практичних заняттях є обмеженість знань, вмінь, навичок та досвіду студента-тьютора; недостатність аудиторних годин; використання методу не досить підходить для довгострокового навчання, а у випадку іноземної мови, бажано навчання не ровесником, а студентом старшого курсу.

Отже, використання даного методу у навчальному процесі дало змогу дійти наступних висновків:

- метод «рівний–рівному», на думку студентів, є новим, цікавим, незвичним та корисним для урізноманітнення навчального процесу загалом;
- не кожен студент може бути тьютором, окрім того, студент-тьютор бажано повинен бути старшим хоча б на курс, мати високий рівень володіння іноземною мовою, бути обізнаним, цікавим та комунікативним;
- українському студенту незвична зміна парадигми навчання, тому що викладач виступає не ментором, а керівником навчального процесу й аудиторії важко сприймати студента як наставника;
- метод «рівний–рівному» може використовуватись не лише на практичних заняттях, а й на індивідуальних заняттях та консультаціях, та бути не лише навчального, а й інформативного та порадницького характеру.

Метод «рівний–рівному» сприяв упровадженню європейського досвіду навчання студентів, гуманізації та демократизації навчання. Завданням методу не є спростування ролі викладача, а мотивація та підтримка студентів

протягом навчального процесу завдяки консультативним технікам та модераторству.

Однак, на даному етапі дослідження зазначимо, що упровадження будь-якого методу навчання потребує врахування не лише освітніх потреб студентів, а й їх психо-фізичного стану, емоційних потреб, різноманітних мотивацій, та, звичайно, урахування гендерної складової.

Доведено, що чоловічий та жіночій мозок мають певні відмінності у функціонуванні, так чоловікам більш прийнятне логічне мислення, а жінки більше живуть емоціями, що визначає їх поведінку та особливості навчання. Відтак, протягом навчання, маючи однаковий навчальний матеріал, слухаючи одного викладача, студенти чоловічої та жіночої статі отримуватимуть різну освіту.

У 2017 році Кабінет міністрів затвердив КОНЦЕПЦІЮ Державної соціальної програми забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків. Метою Програми є вдосконалення механізму забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків у всіх сферах життя суспільства та впровадження європейських стандартів рівності.

Серед іншого програмою передбачається “впровадження гендерних підходів у систему освіти”, зокрема, гендерна експертиза підручників, внесення до навчальних програм та курсів підвищення кваліфікації компоненту з питань гендерної рівності, навчання для викладачів вищих навчальних закладів, а також “посилення інституційної спроможності механізму забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків у сфері вищої освіти”.

У зв’язку з цим, для визначення стану проблеми використання гендерного підходу підчас навчання, ми провели анкетування серед студентів 1–3 курсів факультету міжнародної економіки, кредитно-економічного, фінансово-економічного та факультету економіки та управління підприємництвом загальною кількістю 121 особа, 88 дівчат та 33 хлопці. Анкета мала такий вигляд:

Таблиця 2.

Гендерне опитування

Дайте відповідь на запитання або оберіть відповідь для ствердження.

Ваша стать – Чоловіча – Жіноча

№	Питання	Відповіді		
1	Ваша оцінка з англійської мови (у балах)	82+	74+	60+
2	Ви знаєте або вивчаєте другу іноземну мову?	Так		Ні
3	Ваша оцінка з математики (у балах)	82+	74+	60+
4	Ви легко можете впоратись із письмовим завданням?	Так		Ні
5	Вас розчаровують погані оцінки?	Так		Ні
6	Ви берете участь у студентському самоуправлінні або інших гуртках?	Так		Ні
7	Ви надаєте перевагу навчанню …	самостійному	у групі	обидва
8	Для вас конкуренція в університеті має значення.	так	ні	
9	Я зазвичай занотовую домашнє завдання.	так	ні	
10	Я зазвичай прошу викладача допомогти.	так	ні	
11	Концентруватися у галасній аудиторії для мене …	важко	легко	
12	У якій групі Ви хотіли б навчатися?	1) гомогенна		
		2) гетерогенна		
		3) протилежної статі		
13	На Ваш погляд, якої статі викладач краще презентує матеріал?	жін.	чол.	обидві
14	Які питання Вам ставить викладач найчастіше?	складні	легкі	
15	Кого із студентів найчастіше запитує викладач у групі?	1) хлопців		
		2) дівчат		
		3) і тих, і тих		

Зауважимо, що анкетування проводилося анонімно, студенти вказували лише свою стать. Також, на деякі питання студенти давали власну відповідь, незважаючи на те, що їм були запропоновані варіанти відповідей, тому кінцеві дані не завжди співпадали з кількістю осіб.

Цікавим виявилося те, що студенти були захоплені проведеним анкетуванням та цікавилися кінцевими результатами анкет.

Відтак, результати анкетування показали, що дівчата (58%) краще володіють іноземною мовою аніж хлопці (33%), до того ж дівчата (50%) найчастіше знають другу іноземну мову на відміну від хлопців (45%). Справа в тому, що у жінок мовленнєві центри розміщені в обох півкулях головного

мозку, у той час як у чоловіків лише в лівій. Тому, жінки від природи здатні краще засвоювати мови та висловлювати думки.

Тому, на наш погляд, під час навчання з метою мотивації студентів, особливо чоловічої статі, до вивчення іноземних мов, викладачу необхідно враховувати гендерні відмінності та побудувати навчальний процес у такий спосіб, щоб у хлопців з'явилася мотивація до вивчення іноземної мови завдяки використанню як психологічних прийомів мотивації, так і методичних, а також щоб, навпаки, у дівчат не зник інтерес до подальшого вивчення іноземної мови.

Неочікуваним виявилося те, що дівчата мали також кращий результат з математики – 45% дівчат та 24% хлопців мали відмінні оцінки; 28% дівчат та 57% хлопців мали незадовільні оцінки.

Анкетування також показало, що переважна більшість дівчат (74%) та хлопців (82%) безпринципово відносяться до того, якої статі викладач їх навчає.

Однак, 15% дівчат відповіли, що в аудиторії краще презентують матеріал викладачі чоловічої статті, хоча жоден із хлопців не підтвердив цього.

Окрім того, 11% дівчат та 15% хлопців вважали, що викладачі жіночої статі краще презентують навчальний матеріал.

На питання щодо того, кого найчастіше запитують викладачі в аудиторії, 62% дівчат та 40% хлопців відповіли, що запитують однаково усіх студентів. 9% хлопців та 19% дівчат вважали, що їх стать запитують найчастіше. Це може бути зумовлено тим, що чисельність дівчат у групі більше, дівчата краще відвідують заняття аніж хлопці, а також активністю дівчат на занятті. Вважаємо, що викладач повинен однаково запитувати студентів різної статі протягом заняття, не надаючи переваги жодній статі. Щодо питань, які ставить викладач, то 50% дівчат та 45% хлопців відповіли, що їм ставлять найчастіше складні запитання на занятті.

Цікавими виявилися відповіді студентів на сьоме питання щодо стилів навчання. Так, 90% дівчат та лише 24% хлопців надали перевагу самостійному навчанню. Вважаємо, що це зумовлено тим, а також підтверджено відповідями на запитання щодо концентрації у галасній аудиторії, що дівчатам легше сконцентруватися, працюючи окремо, що можна пояснити їх фізіологічними особливостями, а саме – у жінок краще розвинені слух, органи нюху та смаку, тому працювати та концентруватися у галасній аудиторії дівчатам набагато складніше.

24% дівчат та 21% хлопців краще навчаються у групі та співпрацюють у команді, у той час як, майже половина студентів (42% дівчат та 51% хлопців) відповіли, що можуть навчатися вдало як самостійно, так і в команді. Це свідчить про те, що протягом навчання, вдалим є використання рольових ігор, кейсів, проектів тощо, через те, що більшості студентів такий спосіб навчання буде прийнятним та звичним.

Однак, викладачу варто враховувати той факт, що протягом заняття під час виконання письмових завдань необхідно приділяти увагу тиші в аудиторії та запобігати активній поведінці хлопців при його виконанні.

Нарешті, аналіз анкетних даних довів, що під час навчання урахування викладачем гендерних особливостей є необхідним та важливим. Підбір методів та засобів навчання має бути зваженим відповідно до гендерних особливостей студентів. Результати анкетування відрізняються на першому та третьому курсах. Незмінними залишаються відповіді на ті питання, які стосуються здібностей та особистісних якостей студентів. Це питання, які пов’язані, наприклад, із здібністю концентруватися в галасній аудиторії, писати есе або володіти іноземною мовою. Щодо конкуренції, участі у студентському самоуправлінні, взагалі відношення до навчання, то відповіді студентів першого і третього курсу відрізняються тим. Що студенти старших курсів більш відповідальні, мають інші пріоритети, тому не надають перевагу участі у студентському самоуправлінні, частіше звертаються за порадою та допомогою до викладача, а також по-різному відносяться до конкуренції.

Таким чином, мотивація студентів до навчання загалом, та вивчення іноземної мови зокрема, неможлива без використання гендерного підходу. Більш того, урахування пріоритетів студентів молодших та старших курсів викладачем дасть змогу краще зрозуміти їх потреби та зробити навчальний процес особистісно-орієнтованим, корисним та цікавим для студентів чоловічої та жіночої статі.

Завдяки проведеному експериментальному дослідженню щодо використання методів інформального навчання, таких як упровадження метод «рівний–рівному», а також гендерного підходу до навчання з метою мотивації студентів, ми дійшли висновку, що вкрай важливим є врахування особливостей, здібностей та пріоритетів студентів молодших та старших курсів викладачем, що дасть змогу краще зрозуміти їх потреби та зробити навчальний процес особистісно-орієнтованим, корисним та цікавим для студентів чоловічої та жіночої статі.

Окрім того, проведене анкетування студентів 1–3 курсів факультету міжнародної економіки, кредитно-економічного, фінансово-економічного та факультету економіки та управління підприємництвом загальною кількістю 121 студент, засвідчили наявність психо-фізіологічних, навчальних та пріоритетних відмінностей у студентів залежно від їхньої статі.

Для формування гендерної культури молоді та культури поведінки, а також створення дружнього навчального клімату на занятті, ми використовували мозковий штурм на основі таких навчальних завдань.

Перш за все, ми запропонували студентам дискусію з теми:

1. Men and women can never be equal because they are biologically different.
2. Gender is just another word for women.
3. Women should be employed in National Societies because they are more efficient.
4. The word gender is not translatable and therefore not relevant outside of English-speaking contexts.
5. All this talk about gender brings conflict to the family.

6. My organisation talks a lot about gender but it is not reflected in the structure.

7. Work on gender should always respect people's social and cultural context.

Серед ключових слів на занятті були виділені та обговорені наступні: *Gender, Gender Balance, Gender Analysis, Gender Mainstreaming, Gender Roles, Gender Gap Sex, Gender Blind, Disaggregated Data, Gender Awareness, Gender Focal Point, Gender-neutral.*

Цікавими виявилися вступні завдання (Lead-In) пов’язані з використанням відео матеріалу з TED Talk, а саме "Understanding My Privilege" щодо расизму в США, "Why Gender Equality is Good for Every body-Men Included," з подальшою дискусією: *How does this TED talk make you feel? Can you reflect on the ways that sexism and/or racism is impacting your life as an individual? How can you relate Borrego's and/or Kimmel's ideas to the EoC?* та відеоматеріалу "Wiring a Web for Global Good" щодо проблем бідності, екології, безпеки та тероризму, прав та свобод.

Після дискусії, ознайомлення з новими поняттями та перегляду вступного відео, ми запропонували студентам такі гендерно-орієнтовані завдання. Як приклад, завдання мало такий вигляд:

Expectations and demands

“Nobody objects to a woman being a good writer or sculptor or geneticist if at the same time she manages to be a good wife, a good mother, good looking, good-tempered, well-groomed and non-aggressive.” Leslie M. McIntyre

Complexity Level 1

Group size 15 to 30

Time 60 minutes

Overview This activity uses brainstorming techniques to help participantsunderstand the different expectations towards and demands on girls/young women and boys/young men in contemporary society. It allowsparticipants to explore concepts of gender further.

Objectives To help participants distinguish between the differing expectations contemporary society puts on girls and boys, young men and young women

Materials

• Five sheets of flip chart paper

• A big wall

• Masking tape

• A marker for each participant

Preparation Hang five flipchart papers on the wall. Each one should be marked with one of the following typical settings in or from which girls / boys and young men / young women face expectations:school / family / friends / society / partner.

Divide each flip chart into two columns; one column should have the title ‘boys’ or ‘young men’, and the other should have the title ‘girls’ or ‘young women’ on each.

Instructions

Tell participants they should take a few minutes to think about what they believe is expected or demanded of girls and boys in the different settings identified on the posters on the wall. For this they can walk around or sit down and think, but they should do this part of the activity individually. Once they have ideas, they should write these down on the relevant part of the appropriate flip chart.

Once the brainstorming phase has been completed, divide the participants into five subgroups. Each group should select one of the flip charts and discuss its content.

The following guiding questions may help participants in the discussion.

• What differences can you identify between the expectations and demands put on

girls and boys?

• What would you like to change?

• How do you think it can be changed?

Each group reports the results of their discussion briefly to the whole group.

Debriefing and evaluation

Initiate the discussion by reviewing the results of the group work. Ask participants for their initial reactions to the results, how they feel about them, if anything surprised them and, if so, why.

Continue the discussion using the following guiding questions:

• Where do these expectations come from?

• Is it possible for boys and girls / young men and young women to fulfil these

expectations?

• Who promotes these expectations?

• How do we ourselves promote them (whether consciously or unconsciously)?

• What are the effects of these expectations on young people?

• How can we / our organisations contribute positively to changing the situation?

Tips for facilitators

While this is a classic brainstorming and discussion activity, its theme, 'expectations on different genders', can be quite controversial. Expectations on different genders are also a matter of perception. As a result, this exercise can cause disagreement, as what for some participants may be perfectly reasonable expectations, for others may be overly demanding. The perception of expectations on different genders can also be linked to issues of values and socialisation. You can also focus the discussion on these related issues.

Suggestions for follow-up

Suggest that participants conduct longer-term observations of the expectations placed on different genders in real settings (for example, over one week or one month). The results of these observations could be compared to a survey of young people of different genders in the real settings (for example, school) about their perceptions of the expectations placed on different genders.

You can initiate a discussion of the similarities and differences between the perceptions resulting from the survey and those resulting from individual observation.

Ideas for action

You can encourage members of your group to discuss what they would like to change in relation to this issue, and provide them with the opportunity and facilitation to prepare projects or actions to create change. Make sure that both boys and girls are involved in this process and find an equal voice for their ideas.

(Adapted from an exercise developed by "Intercultural Center, Foundation of Women's Forum, Sweden")

Зауважимо, що завдання були розподілені на чотири рівні складності – від початкового усвідомлення понять та наявності загальної компетентності до більш складних завдань, що потребували ефективної групової роботи, навичок ведення дискусії, кооперації, та надавали ширше та глибше розуміння гендерної проблеми.

Важливим фактором була культура та виховання студентів. Тому під час розробки завдань та дискусії враховувалося особистісне соціальне підґрунтя, у тому числі попередня освіта, соціальний статус тощо, що мало пряме відображення на поведінку студентів, їх ставлення до студентів протилежної статі.

Отже, запропонований набір гендерно-орієнтованих завдань дав змогу розвивати у студентів поважне ставлення один до одного, зрозуміти причини конфліктів, що виникають через гендерні особливості та стереотипи, усвідомити важливість урахування не лише гендерних особливостей людини, а й соціального підґрунтя, розвивати у студентів внутрішню культуру та навички міжособистісного спілкування.

Наступним методом інформального навчання ми обрали створення студентами мультимедійної презентації на основі власного (або групового) поза університетського дослідження (проекту).

Як показав досвід викладання іноземної мови, активне використання мультимедійних презентацій під час опрацювання індивідуальних завдань з іноземної мови студентами економічного ЗВО сприяло активному наочному та практичному засвоєнню знань, формуванню навчально-пізнавальних умінь і навичок, професійно-пізнавальних інтересів студентів, що забезпечувало всебічний розвиток творчого потенціалу особистості студента, а не лише отримання теоретичних знань.

Підготовка та використання мультимедійної презентації на заняттях з іноземної мови сприяло розвитку навичок говоріння, аудіювання та читання. Такий підхід до вивчення іноземної мови в економічному ЗВО є необхідним в умовах скорочення аудиторних годин та збільшення навантаження на самостійну роботу студентів. Ми виділили наступні етапи підготовки студента в роботі з комп'ютерною презентацією:

1) проектування (вибір теми, створення схеми та плану презентації, підбір літературних джерел та статистичного матеріалу);

2) консультація з викладачем;

3) створення мультимедійної презентації;

4) виступ перед студентами групи.

Літературу з обраної теми студент підбирав самостійно. Особливу увагу слід звернути на спеціальну літературу: українські та зарубіжні періодичні видання (*The Day, The Economist, The Financial Times,* тощо), наукові статті, передовий вітчизняний і зарубіжний досвід. Статистичну інформацію можна знайти в спеціальних виданнях Держкомстату України, Міністерства економіки та фінансів України, ДПА України або звітних даних про фінансово-господарську діяльність підприємств, тощо.

Критеріями оцінювання студентської презентації були:

- постановка проблеми та розкриття теми;
- оформлення презентації;
- цілеспрямованість та цільність презентації;

- виступ (мова й мовлення студента, жвавість виступу, виклик інтересу та

питань у слухачів, тощо).

Так, зі студентами 3 курсу факультету економіки та управління підприємництвом було організовано проект в рамках тем навчальної програми, метою якого було дослідити бізнес культуру в Україні. Аналіз джерел показав, що існує дуже багато матеріалу щодо бізнес культури інших країн світу, однак, лише декілька джерел висвітлювали особливості бізнес культури в Україні, особливо англійською мовою. Разом зі студентами нами було створено анкету із 40 питань, що були груповані на такі напрями як робочий час, стиль управління бізнесом, етикет української ділової зустрічі, стиль українського ділового спілкування, жінки в бізнесі, дрес код, ділові розваги тощо.

Як результат, було опитано більше 100 українських компаній, як державних, так і приватних. Результати виявилися цікавими та неоднозначними для державного та приватного секторів.

Студенти проводили анкетування, неформальні бесіди, щоб отримати найповнішу картину бізнес культури в Україні. Участь у проекті дала змогу студентам відчути себе частиною команди, в якій кожен несе відповідальність за виконану роботу та кінцевий результат.

Нарешті, інформальне навчання сьогодні неможливе без перегляду відеоматеріалу – YouTube, соціальні мережі – що є найпоширенішим способом інформального навчання. YouTube є третім за популярністю використання після Instagram та Telegram серед молоді. Дослідження, проведене у 2020 році показало, що поза аудиторією, в середньому витрачається більше трьох годин свого часу на перегляд соціальних мереж, у тому числі відео, включаючи відео навчального характеру (49% респондентів чоловічої статі та 65% осіб жіночої статі). Тому, обговорення відео з популярних мереж, що звичайно не виходило за межі теми заняття, було ефективним мотиватором для студентів до вивчення іноземної мови.

У сучасній педагогічній науці існують різноманітні типології відеоматеріалів, які пропонують класифікувати в залежності від певних чинників. Найбільш поширеними серед них є такі:

- *за метою створення*: спеціально створені для навчальних цілей; адаптовані до навчальних цілей ненавчальні матеріали (художній фільм, анімаційний фільм, новини, відеоролики тощо); професійно зняті на замовлення навчального закладу; самостійно зняті за власним сценарієм педагога чи студента;

- *за жанром*: відеоматеріали, що представляють собою художні фільми, відеорекламу, анімаційного фільму, відеокліпу, блоку новин, фрагменту ток-шоу, спортивні та історичні хроніки, фрагменти документальних фільмів та ін.;

- *за кількістю охоплених тем*: ситуативні однотемні і багатотемні;

- *за способом виробництва*: знімальні, перемонтажні;

- *за дидактичним призначенням*: інструктивні, ілюстративні, інструктивно-ілюстративні;

- *за структурою і ступенем завершеності*: цілісні і фрагментарні;

- *за умовами використання відеоматеріалів*: матеріали для роботи під керівництвом викладача і матеріали, призначені для самостійної роботи студентів.

Зауважимо, що використання відеоматеріалів у навчальному процесі потребує від педагога професійного знання дидактичних можливостей відео і вміння використовувати їх у залежності від мети навчання. Відео стає могутнім засобом управління пізнавальною діяльністю студентів тільки в руках досвідченого викладача (педагога), який уміє ефективно використовувати відеоматеріал на певному етапі заняття в залежності від його структури та типу [13].

Перевагами використання відео у навчальному процесі є такі:

1. Студенти легше сприймають відео.

Відео – це, мабуть, найкращий засіб для спілкування з новим поколінням. Доведено науково, що візуальний матеріал дуже гарно сприймається у навчанні, тому використання відео на практичному занятті є ефективним засобом для демонстрації нових знань. Відео також активізує спілкування та спонукає вивчати нові речі.

2. Занурити студентів у навчальний процес, особливо під час вивчення іноземної мови.

Зауважимо, що відео пропонують зіркову модель для результатів навчання, що означає, що студенти можуть створити власну версію оригіналу.

3. Стимулювати розумову та мовленнєву діяльність.

Завдяки відеороликам можна стимулювати практичне заняття й вивчення мови загалом.

4. Відео приносить більше інформації.

Не можна заперечувати, що відео завжди наповнене інформацією. Мало того, вони також надають інформацію у легкій для споживання, веселій формі, яку студенти оцінять та отримають задоволення.

5. Залучити студентів.

Відомо, що відео залучає та занурює студентів під час вивчення іноземної мови. Для того, щоб створити дружню, цікаву та мотиваційну атмосферу на занятті, то вдало підібране відео дасть змогу це реалізувати.

6. Інтеграція зовнішнього світу в аудиторію.

За допомогою відеороликів можна інтегрувати зовнішній світ в аудиторію. Кращу один раз побачити, а не багато разів про щось говорити.

7. Більше, ніж можна сказати словами.

Відео допомагають створити враження, і хоча слова також можуть допомогти у цьому, відео не повинно покладатися на уяву. Вони набагато більш захоплюючі та веселі, не кажучи вже про те, що кінцевий результат набагато привабливіший.

8. Легше зрозуміти.

Дослідження показали, що використання відео для навчання значно полегшує розуміння студентами різних тем та проблем. Наразі, існує дуже багато навчальних, у тому числі анімованих відео, навіть у доступі є чудові лекції сучасних вчених та професіоналів, які можуть бути корисними під час вивчення конкретної теми.

9. Відео створює враження.

Статична інформація чудова, але реальність така, що за допомогою засобів підтримки відео ви можете вільно втілити цю інформацію в життя. Враження це те, що запам'ятовується, і запам'ятовується надовго. Тому, вдало підібраний відеоматеріал, буде корисним не лише для вивчення мови, а й формування знань та картини світу у студентів.

Викладачі десятиліттями використовують відео для підтримки навчання. Але відео зазвичай переводиться на додаткове навчання. У сучасних цифрових класах відео – це зовсім не нова річ. Дослідження за цей проміжок часу послідовно показували позитивні переваги його застосування. Доказові дані свідчать про використання відео в аудиторії:

- Полегшує мислення та вирішення проблем
- Виховує оволодіння навчанням
- Надихає та залучає студентів
- Сприяє розвитку автономності студента
- Надає справжні можливості навчання.

У цифровому класі відео є новим лише завдяки покращенню якості та широкій доступності. Використання відео у цифровому класі продовжуватиме розширюватися. У той же час розуміння переваг, безперечно, також зростатиме. Наразі нам відомо, що застосування змішаного навчання з використанням цифрового контенту: підвищило залучення студентів до навчання (75%); розширило навчання поза навчальним часом, пропонуючи студентам можливості самостійного навчання та виправлення (72%); підвищило релевантність та якість навчальних матеріалів (63%); забезпечило інноваційний спосіб персоналізації

навчання для кожного студента (56), а також зменшило традиційну залежність від підручників та іншого паперового навчального матеріалу (51%).

Відео стало інструментом переходу до цифрових класів. Згідно з одним опитуванням, 94% педагогів використовували відео у попередньому навчальному році. В середньому вони використовували його хоча б раз на тиждень.

В опитуванні Speak Up 2016 року 68% вчителів сказали, що вони використовували онлайн-відео у 2015 році – проти 48% у 2010 році. Це темпи зростання більш ніж на 40% всього за 5 років. Далі опитування показало, що понад три чверті учнів (78%) самі використовують онлайн-відео для навчання. Опитані батьки надалі підтримували цифрове відео для навчання. 64% сказали, що перегляд онлайн-відео може допомогти студентам навчатися, підтримуючи різні стилі навчання. Ще 59% оцінили відео за те, що вони дозволяють студентам переглядати повторно, коли це необхідно.

Дані та досвід викладача – далеко не єдині драйвери відео в освіті. Студентський досвід є ключовим фактором популярності відео. Сучасні студенти ніколи не пізнавали світ без відео. Оскільки відео є постійним явищем в особистому житті студентів, для них цілком природно, що вони хочуть використовувати його під час навчання. Ось як студенти використовують відео для підтримки своєї освіти: більше третини (38%) студентів шукають онлайн-відео, щоб впоратися з домашніми завданнями. Найпопулярніші предметні галузі – це наука (66 %), математика (59 %), суспільствознавство/історія (53 %) та англійська мова (45%).

Серед недоліків використання відеоматеріалу у навчальному процесі є такі:

- навчальне відео гарно сприймається тільки студентами із розвиненою зоровою пам'яттю;

- при великій кількості студентів в аудиторії може бути погано видно та чутно відео;

- деталізована відео-інструкція вимагає постійних пауз для кращого засвоєння або відтворення дій та вказівок з інструкції;

- додаткові ефекти у відео можуть відволікати;

- навчальне відео, яке триває понад 10 хвилин, може занудити;

- навчальне відео потребує великих часових затрат для створення [4].

Загалом, етапи роботи з відео, види завдань і компетенції, які формуються в процесі навчання іноземної мови студентів економічних спеціальностей, подані в таблиці нижче:

Таблиця 3.

Використання відео в процесі навчання іноземної мови

Етапи роботи з відео	**Завдання**	**Компетенції, які формуються**
Підготовчий етап	1. дискусія з проблематики відео; 2. складання словничка ключових слів і виразів; 3. відкриті питання по темі відео.	навчально-пізнавальна
Етап сприйняття відеоматеріалу	1. завдання на пошук мовної інформації; 2. завдання на пошук змістовної інформації; 3. завдання на формування соціокультурних знань.	професійна, мовленнєва, соціокультурна
Контроль розуміння відеоматеріалу	1. завдання на визначення правильного і неправильного ствердження (True / False); 2. завдання для розвитку навичок говоріння; 3. написання ділового листа, створення презентації або проведення рольової гри, в основу яких покладено проблемну ситуацію відео.	Комунікативна, мовленнєва, інформаційна

Так, під час вивчення теми Культури світу ми запропонували студентам відео «The psychology of culture», автора Ф. Ланзер на відомому

ютуб-каналі TEDxAUBG, з яким можна ознайомитись за посиланням https://www.youtube.com/watch?v=rgdRzyCO5Zo. Зауважимо, що для коротких дискусій варто обирати відео до 10 хвилин перегляду. Якщо ж довжина відео більша, або взагалі представлена як фільм, то варто приділити або багато часу на занятті для його перегляду, або дати його на самостійне опрацювання студентам.

Залежно від часу, характеру відео та мети заняття, можна почати з вступної дискусії. В даному випадку, ми спочатку запропонували студентам переглянути відео, а потім відповіти на наступні питання:

Follow-up Questions

1. What are 5 cultural dilemmas?
2. Does Ukraine belong to an individualistic or collectivist society?
3. Which is better flexibility or discipline?
4. What's wrong with teaching Management at universities?
5. Why do adults often lack curiosity?

При розробці завдань для відео ми також використовували різні тести, а саме завдання на вибір однієї правильної відповіді, завдання у відкритій формі і завдання на встановлення відповідностей.

Перевагами завдання на вибір однієї правильної відповіді були: перевірка навичок аудіювання у студентів, об'єктивність оцінки і виняток описок. Завдання складалося з десяти пропозицій з пропусками і трьома варіантами відповідей. Наприклад, завдання на вибір однієї правильної відповіді до відео "Changing Tack" мало такий вигляд:

Choose the correct answer:

1. Condor is a … UK boat builder.

a) profitable b) well-organized c) well-established

У тестових завданнях з відкритою формою необхідно було надати розгорнуту відповідь. Завдання такого типу не мали ніяких обмежень на зміст і форму подання відповідей. Однак, ретельне формулювання такого роду завдань передбачало наявність еталона, який визначав би правильну

відповідь. Як правило, таке завдання складалося з 4-6 відкритих питань. Наприклад, до відео "Decision Time" були складені наступні відкриті питання: What kind of business did the Brookes have? Where was Brooke & Company headquartered? Why was Susan afraid of expanding their company overseas ?, і т.д.

Такий вид завдання дозволив перевірити у студентів не тільки розуміння і сприйняття відеоматеріалу, але і вміння письма, що є одним з ключових умінь володіння іноземною мовою. Крім того, за допомогою цього виду завдання нам вдалося виявити найбільш поширені граматичні та лексичні помилки у студентів.

Нарешті, в завданнях на встановлення відповідності елементи для зіставлення записувалися в два стовпці, ліворуч ми приводили економічну лексику і термінологію, а праворуч – визначення лексичних одиниць або термінів. Як правило, таке завдання, в залежності від рівня складності, містило від п'яти до десяти слів в лівому стовпчику. Наприклад, завдання до відео "From the City" мало такий вигляд:

Match the following economic terms with their definitions:

1. bid	a) extortion of money or something else of value from a person by the threat of exposing a criminal act or discreditable information
2. financial statement	b) an offer of a specific amount of money in exchange for products and services, as in an auction
3. blackmail	c) the process of concealing money by illicit means
4. money laundry	d) the inability of a debtor to pay their debt
5. insolvency	e) a formal record of the financial activities of a business, person, or other entity

Такий вид завдання дозволив зосередити увагу студентів на ключових словах, вивчити нову економічну лексику і терміни.

Залежно від цілей заняття, тривалості і особливостей відео матеріалу і видів розроблених завдань, а також рівня володіння іноземною мовою студентами, ми пропонували повний або поетапний перегляд відеоматеріалу.

Ми оцінювали роботу з відеоматеріалом студентами за такими критеріями: правильність виконання завдань, коментарі студентів щодо проблематики відео та час виконання.

Так, відео було важливим інструментом навчання з перевіреним досвідом його використання у навчальному процесі. У найближчому майбутньому використання відео буде продовжувати зростати. Більша доступність технологій та швидше підключення до Інтернету є ключовими факторами цього зростання.

Окрім того, останні дані про переваги змішаного навчання будуть надалі сприяти використанню відео. Показ відео на практичному занятті мав багато різних переваг і може бути адаптований до різноманітних навчальних цілей. Не кажучи вже про те, що дослідження продовжують давати більше інформації про те, як ми можемо краще використовувати відео як онлайн, так і офлайн.

Таким чином, використання відео в процесі навчання іноземної мови студентів сприяло створенню професійної атмосфери на занятті, активізації економічної лексики і термінології, розвитку критичного мислення у майбутніх економістів і формуванню іншомовної комунікативної компетенції. Однак, серед проблем використання відео в навчальному процесі на сьогоднішній день, ми виділили такі: недостатня технічна оснащеність вищих навчальних закладів, зменшення аудиторних годин, відсутність дидактичної літератури для використання цього методу на занятті.

Сучасні методи інформального навчання такі як метод «рівний–рівному» (Peer Teaching), мозковий штурм на основі гендерно-орієнтованих завдань, створення мультимедійної презентації на основі власного (або групового) поза університетського дослідження (проекту) та перегляд відеоматеріалу (YouTube, соціальні мережі) дали змогу підвищити рівень мотивації студентів економічного профілю, а також їх рівень володіння

іноземною мовою. Застосовані методи навчання урізноманітнили навчальний процес, сприяли формуванню робочої та дружньої атмосфери на занятті.

Проведене дослідження не вичерпує усіх аспектів вивчення проблеми інформального навчання та зазначених методів у вищій школі. Подальшого дослідження потребує проблема неформального навчання серед молоді.

Література:

1. Бабушко С. Р. (2014) *Інформальна освіта. Освіта дорослих: енциклопедичний словник* [Упоряд. Н. Г. Протасова, Ю. О. Молчанова, Т. В. Куренна]. К. : Основа, 2014. 181.
2. Безпалько О. В. (2006) Організація соціально-педагогічної роботи з дітьми та молоддю у територіальній громаді : теоретико-методичні основи : монографія. Київ. 363 с.
3. Безпалько О. В. (2009). *Соціальна педагогіка: схеми, таблиці, коментарі : навч. посіб. [для студ. вищ. навч. закл.]*. К. : Центр учбової літератури.
4. Бучинська Д. Використання відео в навчальному процесі – потреба сьогодення. *Int. scien. conf. "Open educational e-environment of modern University"*. 2015. С.101–107.
5. Вайнола Р. Х. (2008). *Технологізація соціально-педагогічної роботи : теорія та практика : навч. посіб.* К. : НПУ ім. М. П. Драгоманова.
6. Закон України «Про освіту» : за станом на 05 вер. 2017 р. / Верховна Рада України. Офіц. вид. Київ, 2017. № 2145-VIII
7. Звєрєва І. Д. (2006). *Соціальна педагогіка: теорія і технології: підручник.* К.: Центр навчальної літератури.
8. Зимівець Н. В., Авельцева Т., Ковганич Г., Мирошниченко Т., Руда О. (2002). *Методика освіти «рівний-рівному».* К.: Міленіум.
9. Концепція освіти «рівний-рівному» щодо здорового способу життя серед молоді України / Оржеховська В. М., Пилипенко О. І., Андрущак Л. І. Київ, 2002.
10. Краснощеков В. (2018) Разграничение и интеграция типов образования

по международной стандартной классификации ЮНЕСКО. *Научное обозрение. Педагогические науки.* № 3. 24–28.

11. Кучер В. Г. Інформальна освіта: актуальність, розвиток та перспективи. https://kafedra.com.ua/informalna-osvita-aktualnist-rozvytok-ta-perspektyvy/

12. Лукашевич М. П., Мигович І. (2003). *Теорія і методи соціальної роботи: навч. посіб. 2-е вид., доп. і випр.* К.: МАУП.

13. Майборода Л. А. (2012) Методичні аспекти використання відеоматеріалів у формуванні інформаційно-технологічної культури майбутніх кваліфікованих робітників. Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми (30). pp. 220-224. ISSN ISBN 978-966-2337-01-3

14. Шаталова Н.П. (2011). *Азбука конструктивного обучения : монография.* Красноярск.

15. Black S. The Human Rights Opportunity. 15 cases of how companies are boosting their contributions to the Sustainable Development Goals by putting people first. wellhttps://shiftproject.org/resource/the-human-rights-opportunity-in-collaboration-with-wbcsd/gender-equality/

16. Brown L. (2021) Proven solutions. https://filmora.wondershare.com/video-editing-tips/benefits-for-using-video-in-classroom.html

17. Curtin M. In an 8-Hour Day, the Average Worker Is Productive for This Many Hours. Inc. https://www.inc.com/melanie-curtin/in-an-8-hour-day-the-average-worker-is-productive-for-this-many-hours.html

18. Formal, non-formal and informal learning. Linguistic Integration of Adult Migrants (LIAM). Council of Europe Portal. Available at: https://www.coe.int/en/web/lang-migrants/formal-non-formal-and-informal-learning

19. Gaucher, Danielle, Justin P. Friesen and Aaron C. Kay (2011). Evidence that gendered wording in job advertisements exists and sustains gender inequality. *Journal of Personality and Social Psychology*, vol. 101, No. 1, pp. 109-28.

20. Gender Matters. A manual on addressing gender-based violence with young people. Council of Europe. URL: http://www.eycb.coe.int/gendermatters/pdf/GMCH4.pdf
21. International Standard Classification of Education ISCED 2011/UNESCO
22. King A. (2002). Structuring Peer Interaction to Promote High-Level Cognitive Processing. Theory Into Practice, 41(1). Promoting Thinking through Peer Learning. Taylor & Francis, Ltd., 33-39. https://www.jstor.org/stable/1477535
23. Klein J. (1993). Avoiding sexist language. Nesbitt-Johnston Writing Center Hamilton College. https://www.hamilton.edu/academics/centers/writing/writing-resources/avoiding-sexist-language
24. Neil A. Bradbury. Attention span during lectures: 8 seconds, 10 minutes, or more? Adv Physiol. Educ. Vol. 40, 2016. pp. 509–513. doi:10.1152/advan.00109.2016.
25. Non-formal education vs. formal and informal education. Available at: http://trawcoe.com/non-formal-education-vs-formal-and-informal-education/
26. Panitz T. (2005). A Definition of Collaborative vs Cooperative Learning. Collaborative Learning. http://www.londonmet.ac.uk/ deliberations/collaborative-learning/panitz-paper.cfm
27. Seven Moves: Gender and Diversity in Emergencies. https://gcrsp.eu/assets/uploads/Seven%20Moves%20Exercise%20Book.pdf
28. The Benefits of Video in the Digital Classroom (2021). [Education]. https://www.viewsonic.com/library/education/benefits-of-video-digital-classroom
29. The University of Viadrina. https://www.europa-uni.de/en/struktur/zsfl/peer-tutoring/Was-ist-PT/index.html
30. Types of Education: Formal, Informal & Non-formal. (2021) [Educational News]. https://www.passionineducation.com/types-of-education-formal-informal-non-formal/
31. UNODC. Integrity and Ethics. Module: 9. Gender Dimensions of Ethics. https://www.unodc.org/e4j/en/integrity-ethics/module-9/exercises.html
32. Validation of Non-formal and Informal Learning. European Commission.

Eurydice. https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/italia/validation-non-formal-and-informal-learning_en
33. Wagner, L. (1982). Peer Teaching: Historical Perspectives. Westport, CT: Greenwood Press.

Маслова К.І.
Петрова Ю.Ю.

ЗАСТОСУВАННЯ НАВЧАЛЬНИХ КВЕСТІВ У ПРОФЕСІЙНО-ЕКОНОМІЧНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ

Розглянемо можливості використання квесту та веб-квесту в освітньому процесі вищих навчальних закладів. Зазначено, що квест - це інноваційна ігрова технологія навчання, яка вчить знаходити необхідну інформацію, аналізувати та систематизувати її, вирішувати поставлені завдання та проблемні питання, часто з проходженням певного послідовного маршруту чи сюжету. В основі квесту лежить інтелектуальне змагання з елементами рольової гри. Наголошено, що ця технологія сприяє зростанню позитивної мотивації студентів до навчання; формуванню їх комунікативної та інформаційної компетентності; розвитку креативності. У статті описані приклади завдань для профорієнтаційної роботи зі студентами із власного досвіду викладання курсу “ Англійська мова професійного спілкування ” в Одеському Національному Економічному університеті.

За мету, ми маємо - розвиток особистості учня, вироблення у нього мета предметних умінь і іншомовної компетенції за допомогою освітнього квесту, який розглядається як сучасна інтерактивна форма навчання іноземним мовам. Опис конструювання квесту та надання детального огляду проведеного на практиці квесту з точки зору реалізації компонентів мети навчання іноземних мов.

Практичне значення методичної розробки полягає в обґрунтуванні через застосування технології «квест» шляхів вирішення проблем, а саме: активізація розумової діяльності студентів; сприяння актуалізації внутрішніх резервів молоді для повноцінної творчої самореалізації; формування стійкого інтересу до англійської мови та історичних пам'яток Одеси.

Предметом даної статті є аналіз ефективності використання короткострокових тематичних веб-квестов, використовуваних для мовної підготовки студентів Одеського Національного Економічного університету. Розробляючи тематичні веб-квести за програмою мовної підготовки студентів, слід враховував основні особливості, характерні для тематичної і мовної спрямованості основного курсу з англійської мови та сфери майбутньої професійної діяльності, високий рівень мовної підготовки і інтерес, проявлений студентами до того чи іншого аспекту теми.

Глобалізаційні процеси і бурхливий розвиток технологій радикально змінило усі сфери життєдіяльності, в тому числі і вищу освіту. Конкурентні виклики виникають перед системою вищої освіти в усіх країнах світу, в тому числі і в Україні. Вища освіта зазнає перманентні трансформації для підтримки здатності адекватно відповідати на запити сучасного суспільства. Зокрема, змінюється зміст і дизайн освітнього простору. «З огляду на стан світової економіки, напруженість міжнародних відносин, величезний розрив між бідними і багатими, загострення загрози зміни клімату та повсюдне поширення зброї масового ураження, ми виходимо з того, що саме зараз потрібно покоління, утворене краще, ніж будь-коли раніше, в найширшому і найглибшому значенні цього слова».

Нові вимоги до вищої освіти припускають в першу чергу зміни освітнього простору ВНЗ. Ці зміни стосуються мети і змісту освіти, використовуваних методів і технологій. Активно впроваджуються масові відкриті on-line курси, інтерактивні технології, індивідуальні траєкторії навчання та ін. Істотно змінюються і самі учасники освітнього процесу. Покоління молодих людей, яке сьогодні приходить до університетів -

принципово інше. Часто його називають поколінням «Z» або «центеніаламі». Соціально-психологічні особливості даного покоління, їх система цінностей багато в чому визначають ландшафт нового освітнього простору ВНЗ.

Таким чином, проблема дослідження полягає в необхідності нових креативних освітніх технологій, які, одночасно відповідатимуть вимогам мінливого суспільства, запитам суб'єктів освітнього процесу і в першу чергу, студентів нового покоління. Разом з тим, ці технології повинні забезпечити «перебудову» професорсько-викладацького складу під нового «замовника» Не дарма ж саме студента називають головним «роботодавцем» викладача.

На сучасному етапі розвитку вищої та середньої освіти знання іноземних мов є соціальним замовленням суспільства, а формування полікультурної багатомовної особистості сучасного фахівця об'єктивна вимога часу. Комунікативна компетентність стає в ринкових умовах неодмінним компонентом загально підготовки фахівців будь-якого профілю.

Тому потрібні нові інтерактивні методи і форми, освітні технології, що забезпечують швидкість перетворень і відповідають на запити сучасного і майбутнього суспільства. Потрібні технології, які дозволять готувати людей, здатних в умовах глобальної конкуренції проектувати нові види діяльності,перетворювати соціальне середовище, створювати успішні бізнеси, вирішувати актуальні завдання сьогоднішньої практики і можливі проблеми майбутнього.

Парадигма університету в суспільстві знань - це не передача знань і трансляція, це виробництво знань спільно зі студентами в одній аудиторії. Таким чином, пріоритетну значимість набуває інтеграція науково-дослідної діяльності в освітній процес. В рамках квестів можливе придбання і продукування знань, заснованого на пошуку, дослідженні. Тут доречно процитувати на А. Ейнштейна, який визначав гру як вищу форму дослідження.

Сучасному світу «потрібні громадяни, готові нести особисту відповідальність як за себе, так і за мир навколо, здатні переучуватися

протягом усього життя, здатні і готові застосувати своє знання кращого з того, що було придумано, сказано і зроблено людством для вирішення проблем сьогодення і майбутнього» [3, С. 156]..

Стрімкий розвиток інформаційних технологій вимагає від викладача постійного підвищення кваліфікації, оволодіння новими методиками навчання і виховного впливу. Відповідно, для підготовки таких випускників, сучасним вищим навчальним закладам необхідні нові методи та технології, що сприяють інтеграції міждисциплінарних знань, умінь, навичок і компетенцій, орієнтованих на вирішення актуальних завдань сьогоднішньої практики і можливих проблем майбутнього.

Гра — це таке собі intermezzo, інтерлюдія посеред нашого буденного життя. Вона прикрашає життя, надає йому повноти. Сучасний ринок праці висуває підвищені вимоги не тільки до фахової підготовки, але й до рівня особистісного розвитку молодих фахівців.

Освітнє навчання застосовує новий вимірний підхід, включаючи концепцію ігор. З розвитком сучасних технологій з'являється цілий ряд програм, які допомагають передавати знання. Сучасне середовище цифрових ігор та прикладних наук у навчальному середовищі принесло користь як навчанню педагогів, так і навчанню студентів.

Навчальні ігри займають важливе місце серед сучасних психолого-педагогічних технологій навчання. Гру як метод навчання люди використовували з давніх-давен, широке ж і систематичне поширення вона набула лише в 70-і роки XX століття.

Поняття «ігрові педагогічні технології» включає досить велику групу методів і прийомів організації педагогічного процесу у формі різних педагогічних ігор.

На відміну від ігор взагалі педагогічна гра має суттєвою ознакою - чітко поставленою метою навчання і відповідним їй педагогічним результатом, які можуть бути виділені в явному вигляді й характеризуються своєю чіткою навчально-пізнавальної спрямованістю.

Концепція навчання на основі ігор може бути успішно використана для досягнення кращих результатів навчання. Ігрове навчання відіграє важливу роль у навчанні, пропонуючи студентам можливість співпрацювати, спілкуватися, взаємодіяти та працювати в команді один з одним. Ігри на основі стратегії покращують функціонування мозку, надихають студентів пізнавати нове, розвивати навички та формувати емоційний зв’язок для вивчення предмета. Функція отримання зворотного зв'язку відразу після гри дає уявлення про те, як позитивно покращити продуктивність. Включення навчальних цілей навчання разом із навчальною програмою дає абсолютно нову форму навчання.

Навчальні ігри виконують три основні функції:

- Інструментальна функція полягає у формуванні у студентів певних навичок і вмінь;

- Гностична функція передбачає формування знань і цілеспрямований розвиток мислення учнів;

- Соціально-психологічна функція спрямована насамперед на розвиток комунікативних навичок.

Однією з головних проблем, з якими стикається викладач іноземної мови при роботі зі студентами економічного вузу, є відсутність у них мотивації до вивчення мови. При спробах з'ясувати причини небажання вчитися, можна почути, всупереч очікуванню, що студент усвідомлює важливість знання іноземної мови. Але, як показує практика, він виявляється не готовий докладати до цього жодних зусиль. При наявності мотивації до навчання ця проблема вирішується самим студентом, саме тому поняття мотивації вимагає більш докладного розгляду. В даний час мотивація як психічне явище трактується по-різному. В останні роки посилилося розуміння психологами і педагогами ролі позитивної мотивації до навчання в оволодінні знаннями. Було встановлено, що висока позитивна мотивація може відігравати роль компенсуючого фактора в разі недостатньо високих здібностей, проте ніякий високий рівень здібностей не може компенсувати

відсутність навчального мотиву або його низьку вираженість. Саме тому першочергове завдання викладача полягає в необхідності шукати ефективні шляхи підвищення мотивації студентів.

Формування фахівця нового рівня, який володіє творчими здібностями, критичним мисленням, професійною компетентністю, здатним виробляти і приймати рішення у нестійких швидкоплинних ситуаціях, в тому числі засобами іноземної мови з урахуванням особливостей культури іншого народу, передбачає застосування проблемних методів. Ці методи дозволяють майбутнім фахівцям сформувати якісь моделі наукового дослідження, моделі прийняття рішень на шляху формування комунікативної компетенції, які вони зможуть застосувати в майбутній професійній діяльності. До проблемних можна віднести цілий ряд дослідницьких, пошукових методів - метод проектів, метод дискусії, метод рольових ігор із проблемною спрямованістю, які самі по собі передбачають використання дослідницьких і пошукових методів. Кожен з цих методів передбачає формування певних комунікативних та інтелектуальних умінь.

Для підвищення ефективності навчальної гри технологія її застосування повинна відповідати певній сукупності вимог:

1. Гра повинна стимулювати мотивацію навчання, викликати у студентів інтерес і бажання добре виконати завдання; її слід проводити на основі ситуації, адекватної реальної ситуації спілкування.
2. Навчальну гру потрібно добре підготувати з точки зору, як змісту, так і форми, чітко організовувати. Важливо, щоб студенти переконані в необхідності добре виконати ту чи іншу роль. Тільки за цієї умови їх мова буде природною і переконливою.
3. Навчальна гра повинна бути прийнята всією групою.
4. Вона неодмінно проводиться в доброзичливій творчій атмосфері, викликає у школярів почуття задоволення, радості. Чим вільніше почуває себе студент у навчальній грі, тим ініціативніше він буде в спілкуванні.

5. Гра організується таким чином, щоб учасники гри могли в активному мовному спілкуванні з максимальною ефективністю використовувати відпрацьовується мовної матеріал.
6. Викладач неодмінно сам вірить в навчальну гру, в її ефективність. Тільки за цієї умови він може домогтися гарних результатів.
7. Велику значимість отримує вміння викладача встановити контакт зі студентів. Створення сприятливої, доброзичливої атмосфери на занятті - дуже важливий фактор. В процесі гри викладач іноді може взяти собі якусь роль, проте не головну, щоб гра не перетворилася в традиційну форму роботи під керівництвом. В ході гри викладач не виправляє помилки, а лише непомітно для студентів записує їх, щоб на наступному занятті обговорити найбільш типові.

Навчальна гра володіє великими можливостями в практичному, освітньому і виховному відношеннях. Ігри впорядковані за цільовим призначенням, за рівнем самостійності студента в іншомовному забезпеченні ролі і по суб'єкту управління, а також розташовані з урахуванням принципу поступового наростання труднощів, утворюють методичну типологію навчальних ігор.

Інтелектуальний рівень і творчі можливості студентів дозволяють їм (особливо в умовах групової роботи) без суттєвих ускладнень розробляти і засвоювати смисловий, змістовний компонент навчальної гри, тобто визначати комунікативну ситуацію, намічати сюжет гри і рольові взаємини, залучати додатковий матеріал. Однак рівень самостійності студентів в розробці іншомовного аспекту свого рольової поведінки в період підготовки навчальної гри виявляється дуже різним: від мінімального до максимального, що обумовлює надання їм мінімальної допомоги.

Розглянемо більш докладно деякі види ігор.

Імітаційні ігри

Імітується діяльність якоїсь організації, підприємства, фірми. Імітуватися можуть події, конкретна діяльність людей (нарада, розробка

проекту), а також обстановка, умови, в яких відбувається подія або здійснюється діяльність. Сценарій імітаційної гри містить сюжет, опис структури та призначення імітованих процесів і об'єктів.

Операційні ігри

Вони допомагають відпрацювати виконання будь-яких специфічних операцій (наприклад, сформувати навички роботи з електронною поштою або користування пошуковою системою). Ігри проводяться в умовах, що імітують реальні умови.

Виконання ролей

Відпрацьовується тактика поведінки, дій, виконання функцій і обов'язків конкретної особи. Розробляється модель - п'єса зі сценарієм, між учасниками розподіляються ролі.

У структурі будь-якої гри можна виділити наступні елементи, кожен з яких повинен бути ретельно продуманий і спланований до початку гри:

- ролі, узяті на себе учнями;
- ігрові дії як засіб реалізації цих ролей;
- ігрові засоби, які заміщають реальні речі;
- реальні відносини між граючими;
- сюжет (зміст) гри.

На відміну від гри взагалі педагогічні ігри мають суттєвою ознакою - чітко поставленою метою навчання і відповідним їй педагогічним результатом, навчально-пізнавальної спрямованістю.

Ігрова форма занять створюється за допомогою ігрових прийомів і ситуацій, які дозволяють активізувати пізнавальну діяльність учнів.

При плануванні гри дидактична мета перетворюється в ігрову задачу, навчальна діяльність підкоряється правилам гри, навчальний матеріал використовується як засіб для гри, в навчальну діяльність вводиться елемент змагання, який переводить дидактичну задачу в ігрову, а успішне виконання дидактичного завдання зв'язується з ігровим результатом.

Найважливіша роль в ігрових технологіях належить заключного ретроспективному обговоренню, в якому учні спільно аналізують хід і результати гри, співвідношення ігрової (імітаційної) моделі і реальності, а також хід навчально-ігрової взаємодії.

При зверненні до методичної типології слід враховувати, що в процесі використання навчальної гри якісні зміни структурних компонентів гри здійснюються поступово, тому між різними видами рольових ігор не може бути різких розмежувань.

Для підвищення мотивації студентів все частіше впроваджуються інтерактивні методи навчання, до яких можна віднести презентації, евристичні бесіди, рольові ігри, дискусії, «мозковий штурм», квести, конкурси з практичними завданнями та їх подальше обговорення, проектування бізнес планів, проектів, проведення творчих заходів, використання мультимедійних комп'ютерних програм та залучення англомовних спеціалістів.

Ефективність інтерактивного навчання забезпечує дотримання визначених **основних принципів:**

- ***Принцип діяльності.*** Навчання через досвід. Створювати умови дослідження межи використання даних знань.
- ***Принцип відкритості.*** Не тільки давати знання, але і показувати їх границі. Ставить учасника перед проблемами, рішення яких лежать за межами досліджуваного питання.
- ***Свобода вибору.*** Право вибору любого суб'єкта діяльності, яке дається всім: і у виборі форм, і у можливості представити власну точку зору.
- ***Оборотній зв'язок.*** Регулярно контролювати процес навчання за допомогою розвинутої системи оборотного зв'язку: підводить підсумки, оцінювати проведення семінару, водити можливість обговорювати самий процес навчання.

Ознаки інтерактивного заняття проявляються в особливостях взаємодії суб'єктів навчання, змісті і структурі, яка передбачає такі форми:

- Фізичну - змінюють робочі місця, вільно рухаються в приміщенні, пересаджуються, говорять, пишуть, слухають.
- Соціальну - активно взаємодіють з учасниками, задають питання, відповідають на питання, обмінюються думками.
- Пізнавальну - самостійно знаходять рішення проблеми, вносять доповнення і поправки, виступають (презентують, захищають) як набування професійного досвіду.

Сучасні педагогічні технології базуються на наступній сукупності основних принципів.

1. Цілісність, що складається в забезпеченні єдності навчання, виховання і розвитку студента, з одного боку, і їх системності, з іншого. При цьому системність розуміється як в плані піднесення навчального матеріалу самої дисципліни, так і в плані цілісної системи освіти з усіма її частинами і елементами.

2. Фундаментальність, що означає сутнісний підхід, заснований на навчанні великими блоками базового, основного змісту дисципліни і встановлення міжпредметних зв'язків з націленістю на завдання підготовки фахівця у конкретній професійного профілю.

3. Культурна свідомість. Цей принцип означає, що навчати слід відповідно до сучасного рівня розвитку культури, з огляду на сучасні можливості навчання.

4. Безперервність освіти, яка полягає у формуванні у студентів розуміння необхідності постійно вдосконалювати свої знання та професійні якості протягом всієї активного трудового життя і в прищепленні їм відповідних умінь і навичок.

5. Діяльнісний підхід передбачає таку технологію, яка будується на дидактичному принципі зв'язку теорії з практикою. Знання купуються тільки в процесі діяльності, тому важливо так організувати навчально-пізнавальну діяльність студентів, щоб вони змогли застосовувати їх. Незатребувані знання забуваються.

Таким чином, інтерактивне навчання - навчальний процес, що ґрунтується на принципах гуманізації, демократизації, диференціації та індивідуалізації і становить соціально мотивоване партнерство, центром уваги якого є не процес викладання, а організована творча співпраця рівноправних особистостей на рівні суб'єкт - суб'єктної взаємодії.

Найбільш затребуваними стають інтерактивні форми, що дозволяють задіяти всіх учасників освітнього процесу, реалізувати їхні творчі здібності, втілювати набуті знання і навички в практичній діяльності. До таких форм організації освітньої діяльності відносяться: інтерактивна гра, майстер-клас, проектна діяльність, створення проблемних ситуацій, експериментування і багато іншого. Всі ці форми можуть існувати як окремо взяті елементи, а можуть поєднуватися між собою і варіюватися педагогом при плануванні навчальних занять. Особливо добре вони поєднуються в квест-технології, або як ще називають освітній квест, який користується популярністю у підлітків і дорослих завдяки неординарної організації освітньої діяльності і захоплюючого сюжету.

Як вважають науковці і практики, здобуття знань, формування умінь і навичок, розвиток особистісних і професійно значущих якостей у процесі професійної підготовки майбутнього фахівця є найбільш ефективними за умови використання в освітньому процесі інтерактивних методів навчання.

Теоретичні засади застосування сучасних технологій у навчальному процесі вищої школи розкрито у працях І. М. Богданової, А. А. Вербицького, О. В. Козлова, М. Л. Разу, В. А. Семиченко, С. О. Сисоєвої, Ю. П. Сидоренко, П. М. Щербаня та інших дослідників. Активні методи навчання інтенсивно розробляли таки вчені, як Л. К. Асімова, О. В. Баєва, Н. Н. Богомолова, Ю. Н. Ємельянов, В. П. Захаров, Д. Н. Кавтрадзе, Е. А. Михайлова, В. Я. Платанов, А. П. Панфілова, Л. А. Петровська, А. М. Смолкін, Н. Ю. Хрящева та ін. закордоні спеціалісти Т. Альберг, К. Роджерс, Л. Брадфорд, К. Бенне, Дж. Стюарт, К. Фопель та ін.

Серед моделей навчання виділяють: традиційну або класичну, активну і інтерактивну (у деяких літературних джерелах інтерактивну модель не відокремлюють від активної).

Застосування нових технологій в освіті завжди привертало увагу не тільки педагогів, а й психологів, соціологів, філософів, антропологів. Багато вчених писали про зміні підходів до освіти, пов'язаних зі зміною особистості того, хто навчається. В рамках нашого дослідження ці особливості слід розглянути в першу чергу, на основі теорії поколінь.

Вперше теорія поколінь описана Нілом Хау і Вільямом Штрауссомв 1991 році. Відповідно до цієї теорії покоління змінюють один одного кожні 20-25 років. Нещодавно оформилося покоління, наступне за мілленіаламі - центеніали (від англійського centennial - столітній). Вважається, що це покоління буде першим, яке через активний розвиток біотехнологій проживе близько 100 років.

Класична періодизація включає 15 поколінь, останні з яких:«Покоління GI», «мовчазне покоління», «бебі-бумери», «покоління X», «покоління Y» (Мілленіали) і «покоління Z» (центеніали).

В освітньому процесі, на думку дослідників (Осяк С.А., Захарової Т.В. та ін.), Квест - це «спеціальним чином організований вид дослідницької діяльності, для виконання якої навчаються здійснюється пошук інформації за вказаними адресами (в реальності), що включає і пошук цих адрес чи інших об'єктів, людей, завдань та ін.

Найбільш ефективними в плані актуалізації пізнавальної активності є інтерактивні технології навчання (М.В. Кларін, В.Ю. Питюков і ін.). Нові розробки в області залучення інтерактивних технологій в освіту поки в своїй більшості належать гуманітарних дисциплін: методика формування іншомовної комунікативної, соціокультурної компетенції за допомогою технології веб-квесту (Є.І. Багузіна, Г.А. Воробйов, Е.М. Шульгіна); методика формування іншомовної граматичної компетенції, що базується на елементах театральної педагогіки (Р.Ш. Чермокіна); модель процесу

самовиховання майбутніх учителів в інтерактивному навчанні (дискусія, гра, тренінг) (Т.І. Матвієнко); використання імовірнісних моделей в інтерактивних технологіях (В.В. Чистов). Для природничо-наукових дисциплін: створення формалізованої моделі інтерактивного тренажера з математичних дисциплін (В.В. Кликов); застосування інтерактивних технологій як засобу формування професійної компетентності економічних вузів.

Так Панфілова А.П. в своєму навчально-методичному посібнику «Інноваційні педагогічні технології: активне навчання» говорить, що крім інтенсивних технологій, які активізують навчальний процес, в практиці навчання широко використовуються технології, в основі яких лежить ігрове моделювання. Його переваги різноманітні, воно ефективно і затребуване. Ігрове навчання передбачає вирішення проблем, пов'язаних з професійною діяльністю, кар'єрою, людськими взаєминами і особистими труднощами.

Можливості ігрових технологій досить широкі: охоплюють достатню кількість проблем, глибину і багатоплановість їх розуміння; в них присутня логіка, взаємодія людини в колективі; йде підготовка до конструктивного діалогу в колективі; сприяє більшій згуртованості і залученості в сам процес учасників для досягнення загального результату; багатогранність і змістовність ігрового процесу; формування ціннісних орієнтацій і установок професійної діяльності; надають можливість всебічного аналізу, інтерпретації, осмислення отриманих результатів; сприяють прояву всіх якостей особистості, її позитивних та негативних індивідуальних особливостей.

Також мети ігрових технологій більшою мірою узгоджуються з практичними потребами навчаються, саме тому навчальний квест можна віднести до інноваційної технології, так як потреби студентів останнім часом пов'язані не тільки з отриманням знань, щоб стати компетентними в тій чи іншій області, а й з часом, коли вони розважаються, відпочивають.

Згодом розвинув і доповнив дослідження квест-технології Томас Марч, який значно деталізував сам термін квесту і представив ряд теоретичних формулювань, які допомагають глибше краще зрозуміти особливості даної технології. В вітчизняних же працях єдиної думки з питань квест-технологій поки не виробилося, однак існує ряд наукових робіт, пов'язаних з вивченням впровадження квест-технології в освітній процес. До таких праць можна віднести наукові статті Андрєєвої М.В., Биховського Я. С., Ніколаєвої Н.В, Шаматоновой Г.Л., Напалкова С.В. та інших.

М.Н. Кічерова, Г.З. Єфімова вважають за можливе застосування двох форм застосування квестів в освітньому просторі вузу: 1) як форми проведення навчальних занять студентів будь-яких спеціальностей; 2) як форми методичних завдань на розробку квестів для студентів педагогічних спеціальностей (розробка сюжету, сценарного плану, процедури, етапів, технічних завдань для виконання).

Сьогодні науковці вважають, що «квест» – це:

1) вид інноваційного навчання з елементами традиційного виду навчання (проблемного), у якому використовуються методи стимулювання засобами рольової гри ;

2) методика, яка вчить знаходити необхідну інформацію, піддавати її аналізу, вирішувати поставлені завдання, найбільш вдало використовувати Інтернет на заняттях;

3) форма проведення дозвілля, як Сіті Квест (розважальна гра на місцевості з елементами міського орієнтування, під час якої учасники вирішують неординарні інтелектуальні завдання.

Квест (або веб-квест), – на думку Т. Марча, – це побудована за типом опор навчальна структура, яка використовує посилання на суттєво важливі ресурси в Інтернеті та автентичні завдання для того, щоб мотивувати учнів до дослідження будь-якої проблеми з неоднозначним рішенням, розвиваючи тим самим їх вміння працювати як індивідуально, так і в групі (на заключному етапі) у веденні пошуку інформації та її перетворення в

більш складне знання (розуміння). Кращі з квестів досягають це таким чином, що учні починають розуміти багатство тематичних зв'язків, легше включаються в процес навчання і вчаться міркувати над власнимтпізнавальним процесом .

М.О. Сокол пропонує детальну класифікацію квестів, наведемо її тут у скороченому варіанті. Освітні квести розрізняються:

- за формою проведення (комп'ютерні ігри-квести, веб-квести, QR-квести, медіа-квести, квести на природі, комбіновані);
- по режиму проведення (в реальному режимі; у віртуальному режимі; в комбінованому режимі);
- за терміном реалізації (короткострокові, довгострокові);
- за формою роботи (групові; індивідуальні);
- по предметного змісту (моноквест; міжпредметних квест);
- по структурі сюжетів (лінійні; нелінійні; кільцеві);
- по інформаційного освітнього середовища (традиційна освітня середовище; віртуальна освітнє середовище).

Педагоги всього світу стали використовувати цю технологію як один із способів успішного використання мережі Internet на уроках. Найбільшого поширення модель отримала в Бразилії, Іспанії, Китаї, Австралії, Голландії та Америці. На теренах вітчизняного освітнього простору квест (веб-квест) технологія перебуває на етапі свого становлення та теоретичного обґрунтування.

Згідно з останнім звітом Організації Об'єднаних Націй, інформаційні технології - один з основних факторів економічного зростання. В університетах інтернет-освіта допомагає студентам витримувати конкуренцію на світовому рівні. «Беручи до уваги той факт, що сучасні студенти - це представники цифрового покоління, основним і найбільш привабливим джерелом інформації якого є мультимедіа, педагоги використовують на своїх заняттях інтернет-ресурси, чати, навчальні програми та нові навчальні технології, такі як веб-квести». Російські

педагоги (Н. А. Пакшина, Г. Л. Шаматонова, Е. М. Шульгіна, М. А. Бовтенко, Г. А. Воробйов та ін.) виявляють все більший інтерес до веб-квестів і відзначають їх високу ефективність, зокрема, при формуванні іншомовної комунікативної компетентності студентів вузів при навчанні іноземним мовам. На думку багатьох вчених (Е. І. Багузін, С. В. Напалков і ін.) однієї з надсучасних інноваційних технологій, яку необхідно впроваджувати в освітній процес для забезпечення всебічного розвитку учня 21 століття, є квест технологія. Незважаючи на те, що «квести» є новим в освіті, розглянемо квест як педагогічну інновацію (Інновація - це те, що привнесено в цю систему з іншої або що вперше винайдено. Інновація в освіті - це процес створення, впровадження і поширення в освітній практиці нових ідей, засобів, педагогічних та управлінських технологій, в результаті яких підвищуються показники (рівні) досягнень структурних компонентів освіти, відбувається перехід системи в якісно інший стан, ми досліджуємо питання його впливу на освітній процес, навчання і розвиток учня (в контексті результативних змін), а також педагогічну діяльність, вимоги до вчителя. Необхідно відзначити, що слово «квест» в перекладі з англійської мови «quest» означає «пошук». У сучасному трактуванні цього поняття є кілька підходів. По-перше, під квестом розуміють особливу комп'ютерну гру. У 70-х роках програміст Вільям Кроутер розробив програму «Colossal Cave Adventure» з текстовим інтерфейсом для ЕОМ марки PDP-10. Згідно з сюжетом головний герой повинен виконувати завдання, переміщаючись у великій печері Colossal Cave. Саме цю програму і вважають першим «прабатьком» квестів. У 1980 році в сфері комп'ютерних ігор з'являються гри-квести, за сюжетом яких головний герой повинен дійти до кінця, виконуючи різні завдання, розшукуючи різні предмети і ін. В 90-х роках ці ігри були дуже популярні, зокрема в Росії, де за ними закріпився і став загальним ім'ям термін «квест». З появою ери комп'ютерних ігор квестом стали називати цікаві пригодницькі ігри, тому синонімами до слова «квест» є слова «гра» і «завдання». Подруге, під квестом розуміють сюжет

літературного твору, в якому головному героєві необхідно дійти до мети, виконуючи різні завдання або долаючи різні перешкоди. Такий сюжет простежується від давньої міфології («Міф про 12 подвигів Геракла», «Міф про Персея» і ін.) До сучасних творів (Дж. Р. Р. Толкін "Володар кілець", Б. Акунін «Квест», А. Фомін «Хлібний квест», С. Деркач «квест» та ін.). По-третє, квест визначається як сайт в Інтернеті, з яким працюють учні, виконуючи той чи інший навчальний завдання (Я. Биховський, І. Новік, А. Федоров). Варто відзначити, що згідно з тлумачним словником термінів понятійного апарату інформатизації освіти, сайт - це набір веб-сторінок, які складають єдине ціле (присвячені якій-небудь одній темі або належать одному і тому ж автору), зазвичай розміщені на одному і тому ж сервері і мають одне і той же доменне ім'я, і пов'язані між собою перехресними посиланнями. Згідно вільної енциклопедії «Вікіпедія», сайт (від англ. Website: web - «павутина, мережа» і site - «місце», буквально «місце, сегмент, частина в мережі») - сукупність веб-сторінок, доступних в мережі Інтернет, які об'єднані як за змістом, так і за навігації. Отже, ми вважаємо, що в процесі реалізації квестів сайт (а також блог, вікі і т.д.) є лише платформою, де розміщується основна інформація, необхідні ресурси, створені продукти і т.д., а сам квест недоцільно ототожнювати з сайтом. Крім того, слід зазначити, що визначення квесту як сайта суперечить тим квестам, які проводяться в реальному часі (на природі, території школи і т.д.). По-четверте, квест розуміється проблемної (або проектної) завданням з елементами рольової гри, для виконання якої використовуються інформаційні ресурси Інтернету (Е. Азімов, А. Бадарацкій, Я. Дьячкова, А. Прядільнікова, А. Яковенко).

Вчителі, викладачі та методисти вивчають дану технологію в різних ракурсах. Так, О.Ю. Пестрецова застосовує освітній веб-квест (webquest) на заняттях з іноземної мови в школі в якості проблемного завдання з елементами рольової гри, для виконання якого використовуються інформаційні ресурси Інтернету. А.В. Ісаева і ряд інших дослідників

вивчають застосування веб-квесту як форми організації самостійної роботи студентів на заняттях з англійської мови. Автор даної статті, акцентуючи увагу на видах навчальних проектів, також відзначає переваги застосування веб-квестів при організації самостійної роботи студентів як одного з видів навчальних проектів.

Ж.І. Садовська використовує технологію веб-квесту як спосіб підвищення мотиваційної діяльності студентів. Г. А. Воробйов у своїй роботі розглядає веб-квест технологію як засіб розвитку іншомовної соціокультурної компетенції студентів. А.А. Драгунова призводить опис вправ, які можуть застосовуватися на заняттях, а також приклади тим, в рамках яких може бути організована робота з вебквестом; визначає навички та вміння студентів, які формуються і розвиваються при роботі з веб-квестом.

М.І. Зайкін, С.В. Напалков представляють модель використання тематичних освітніх Web-квестів як засіб розвитку пізнавальної самостійності учнів. У доцільності включення Web-квестів освітнього призначення в навчальний процес з метою розвитку пізнавальної самостійності учнів переконують наступні міркування. По-перше, в ряді проведених дисертаційних досліджень (Е.І.Багузіна, Г. А. Воробйов, С.В.Катержіна і ін.) Показано, що використання Web-квест технології дозволяє посилювати гуманітарну складову освітньої діяльності учнів. Встановлено, що їх залучення в пізнавальну діяльність на основі Web-квестів при вивченні гуманітарних предметів сприяє швидшому залученню їх до загальнокультурних цінностей. Подруге, активне впровадження в навчальний процес Інтернет-технологій сприяє досягненню додаткових освітніх цілей, пов'язаних з формуванням і розвитком здібностей учнів до самостійного пошуку, збору, аналізу та подання інформації. Навчальний процес передбачає реалізацію сучасних способів взаємодії суб'єктів освітнього процесу, їх нових ролей: вчителі, як консультанта і учня як активного дослідника, самостійно і творчо працює над вирішенням учбової задачі, широко використовує освітні можливості комп'ютерних і Інтернет-

технологій для отримання необхідної інформації. По-третє, не можна скидати з рахунків і те, що Web-квест технологія орієнтує на реалізацію розвиваючої функції навчання, залучає учнів до творчої діяльності. Озброюючи учнів методами наукового пошуку, квести розвивають критичне мислення, а також уміння порівнювати, аналізувати, класифікувати, мислити абстрактно; у учнів підвищується активність і вмотивованість до навчання; вони сприймають завдання як щось «реальне» і «корисне», що сприяє підвищенню ефективності навчання в цілому.

Свій початок квести беруть ще в епоху стародавніх цивілізацій. Проте, залученням квесту у навчанні ми зобов'язані розвитку комп'ютерних технологій. Спочатку назва «квест» (англ. quest) використовувалася в назві комп'ютерних ігор, розроблених компанією Sierra On-Line: King's Quest, Space Quest, Police Quest. Пізніше «квестом» почали називати активні екстремальні та інтелектуальні ігри.

Також по всьому світу почали з'являтися небачені до цього розважальні установи, де клієнтам було запропоновано спробувати вийти із замкненої кімнати шляхом вирішення низки важких завдань. Такі заклади стали називатися «ескейп-румами» або «квест-кімнатами».

Квест-кімната (Real-life room escape) – це інтелектуальна гра, в якій гравців замикають в приміщенні, з якого вони повинні вибратися за певний проміжок часу, шукаючи предмети і вирішуючи головоломки.

Деякі представники жанру також включають в себе детективний чи інший сюжет, щоб занурити гравців в унікальну атмосферу.

Ігри такого типу виникли з ідеї перенести в реальність віртуальні квести типу escape the room, які були популярні на початку 2000-х рр.В кінці XX століття в світі комп'ютерних ігор починають з'являтися такі, які передбачають вирішення однієї глобальної проблеми шляхом виконання невеликих завдань. І вже в 1995 році професор освітніх технологій Університету Сан-Дієго Берні Додж використовував в своїх роботах поняття «Квест» як освітньої технології.

Єдиного тлумачення поняття «квест» немає, різні фахівці по-різному дають визначення цьому поняттю. Зазвичай вони мають на увазі веб-квести, хоча поняття «Освітній квест» набагато ширше, ніж «веб-квест». Подобається, як дає тлумачення поняття «освітній квест» Сокол Ірина Миколаївна: «Квест - це технологія, яка має чітко поставлену дидактичну задачу, ігровий задум, обов'язково має керівника (наставника), чіткі правила, і реалізується з метою підвищення у дітей рівня знань і умінь 21 століття ».

Поняття квест (від англійського «quest» - пошук, гра-загадка) позначають різні види on-line і off-line ігор, які розгортаються в віртуальному або реальному просторі. Це специфічна форма ігрової діяльності, яка вимагає від учасників пошуку вирішення поставлених завдань. В сучасних умовах квест стає новою практикою соціальної комунікації, новим видом активного відпочинку для просунутої інтелектуальної молоді. Комп'ютерні ігри в стилі квестів доситьширокo поширені, однак останнім часом з віртуального світу квестистрімко проникають в реальний світ.

Освітній квест – це спеціальним чином організований вид дослідницької діяльності, для виконання якої учні здійснюють пошук інформації за вказаними адресами, що включає пошук цих адрес чи інших об'єктів, людей, завдань тощо. Завдання можуть бути різними за своїм змістом і наповненням: творчі, активні, інтелектуальні. Варто відзначити, що квести можуть проходити як в закритому приміщенні, так і на вулиці, на природі, охоплюючи весь навколишній простір. Наприклад, квести в замкнутому приміщенні: в класі, в музеях, всередині будівель; квести на місцевості: в парках, міське орієнтування; квести на місцевості з пошуком схованок і елементами орієнтування (в т.ч. GPS) і краєзнавства; змішані варіанти, в яких поєднується і переміщення учасників, і пошук, і використання інформаційних технологій, і сюжет, і завдання-легенда.

Пізнавальна спільна діяльність у групі, відкритий діалог, взаємний обмін способами дії підвищують рівень власної зацікавленості кожного, розвивають комунікативні навички. сприяють активізації пізнавальної

діяльності студентів. Квест-технології можна використовувати у таких типах уроків, як: засвоєння нових знань, формування знань та умінь, застосування знань та умінь,а також узагальнення знань умінь та навичок.

Веб-квест - це дидактична структура, в рамках якої планується захоплююча пошукова діяльність студента за допомогою Інтернету та інших засобів інформації. Термін «квест», як правило, знаком сучасної молоді. Під ним розуміють «гру», в якій учасник повинен домогтися якоїсь конкретної мети (виконати завдання або власне «квест»), вдаючись до допомоги своїх знань і досвіду, а також пошуку необхідної інформації в Інтернеті.

Отже, основна ідея квесту - розвиток навчально-пізнавальної активності в умовах, коли всі психічні процеси студента: його увага, емоційно-вольова сфера - готові до активного застосування навчального матеріалу. Порівняно з традиційними формами виховання, перевага інноваційних полягає в тому, що вони приводять учасників процесу до мети непомітно для них самих, виключаючи будь-які способи насильства над особистістю студента.

Квест можна визначити як інтелектуальний вид гри, процес якої розгортається в спеціально підготовленому приміщенні або на вулиці, у якому учасники квесту повинні вирішити поставлені завдання. Відмінними рисами таких ігрових практик є те, що учасники повинні швидко адаптуватися в нових умовах, приймати рішення в найнесподіваніших ситуаціях. Тому квести особливо цікаві для школярів, студентів, молоді.

Відзначаючи, що найефективнішим засобом навчання іншомовної соціокультурної компетенції є перебування учня в країні мови, що вивчається, слід прийняти той факт, що викладання іноземних мов і культур в умовах сучасної реальності в основному ведеться поза мовного середовища в опосередкованому варіанті. Студенти спілкуються на заняттях з викладачами і однолітками, які не є носіями досліджуваних мови і культури. Сучасний рівень комп'ютерних і телекомунікаційних технологій відкриває нові можливості для розвитку адекватних засобів навчання іншомовній культурі в організованому навчанні іноземних мов поза мовного середовища.

В даний час завдання викладача полягає не тільки в тому, щоб озброїти учнів сучасними знаннями, а й навчити студентів добувати самостійно ці знання, вміти засвоювати їх, спираючись на вже вивчене. Для досягнення цих цілей служить технологія Веб-квест (WebQuest), яка застосовується як в шкільній, так і у вузівській практиці навчання.

Веб-квест - найскладніший з існуючих форматів навчальних інтернет-ресурсів, за своєю структурою він ставиться до електронних проектів. Розрізняють два типи веб-квестів: для короткочасної і тривалої роботи. Особливістю освітніх веб-квестів є те, що частина або вся інформація для самостійної або групової роботи студентів знаходиться на різних сайтах.

Розробником веб-квесту як навчального завдання є Б. Додж, професор освітніх технологій Університету Сан-Дієго (США).

Г. А. Воробйов кваліфікує веб-квести як окрему категорію навчальних проектів - веб-проекти. Веб-квест (webquest) - це певна форма подачі матеріалу за допомогою постановки завдань, причому вирішення поставлених завдань або відповіді на питання, яких навчають отримують з різних сайтів Інтернету. Вперше методику Веб-квестів в 1995 році запропонували американець Берні Додж і австралієць Том Марч. Берні Додж класифікував типи завдань, які представлені в веб-квесті. Типи завдань такі: - завдання на переказ (Retelling Task), - завдання на компіляція (Compilation Task), - завдання на пошук розгадки (Mystery Task), - журналістське розслідування (Journalistic Task), - ситуативне завдання з заданими умовами (Design Task), - творче завдання (Creative Product Task), - завдання на пошук компромісу (Consensus Building Task) і багато інших. Подібна форма роботи націлена на відпрацювання не тільки видів мовленнєвої діяльності (читання, письмо, аудіювання, говоріння), а й на відпрацювання комунікативно-мовленнєвих умінь (здійснення пошуку інформації, короткий виклад прочитаного, вміння робити висновки, висловлювати і аргументувати свою точку зору).

О.Ю. Пестрецова, торкаючись проблеми типологізації веб-квестів і їх характеристики, зазначає, що веб-квести можуть охоплювати окрему проблему, навчальний предмет, тему, можуть бути і міжпредметних. Особливістю освітніх веб-квестів є те, що частина або вся інформація для самостійної або групової роботи учнів з ним знаходиться на різних веб-сайтах. Тематика веб-квестів може бути найрізноманітнішою, проблемні завдання можуть відрізнятися ступенем складності. Результати виконання веб-квесту, в залежності від досліджуваного матеріалу, можуть бути представлені у вигляді усного виступу, комп'ютерної презентації, есе, веб-сторінки, веб-сайту.

Далі О.Ю. Пестрецова описує процес роботи над веб-квестом. Завдання веб-квесту полягає не в тому, щоб обрушити на голову студента величезний обсяг фактичних знань. Він повинен бути складений так, щоб студент міг самостійно здобувати і засвоювати отримані знання. Зазвичай робота над веб-квестом починається з постановки проблемного питання або зі створення проблемної ситуації, які повинні мотивувати студента, спонукати у нього інтерес до даної проблеми, щоб він зміг почати свою пошукову діяльність. Після введення теми студентам пропонуються завдання, які складаються викладачем в залежності від теми і враховуючи рівень студента. Всі завдання виконуються, як правило, в рамках групової роботи. Для організації роботи з виконання завдань викладач повинен зробити посилання на друковані джерела, а також посилання на джерела в Інтернеті. Все це забезпечує цілеспрямований пошук необхідної інформації. Опис процесу дозволяє забезпечити ефективний пошук необхідних знань для вирішення поставлених завдань. Веб-квест включає в себе також презентацію результатів пошукової роботи у вигляді слайдів, Інтернет-сторінки, документа ВОРД або у будь-якій іншій формі. В кінці виконання Веб-квесту студенти отримують можливість критично проаналізувати свою роботу і дати їй оцінку, а також оцінити роботу інших. Викладач може, в свою чергу, оцінити пошукову роботу студентів. В процесі роботи над Веб-квестом центром досягнення

знань є студент. Викладач перестає бути основним джерелом знань для студентів. Він стає особою, що допомагає ефективно опановувати отриманими знаннями. Він формулює завдання, підшукує джерела і посилання в інтернеті, виконує консультативну роль, створює навчальну обстановку, при якій вчення відбувається в рамках творчої навчальної майстерні.

Що стосується сфери застосування описаної технології, то роботу над веб-квестом можна використовувати на всіх щаблях навчання, а також в сфері навчання дорослих, так як викладач при його складанні враховує рівень учнів і володіння ними необхідними компетенціями. Застосування цієї методики в роботі зі студентами, що вивчають іноземні мови, сприяє створенню у студентів стійкого інтересу до вивчення іноземної мови і вдосконалення мовленнєвих умінь і навичок, залученню до читання художньої, публіцистичної та спеціальної літератури іноземною мовою, вдосконалення інтелектуальних здібностей особистості, отримання естетичного і пізнавального інтересу, реалізації креативного потенціалу [1].

Г. А. Воробйов у своїй роботі розглядає використання веб-квест технологій як засобу розвитку іншомовної соціокультурної компетенції студентів, дає визначення веб-квесту, описує його структуру і переваги використання веб-квест технологій, функції технологій веб-квестів у процесі навчання, пропонує різні форми роботи з веб-квестами. Автор створив веб-квести для розвитку соціокультурної компетенції студентів і методики їх використання; розробив ряд рекомендацій по створенню веб-квестів і їх застосування в навчанні іноземних мов і культур. Сучасний рівень розвитку інформаційних технологій дозволяє кваліфікувати і телекомунікаційні проекти, і веб-квести як окрему категорію навчальних проектів - веб-проекти. У веб-квесті студенту дається завдання: зібрати матеріали в Інтернеті по тій чи іншій темі, вирішити будь-яку проблему, використовуючи ці матеріали. Посилання на частину джерел даються студентам викладачем, а частина вони можуть знайти самі, користуючись звичайними пошуковими системами. По

завершенню квесту студенти або представляють власні веб-сторінки по даній темі, або якісь інші творчі роботи в електронній, друкованої або усній формі .

Згідно з Берні Доджем, веб-квест передбачає чітку структуру: вступ (Introduction), формулювання завдання (Task), процедура виконання завдання (Process), оцінка діяльності учнів (Evaluation) висновок (Conclusion). Г. А. Воробйов також зазначає, що веб-квести повинні будуватися за спеціальною «формулою» і складатися з наступних обов'язкових елементів стосовно навчальної діяльності у вузі:

• Введення, в якому студенту представляють проблему, ситуацію, фонову інформацію (Introduction).

• здійсненне і цікаве завдання (Task).

• Набір джерел інформації, відібраних викладачем, необхідних для виконання завдання (Resources).

• Опис процесу, який приведе студентів до виконання завдання. (Process)

• Висновок, яке підводить підсумок квесту, нагадує студентам про те, що вони дізналися і, можливо, дає установку на подальшу роботу по даній темі (Conclusion).

Серед переваг використання веб-квестів виявлені наступні:

• автентичність текстового матеріалу і підвищення мотивації;

• розвиток умінь мислити;

• атмосфера співпраці.

Технології веб-квестів забезпечують в процесі навчання:

• віртуальну соціокультурне середовище країни, що вивчається;

• автентичність використовуваних матеріалів, представлених в мережі;

• мотивацію студентів до самостійної пізнавальної діяльності;

• розвиток інформаційної культури учнів як необхідної складової загальнокультурної компетенції сучасної особистості.

Кожен веб-квест включає наступні елементи:

- Вступ, в якому чітко описані головні ролі учасників або сценарій квесту, попередній план роботи, огляд всього квесту.
- Центральне завдання, яке зрозуміле, цікаво і здійснимо. Чітко визначено підсумковий результат самостійної роботи (наприклад, задана серія питань, на які потрібно знайти відповіді, прописана проблема, яку потрібно вирішити, визначена позиція, яка повинна бути захищена, і вказана інша діяльність, яка спрямована на переробку і представлення результатів, виходячи із зібраної інформації).
- Список інформаційних ресурсів, необхідних для виконання завдання. Цей список повинен бути анотований.

Критерії оцінки залежать від типу навчальних завдань, які вирішуються в квесті. Важливо дати рубрики для оцінювання, щоб студенти могли самостійно оцінити свої результати, а також зрозуміти, як це зробив викладач.

Керівництво до дій показує, як організувати і представити зібрану інформацію. Це можуть бути направляючі питання, що організують навчальну роботу. У цій частині веб-квесту викладач визначає тимчасові рамки, рекомендації по використанню електронних джерел, являє заготовки веб-сторінок.

Сценарій проектної діяльності складається викладачем. Число учасників може варіюватися в залежності від завдання і цілей квесту. Технологія веб-квесту застосовна до різної тематики, передбачає різнорівневі проблемні завдання, в результаті виконання яких відбувається розвиток усного та писемного мовлення, так як презентація результатів може бути представлена в різних формах, наприклад усний виступ, комп'ютерна презентація, есе, веб-сторінка. Використання веб-квестів призводить до розвитку систематизованих комунікативно-мовленнєвих умінь.

Читання

Студенти навчаються виділяти необхідні факти; відокремлювати основну інформацію від другорядної; визначати тимчасову і причинно-

наслідковий зв'язок; прогнозувати розвиток подій або результати; узагальнювати описувані події; оцінювати важливість / новизну / достовірність інформації.

Говоріння

Студенти беруть участь в бесіді; навчаються запитувати інформацію і обмінюватися інформацією; висловлюють свою точку зору; навчаються брати ініціативу в розмові на себе; коротко або докладно викладають прочитане або почуте; дають обґрунтовану характеристику фактів і подій; навчаються представляти соціокультурний портрет своєї країни і країни, що вивчається.

Лист

Студенти навчаються описувати факти і явища; повідомляти або запитувати інформацію; висловлювати власну думку; коротко або розгорнуто передавати зміст; фіксувати необхідну інформацію - складати тези / есе / реферати; узагальнювати і систематизувати отриману з різних джерел інформацію.

Аудіювання

Студенти повинні визначати тему почутого; виділяти факти і аргументи відповідно до поставленими запитаннями або проблемами; узагальнювати інформацію, що міститься в тексті; визначати своє ставлення до почутого.

Питанням використання квест-технологій присвячено безліч теоретичних і емпіричних досліджень. Предметом дослідження яких є як уроки в початкових школах, установах середнього професійного і вищої професійної освіти .

Як такого визначення уроку-квесту немає. Десь простежено зв'язок і з педагогічною технологією, і з інформаційної, десь говориться, що це просто гра. Але слід уточнити, що це не просто гра, а дидактична гра, тому що в уроці-квесті є всі ознаки дидактичної гри, тимчасова закінченість, певні правила, результат і відведені ролі і завдання для учнів. Тепер слід

розглянути визначення і основні елементи квесту. Це пригодницька гра, що представляє собою інтерактивну історію з головним героєм, керованим гравцем. найважливішими елементами гри в жанрі квесту є власне розповідь і обстеження, а ключову роль в ігровому процесі відіграють рішення головоломок і завдань, що вимагають від гравця розумових зусиль.

Педагогічна технологія в тій чи іншій мірі спрямована на реалізацію наукових ідей, положень, теорій в практиці, також спрямована на засвоєння і закріплення знань, виховання і розвиток (вдосконалення) природних особистісних якостей, на то які засоби впливу дають кращі результати.

Урок-квест може використовуватися на заняттях з багатьох навчальних дисциплін, тому що може бути взаємопов'язаний з іншими формами навчання і виховання і давати кращі результати в навчальному процесі. Якщо ж розглянути урок-квест як дидактичну гру, то він може бути направлений на формування відповідних освітніх компетенцій в учнів, які пропонує В. Хуторський, на розвиток логічного мислення, здатність до розумової експерименту, знаходження вірного рішення в тому чи іншому завданні, виховання якостей особистості. Як дидактична гра, урок-квест дозволяє активізувати навчальний процес, привертає увагу до предмету, щоб учні могли застосувати свої творчі здібності, навички самостійної роботи і взаємодопомоги в колективній груповій роботі.

Незважаючи на те, що більшість педагогів по-різному розуміють квест якосвітню технологію, майже всі вони сходяться на думці, що квест повинен вибудовуватися по суворій моделі. Учень не може передбачити результат квесту, поки не виконає певні завдання. На етапі плануванні квесту педагог повинен знати навіщо він збирається проводити квест, чи вирішує його квест в ході роботи якусь проблему або ж просто пропонує учням готове рішення, яке залишається лише озвучити. Тому в плануванні квесту базову модель гри можна представити у вигляді ланцюжка послідовних дій учителя-учня: постановка проблеми – розподіл ролей в групі - рішення задач, загадок,

головоломок - проходження випробування - підготовка підсумкового продукту - рефлексія і оцінка.

Орієнтовна структура освітнього квесту може бути наступною:

- введення (в якому прописується сюжет квесту, розподіляються
- ролі);
- завдання (етапи, питання, рольові завдання);
- порядок виконання (бонуси, штрафи);
- гоцінка (підсумки, призи, результати).

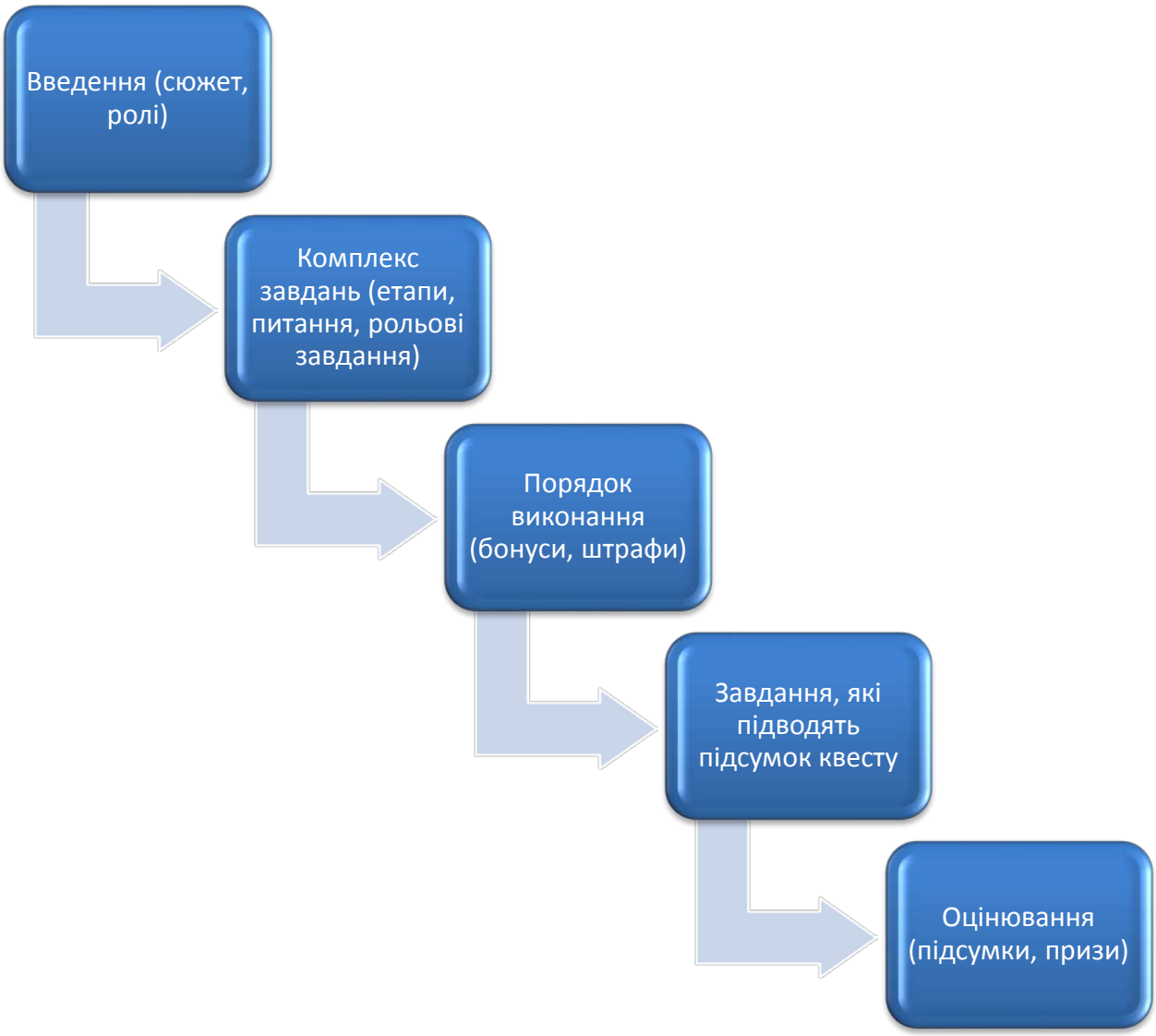
Педагогу, який розробляє квест, попередньо необхідно визначити:

- цілі та завдання квесту;
- цільову аудиторію і кількість учасників;
- сюжет і форму квесту, написати сценарій;
- визначити необхідний простір і ресурси;
- кількість помічників, організаторів;
- визначити дату;
- як заінтригувати учасників.

За домінуючою діяльності учнів квести діляться на: дослідний квест; інформаційний квест; творчий квест; пошуковий квест; ігровий квест; рольової квест.

Один і той же квест може бути класифікований за кількома параметрами одночасно.

Структура *освітнього квесту* може бути представлена наступною схемою:

Освітній квест – це абсолютно нова форма навчальної і розважальної діяльності, в яку учні активно включаються, здобувають практико-орієнтовні знання та отримують заряд позитивних емоцій. Живий квест не тільки дозволяє кожному учаснику заявити про себе, про свої здібності, а й сприяє розвитку комунікаційних взаємодій між гравцями, що стимулює спілкування і служить гарним способом згуртувати учасників квесту. У квестах присутній елемент змагання, а також ефект несподіванки (несподівана зустріч, таємниця, певна атмосфера, декорації). Вони сприяють розвитку аналітичних здібностей, розвивають фантазію і творчість, тому що учасники можуть доповнювати живі квести по ходу їх проходження.

У зв’язку з кафедральним експериментом для студентів другого курсу факультету міжнародної економіки було організовано і проведено квест-гру “Economical sights of Odesa”. Тематика квесту була пов’язана із пам'ятками які мають відношення до фінансової сфери Одеси. Метою заходу було залучення кожного учня в активний пізнавальний процес, організація індивідуальної та групової діяльності, розвиток інтересу до предмета, творчих здібностей, уяви учнів; формування навичок дослідницької діяльності, повторення та закріплення лексичного матеріалу. Усього у квесті прийняли участь 40 студентів, які були поділені на 5 команд. Нами був обран штурмовий вид квесту, у якому кожна команда отримала завдання для кожної місця пам’ятки, але при цьому мають можливість самостійно обирати черговість завдання.

Етап реалізації:

• ознайомлення учнів із сюжетом, основними запитаннями, організаційними моментами, інструкціями (пам’ятками) до завдань;

• проведення та аналіз вхідної анкети;

• коригування сюжету і завдань квесту на основі вхідної анкети (у разі потреби);

• об’єднання студентів у групи (за потребою) і розподіл завдань між ними;

• ознайомлення учнів із критеріями оцінювання та вимогами щодо оформлення творчих завдань;

• проведення консультацій з учнями на етапі реалізації квесту;

• супровід проходження учнями квесту;

• перевірка та оцінювання проміжних етапів.

Захід передбачає активне пересування учасників по місту. Маршрут був розроблений так, щоб він не перетинав важливі автомагістралі та інші небезпечні місця. На кожній станції в певних місцях розкладені різні фрагменти підказок, які при поєднанні показують подальший шлях.

Усі команди квесту змагалися за можливість першими вирішити усі завдання, але всі учасники впоралися одночасно. Головною метою квесту було отримання неоціненного професійного досвіду та нових знань. З чим усі впоралися на відмінно.

На початковому етапі педагог визначає цілі та завдання квесту, цільову аудиторію, кількість учасників, пише сценарій; визначає необхідний простір і ресурси, кількість помічників, організаторів, призначає дату та інтригує учасників. На цьому ж етапі студенти знайомляться з основними поняттями з обраної теми, матеріалами аналогічних проектів. Відбувається градація в групі, яка складається з 5-8 людей.

Під час рольового етапу педагог допомагає в здійсненні вибору учням; координує їх діяльність при вирішенні поставленої проблеми, та так само надає методичний супровід під час роботі над квестом. Паралельно у студентів йде індивідуальна робота в команді на загальний результат.

Учасники одночасно, відповідно своїх обраних ролей заздалегідь, виконують завдання. Та в одночас відбувається взаємне навчання членів команди.

На заключному етапі команди повинні надати результати своєї роботи. Роль педагога на цьому етапі зводитися до того, щоб нагадати повідомлені заздалегідь критерії і параметри оцінки квесту; зачитує результати груп про виконану ними роботу.

Переваги квест-ігр полягають в незвичайності формату проведення заходу: у порівнянні зі звичайними заняттями в аудиторіях таке проведення часу має на увазі активність кожного учасника команди; завдяки цій самій активності квести виходять не просто розважальними, а й пізнавально-навчальними. Але також є і мінуси у такого заходу: квест вимагає заздалегідь досить серйозної підготовки і проявлення максимум креативу.

Сценарій містить в собі опис маршруту, по якому проходять команди. Маршрут складається з ряду контрольних точок, на яких були залишені для студентів завдання головоломки. Розгадка містить інформацію про наступну

контрольну точку, в якій потрібно знайти і розгадати наступну головоломку, і так далі, поки команда не досягне фінішу. Учасникам переможної команди видаються недорогі пам'ятні призи.

Квест складався з 12 завдань у формі декодування шифру Віженера, книжкового шифру (шифру Оттендорфа), вирішування головоломок, ребусів та кросвордів та інше.

Хотілось би розпочати з приклада завдання, у якому треба було знайти місцезнаходження перших внутрішніх торгових рядів в Одесі за допомогою шифру Віженера.

Викладачами було надано пояснення цього завдання з прикладом його вирішення. Система Віженера вперше була опублікована у 1586 році та являється однією зі старійших та найвідоміших поліалфавітних систем. Свою назву вона отримала на честь французького дипломата XVI століття Блеза Віженер, який розвивав і удосконалював криптографічні системи.

Система Віженера подібна такій системі шифрування Цезаря, у якій ключ підстановки змінюється від букви до букви. Цей Шифр поліалфавітної заміни можна описати таблицею шифрування, званої таблицею (квадратом) Віженера.

Ще одним завдання квесту було вирішення кросворду, завдання якого були зв’язані з економічною тематикою. Після правильного вирішення цього економічного кросворду студенти могли дізнатися ключові літери наступного місця положення.

Кросворди можна використовувати в навчальному процесі для запам’ятовування термінів і визначень, самостійної роботи учнів, як своєрідний метод (прийом) тематичного або підсумкового контролю знань учнів в ігровій форми. Завдяки тому, що це досить поширена і улюблена багатьма форма дозвілля, то ігрова навчальна діяльність звільняє учнів від скутості.

Цей вид роботи допомагає студентам не тільки в цікавій формі перевірити і закріпити свої знання з навчальної дисципліни, але й розвиває

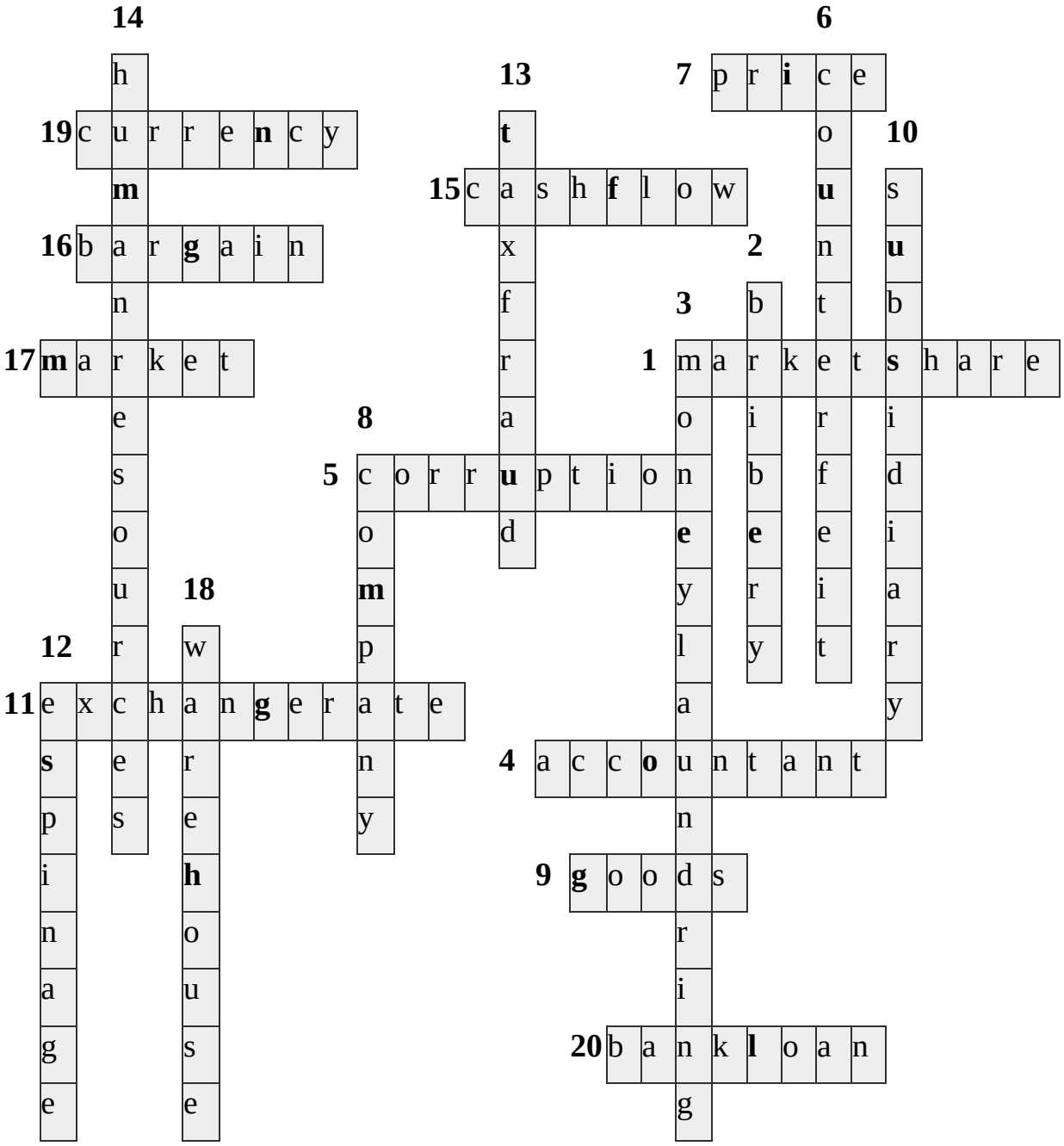
світогляд студентів, підвищує їх мотивацію, а також прививає інтерес до вивчення предмету, оволодіння професією.

Кросворди необхідно складати таким чином, щоб їх рішення не займало багато часу. По-перше, одноманітність діяльності, якою б цікавою вона не здавалася спочатку, з часом втомлює, призводить до втрати інтересу. По-друге, невиконання цієї вимоги може порушити збалансованість роботи над різними аспектами діяльності в рамках одного заняття. Оптимальні розміри кросворду коливаються в межах 20-25 слів (в залежності від складності матеріалу, підготовки групи, етапу навчання);

Нижче ви маєте можливість побачити приклад цього завдання:

Find out the key word of your next location which is hidden in this crossword. The location that you need to find is connected with the illegal movement of goods into or out of a country. (Дізнайтеся ключове слово вашого наступного місця, яке приховано в цьому кросворді. Місце, яке вам потрібно знайти, пов'язане з незаконним переміщенням товарів у країну чи за її межами.)

Студенти повинні відгадати це місце та зробити фото біля нього. Цим місцем був Музей контрабанди, який розташований у підвалі старовинного будинку по вулиці Катеринінській. Експозиція його поки невелика, але поступово поповнюється новими зразками. Зараз на стелажах музею зібрано понад 150 предметів конфіскованої контрабанди та ілюстрацій способів її незаконного ввезення.

Мал. 2

Відповідь: ***The Museum of Smuggling*** (Музей Контрабанди)

Позитивні емоції від розв’язання кросворду засновані на підсвідомих елементах психіки людини, що виявляються в ігровій діяльності – прагнення зібрати, сконструювати, завершити, порядок (мозаїка, конструктори, кубики, пазли, доміно, лото, кросворди). А значить, цю психологічну особливість треба використати на заняттях, зокрема, при розв’язуванні кросвордів.

Ще одним прикладом завдань можемо представити наступне:

Decipher the place where a person could take the first credits. .Use the Ottendorf's cipher and the book "Market Leader Intermediate" (Розшифруйте місце, де людина могла взяти перші кредити. Використовуйте шифр Оттендорфа (Малюнок 3) та книжку "Market Leader Intermediate").

Цікавий факт, у детективній повісті Артура Конан Дойля «Долина Жаху» головний герой Шерлок Холмс отримує поштою повідомлення, зашифроване книжковим шифром, але, проте, не володіє інформацією про використану книзі-ключі.

9	1	3
9	8	10
9	12	5
9	16	11
9	25	6
9	61	22
9	36	17
9	70	13
38	6	1
38	11	19
38	21	15
38	40	21
46	24	24
55	13	18
46	17	14
55	66	23
46	65	1
55	80	24
46	77	5

Малюнок 2

Це вид шифровки, при якій послання кодується за допомогою якоїсь додаткової книги, що є так само і ключем до розгадки. Є два способи реалізації подібного шифрування:

1) Коли в якості ключа береться безпосередньо книга. Тоді кожне слово зашифрованого послання відшукується в цій книзі, і йому присвоюються «координати»: номер сторінки, рядки і порядковий номер слова чи літери. Відповідно, в кінцевому підсумку послання буде представляти із себе певний набір чисел, кожна трійка яких - вказівка на слово чи літеру.

Як книги-ключа в даному випадку зазвичай береться щось досить поширене, або що точно є і у відправника, і у адресата послання.

Проблема дешифрування подібних повідомлень людиною з боку впирається саме в необхідність відшукати потрібну книгу, та точно такого ж формату і видання, як і використовувана у шифровці (щоб слова розташовувалися ідентично). Але якщо ключ підібраний - для розгляду з посланням залишається лише чисто механічна робота.

2) Ключем береться НЕ обов’язково якась ціла книга, а яке-небудь, скажімо, відоме віршований твір - і заганяється в певні рамки (наприклад, квадрат 10 на 10). Записується в цей квадрат текст без пробілів та інших сторонніх символів, і виходить в результаті літерна таблиця. І ось вже на основі цієї таблиці збираються для послання координати - ось тільки тут уже пара чисел буде позначати не ціле слово, а всього одну його букву.

Цей метод зручніше тим, що він не вимагає обов'язкової роботи з величезною книгою. І, більш того, він більш універсальний: може, під рукою книги необхідного видання немає. Слів з твору не викинеш, воно в будь-якому виданні буде написано однаково - і буквена таблиця буде ідентична.

Останнім прикладом завдань квесту є вирішення ангарами.

Ангарама (відгрец. Ανα- «пере» + γράμμα «буква») – літературний прийом, що складається в перестановці букв або звуків певного слова (або словосполучення), що в результаті дає інше слово або словосполучення. У ряді випадків анаграмами прийнято також називати інші в функціональному

відношенні (тобто не є літературним прийомом) перемішування літерного або звукового складу слів. Зокрема, анаграма є частим способом побудови псевдонімів.

Саме завдання було наступним*:*

Arrange the letters to get another word or phrase (be careful: don't change the order of the words!) Розташуйте букви так, щоб отримати інше слово чи словосполучення (будьте уважні: не змінюйте порядок слів!)

M taker = **M**arket

Outport synoptic = **O**pportunity cost

Teal run = **N**eutral

Tut iliy = **U**tility

M taker = **M**arket

Near = **E**arn

Teal run = **N**eutral

Aftercome = **T**eamforce

Rated = **T**rade

Outport synoptic = **O**pportunity cost

Debit card = **B**ad credit

Sea answer = **A**wareness

Teal run = **N**eutral

Ee perk = **K**eeper

Yak quietest = **E**quity stake

Raf elf = **R**affle

Відповідь: Пам’ятник банкіру

Прототипом банкіра став Озіас Хаіс. Одеський купець Озіас Савелійович Хаіс проживав в кінці 19-го - початку 20-го століття в Європейському готелі, був гласним міської думи, членом Одеського біржового комітету і Одеського комітету торгівлі та мануфактур.

Заключний етап квесту

Один з найважливіших етапів - заключний. На ньому розглядалися наслідки роботи команди під час гри, підраховуються бали. Оцінюється внесок кожного студента в досягнення командного результату. Відбувається обговорення того наскільки виконані були цілі і завдання квесту. Квест, як і будь-яка рольова гра, вимагає постійного вдосконалення.

Усього квест тривав дві з половиною години, у межах яких учасники заходу відвідали та зробили фото історичних та архітектурних пам’яток Одеси, пов’язаних з фінансовою сферою. Одним із прикладів яких були, Пасаж Менделевича - історична будівля Одеси, з магазинами, торговою галереєю, квартирами та готелем, пам'ятка історії та архітектури кінця XIX — початку XX століття. Також Одеська обласна філармонія, яка зацікавила нас тим, що з 1937 року управління та концертний зал Одеської філармонії був розташований у будівлі колишньої Нової біржі, ця будівля офіційно визнана архітектурним та історичним пам'ятником.

Під час проходження квесту студенти мали можливість більше спілкуватися, висловлювати власну думку. У них розвивається самостійність і самодостатність, уміння активно використовувати у житті набутті навички і компетенції. Тому квести сприяють інтеграції наукових знань, допомагають в організації командного взаємодії, формуванні навичок спілкування та самореалізації, тобто мають велике виховне значення і високий освітній потенціал.

Застосування веб-квестів на практичних заняттях

Б. Додж пропонує наступні види завдань для веб-квестів: переказ, проект, компіляція, головоломка, журналістське розслідування, креативне

завдання, консенсус, переконання, самопізнання, аналітичне завдання, оцінювання та наукова робота.

Розглянемо, як ми можемо адаптувати дані завдання.

Переказ - найбільш просте і відоме вправу, з якого можна починати перше знайомство з технологією веб-квесту. Класичним прикладом завдання для студентів є ознайомлення з матеріалами і демонстрація понятого матеріалу у вигляді усного або письмового подання. Різниця між веб-квестом і простим переказом полягає в тому, що матеріал, представлений студентам, не містить прямих відповідей на поставлене проблемне питання, для вирішення якого потрібно застосовувати критичні та аналітичні вміння і навички. Студенти повинні підготувати переказ, проаналізувавши інформацію про автора, про книгу, проаналізувати різні огляди на твір і висунути свою точку зору.

Компіляція. Основне завдання для студентів - вивчити інформацію з різних джерел і трансформувати їх в один загальний формат. Результати роботи можуть бути як в цифровому, так і нецифровому форматі. Наприклад, куховарська книга традиційних російських рецептів може послужити таким завданням.

Головоломка. Всі люблять таємниці. Якщо завдання, яке стоїть перед студентами, буде представлено у вигляді головоломки або містичної історії, то це, безумовно, приверне увагу студентів до досліджуваного питання. Звичайно, дане завдання буде користуватися особливою популярністю на початковому етапі навчання, проте на наступних щаблях воно може трансформуватися в головоломки, пов'язані з рішенням більш практичних питань. Так, прикладом може служити рішення загадки Стоунхенджа або авторства Шекспіра, т. Е. Студенти вивчають теорії, про які у вчених немає спільної думки. Таким чином, студенти повинні навчитися робити аргументовані висновки на основі суперечливих даних, які вони знайшли в інтернеті.

Журналістське розслідування. Дана форма може бути застосована за умови того, що існує подія (бажано в режимі реального часу), яке студенти повинні вивчити. Перед ними ставиться завдання освітлення даної події. Студенти постають в ролі репортерів: збирають, організовують факти і представляють їх в жанрі новин. Критерієм для оцінки робіт є точність, а не творчість. Прикладом веб-квесту в формі журналістського розслідування може бути репортаж «Весілля принца Вільяма», «Відкриття нового театрального сезону» тощо.

Проектування. Завдання веб-квесту в формі проектування полягає в створенні продукту або плану дій, які визначені цілями і працюють в конкретних умовах. В рамках даної форми можливе виконання наступних веб-квестів: «Відпустка в Одесі» - студенти розробляють маршрут, який відповідає поставленим умовам та інтересам учнів; «Будинок мрії» - створюють дизайн ідеального будинку через вивчення лексики по темі і складання власного проекту.

Креативне завдання. Креативне завдання схоже на вищеописаний формат проектування, воно також має на увазі створення продукту в форматі плану, презентації, плаката, колажу або навіть пісні, проте, на відміну від проектування, креативне завдання має більш вільну структуру і непередбачуване фінальне подання матеріалу. Головними критеріями оцінювання даних завдань будуть творчий підхід і самовираження в поданні та виборі жанру. Дана форма може використовуватися при складанні веб-квестів, присвячених подіям Масляної, різдвяного ярмарку, і вимагають написання не тільки сценаріїв заходів, але і підбору музичного супроводу, роздаткового матеріалу. Як і в форматі проектування, обмеження є ключовими, і вони будуть відрізнятися в залежності від можливості творчості при виконанні завдань.

Консенсус. Студентам запропонований для розгляду суперечливе питання. Через те, що різняться системи цінностей, суть завдання зводиться до досягнення консенсусу. Дана форма дозволяє сформувати і розвинути

навички та вміння вирішувати проблемні питання як в процесі навчання, так і в майбутній професійній і особистій діяльності. Різні точки зору будуть зустрічатися студентам у всіх сферах діяльності, і тому необхідно навчити аргументувати свою точку зору, виділяти слабкі і сильні сторони, а також навчити слухати опонентів і, як результат, знаходити точки дотику.

Переконання. Ситуація незгоди виникає в нашому житті постійно, і часто ми намагаємося переконати співрозмовників у своїй правоті. Саме для формування і розвитку навичок і умінь переконання існує цей веб-квест. Мета даної вправи виходить за рамки простого переказу, вимагаючи від студентів розвитку умінь переконливо доводити свою точку зору, засновану на отриманих знаннях. Вправи можуть включати в себе представлення проекту на слухання міської ради, написання листа або прес-релізу, плаката, щоб похитнути протилежну думку.

Самопізнання. Іноді метою веб-квесту є більш глибоке розуміння самого себе. Яскравим прикладом такого веб-квесту є «Яким я бачу своє майбутнє», який дозволяє студентам, за допомогою інтернет-ресурсів, визначитися з цілями, сильними і слабкими сторонами особистості, а також скласти план кар'єри. Добре розроблений веб-квест в формі самопізнання ставить перед студентами питання про самих себе, що носять розгорнутий характер. Такі завдання можуть бути розроблені навколо довгострокових цілей, етичних і моральних проблем, самовдосконалення, мистецтвознавства.

Оцінювання передбачає вміння ранжувати факти відповідно до поставлених завдань або запропонованими умовами. Дана форма передбачає розвиток навичок відділення головної інформації від другорядної, а також розвиток умінь приймати обгрунтоване рішення в рамках обмеженого числа варіантів. Крім цього, дана форма може мати на увазі створення власних критеріїв.

Платформи, які можна використовувати для створення та розміщення веб-квесту:

- https://www.createwebquest.com

Прості у використанні шаблони для створення власних веб-квестів

- https://webquest.org/index-create.php

Прості у використанні шаблони для створення власних веб-квестів, але з більшим функціоналом

- https://zunal.com/process.php?w=95080

Структурований шаблон для поетапного створення квесту, дозволяє прикріплювати додаткові матеріали.

Мультимедійне зміст і гіпермедійна структура Інтернету, автентичність матеріалів створюють у студента відчуття присутності в мовному середовищі і свободи вибору, знімають обмеженість рамками будь-якого навчального посібника або застарілого автентичного видання. Всі перераховані фактори, поряд з інформаційним багатством і насиченістю Інтернету соціокультурно-значущою інформацією, а також результатом виконання квесту, які мають реальну цінність і застосування в подальшій навчальній та професійній діяльності студентів, служать однією з основних причин високої ефективності роботи за технологією веб-квестів.

Життєздатними формами роботи студентів з веб-квестами подаються такі:

• Створення короткострокових веб-квестів на лінгвострановедческіе і проблемні теми. Результатом роботи можуть бути дискусії, круглі столи, невеликі презентації.

• Створення середньострокових і довгострокових веб-квестів, які можуть виконуватися студентами частково аудиторно, частково внеаудиторно, при самостійній роботі в комп'ютерних класах. Результатом даної роботи можуть бути власні мультимедійні веб-сторінки по заданій темі, складені з матеріалів, отриманих в ході роботи (тексти, фото, графіка, відеокліпи, звукові матеріали). Ці сторінки можуть бути розміщені на сайті вузу. Результатом роботи можуть бути також електронні мультимедійні презентації в форматі Microsoft Power Point або будь-якому іншому, які також можна розміщувати на сайті університету або в межах освітньої

мережі університету. Можливо також і видання результатів веб-квестів у друкованому вигляді (брошури, розробки студентів) на матеріалах, отриманих з Інтернету.

• Створення веб-квестів самими студентами. Даний варіант може застосовуватися на старших курсах або в магістратурі.

Роблячи висновки, Г. А. Воробйов справедливо зазначає, що:

1. Ефективність навчання іншомовної соціокультурної компетенції поза мовного середовища значно підвищується при використанні Інтернет-технологій і, зокрема, веб-квест технологій.

2. Технології веб-квест проектів є одним з адекватних засобів розвитку соціокультурної компетенції, застосування яких забезпечує необхідні умови для мотивованої, самостійної, творчої діяльності учнів в процесі оволодіння іноземною мовою і культурою;

3. Веб-квест проекти повинні стати обов'язковим компонентом навчання в вузі як соціокультурного супроводу процесу оволодіння іноземною мовою і культурою.

Представляється перспективним на вже наявних наукових передумовах створення постійно поповнюється банку веб-квестів у єдиній інформаційній освітньої мережі університетів і на їх веб-сайтах. Співробітниками кафедри англійської мови для гуманітарних напрямів і спеціальностей Саратовського державного університету ім. Н.Г.Чернишевського розроблені веб-квести для студентів заочного та дистанційного навчання, які входять в список завдань для самостійного виконання. Їх можна використовувати і для позааудиторної роботи на очному відділенні. Студенти оформлюють виконані завдання в формі контрольної роботи.

У зв'язку з тим, що сучасна людина знаходиться в безперервному процесі набуття знань, впровадження веб-квесту в навчальний процес дозволяє студенту самостійно організовувати своє навчання, регулювати і направляти його. Дистанційне навчання за допомогою онлайн-технологій сьогодні стає популярним, як ніколи. Такий формат освіти успішно

впроваджується в світі практично у всіх сферах. Але нажаль, з 2019 весь світ був змушений раптово перейти на дистанційне навчання. Наскільки ж ефективним може бути так зване «електронна освіта» і в чому полягають його переваги? Ось декілька фактів, які пояснюють популярність цього виду навчання:

Онлайн-навчання ніяк не прив'язує територіально. Чи не доводиться щодня їздити до університету і додому, що особливо актуально для жителів великих міст, де в дорозі можна провести кілька годин.

Ви не знаходитесь наодинці з навчальним матеріалом: ви постійно знаходитесь на зв'язку з викладачем та також маєте можливість зробити запис заняття, та переглянути його повторно. Таким чином, ви якісно обробляєте весь матеріал і не залежите від зовнішніх відволікаючих чинників.

Онлайн-навчання дозволяє легко зв'язатися з викладачем за допомогою чату, пошти або на платформі дистанційного навчання. Це проста форма отримати відповідь миттєво, не чекаючи наступного заняття.

Багато студентів нашого університету родом з різних міст України. Дистанційне навчання допомогає їм зменшити трати на навчанні та проживанні.

Онлайн-навчання не виключає практику. Ви зможете детально розглянути практичний курс і при необхідності повторити його, не випускаючи важливих моментів. Ви маєте можливість використовувати сучасні навчальні технології і отримуєте доступ до електронних матеріалів, до яких зможете звернутися і в майбутньому.

Веб-квест грунтується, таким чином, на конструктивістському підході до навчання. Він дозволяє ефективно використовувати Інтернет-ресурси в навчальному процесі і успішно формувати мотивацію і інтерес при навчанні студентів. Узагальнюючи результати дослідження, можна зробити висновок, що Інтернет-технології взагалі і веб-квести зокрема є ефективним засобом розвитку соціокультурної компетенції студентів і повинні знайти

застосування на постійній основі в процесі оволодіння студентами іноземною мовою і культурою.

Самостійна робота з використанням веб-квестів є ефективним способом вивчення мови і культури за рахунок занурення в природне мовне і культурне середовище, створену віртуальним простором Інтернету, роботи з автентичними матеріалами, розвитку навичок пошуку та аналізу інформації, вміння працювати в команді.

Веб-квест в даний час відноситься до сучасних методів викладання іноземних мов, тому що має переваги і перспективами використання в вузівській практиці викладання і може розглядатися, поряд з Портфоліо і кейс-технологією, як альтернативний засіб оцінки рівня досягнутих студентами результатів в їх навчальної діяльності та особистісному зростанні.

Відповідно до програми курсу вивчення окремо взятого розділу основного курсу з англійської мови складало 3-4 заняття, тобто в середньому один місяць. Таким чином, за тиждень до завершення вивчення теми на електронну пошту кожного студента групи висилався веб-квест, розрахований в середньому на 1,5-2 години, який студенти виконували на тижні і відсилали на електронну пошту викладача для перевірки. Студентами були виконані веб-квести за такими розділами: «Соціальна корпоративна відповідальність бізнесу», «Комунікативні навички», «Цифрове покоління», «Бізнес і цифровому столітті», «Сучасні тенденції розвитку ринку праці», «Менеджмент знань».

Ці короткострокові тематичні веб-квести складалися автором статті в повній відповідності з програмою і завданнями курсу мовної підготовки студентів з англійської мови, а саме: розвинути іншомовну комунікативну компетентність студентів на базі ділової лексики та підготувати їх до написання письмової контрольної роботи, що включає перевірку навичок аудіювання і листи (написання есе або звіту), а також підготовку до усної частини іспиту, яка перевіряє навички говоріння і включає бесіду з

викладачем, а також реферування статті по одному з пройдених розділів основного курсу мовної підготовки. Формат веб-квесту - 10 завдань, дев'ять з яких складалися з питань за статтями або відео матеріалами, включеним в веб-квест, а 10-е завдання - написання есе / звіту, яке передбачало елемент творчості, прояви студентами своїх аналітичних здібностей та вміння давати оцінку.

Таким чином, такий тематичний короткотерміновий веб-квест вирішував кілька навчальних завдань:

- поєднував не тільки елемент проміжного контролю знань, але і сам по собі з'явився пізнавальним видом навчальної діяльності (learning-oriented assessment);

- інтегрував інтернет-ресурси, в тому числі відеоматеріали;

- з'явився джерелом додаткової сучасної інформації по темі;

- виконувався студентами індивідуально, у зручний для них час і в зручному режимі, не займав час на занятті;

- був спрямований на розвиток навичок аудіювання та письма (написання есе / звіту певного формату і обсягу, і містив посилання з інформацією і зразками для їх написання).

Використання веб-квестів дозволяє вирішити одну з найважливіших завдань, що стоять перед викладачами іноземної мови: «розширення лексико-граматичного контексту в рамках існуючих програм і робочих планів». Ще одна проблема, яка часто виникає в ході навчального процесу, може бути вирішена при використанні веб-квест технології, а саме - відсутність студента на заняттях з тієї чи іншої причини і можливі складнощі для розуміння або сприйняття навчального матеріалу.

Використання інтернет-ресурсів і мультимедійного формату є найбільш звичними і привабливими для цифрового покоління. Крім того, в ході виконання веб-квесту студенти можуть працювати в індивідуальному режимі, повертаючись до матеріалу, який засвоєний найгірше. Реалізація такого підходу до навчання збагачує можливості викладача, дозволяючи

йому індивідуалізувати навчальний процес. Хотілося б розглянути ще один важливий аспект при складанні викладачами веб-квестів. Для складання дидактично адекватних веб-квестів викладач повинен провести грамотний і кваліфікований відбір інтернетресурсов. При відборі інтернет-ресурсів для навчальних цілей необхідно оцінювати, наскільки вони будуть відповідати мовною і загальнокультурному рівню конкретної групи учнів. Рекомендується, щоб матеріал був дещо вищим рівня учнів в мовному і змістовному плані. Це створює умови для необхідної «зони найближчого розвитку».

Проблема відбору інтернет-ресурсів досить гостро постає при обговоренні соціально-гострих тем. Дуже часто в мережі Інтернет розміщується матеріал, який представляє лише позицію однієї зі сторін обговорюваного питання. В результаті у студентів можуть скластися хибні думки і стереотипи. Тому при розробці навчальних інтернет-ресурсів необхідно показати учням плюралізм думок, ніж кожне з них аргументовано. Такий різно-полярний матеріал створює унікальні умови для розвитку критичного мислення учнів, без якого неможливо спілкування в сучасному полікультурному світі. Важливим критерієм при відборі матеріалу є його актуальність або ступінь новизни. Викладачеві необхідно, перш за все, самому розуміти, наскільки викладається інформація відображає сучасний стан справ. У зв'язку з цим виникає необхідність ретельного відбору матеріалу для викладацького портфоліо, заміни «морально» застарілого матеріалу в завданнях веб-квесту.

Використання веб-квестів у навчанні студентів іноземної мови дозволяє: розвивати навички інформаційної діяльності, формувати позитивне емоційне ставлення до процесу пізнання, підвищувати якість засвоєння знання з предмету, що вивчається, розвивати творчий потенціал студентів. Видається актуальним також використання веб-квест технології для контролювання сформованої іншомовної комунікативної компетентності студентів. Крім того, викладач помітно підвищує свій авторитет, виступаючи

для студентів не просто контролює «машиною», а кваліфікованим консультантом-помічником, наставником.

За своєю структурою веб-квест являє собою проблемне завдання з елементами рольової гри, для виконання якого використовуються інформаційні ресурси Інтернету. Веб-квест технологія заснована на проблемному і програмному методі навчання, а також проектному методі, основним завданням якого є практична спрямованість на досягнення конкретного результату. Найважливішою перевагою застосування веб-квест технології є і те, що вони засновані на ідеї «Навчання через Відкриття» (Discovery Learning), сенс якого полягає в тому, що учні краще запам'ятають матеріал, якщо «відкриють» (discover) його для себе самі під час виконання веб-квест проекту». Будучи по суті гнучкою збиральної методикою, технологія веб-квестів дозволяє педагогу вибудовувати свою технологію в рамках безпосередніх завдань поточного курсу мовної підготовки в рамках окремих модулів, тим і занять.

У результаті успішного проведення навчального квесту, на засіданні кафедри було прийнято рішення про проведення ще одного квесту. Учасниками квесту були обрані першокурсники факультету економіки та управління підприємством. У зв’язку з епідемічною ситуацією у світі та з огляду на дистанційне навчання був обран тематичний веб-квест.

Веб-квест - є найбезпечніший форматом проведення масового заходу у такій ситуації. Захід проводився в зв'язку зі святкуванням сторіччя з дня заснування університету. Тематика веб-квесту «ОНЕУ» була пов’язана з історією університета та новою спеціальністю кафедри іноземних мов.

Метою заходу було залучення кожного учня в активний пізнавальний процес, організація індивідуальної та групової діяльності, популярізації університету, розвиток інтересу до історії університету, творчих здібностей, уяви студентів; формування навичок дослідницької діяльності, повторення та закріплення лексичного матеріалу. Усього у квесті прийняли участь 72 студента, які були поділені на 9 команд. Нами був обран тематичний вид веб-

квесту на платформі ZOOM, у якому кожна команда отримала завдання для кожного місця, але при цьому мають можливість самостійно обирати черговість завдання. До структури проведеного веб-квесту були включені інструкції і необхідні інтернет-джерела, а також детальна план-схема його виконання. Також хочемо

Нижче наведені приклади завдань для веб-квесту:

TASK 5

Look at the picture and name as many films as you can (in English)!

Please, send all your answers in one message via Telegram.

You will get 1 point for each correct answer!

TASK 6

This student adores foreign languages.

1. _ _ _ _
2. _ _ _ _ _ _ _ _
3. _ _ _ _ _ _ _ _ _ _ _ _
4. _ _ _ _ _

5.1/1.3./3.3/2.6

4.1/3.3/5.5/4.7/2.2/5.6/4.5/2.6

5.4/3.1/4.3/2.4/3.5/4.7 1.2/4.2/2.3/1.4/3.5

1.2/2.5/3.1/4.3/1.1

Decode the five words hidden in the sentence.

Bring together all the
words that will hint at
the needed place. By the
way, this place is
situated nearby one of
ONEU buildings.

Send a photo of the place via Telegram.

You will get 10 points for the correct answer!

TASK 11

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
A	B	C	D	E	F	G	H	I	J

11	12	13	14	15	16	17	18	19	20
K	L	M	N	O	P	Q	R	S	T

21	22	23	24	25	26
U	V	W	X	Y	Z

Use this alphabet decipher the following code:

18 9 2 5 2 + 9 21 18 3 19 20

=

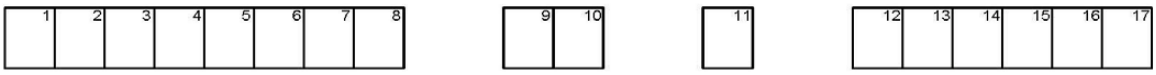
monument

Send a photo of this place via Telegram.

You will get 10 points for the correct answer!

TASK 14

Do the following crossword to find out the place that you need:

Julius Caesar and

Romeo and

Othello and

Napoleon and

Lancelot and

The Master and

Echnaton and

Hades and

Tom Sawer and

Send a photo of this place via Telegram. You will get 10 points for the correct answer!

Task 12

This edifice is the former "temple of commerce" and now it is the "kingdom ofmusic and muses", designed by a Czech and built by a local Italian architect. It is the building, in the foundations of which were newspapers, the last population census, the "Past and Present of Odessa" for 100 years and the minted coins of the imperial court. It is the building, whose unusual and unique architecture is inspired by the Doge's Palace in Venice. It is an architectural masterpiece whose "astronomical" amount of 1million of Russian rubles corresponds to the beauty of its starry ceiling and interior decoration and luxury. Now the artistic director of this institution is an American musician and almost a globalstar.

Send a photo of this place via Telegram. You will get 10 points for the correct answer!

Task15

Guess the haircut and find an old dandy's monument with it.

You can see him resting with his devoted friend

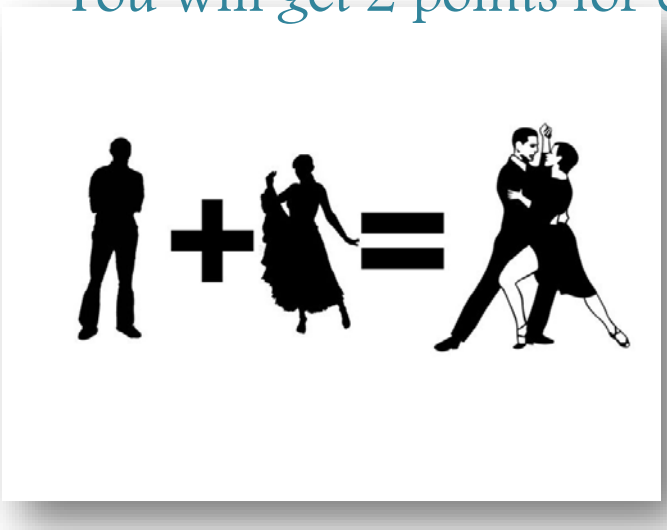
Send a photo of the monument via Telegram. You will get 10 points for the correct answer!

TASK 13

You are presented with colorful drawings, each of them illustrating the ideabehind a common phrase or saying, also known as an "idiom".

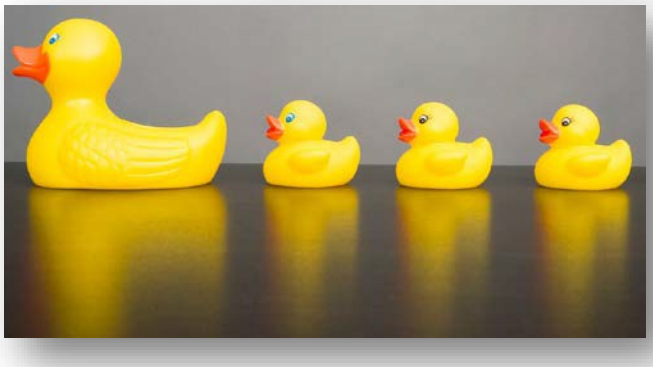
GUESS THE IDIOMS and send your answers via Telegram.

You will get 2 points for each correct idiom!

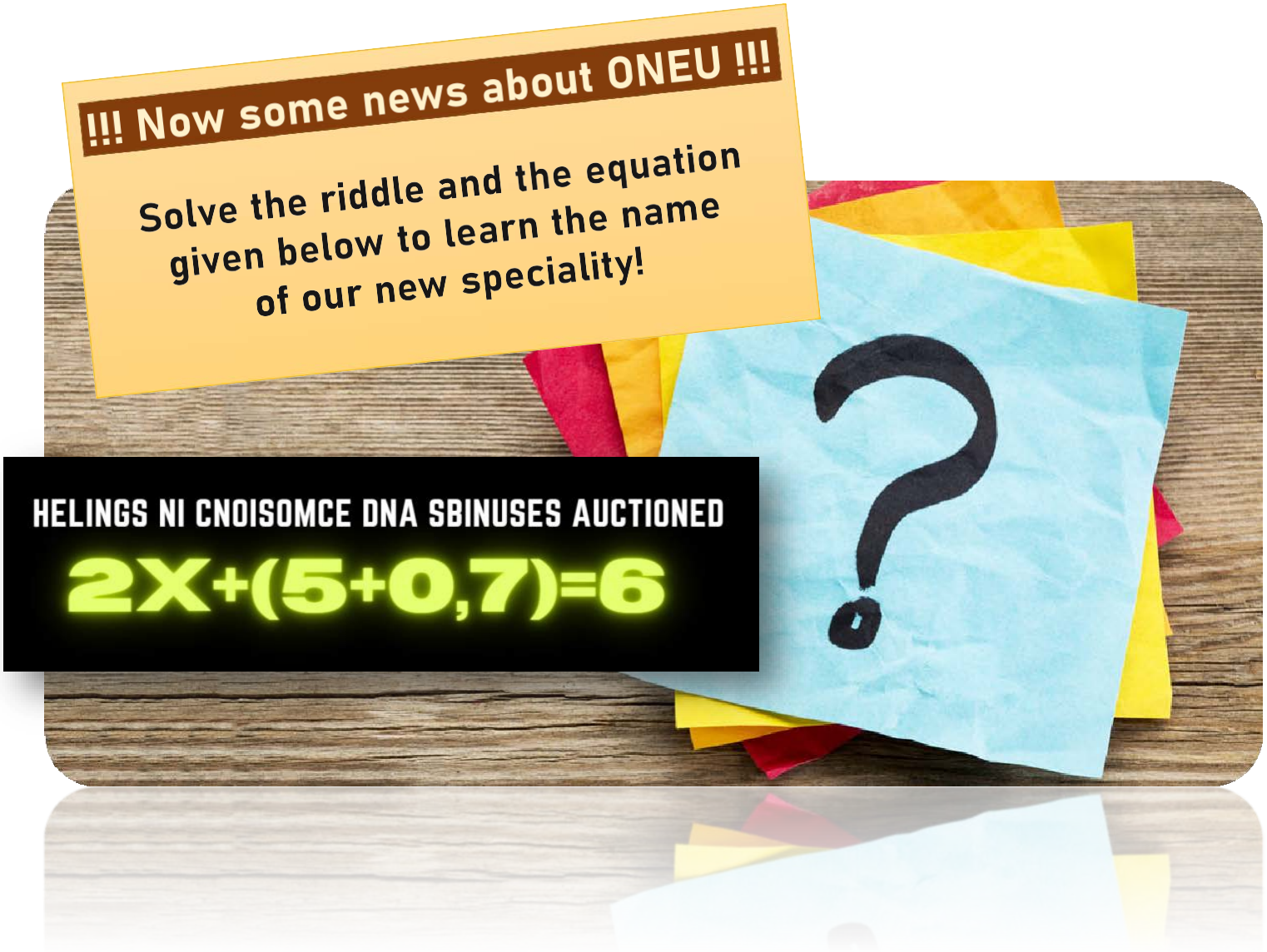

TASK 4

Send your answers via Telegram.
You will get 10 points for the correct answers!

TASK 3

Odessa has always been the city of business and trade. As an example, this historic building that was built 92 years before the foundation of Odessa National Economic University was to promote trade deals and negotiations. To find out what was that, solve the following rebuses and bring together all the words that will hint at this building:

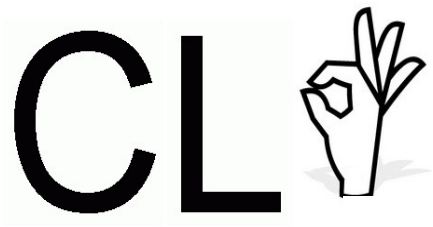
1 _ _ _ _ _ _ _ _

2 _ _ _ _ _

3 _ _ _ _ _

4 _ _ _ _ _ _ _ _

What building is it?

Send a photo of the building via Telegram. You will get 10 points for the correct answer!

TASK 2

4 pictures = 1 word

What unites them?

_ _ _ _ _ _ _ _ _

Send your answer via Telegram.
You will get 10 points for the correct answer!

У висновку хочеться відзначити, що квест, як форма проведення заняття у вищому навчальному закладі, дозволяє студентам бути активними учасниками дії, творчо взаємодіяти один з одним, розвивати загальнокультурні і професійні компетенції, а також важливі якості особистості, необхідні майбутнім професіоналам: здатність швидко приймати рішення, діяти в умовах невизначеності, навички командної роботи, креативність мислення та інші.

Також квест можна використовувати в якості елемента фонду оціночних засобів, який дозволяє перевірити рівень сформованості компетенцій.

Для студентів факультету міжнародної економіки другого курсу квест був творчою, креативною роботою, яка дозволяє розкрити інтереси студентів, їх уявлення. Дана форма роботи дозволяє поєднувати наукове, аналітичне, креативне, творче і проектне мислення.

Як бачимо, проведений квест “Economical sights ofOdesa” зі студентами другого курсу засвідчив: ця форма позааудиторної виховної роботи дозволяє студентам:

• закріплення економічних термінів англійською мовою;

• пізнати один одного в умовах необхідності прийняття швидких рішень; наблизити учасників до реальних життєвих ситуацій через моделювання їх під час ділової гри та знаходження найбільш оптимального розв'язку

• вирішувати проблеми, закладені в сюжет квесту; сформувати функціональні вміння у студентів до розв’язування завдання;

• виховувати у молоді культуру бізнесової етики;

• повторити, поглибити значний за обсягом матеріал у цікавій формі;

• розвивати мислення, творчі здібності;

• привчати студентів бути уважними, спостережливими;

• прищеплювати їм потяг до самовдосконалення, прагнення бути зацікавленими до історичних пам’яток рідного міста;

• підносити рівень своєї компетентності у царині основ економічної діяльності; ігрові етапи дозволяють спільно пережити емоційні сплески;

• психологічно зближує студентів, викликають масу позитивних емоцій і радісних спогадів, сприяють розвитку комунікабельності; інтелектуальні етапи розвивають ерудицію і виявляють спритність мислення.

Аналізуючи власну професійну діяльність, робимо висновок, що використання квесту в навчально-виховному процесі приносить позитивні результати, незважаючи на серйозну підготовку. Ким би не збирався стати студент, який фах не обрав би, йому потрібно правильно і швидко міркувати, діяти організовано, враховуючи обставини і наявні ресурси. Усе вище зазначене дає змогу зробити висновок, що квест – це цікава і продуктивна технологія, яка має чітко поставлене дидактичне завдання, ігровий задум, обов'язково має керівника (наставника), чіткі правила, та реалізується з метою підвищення у студентів нового покоління знань та вмінь. Подібні заходи прикрашають студентське життя та надає йому повноти.

Ще одне важливе значення квестів можливість використання міждисциплінарності. При вирішенні завдань в ході квесту всім учасникам доводиться активно взаємодіяти один з одним, використовувати найрізноманітніші навички та вміння, життєвий досвід, інтуїцію.

В ході спостереження встановлено, що квести мають високий ресурсним педагогічним потенціалом і є найбільш перспективною технологією подготовкік професіями майбутнього. Як соціально-педагогічної технології вони сприяють формуванню загальнокультурних і професійних компетенцій, відповідальності за прийняті рішення і готують до майбутніх ризиків, в т.ч. у професійній діяльності.

Серед інших переваг веб-квест технологій вдалося встановити також творчий характер їх виконання; з одного боку, в атмосфері співпраці та почуття своєї відповідальності за успіх спільної справи, а з іншого, в дусі змагання, бажання бути кращими за суперника і високої мотивації до успіху з реальними, наочними у країнах-кандидатах плодами своєї праці. Крім цього,

робота з застосуванням Інтернету виконується студентами з великим ентузіазмом і високою вмотивованістю. Завдання, які в традиційному виконанні могли б здатися учням нудними і нецікавими, набувають нову привабливу забарвлення в інтеграції їх з сучасними інформаційними технологіями. Таким чином, серед явних переваг використання веб-квестів у навчальному процесі можна виділити високу мотивацію учнів при самостійній творчо-пізнавальної діяльності в мережі, наявність реального, "відчутного" результату роботи, навчанні в атмосфері співпраці та відповідальності кожного учня за успіх виконання всього проекту в цілому (cooperative learning).

Результати експериментальної роботи свідчать про високу ефективність даного виду навчальної діяльності в підвищенні таких показників соціокультурної компетенції студентів, як:

• підвищення соціокультурної компетенції студентів на всіх рівнях сприйняття (ідентифікаційний, емоційному, особистісному);

• підвищення рівня знань реалій культури, традицій, звичок і звичаїв народу країни, що вивчається, моделей поведінки носіїв іншомовної культури;

• збільшення словникового запасу студентів за рахунок лингвострановедческий-забарвленої лексики;

• розвиток толерантності, емпатії і спостережливості по відношенню до культури країни мови, що вивчається;

• підвищення мотивації учнів до вивчення іноземної культури;

• підвищення мотивованості студентів до використання комп'ютерних технологій у своїй навчальній діяльності, як складової інформаційної культури учнів.

• осмислення багатовимірності світу і власного "Я".

Все вищевикладене зовсім не означає, що слід повністю відмовитися від традиційних видів робіт - пояснювально-ілюстративних, репродуктивних, фронтальних методів. Мова йде про пріоритети, про зміщення акцентів - і не

більш того. Залежно від мети навчання і змісту навчального матеріалу викладач вибирає ті форми і методи, які можуть дати гарний результат.

ВИКОРИСТАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Андреева М.В. Технологии веб-квест в формировании коммуникативной и социокультурной компетенции / М.В. Андреева // Информационно-коммуникационные технологии в обучении иностранным языкам. Тезисы докладов I Международной научно-практической конференции. – М., 2004. – 118 с.

2. Василенко А. В. Квест как педагогическая технология. История возникновения квест-технологии [Электронный ресурс] // Международный педагогический журнал «Предметник». – 2016. Точка доступа: https://www.predmetnik.ru/conference_notes/69

3. Веб-квест як педагогічна технологія: посібник для формування нових знань і навичок щодо використання сучасних ІТ-технологій [Електронний ресурс] / укладач І.М. Блідар. – Режим доступу: http://licey.kr.ua/images/metod_rob/Публікації/Посібник%20Веб-квести.pdf

4. Горобченко І.В. Веб-квест за романом Л. Толстого «Анна Кареніна» [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://sites.google.com/site/vebquestlmt/

5. Гриневич М.С. Медіаосвітні квести // Вища освіта України. – 2009. – № 3. – Дод. 1. Тем. Вип. Педагогіка вищої школи: методологія, теорія, технології. – К.: Гнозис, 2009. – С. 153–155.

6. Желізняк Л. Д. Технологія «Веб-квест» на уроках інформатики [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://osvita.ua/school/lessons_summary/edu_technology/30734/

7. Игумнова Е. А., Радецкая И. В., Сорока И.Ю. Опыт применения квест-технологии в профильном лагере экологической направленности // Учѐные записки ЗабГУ. – 2016. – Том 11. – № 5. – С. 17–27.

8. Кадемія М. Ю. Інноваційні технології навчання: словник-глосарій : навчальний посібник для студентів, викладачів / М.Ю. Кадемія, Л.С. Євсюкова, Т. В. Ткаченко. – Львів: Вид-во «СПОЛОМ», 2011. – 196 с.
9. Кадемія М.Ю. Сутність і зміст технології веб-квест / М.Ю. Кадемія / Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики 34 навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми. – 2012. – № 29. – С. 380–387.
10. Квест. Вікіпедія – вільна Інтернет-енциклопедія. [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://ru.wikipedia.org/wiki/%CA%E2%E5%F1%F2
11. Кононец Н.В. Педагогічні інновації вищої школи: ресурсноорієнтоване навчання / Н.В. Кононец // Педагогічні науки: зб. наук. пр. – Полтава, 2012. – Вип. 54. – С. 76–80
12. Лецюк І.З. Технологія веб-квест як дидактичний засіб організації самостійної роботи майбутніх учителів початкової освіти / І.З. Лецюк // Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах. – 2014. – Вип. 36 (89). – С. 259–264.
13. Сокол І.М. Впровадження квест-технології в освітній процес: навчальний посібник / І.М. Сокол. – Запоріжжя: Акцент Інвесттрейд, 2013. – 87с.
14. Farreny J.A. Webquest sand Blogs: Web-based Tool for EFL Teaching [Electronic resource] / J.A. Farreny. – Access of mode: http://www.apac.es/publications/documents/Webquest_weblog_paper.pdf

Керекеша О.В.

Використання авторської технології «пункт призначення» як метода активізації коммунікаційних навичок студентів

Актуальність даної теми зумовлена сучасними тенденціями пошуку альтернативних методів навчання іноземної мови, які приходять на допомогу класичним заняттям в аудиторіях. На жаль, робота зі студентами в аудиторії не дає викладачеві повної свободи, тоді як різноманітні авторські технології

та новітні сучасні методики навчання мови є ефективними засобами наближення процесу навчання до умов реального спілкування. Ідея викладання іноземної мови в літній мовній школі з використанням активних методів та впровадження авторської інтерактивної технології мала дуже великий успіх і високу результативність, про що засвідчила велика кількість заяв на участь у літній мовній школі від студентів Одеського національного економічного університету всіх курсів.

Очевидним є й те, що сучасні студенти не бажають вивчення іноземних мов класичним засобом сидіння за книгами, вони прагнуть легкості набуття знань та навичок і мінімальної витрати часу. На допомогу приходять сучасні методи, форми, методики та техніки навчання, а також нові авторські технології.

Мотивація студентів є ключовим фактором успіху у навчанні. Отже, необхідно було організувати роботу викладачів і студентів таким чином, щоб отримати максимальний результат та поєднати відпочинок із задоволенням набуття нових знань, умінь та навичок, а також можливістю підтримати та покращити рівень володіння іноземною мовою.

Сутність інтерактивної технології «пункт призначення» полягає в її динамічності, змозі заміни блоків матеріалу в будь-якій послідовності, можливості сприйняття мовлення різних викладачів, їх підходів, технік, засобів, різного характеру завдань. Ця технологія дозволяє навіть об’єднати теми в один модуль, побудувати будь-яку послідовність. Вона вдало заповнила всі недоліки у процесі навчання в літньому таборі, надала динаміку та підвищила ефективність засвоєння знань. У нашому випадку навчання було зорієнтовано на подолання комунікативних бар’єрів, збільшення лексичного запасу.

Також розглянемо поняття інтерактивності:

«інтерактивне («inter» - взаємний, «act» - діяти) навчання – спеціальна форма діяльності; це діалогове навчання, під час якого відбувається взаємодія викладача і студента» [4, с. 4]. Інтерактивні технології навчання –

це така форма організації процесу навчання, у якому студент не може не брати участь у колективній співпраці, у процесі навчання, заснованому на взаємодії всіх його учасників.

Появі інтерактивної технології «пункт призначення» сприяла методика «за станціями». Розробкою цієї методики займалася ціла низка зарубіжних вчених, а от на сучасному етапі проблемі навчання «за станціями» присвячені праці К.Е.Безукладникова, М.Г.Засєдатєлєвої, Є.Н.Нельзіної. Сутність цієї методики полягає в дійовому, самостійному й диференційованому навчанні, що дозволяє вивчити новий і повторювати вже вивчений матеріал. Основною умовою організації навчального процесу за цією методикою є те, що учням надається матеріал й інструкції до його опрацювання. Основними принципами, на які спирається навчання в даній організаційній формі, є принцип інтегративності, принцип активності й самостійності учнів в учбовій діяльності, принцип поєднання індивідуальної і колективної роботи.

Сутність технології «пункт призначення» полягає в такій організації навчальної діяльності, при якій студенти поділяються на декілька груп, кожна з яких працює у «пункті» під керівництвом викладача і переміщується до наступного «пункту» (іншого викладача) після виконання певного завдання.

Важливою умовою такої роботи є однаковий період часу у кожному з пунктів. Тема заняття, матеріал, що вивчається, характер завдань обговорюється всіма викладачами. Структура заняття з використання технології «пункт призначення» залежить від кількох факторів, а саме:

• теми уроку;

• типу уроку;

• рівня й організації групи;

• навичок, що опрацьовуються.

Якщо це урок вивчення нового матеріалу, студенти повинні пересуватися за пунктами у певній чіткій послідовності, залежно від етапів уроку. Якщо ж це урок узагальнення знань, то можливою є робота у будь-

якій послідовності, студенти самі можуть обирати наступний пункт призначення.

Технологія «Пункт призначення» використовується кафедрою іноземних мов вже протягом десяти років при роботі в літній мовній школі. Робота із студентами в школі розрахована на покращення їхніх комунікативних навичок, навичок аудіювання та зняття коммунікаційних барєрів при спілкуванні іноземною мовою. Кожного року понад 150-220 студентів Одеського національного економічного університету проходять навчання в літній мовній школі протягом тиждня, що для багатьох студентів стало вже традицією, можливістю поєднати літній відпочинок із цікавим навчанням та зустріти нових друзів.

Викладачі відповідально відносяться до підготовки даних занять, які здебільшого проходять в ігровій та змагальній формі, застосовують інтерактивні та інноваційні технології навчання, проектну діяльність та технологію співробітництва, широко освічували роль англійської мови в житті кожної людини.

Студенти мали можливість спілкуватися англійською мовою та застосовувати її в різних формах діяльності.

Заняття були організовані таким чином, що сприяли розвиткові самостійності мислення і вміння працювати в групах, розвивали пізнавальний інтерес, пам`ять, увагу, чуття мови, здібності студентів.

На кожен день було визначено цікаву для студентів та професійно-орієнтовану тему та вид діяльності, усі заняття проводились згідно певної тематики та виключно іноземною мовою.

Позитивним є той факт, що саме ігрова діяльність, неофіційна атмосфера, відсутність оцінок пробуджують немалий інтерес до вивчення іноземної мови та високу активність серед студентів.

Слід зазначити, що студенти залюбки відвідують заняття у літній мовній школі, беруть активну участь у її роботі. Про це свідчить позитивна

динаміка зростання, протягом десяти років, бажаючих студентів поїхати до літньої мовної школи стає все більше.

Отже, інтерактивна технологія «пункт призначення» є авторською технологією, яка може застосовуватися з метою підвищення рівня мотивації вивчення іноземної мови студентами-майбутніми економістами. Вона дає змогу опрацювати великий обсяг матеріалу, використовуючи різноманітні форми роботи, прийоми та методи, надає студентам можливість сприймати мовлення не одного, а різних викладачів протягом заняття, пересуватися і швидко пристосовуватися до змін у мовному середовищі, конкурувати, що спонукає їх до отримання більш високих результатів. Наприкінці роботи табору викладачі провели опитування серед студентів про відповідність результатів навчання їх попереднім очікуванням та з'ясували, що результати перевищили всі очікування.

Студенти говорили про свою вмотивованість до подальшого вивчення мови, бажання приїхати наступного року та показати кращі результати. На сьогодні студенти з нетерпінням очікують початку нового сезону роботи літньої мовної школи, а у викладачів є натхнення до нових розробок та експериментів.

Література:

1. Богданова І. М. Модульний підхід до професійно-педагогічної підготовки вчителя / Інна Михайлівна Богданова ; Південноукраїнський держ. пед. ун-т ім. К. Д. Ушинського. — Одеса : Маяк, 1998. — 284 с.

2. Освітні технології : навч.-метод. посіб. / [О. М. Пєхота, А. З. Кіктенко, О. М. Любарська та ін.] ; за заг. ред. О. М. Пєхоти. — К. : А.С.К., 2001. — 256 с.

3. Педагогічні технології : навч. посіб. для вузів / [Падалка О. С., Нісімчук А. М., Смолюк І. О., Шпак О. Т.]. — К. : Українська енциклопедія, 1995. — 253 с.

4. Пометун О. І. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання : наук.-метод. посіб. / О. І. Пометун, Л. В. Пироженко ; за ред. Пометун О. І. — К. : А.С.К., 2004. — 192 с.

5. Семенова А. В. Педагогічні технології організації та управління самостійною роботою студентів як засіб підвищення ефективності підготовки майбутніх фахівців / А. В. Семенова // Наука і освіта : наук.-практ. журнал Південного наукового центру АПН України. — 2004. — № 4—5. — С. 148—152.

6. Словник-довідник з професійної педагогіки / за ред. А. В. Семенової. — Одеса : Пальміра, 2006. — 364 с.

7. Сметанський М. І. Педагогічні умови активізації навчально-пізнавальної діяльності сту- дентів / Сметанський Микола Іванович // Наукові записки Вінницького державного педагогічно- го університету імені Михайла Коцюбинського. — 2000. — № 2. — С. 4—12. — (Серія „Педагогіка і психологія”).

Розділ 2

МОТИВАЦІЙНІ ЗАСОБИ ФОРМУВАННЯ АКАДЕМІЧНИХ НАВИЧОКУ СТУДЕНТІВ ЕКОНОМІЧНОГО ПРОФІЛЮ

Керекеша О.В.

Педагогічні умови підвищення мотивації педагогів в Україні

Мотив займає важливе місце під час виконання будь-якої діяльності. Беззаперечним є той факт, що процес навчання є двобічним, тому дуже важливим фактором для забезпечення ефективності та успіху цього процесу є підвищення та підтримка мотивованості не лише у студентів, а також у педагогів. На жаль, наразі цій проблемі не приділяється достатньо уваги, вчителі почувають себе пригніченими та непочутими. В країні спостерігається низька зацікавленість у викладацькій діяльності та недостатньо поважне відношення до професії викладача. На сьогодні роль викладачів у соціумі недооцінена, викладачі не мотивовані до особистісного розвитку, інвестицій в подальшу самоосвіту, викладачі не відчувають підтримки держави та її зацікавленості у їх роботі, не кажучи вже про фінансову складову. Також, важливою є відсутність налагодженного діалогу між освітянами та державою. Від того у багатьох викладачів формується відчуття занедбаності, а натхнення молодих викладачів на довго не вистачає.

Відсутність належної підтримки педагогічних працівників була особливо відчутна в умовах пандемії та несподіваних змін, переходу до дистанційної форми навчання в яких кожен з викладачів залишився наодинці із проблемами викладання, стажування, підвищення кваліфікації та ін. Особливий вплив це мало на якість та ефективність освітнього процесу. На справді, результати вакууму в освіті наразі невідомі.

Кафедра іноземних мов ОНЕУ розробила перелік певних педагогічних умов, впровадження яких безперечно сприяє підвищенню вмотивованості

педагогічних працівників України до організації педагогічної діяльності. Серед найважливіших педагогічних умов ми визначилися із наступними:

1. Формування єдиного інформаційного освітнього середовища для викладачів через науково-освітню онлайн платформу та центр «Педагогічний Smart Hub»

2. Надання рівних можливостей для розвитку педагогічного потенціалу освітян регіону з урахуванням провідних освітніх тенденцій та впровадженням інноваційних підходів та проведення на базі Одеського національного економічного університету тренінгів, форумів, науково-методичних конференцій та вебінарів для освітян одеського регіону

3. Популяризація професій освітян на рівні регіону та промоція нової інноваційної трьохкомпонентної освітньої програми ОНЕУ «Англійська мова в економіці та бізнес освіті» ліцензованої у 2020 році

4. Заснування єдиної бази даних педагогічних працівників Одеського регіону.

В рамках вищезазначених умов та з метої їх досягрення слід розробити певний план заходів та результатів забезпечення вищезазначених умов, а саме

Результат 1.1 Функціонування освітньої онлайн платформи для збільшення кількості кваліфікованих науково-педагогічних кадрів та підвищення якості їх професійної діяльності

Результат 1.2 Функціонування на базі Одеського національного економічного університету центру «Педагогічний Smart Hub» для створення нових можливостей для кооперації та реалізації освітніх проектів з всеукраїнською та європейською науковою педагогічною спільнотою

Результат 2.1 Рівний доступ до обміну професійним досвідом, вирішення питань актуальних для освітнього середовища (як то готовність до змін), підвищення мотивації викладачів до підвищення кваліфікації, навчання протягом всього життя, через організацію спеціальних умов

Результат 3.1 Залучення більшої кількості студентів до навчання за новою інноваційною трьохкомпонентною освітньою програмою ОНЕУ (за спеціальністю 015 - освіта) «Англійська мова в економіці та бізнес освіті» ліцензованої у 2020 році

Результат 3.2 Заснування «Клубу педагогів України», членство в якому надає високого професійного статусу.

Результат 4.1 Функціонування єдиної бази даних викладачів Одеси та одеського регіону, із подальшим наданням можливостей МОНУ до використання цієї бази для опитувань професійної думки, проведення анкетувать та ін., з метою висвітлення актуальних питань для освітнього середовища, вирішення та покращення ситуації з освітою в

Результат 4.2 Надання можливостей співпраці та кооперації освітян одеського регіону із МОН та Мінсоцполітики.

Обєективними показниками якості запровадження вищезазначених педагогічних умов виступають наступні:

- кількість створених освітніх проектів учасниками центру «Педагогічний SmartHub» протягом майбутніх 3 років – 1,000
- надання консультацій учасникам центру «Педагогічний SmartHub» протягом майбутніх 3 років
- збільшення рівня обізнаності молоді про переваги педагогічної діяльності як активного, творчого, економічно самодостатнього способу життя –(+15%)
- Організація та проведення тренінгів, форумів, науково-методичних конференцій та вебінарів для освітян одеського регіону із подальшим наданням доступу до цих матеріалів на он-лайн платформі проекту, організація зустрічей із провідними викладачами, соціальними психологами, соціологами, які підтримують соціальні проекти. Функціонування форуму викладачів на базі онлайн-платформи.
- розробка презентацій курсів

- розробка інформаційних матеріалів за проектом: брошюр, підготовка та зйомка відеороліків, через оголошення конкурсів
- розробка макетів оголошень з рекламною інформацією
- розробка та наповнення сайту та платформи проекту
- заснування та ведення єдиної бази данних світян одеського регіону
- заснування «Клубу педагогів України»
- залучення студентів педагогічних ЗВО до участі у роботі платформи
- створених особистих освітніх проектів освітянами, що співпрацюють із центром «Педагогічний SmartHub»
- промоушн орієнтований на молодих людей, які були б задіяні в отриманні освітніх послуг центру «Педагогічний SmartHub»
- проведених конкурсів освітніх проектів
- збільшення рівня обізнаності молоді про важливість й актуальність педагогічної діяльності та соціальної відповідальності
- збільшення рівня обізнаності молоді про переваги педагогічної діяльності як активного, творчого, економічно самодостатнього способу життя

На сьогодні в Україні не існує єдиної конкурентоспроможної платформи для підвищення кваліфікації освітян, яка б забезпечувала зворотній зв'язок між освітянами та державними установами, а також не існує єдиної бази даних освітян та «Клубу педагогів України».

Реалізація вищезазначених педагогічних умов дозволить покращити комунікацію між викладачами та державними установами, надасть можливість діалогу та покращенню співпраці, популярізує професію викладача та підвищить її статусність. Надасть доступ викладачам та студентам педагогічних закладів до загальноукраїнського та всесвітнього обміну досвідом, сучасної освітньої інформації, інноваційних методів та підходів до викладання. Метою впровадження певних педагогічних умов є підвищення мотивації викладачів України до педагогічної діяльності,

залучення молоді, підвищення статутності викладачів у суспільстві та ін. Переваги впровадження вищезазначених педагогічних умов бачимо у наступному:

- Функціонування освітньої онлайн платформи, з безкоштовною інформацією оформленою у доступному вигляді, для збільшення кількості кваліфікованих науково-педагогічних кадрів та підвищення якості їх професійної діяльності. Це сприятиме створенню єдиного кластеру освітян об'єднаного спільними інтересами, цілями та маючих спільні проблеми із метою їх більш продуктивного вирішення;

- Функціонування на базі Одеського національного економічного університету центру «Педагогічний SmartHub» для створення нових можливостей для кооперації та реалізації освітніх проектів з всеукраїнською та європейською науковою педагогічною спільнотою. Заснування центру як осередка підтримки та розвитку викладацького потенціалу регіону та країни в цілому. Створення у викладачів та студентів педагогічного профілю стійкого усвідомлення важливості, актуальності та соціальної відповідальності їх роботи в т.ч. за допомогою зустрічей із провідними викладачами, соціальними психологами, соціологами які підтримують соціальні проекти.

Також, необхідним є проведення тренінгів, форумів, науково-методичних конференцій та вебінарів для освітян із подальшим наданням доступу до цих матеріалів на он-лайн платформі.

- Функціонування єдиної бази даних викладачів, із подальшим наданням можливостей МОНУ до використання цієї бази для опитувань професійної думки, проведення анкетувань та ін., з метою висвітлення актуальних питань для освітнього середовища, вирішення та покращення ситуації з освітою у регіонах країни. База даних також надасть додаткові можливості працевлаштування викладачів та може бути основою для надання додаткових можливостей викладачам на науковцям для апробації

досліджень, виявленні кваліфікованої думки, пошуків інвестицій для реалізації проектів тощо.

- Забезпечення рівного доступу до обміну професійним досвідом, вирішення питань актуальних для освітнього середовища, підвищення мотивації викладачів до підвищення кваліфікації, навчання протягом всього життя, через організацію спеціальних умов (можливості використання он-лайн платформи для викладачів, мобільності, надання можливостей обміну досвідом на форумах та семінарах, надання можливості викладачам бути почутими та оціненими).

- Надання можливостей співпраці та кооперації освітян регіонів із МОН та Мінсоцполітики. Важливим є зворотній зв'язок із освітянами, надання можливостей бути почутими, професійної допомоги та підтримки.

- Заснування «Клубу педагогів України», членство в якому надає високого професійного статусу. Членство в клубі може надати більшої вмотивованості викладачам до подальшого саморозвитку, а також підняти їх соціальний та професійний статус.

- Здійснення рекламної кампанії з метою ознайомлення громади із значущістю ролі викладача у сучасному суспільстві, піднятті статусу викладачів та формування поваги до професії. Проведення інтерв'ю, зустрічей із провідними освітянами. Проведення опитувань серед студентів та тих хто навчається, щодо їх бачення ролі викладача та її важливості для суспільства.

Для забезпечення успіху впровадження будь-яких змін необхідно проводити аналіз внутрішніх та зовнішніх факторів, які притаманні тій або іншій сфері. Результати проведенного аналізу надаємо у вигляді таблиці 1:

Таблиця 1.

Сильні сторони	Слабкі сторони
1. Наявність досвіду участі у різноманітних міжнародних освітніх проектах та кваліфікованого персоналу 2. Висока якість пропонуємих освітніх послуг 3. Рівні можливості доступу до освітнього контенту 4. Постійне впровадження інновацій 5. Широка варіативність заходів	1. Висока вартість створення освітньої платформи 2.Необхідність постійного технічного обслуговування 3. Обмеженість у використанні інструментів маркетингу
Можливості	**Загрози**
1. Створення можливості кооперації та обміну досвідом 2. Укладання бази даних викладачів одеського регіону та України в цілому 3.Вдосконалення освітнього процесу 4. Підвищення кваліфікованості педагогів 5. Збільшення рівня мотивованості освітян 6. Покращення співпраці між освітянами на МОН та Мінсоцполітики України 7. Інтеграція до освітньої світової спільноти 8.Комунікація між освітянами та державними установами	1. Поява нових конкурентів 2. Проблеми із функціонуванням платформи 3. Проблеми із фінансуванням проекту 4. Форс-мажор

Важливим є комплексна система моніторингу реалізації педагогічних умов та їх оцінка з метою документування результатів та подальшого планування. Постійне спостереження за ходом реалізації запропонованих ідей, аналіз отриманої інформації з метою оцінювання прогресу або здійснення необхідних змін є запорукою успіху. Як саме буде проводитись оцінка та моніторинг результатів імплементації вищезазначених ідей?

Стратегічне планування. Для будь-якої програми або певного виду діяльності, від створення платформи до організації вебінару, включення

вимірювання результативності до структури проекту вимагає більшої уваги до критичних припущень, що лежать в основі програмних відносин та причинно-наслідкових зв'язків. Таким чином, показники результативності допомагають визначити цілі та логіку програми.

Звітність щодо виконання. Показники результативності імлементації змін можуть сприяти поінформованому прийняттю рішень про розподіл ресурсів, якщо їх будуть застосовувати для спрямування ресурсів на найбільш успішні види діяльності, тим самим забезпечуючи найбільш ефективне використання ресурсів.

Прогнозування та своєчасне попередження під час виконання програми. Вимірювання досягнень шляхом співставлення із відповідними показниками може дати уявлення про подальше виконання педагогічних умов, забезпечуючи отримання даних, які можуть бути використані для подальшого планування, виявлення напрямів, що потребують вдосконалення, та для розробки пропозицій щодо подальших дій.

Вимірювання результатів. Хороші показники результативності виконання оцінюють, що програма досягла у порівнянні із її цілями, а не тільки що саме виконано; таким чином, вони покращують якість оцінювання.

Взірцевий аналіз. За допомогою показників результативності виконання можна одержати дані для оцінки інших проектів. Вони також надають змогу покращити програми через засвоєння позитивного досвіду, виявлення професійних виконавців та застосування їх досвіду для покращення роботи інших працівників.

Управління якістю. За допомогою показників виконання можна оцінити, наскільки задоволеним є клієнт і виявити, наскільки впровадження змін покращує якість життя цих людей.

Все вищезазначене забезпечить збільшення бажання викладачів до саморозвитку та наданню якісною освіти у подальшому. Формування духу

єдиної команди країни орієнтованої на спільні цілі, тому співпраця із МОН та Мінсоцполітики та їх участь та підтримка освітян є вкрай значущими.

Також впровадження цих педагогічних умов гіпотетично призведе до наступних конкретних результатів:

- Підготовка та професійний розвиток висококваліфікованих викладачів, які будуть здатні готувати високоякісні «людські ресурси» для усіх сфер.

- Підвищення рівня вмотивованості викладачів до розвитку особистісного потенціалу з метою його подальшого використання на навчання та виховання нації.

Додатковою перевагою впровадження віщезазначеніх умов є формування рівних можливостей для освітян регіонів; допомога та підтримка викладачів у їх бажанні та прагненні володіти актуальними навичками та знаннями. Крім того, заохочення молодих спеціалістів до отримання професії викладача буде мати позитивний ефект стосовно загального розвитку освітньої сфери, сприятиме отриманню населенням якісних знань та забезпечить покращення рівня життя в регіонах і розвиток громадянського суспільства через більше залучення молоді до педагогічної діяльності та соціальних проектів.

Шостак І.І.

ПРОЄКТНА МЕТОДИКА ЯК ІННОВАЦІЙНИЙ СПОСІБ НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ СТУДЕНТІВ НЕМОВНИХ ЗВО

Одним із найважливіших завдань сучасної вищої освіти є вирішення проблеми формування іншомовної комунікативної компетенції студентів-майбутніх економістів в умовах навчання у немовних закладах вищої освіти.

Наразі проблема є актуальною не лише для теоретичного вивчення викладачами іноземних мов, а також й для практичної розробки та

використання нових прийомів, методів та технологій, що сприятимуть підвищенню рівня володіння іноземною мовою майбутніми економістами для їх успішного професійного зростання. Нові європейські цінності й орієнтири освіти, сучасні досягнення науки та техніки багато у чому визначають вибір інноваційних методів навчання, у якому педагоги віддають перевагу інтерактивним педагогічним технологіям. Навчання студентів іноземної мови й досягнення рівня володіння нею, що є достатнім для практичного використання іноземного мови в майбутній фаховій діяльності дозволяє стверджувати про сформованість іншомовної комунікативної компетенції.

Сучасному викладачу важливо знати новітні методи викладання іноземної мови, спеціальні навчальні техніки та прийоми, щоб оптимально підібрати той чи інший метод викладання відповідно до рівня знань, потреб та інтересів студентів. Раціональне та вмотивоване використання інноваційних методів на заняттях з іноземної мови вимагає креативного підходу з боку викладача. Для досягнення високого рівня володіння іноземною мовою викладачеві важливо знати й використовувати новітні методи викладання та інтерактивні завдання, що відповідають рівню знань, потреб та інтересів студентів, а також такі, які мотивуватимуть студента до використання іноземної мови у практичній діяльності.

Такі методи навчання є дуже актуальними, тому що починаючи свій кар'єрний шлях, спілкуючись із іноземними партнерами та колегами, молодий майбутній фахівець стикається з необхідністю вирішення нагальних практичних проблем, що вимагають швидкого прийняття рішень, чітких висловлювань з професійних питань, уміння сформулювати цю думку усно або письмово іноземною мовою на належному рівні. Відтак, процес навчання іноземній мові необхідно актуалізувати шляхом проблематизації навчального процесу з використанням інформаційних джерел.

Сучасні інтерактивні педагогічні технології містять: діалогічне спілкування, критичне мислення, уміння вирішувати проблемні завдання,

приймати відповідні рішення. Таким чином, вони не лише урізноманітнюють навчальну діяльність, а й впливають на практичну активність студентів під час занять, поліпшують їх мотивацію до оволодіння новими знаннями й уміннями іноземною мовою.

Мова йде про застосування ефективних та дієвих проблемних методів. Сюди можна віднести дослідницькі, пошукові та дискусійні методи, метод проєктів, який містить всі вищезгадані методи.

Формування фахівця нової генерації, який володіє професійними компетенціями, можливістю критично мислити, здатністю приймати рішення в непередбачених професійних та ділових ситуаціях, передбачає вживання методів активізації і проблематизації мовної освіти.

Наразі існує велика кількість методів інноваційного навчання, спрямованих на ефективне засвоєння іншомовних знань студентами, розвиток їх розумової діяльності, виявлення вмінь та навичок критичного осмислення проблем, набуття якостей, які стануть у нагоді в їх подальшому професійному розвитку.

Сучасна педагогічна освіта характеризується різноманітністю методів інноваційного навчання, спрямованих на ефективне засвоєння знань студентами, розвиток їх розумової діяльності, виявлення вмінь та навичок критичного осмислення проблем, набуття якостей, які стануть у нагоді для розвитку їх самоосвіти та самореалізації.

Тому процес викладання іноземної мови можна ефективно актуалізувати шляхом проблематизації навчального процесу. Формування фахівця нового рівня, що володіє творчими здібностями, професійною компетентністю, критичним мисленням, здатним виробляти і приймати рішення в нестійкій швидкозмінній ситуації, передбачає вживання методів активізації і проблематизації мовної освіти. Ці методи дозволяють майбутнім фахівцям сформувати певні моделі наукового дослідження, моделі ухвалення рішень, які вони зможуть застосувати в майбутній професійній діяльності [2].

Відтак, інтерактивні методи дозволяють побудувати активний процес навчання, суттєво збільшують інтелектуальну задоволеність від занять, розвивають мислення, пам'ять, винахідливість, кмітливість студентів, підготовлюють їх до професійної діяльності. Окрім того, застосування інтерактивних методів під час навчання іноземної мови позитивно впливає на розвиток комунікативних умінь та навичок студентів-економістів, вчать їх працювати у команді, прислухатися один до одного. Усе це значно поліпшує мотивацію студентів до вивчення іноземної мови.

Наразі одним із найважливіших завдань, що постають перед викладачами іноземної мови є інтенсифікація процесу навчання. Це пояснюється як зростанням міжнародних контактів, так і підвищенням інтересу у студентів до вивчення іноземної мови та її практичного застосування. Тому, поряд з добре відомими і давно вживаними методами (граматично-перекладацький, аудіо-лінгвальний, прямий) активно використовуються і більш нові методи, такі як: проблемний і проєктний.

Одним із дієвих способів організації мовної взаємодії, що вивчаються на заняттях з англійської мови є проєктна методика, основоположниками якої є американські науковці Джон Дьюї та Вільям Херд Килпатрик.

Метод проєктів виник у другій половині XIX ст. у сільськогосподарських школах США. В основі цього методу лежать ідеї Дж. Дьюї, В. Х. Кілпатріка, Е. Торндайка [23] та інших американських учених. Цей метод можна охарактеризувати як «навчання через діяння», коли студент безпосередньо долучається до активного пізнавального процесу: самостійно формулює проблему або завдання, збирає необхідну інформацію, знаходить і порівнює варіанти вирішення проблеми, робить висновки, аналізує свою діяльність, набуває нового навчального, практичного, фахового та життєвого досвіду.

Проєктна методика досліджувалася як зарубіжними, так і вітчизняними авторами, а саме: І. Бім, Л. Бодько, Т. Волковською, В.

Калітою, О. Пометун, Е. Полат, С. Сисоєвою, Й. Хуторським, Й. Шнайдером та іншими вченими [10].

Метод проєктів – це комплексний навчальний метод, який дозволяє індивідуалізувати навчальний процес, дає можливість студентові проявляти самостійність у плануванні, організації та контролі своєї діяльності [1].

Так, у своїй педагогічній діяльності та експериментальній діяльності Джон Дьюї називав вищезазначений метод «методом проблем» і розвивав його у межах гуманістичного напряму у філософії та освіті. На сучасному етапі розвитку освіти проєктна методика детально досліджується як закордонними: L. Fried-Booth, T. Hutchinson, M. Knoll, так і вітчизняними авторами, а саме: І. Бім, І. Зимнєю, О. Моїсєєвой, Е. Полат, Т. Сахарової, І. Чечель, Л.Фрід-Бут, Т. Хатчінсон, Д. Філіпс та іншими вченими [9] .

Вивченням особливостей навчання іноземних мов за проєктною методикою займалися також Е. Арванітопуло, Н. Бориско, Н. Скляренко, О. Тарнапольский [16]. Цими авторами запропоновано комплекси вправ з навчання окремих видів мовленнєвої діяльності на основі проєктів, створено методичні моделі проєктного навчання англійської мови. Наразі викладачі ЗВО все частіше звертаються до використання проєктного методу, оскільки базуючись на основах комунікативного підходу, він дозволяє органічно інтегрувати знання студентів з різних областей при вирішенні певної проблеми або завдання, надає студентам можливість застосувати отримані знання практично, генеруючи при цьому нові власні ідеї завдяки виконанню професійно-орієнтованих практичних завдань проєкту [1].

Дослідники виділяють специфічні переваги проєктного методу:

- цей метод характеризується високою комунікативністю й активним включенням студентів у навчальну діяльність;
- кожен студент приймає особисту відповідальність за просування в навчанні;
- робота над проєктом поєднується зі створенням міцної мовної бази в студентів;

- використання методу проєктів дозволяє створити умови для розвитку особистості студента, оскільки він розвиває активне самостійне мислення й учить людину не просто запам'ятовувати й відтворювати знання, а й уміти застосовувати їх на практиці;
- процес роботи над проєктом стимулює діяльнісну активність у студентів.

Педагоги Л. Байдурова і Т.Шапошникова, ґрунтуючись на практичному досвіді застосування методів проєктів, відзначають, що він дозволяє створювати на заняттях з іноземної мови творчу атмосферу, активний пізнавальний процес, у який може бути залучений кожен студент. У процесі оволодіння культурою виконання проєктного завдання студенти вчаться творчо мислити [19].

Е. Арванітопуло відзначає, що одним із значень, у яких уживається термін „проєкт", є „особлива форма організації комунікативно-пізнавальної діяльності, як спосіб організації мовного й розмовного матеріалу. ...проєкт можна розглядати як систему комунікативних завдань, які становлять структуру діяльності студентів"[1].

Метод проєктів, таким чином, можна вважати не простим, але ефективним етапом у формуванні критичного мислення студентів. Проєкт відрізняється від інших проблемних методів тим, що в результаті певної пошукової, дослідницької, творчої діяльності студенти не лише знаходять вирішення поставленої проблеми, але і створюють конкретний власний реальний продукт, що показує можливість і уміння застосувати отримані ними результати на практиці, при створенні цього продукту. В процесі роботи над проєктом студенти самостійно (індивідуально або, що частіше, в малих групах), без допомоги викладача або при мінімальній його допомозі, виділяють з проблемної ситуації проблему, розчленовують її на підпроблеми, висувають гіпотези їх рішення, досліджують підпроблеми і зв'язки між ними, а потім повертаються до основної проблеми, пропонують шляхи її вирішення. В ході захисту проєкту передбачається широке обговорення

запропонованих рішень, опонування, дискусія. Тому від учасників проєкту вимагається уміння аргументувати свою точку зору, висувати контраргументи опонентам, підтримувати дискусію, знаходити консенсус, або компроміс. Все це є уміннями, що відображають специфіку комунікативної компетентності. Якщо до цього додати знання мовного етикету носіїв мови, соціокультурний аспект обговорюваної проблеми, стає очевидним продуктивний характер даного методу, що відповідає особливостям сучасного розуміння методики викладання іноземних мов. Проєктний метод дозволяє сформувати у студентів навички самостійного проведення дослідження в заданій тематиці, що допоможе їм надалі реалізовувати складніші проєкти в їх майбутній фаховій діяльності.

Метод проєктів сприяє розвитку активного самостійного мислення студентів і орієнтує їх на спільну дослідницьку роботу. Проєктне навчання актуальне тим, що навчає студентів співпраці, виховує етичні цінності, а саме: взаємодопомогу й уміння співпереживати, формує творчі здібності й активізує студентів. Цей метод реалізує диференційований, індивідуально-творчий та активно-дієвий підходи у навчанні. Проєкт може мати дослідницький, пошуковий, творчий (креативний), прогностичний, аналітичний та ігровий характер. Основу проєктного методу складає орієнтація на інтереси і побажання учасників (студентів). Автором проєкту, як спеціального навчального завдання, може бути як викладач, так і студент Оскільки проєкт планується та реалізується студентом самостійно або групою студентів, метод цей забезпечує сприятливі умови для активізації їхньої відповідальності, формування партнерських стосунків між виконавцями проєкту та викладачем.

Значне місце в методі проєктів займають дискусії. Уміння вести дискусію у формі діалогу або полілогу – необхідна умова успішної спільної роботи студентів над проєктом в малих групах.

Проєкт, таким чином, покликаний активізувати пізнавальну діяльність студентів на шляху формування їх критичного мислення.

Визначенню видів проєктів та їх основних характеристик присвячені дослідження С. Естера, Г. Картера, В.Кілпатріка, Г.Томаса, Д.Фред-Бута, С. Хейнса та ін [21].

Метод проєктів – це комплексний навчальний метод, який дозволяє індивідуалізувати навчальний процес, дає можливість студентові проявляти самостійність у плануванні, організації та контролі своєї діяльності. Метод проєктів є одним із активних методів проведення занять, який передбачає індивідуальну, парну чи групову діяльність тих, хто навчається, що забезпечує гарантоване досягнення спланованого результату [22].

Метод проєктів також є дидактичною категорією, що визначає систему прийомів і способів оволодіння певними практичними або теоретичними знаннями, тією або іншою діяльністю.

Відтак, ми можемо розглядати метод проєктів як спосіб досягнення дидактичної мети шляхом детальної розробки проблеми, яка має завершитися цілком реальним, практичним результатом, оформленим тим або іншим чином.

Також слід зазначити, що проєктна методика – це комплексні навчальні методи, які дозволяють індивідуалізувати навчальний процес, надають можливість студенту проявляти самостійність у плануванні, організації та контролі своєї діяльності. Таким чином, проєктна методика навчання іноземної мови – це певний комплекс методів, який дозволяє студентам оволодіти іншомовним матеріалом у процесі виконання індивідуальних завдань. Проєктний метод розвивається на основі комунікативно-орієнтованого підходу до вивчення іноземних мов.

Як зазаначають науковці М.Легутк і С.Ніколаєва, основною метою комунікативного підходу є надбання студентами комунікативної компетенції [11].

А.Баранов описує комунікативну компетенцію як “здатність здійснювати мовну діяльність, реалізуючи комунікативне мовне поводження, базуючись на фонологічних, лексико- граматичних, соціолінгвістичних і

країнознавчих знаннях і навичках та за допомогою умінь, пов'язаних з дискурсивною, ілокутивною і стратегічною компетенцією, відповідно до різних задач і ситуацій спілкування"[2].

Таким чином, в процесі проведення проєктної роботи активно використовуються наступні лінгво- методичні принципи комунікативного підходу: 1) практична спрямованість; 2) використання максимальної кількості каналів прийому інформації; 3) мотивація студентів.

Особливу увагу слід приділити принципу мотивації студента, під час якого розвиваються перцептивно-аналітичні спроможності, що стимулюють виникнення позитивної мотивації до навчання, а також формуються певні навички, а саме: спроможність визначити власну потребу і особистісно значиму мету оволодіння іноземною мовою в цілому, або певним матеріалом з іноземної мови, а також спроможність до самоаналізу власних успіхів і можливостей вдосконалення знань та навичок іноземною мовою. Зазначимо, принцип мотивації припускає формування спроможностей двох видів: перший – спроможність первісно ініціювати навчальну діяльність як у цілому, так і на окремих її етапах, другий – спроможність підтримувати інтерес студента.

Застосування проєктного методу припускає використання великої кількості проблемних, дослідницьких і пошукових способів, які зорієнтовано на реальний практичний результат [10].

Отже, теми і завдання для проєктної роботи не обов'язково повинні відповідати робочому плану. Вони можуть бути взяті із реального життя, соціальної сфери діяльності або будь-якої тематики, яка становить певний інтерес та актуальність для студентів.

Проєктна методика як нова педагогічна особистісно-орієнтована технологія відображає основні принципи гуманістичного підходу в освіті.

Саме метод проєктів використовує всі найкращі ідеї традиційної та сучасної методики викладання іноземної мови: варіативність тем, текстів та вправ; проблемність, коли іноземна мова використовується для виконання

завдань, що характеризуються новизною; навчання із задоволенням, що передбачає надання студентам можливості говорити про те, що викликає у них підвищений інтерес, виявляти свій творчий підхід у оформленні та презентації проєкту. Слід акцентувати увагу на тому, що саме навчальне проєктування, орієнтоване на самостійну діяльність студентів (індивідуальну, групову або колективну), яку студенти виконують протягом певного часу, сприяє ефективному навчанні іноземної мови.

Основне завдання проєктної методики полягає у створенні умов для активної спільної навчальної діяльності студентів у різних ситуаціях, в яких кожен відповідає як за результат своєї роботи, так і за результат роботи всієї команди. Метод проєктів дозволяє перетворити заняття в дискусію, де вирішуються цікаві, творчі, практично та професійно значущі завдання. Він забезпечує розвиток пізнавальної активності студента, має на меті активізацію процесу пізнання і осмислення нової інформації іноземною мовою, а також опанування новими лексичними одиницями, що дозволяє створити вивчення іноземної мови посильним для всіх студентів, незалежно від їхнього рівня володіння іноземною мовою, завдяки їх активної участі в різноманітних проєктних завданнях [3].

Метод проєктів є наразі сучасною навчальною методикою, яка відповідає сучасним вимогам навчання не лише іноземної мови. Цей метод походить від Прагматизму, філософського руху, який з'явився у середині 19 століття інаголошував на практичному застосуванні знань у повсякденному житті. Використання цього методу базувалося на таких педагогічних принципах: 1) надання переваги фізичній активності над запам'ятовуванням та вербалізацією; 2) активна участь студента у навчальному процесі; 3) використання реальних фактів як джерела навчальних матеріалів. На сучасному етапі цей метод знову набуває актуальності, привертаючи увагу вчених та педагогів, як одна із найефективніших інтерактивних форм навчання. Основною тезою проєктної технології є: «Все, що я пізнаю, я розумію, навіщо це мені і де та як я можу застосувати ці знання» [23].

Дослідник цього питання S.Haines вважає, що у контексті навчання мові, проєкти – це багатоцільові види вправ, зосереджені більше на темі, ніж на специфічних правилах мови. Студент намагається досягти визначених цілей шляхом використання набутих іншомовних знань у практичному контексті вивчення іноземної мови [22].

G.Beckett, наприклад, визначає метод проєктів як довготривалий вид навчальної діяльності, який містить низку індивідуальних та групових завдань, а саме: знаходження актуальної теми проєкту, розробка плану проекту, дослідження проблеми зазначеної у проєкті, реалізація цього плану шляхом збору, аналізу та повідомлення в усній чи письмовій формах даних дослідження [20].

D.Fried-Booth наголошує, що навчання іноземної мові відбувається у навчальній аудиторії і зазвичай існує розрив між мовою, якій студентів навчають, та мовою, якої вони насправді потребують. Робота з проєктами може допомогти позбутися цього розриву [21].

Наголошуючи на важливості проєктів у вивченні мови, F.Stoller стверджує, що навчання на основі проєктної технології важливо розглядати як багатоцільовий засіб для інтегрованого навчання іноземної мови та змісту, який може стати альтернативою для викладачів, які викладають різні навчальні дисципліни, включаючи дисципліни «Іноземна мова», «Іноземна мова професійного спілкування», «Ділова іноземна мова» тощо [6].

D.L.Fried-Booth, S.Haines, F.Stoller, маючи різні підходи, зупиняються на шести основних ознаках методу проєктів.

По-перше, пріоритетність змісту над мовою. Таким чином, робота з проєктами поєднується з реальними проблемами, включаючи теми, що цікавлять студентів [29].

По-друге, основні завдання проєкту виконуються студентами, викладач спрямовує та координує цю роботу.

По-третє, у процесі роботи над проєктом студенти можуть працювати як індивідуально, так і у невеликих групах, обмінюючись досвідом, власними ідеями та матеріалами для виконання проєкту.

Почетверте, виконуючи завдання, студенти активізують різноманітні уміння.

Поп'яте, кінцевим результатом роботи може бути усна презентація з використанням наочного матеріалі або доповідь.

Таким чином, робота з проєктами має мотивуючий та стимулюючий характер. Її результатом стає формування у студентів певненості, самоповаги та самостійності у прийнятті рішень, удосконалення мовних та мовленнєвих навичок з іноземної мови.

Використання проєктних технологій у навчанні іноземній мові створює для студентів низку переваг: від розвитку мовленнєвих навичок іноземної мови до особистісного професійного зростання. Перш за все проєктна робота поєднує в собі усі чотири види мовленнєвих навичок: говоріння, аудіювання, читання та письмо. Працюючи над проєктами, студенти мають нагоду застосувати вивчене у практичному контексті, вдосконалюючи таким чином свої уміння та навички іноземною мовою.

Так, метод проєктів дає можливість студентам застосувати на практиці знання з іноземної мови, оскільки їх необхідно самостійно знайти потрібну інформацію, використовуючи різноманітні джерела інформації: підручники, іноземні газети, журнали, Інтернет – ресурси тощо.

Ми вважаємо, що теми, під час вивчення яких доцільно застосувати проєктний метод або презентацій, можуть бути такими:

- Great ideas and start-ups;
- Famous international brands;
- Recent odd inventions (goods and services).

Опрацьовуючи матеріал із вищезазначених тем, студенти не лише дізнаються щось нове, але й вчаться співпрацювати, ділитися власними думками й доводити ефективність власних пропозицій. Усе це дозволяє

студентам більш впевнено почуватися під час іншомовного спілкування, впливає на розвиток комунікативних компетенцій, а саме:

• знання базових мовленнєвознавчих понять;

• здатність адекватно сприймати, розуміти, оцінювати і відтворювати почуте чи прочитане;

• здатність до мовленнєвої творчості;

• здатність планувати, готувати майбутнє висловлювання в різних жанрах, виступати з повідомленням;

• здатність реалізовувати задум у процесі мовленнєвої діяльності;

• здатність до асоціативної мовленнєво-розумової діяльності;

• навички правильно висловлювання своїх думок;

• уміння редагувати власне та чуже мовлення;

• здатність до контролю та самоконтролю результатів мовленнєвої діяльності.

Розвитку вищезазначених умінь та навичок також сприяє обговорення дискусійних питань та проблем.

Навчання студентів діалогу, під час якого вони не лише обговорюють нагальні та актуальні питання, а й вчаться вислуховувати один одного, ефективно взаємодіяти, сприяє більш ефективному оволодінню іноземної мови, мотивує студентів до розв'язання проблемних завдань у подальшому, вчить критично мислити, аргументувати власні думки та твердження, робити висновки тощо.

Готуючись до дискусій з поданої тематики, студенти вчаться аналізувати іншомовний матеріал, обирати найбільш вдалі засоби переконання оточуючих у власній правоті.

Окрім того, опрацювання іншомовних текстів з теми дискусії допомагає студентам краще оволодіти лексичними та граматичними особливостями іноземної мови, що вивчається.

Робота над проєктами протягом практичних занять допомагає студентам розвивати мовленнєві навички іноземною мовою, спонукаючи їх до використання іноземної мови на практиці, мотивуючи їх удосконалювати

свої вміння. Більше того, вона розвиває комунікативні уміння студентів, здатність адаптуватися у групі, працювати у малих групах, а також навчає вирішувати практичні питання майбутньої професійної діяльності.

Необхідно наголосити, що студенти розвивають свої пізнавальні уміння у процесі виконання проєкту, оскільки проєкт – це вид роботи, який включає різноманітні індивідуальні та спільні завдання, як то розробка плану та його виконання шляхом практичного та документального дослідження, яке передбачає збір матеріалів, їх аналіз та повідомлення даних в усній або письмовій формах.

Таким чином, оскільки студенти працюють разом для досягнення кінцевої мети, вони розвивають самостійність, здатність приймати практично значущі та важливі рішення, які є моделлю їхніх майбутніх практичних професійних завдань. Виконання завдань проєкту передбачає спільну роботу команди, або групи, вирішення проблем, переговори та інші міжособистісні та міжкультурні навички та вміння, які є важливими для реалізації успішної кар'єри у майбутньому.

Ефективне навчання на основі проєктів вимагає від викладача виконання певної ролі. Він діє як коучер, експерт, порадник, координатор, учасник тощо. Вибір ролі може зумовлюватися багатьма чинниками. Однак роль викладача не повинна бути домінуючою, оскільки центром уваги та головним виконавцем проєкту є студент, а не викладач. Студенти виконують багато роботи над проєктом самостійно, проте саме викладач повинен забезпечувати чітку її організацію, виступаючи координатором, аби уникнути зайвих витрат часу та енергії. Проєктна робота дозволяє викладачеві бути також учасником, наприклад, рольових ігор або інших комунікативних завдань. Проєктну роботу важко кваліфікувати як просту щодо застосування методик, адже вона потребує значної підготовки та проходження цілої низки етапів для досягнення позитивного результату.

В основу методу проєктів покладено ідею, яка становить суть поняття „проєкт", спрямованого на результат, який досягається після розв'язання тієї

чи іншої практично або теоретично значущої для студентів проблеми. Зазначимо, що результат, який студенти можуть отримати протягом виконання проєктних завдань, вони можуть аналізувати, осмислювати й використати у своїй майбутній професійній діяльності під час вирішення реальних проблем та питань. Проєкт актуальний тим, що протягом його виконання студенти вчаться самостійно здобувати інформацію, отримуючи знання й досвід пізнавальної й навчальної діяльності.

Активне запровадження інформаційно-комунікативних технологій до академічного середовища вплинуло на способи формування та розвиток іншомовних компетенцій, а саме на застосування у навчальному процесі методу проєктів. Сучасний процес отримання знань, а, отже, й освіти розглядається не як просте передавання викладачем необхідних знань студентам, а як створення умов, за яких студенти, виконуючи завдання, набували б навичок критичного та аналітичного мислення.

Основними принципами проєктної роботи є наступні:

1. Проблемність. Визначення й розв'язання актуальних проблем самими студентами – це спонукальний мотив для інтелектуальної діяльності, яка, у свою чергу, є необхідною умовою навчального процесу.

2. Варіативність. Варіативність визначається вільною, а отже, самокерованою формою побудови проєкту, тобто студентові надається повна самостійність під час роботи над проєктом.

3. Когнітивність. Когнітивний підхід у методиці навчання мовам передбачає не нав'язувати лінгвістичне знання, а допомогти йому народитись і розвивати його. Саме робота над проєктом створює такі потреби, які стимулюють інтерес до навчання, перетворюючи процес вивчення мови на процес відкриття мови, процес дослідницький та експериментаторський.

4. Наявність інтересу до навчального процесу. Як свідчить досвід, студенти засвоюють набагато більший обсяг матеріалу, якщо процес навчання подобається їм.

5. Особистісний чинник. У ході реалізації проєкту студенти отримують широкі можливості для того, щоб думати, говорити про себе, свої внутрішні відчуття, інтереси, життєві пріоритети й цінності, що, у свою чергу, активізує спілкування в групі.

6. Адаптивність. Цей принцип відображає системну вимогу відповідності елементів системи зовнішнього й внутрішнього середовища самій системі. На практиці реалізація цього принципу полягає в тому, що перед студентами ставляться проблеми, які адаптовані до їхніх інтересів, а також до освітнього рівня, на якому перебуває студент [18].

Метод проєктів, таким чином, можна вважати не простим, але ефективним етапом у формуванні критичного мислення. Проєкт відрізняється від інших проблемних методів тим, що в результаті певної пошукової, дослідницької, творчої діяльності студенти не лише приходять до вирішення поставленої проблеми, але і створюють конкретний реальний проєкт, що показує можливість і уміння застосувати отримані результати на практиці при розгляданні та вирішенні практично значущих проблем сьогодення. Все це є уміннями, що відображають специфіку комунікативної компетентності. Якщо до цього додати знання мовного етикету носіїв мови, соціокультурний аспект обговорюваної проблеми, стає очевидним продуктивний характер даного методу, що відповідає особливостям сучасного розуміння методики викладання іноземних мов. Проєктний метод дозволяє сформувати у студентів навички самостійного проведення дослідження в заданій тематиці, що допоможе їм надалі реалізовувати себе в їх професійній діяльності.

Проєкт, таким чином, покликаний активізувати пізнавальну діяльність студентів на шляху формування їх критичного мислення [15].

Зазначимо, що у викладанні іноземної мови це відносно нова методика, яка дозволяє студентам проявити самостійність у виборі джерел інформації, способі її викладу і презентації, а також вести індивідуальну роботу над темою, яка викликає найбільший інтерес у кожного учасника проєкту, що

спричиняє підвищену мотивовану активність студента.

Мета проєкту – сприяти формуванню системи знань та вмінь, втілених у кінцевий інтелектуальний продукт, сприяти самостійності, вмінню логічно мислити, бачити проблеми та приймати рішення, отримувати й використовувати інформацію, займатися плануванням, розвивати грамотність та інше.

Проєктні роботи ідеальні для різнорівневих групп, оскільки кожне завдання може бути виконане студентами, що мають різний рівень підготовки з іноземної мови. У процесі проєктної діяльності студенти спілкуються між собою іноземною мовою.

Проєктна робота є надзвичайно важливою, оскільки вона об'єднує всі мовні навички і добре мотивує студентів, котрі мають можливість працювати на власному рівні та відповідно до своїх захоплень, а також подати результати своєї роботи групі у вигляді презентації. Це творче завдання може бути як індивідуальне, так і групове, тому органічно поєднується з груповим підходом до навчання.

Метод проєктів завжди зорієнтований на самостійну діяльність студентів, яку необхідно виконати у визначений термін. Цей метод завжди припускає розв'язування певної проблеми або завдання, які передбачають, з одного боку, використання різноманітних методів і засобів навчання, а з другого, інтегрування знань, умінь з різних галузей науки, економіки, техніки, технології тощо.

Проєктна методика як нова педагогічна особистісно-орієнтована технологія використовує всі найкращі ідеї традиційної та сучасної методики викладання іноземної мови: варіативність тем, типів текстів та вправ; проблемність, коли іноземна мова використовується для виконання завдань, що характеризуються новизною; навчання із задоволенням, що передбачає надання студентам можливості говорити про те, що викликає у них підвищений інтерес, виявляти свій творчий підхід у оформленні та презентації проєкту [4].

На основі чисельних досліджень встановлено, що використання проєктної методики на заняттях з іноземної мови є важливим компонентом системи освіти і нестандартним способом організації навчального процесу завдяки виконанню активних дій, а саме: плануванню, аналізу, синтезу, а також презентації, спрямованих на розвиток особистості студента, його самостійності, творчості та здатності вирішувати різноманітні професійні та соціальні виклики. На заняттях студенти мають можливість використовувати іноземну мову в реальних ситуаціях, вирішуючи конкретні нагальні сучасні завдання. Найважливішим є те, що планування, аналіз, презентація матеріалу, а також спілкування протягом заняття відбуваються виключно іноземною мовою. Ми вважаємо, що доцільним є залучення студентів до вирішення завдань, участі та розробці проєктів, що є наразі актуальними та сучасними, а також які допоможуть їм зорієнтуватися та бути готовими до економічних змін та сучасних викликів суспільства.

Відтак, важливим завданням проєктної методики полягає у створенні умов для активної спільної навчальної діяльності студентів у різних реальних ситуаціях, в яких кожен відповідає як за результат своєї роботи, так і за результат роботи всієї команди. Метод проєктів дозволяє перетворити заняття в дискусію, протягом якої вирішуються цікаві, творчі, практично значущі завдання. Його можна застосувати, як на заняттях так і в позааудиторний час. Цей метод забезпечує також розвиток пізнавальної активності студента, має на меті активізацію процесу пізнання і осмислення нової інформації іноземною мовою, а також опанування новими лексичними одиницями, що дозволяє створити вивчення іноземної мови посильним для всіх студентів, незалежно від їхнього рівня володіння іноземною мовою, завдяки їх активної участі в різноманітних проєктних завданнях [6].

Проєктна робота є дуже важливою, об’єднуючивсі мовні навички і мотивацію студентів, які мають можливість працювати за власним рівнем володіння іноземною мовою та відповідно до своїх уподобань, а також представляти результати своєї роботи у вигляді презентації своїх наробок.

Метод проєктів завжди зорієнтований на самостійну діяльність студентів, яку необхідно виконати у визначений термін. Цей метод передбачає розв’язування якоїсь проблеми, яка містить використання різноманітних методів і засобів навчання, а також інтегрування вже набутих студентами фахових знань з інших дисциплін у процес роботи над проєктом. [12].

Технологія проєктування— розв'язання студентом або групою студентів якої-небудь проблеми, яка передбачає, з одного боку, використання різних методів, засобів навчання, а з іншого — інтегрування знань, умінь з різних галузей науки, техніки, творчості [17]. Багаточисельними дослідженнями було встановлено, що проєктна діяльність виступає як важливий компонент системи продуктивної освіти і є нестандартним, нетрадиційним способом організації освітніх процесів, спрямованих на реалізацію особистісно-орієнтованого підходу. Відтак, проєктна методика як нова педагогічна особистісно-орієнтована технологія відображає основні принципи гуманістичного підходу в освіті. Саме метод проєктів використовує всі найкращі ідеї традиційної та сучасної методики викладання іноземної мови: різноманітність, що виявляється у варіативності тем, типів текстів та вправ; проблемність, коли іноземна мова використовується для виконання завдань, що характеризуються новизною; навчання з задоволенням, що передбачає надання студентам можливості говорити про те, що викликає у них підвищений інтерес, виявляти свій творчий підхід у оформленні та презентації проєкту. Необхідно акцентувати увагу на тому, що саме навчальне проєктування, орієнтоване на самостійну діяльність студентів (індивідуальну, групову або колективну), яку студенти виконують упродовж певного часу, та яке є фективним у навчанні іноземної мови.

Основне завдання цієї проєктної методики полягає у створенні умов для активної спільної навчальної діяльності студентів у різних ситуаціях,

наближених до реальних, в яких кожен відповідає не лише за результат своєї роботи, але і за результат кожного учасника проєкту.

Метод проєктів дозволяє перетворити заняття в дискусійний клуб, в якому вирішуються цікаві, практично значимі проблеми. Він забезпечує розвиток пізнавальної активності студента, вмотивованого проблемним протистоянням відомого і невідомого, має на меті активізацію процесу пізнання і осмислення нового, а також опанування новими лексичними та граматичними іншомовними одиницями [13].

Необхідно зазначити, що проєктна робота – це навчання через дію. Проєкти дають відчуття чогось досягнутого, можливість виготовляти продукт. Така особливість проєктної роботи дуже добре підходить для групи студентів з різними здібностями (групи, де студенти мають різний рівень володіння іноземною мовою), тому що вони можуть працювати відповідно до їхнього рівня та успішності.

Таким чином, метод проєктів дозволяє використовувати індивідуальний підхід до навчального процесу протягом виконання проєкту з боку викладача, що, у свою чергу, стимулює розвиток можливостей студентів в повному обсязі продемонструвати свої фахові знання, навички та вміння іноземною мовою на належному рівні.

Застосування проєктної методики на заняттях забезпечує підтримку стійкого інтересу до вивчення іноземної мови, поглиблює та систематизує знання студентів з теми, яка вивчається.

Саме метод проєктів використовує всі найкращі ідеї традиційної та сучасної методики викладання іноземної мови: різноманітність, що виявляється у варіативності тем, типів текстів та вправ; проблемність, коли іноземна мова використовується для виконання завдань, що характеризуються новизною; навчання з задоволенням, що передбачає надання студентам можливості говорити про те, що викликає у них підвищений інтерес, виявляти свій творчий підхід у оформленні та презентації проєкту. Слід акцентувати на тому, що саме навчальне

проєктування, орієнтоване на самостійну діяльність студентів, а саме: індивідуальну, групову або колективну, яку студенти виконують упродовж певного часу, покликане сприяти ефективності у навчанні іноземної мови.

Багаточисельними дослідженнями було встановлено, що проєктна діяльність виступає як важливий компонент системи продуктивної освіти і є нестандартним, нетрадиційним способом організації освітніх процесів через активні способи дій (планерування, прогнозування, аналіз, синтез), спрямованих на реалізацію особово-орієнтованого підходу.

Метод проєктів дозволяє перетворити вирішення завдань протягом виконання проєкту також у віртуальне професійне середовище, де виникають реальні проблеми, професійні виклики та проблеми, з якими можуть зіткнутися майбутні фахівці у своїй майбутній професійній діяльності. Він забезпечує розвиток пізнавальної активності студента, вмотивованого проблемним протистоянням відомого і невідомого, має на меті активізацію процесу пізнання і осмислення нового, а також опанування новими іншомовними лексичними одиницями, дозволяючи зробити навчання посильним для всіх студентів завдяки їх участі в проєктах різних рівнів [13].

Практична мета виконання певної проєктної роботи може базуватись на удосконаленні різних умінь та навичок студентів. Деякі роботи вимагають більше практики усного мовлення, інші більше спрямовані на розвиток навичок письма, або інших фахових навичок навичок іноземною мовою, якими володіють студенти. Певні теми завдань проєктів більше підходять для індивідуальної роботи студентів, інші спрямовані на роботу в парах або малих групах. Дуже важливо допомогти студентам обрати теми та такі методи його виконання завдань протягом проєету, щоб вони почувалися максимально комфортно та вбачали практичну значущість обраних тем для себе.

Вважаємо за необхідне наголосити на практичній значущості методу проєктів. Проєктна робота являє собою навчання через дію. Проєкти дають повне відчуття чогось досягнутого, можливість вирішувати проблему

самостійно або у групі, робити власні висновки на основі досягнутого. Ця вагома особливість проєктної роботи дуже добре підходить для групи студентів з різними здібностями, тому що вони можуть працювати відповідно до їхнього рівня та успішності. Проєктна робота – вид роботи (переважно в групах), метою якої є підготовка кінцевого продукту іноземною мовою. Мета цього виду роботи – дати студентам можливість виконати незалежну роботу, побудовану на знанні мови та уміннях і навичках, здобутих упродовж певного періоду вивчення теми іноземною мовою. Проєктні роботи ідеальні для різнорівневих груп, оскільки кожне завдання може бути виконане студентами, що мають різний рівень підготовки. У процесі проєктної діяльності учні реально спілкуються між собою і з навколишнім світом іноземною мовою, маючи змогу вдосконалювати свої навички та вміння іноземною мовою.

Ми вважаємо, що при відборі сучасних інтерактивних методів навчання, наближених до практичних ситуацій, а особливо, проєктної методики, необхідно врахувати наступні критерії, відповідно до яких такі методи повинні:

1) створювати атмосферу, в якій студент почуває себе вільно і комфортно; стимулювати його інтереси; розвивати бажання практичного вживання іноземної мови у ситуаціях, наближених до реальних, збільшуючи ступінь його мотивації для досягнення успіху;

2) мотивувати студента в цілому до виконання групової роботи;

3) стимулювати його мовні, комунікативні, когнітивні та творчі здібності;

4) активізувати студента для активної взаємодії з іншими учасниками групової роботи, використовуючи різноманітні мовні засоби;

5) розвивати рефлексійні вміння вирішувати проблемно-конфліктні ситуації, а також використовувати власні знання та досвід для вирішення конкретних практичних актуальних питань;

6) пропонувати ситуації, в яких викладач не є центральною фігурою, а

лише допомагає студенту брати участь у груповому виді роботи, заохочуючи його до вивчення іноземної мови завдяки темам, що пов'язані з його особистими інтересами, здатністю до самореалізації;

7) використовувати найактуальніші теми та практичні ситуації, з якими студент може мати справу у своїй майбутній професійній діяльності;

8) розглядати професійні ситуації, де кожний студент проєктної групи, або будь-якого групового завдання має свою роль та своє завдання, за виконання якого він є відповідальним, а також може надавати та реалізовувати свої власні ідеї та надбання;

9) наголошувати на використанні саме таких проєктних завдань, які допоможуть студентові у майбутньому у процесі вирішення конкретних фахових ситуацій та майбутній фаховій діяльності;

10) формувати самостійне мислення студента, спонукати його до особистісно-професійного розвитку студентів, до готовності приймати важливі для себе рішення щодо професійного зростання, навчити студента працювати над мовою самостійно на рівні його фізичних, інтелектуальних і емоційних можливостей [7].

Під час застосування методу проєктів початковим етапом є планування та підготовка до його виконання. Викладачу потрібно розробити план проєктної роботи і продумати систему комунікативних вправ та завдань, яка забезпечить навчання та вдосконалення наявних навичок та вмінь студентів іноземною мовою, а також призведе до формування належного рівня іншомовної комунікативної компетенції іноземною мовою. Студенти повинні вільно володіти активною лексикою і граматикою в рамках навчальної теми, перед тим як переходити до обговорення проблемних питань [18]. Після підготовки наступає найбільш тривалий за часом етап роботи над проєктом – це збір інформації, пошук нових знань, формування особистої думки і погляду на предмет проєктування. Саме тут відбувається основна робота викладача іноземної мови зі своїми студентами: обговорюються питання, що виникають на початку або протягом виконання проєктного

завдання, проміжні результати, надається інформаційна допомога, коригуються помилки у вживанні іншомовних одиниць тощо. Така робота надає безліч можливостей використовувати засвоєні лексичні явища та граматичні структури студентами, а також використовувати нові лексичні одиниці, з якими студенти знайомляться протягом набуття нової іншомовної інформації у процесі пошуку належних вирішень питань проєкту [18]. Важливою умовою ефективної роботи над проєктом є підтримання доброзичливої атмосфери.

На третьому етапі роботи в рамках проєктної роботи студенти працюють власне над технічним виконанням проєкту.

Таким чином, метод проєктів дозволяє індивідуалізувати навчальний процес, дає можливість студентові проявляти самостійність у плануванні, організації та контролі своєї діяльності. Застосування проєктної методики на заняттях забезпечує підтримку стійкого інтересу до вивчення іноземної мови, поглиблює та систематизує знання студентів з обраної тематики іноземною мовою.

Наведемо приклад використання проєктної методики на заняттях з іноземної мови для студентів другого курсу факультету міжнародної економіки, спеціальності «Маркетинг» в Одеському національному економічному університеті.

Для студентів цього курсу запропоновано виконання проєкту з теми «My StartUp» англійською мовою. Ідея створення стартапів є наразі дуже популярною серед молоді, багато студентів починають працювати та створювати власний бізнес починаючи з першого року навчання у закладах вищої освіти. Окрім того, в останні роки в Україні значно зросла кількість студентів, які навчаються за кордоном за програмою подвійних дипломів, беруть участь у міжнародних конференціях, проєктах, грантах, а також проходять стажування в європейських країнах. У цьому випадку, необхідно зазначити, що знання іноземної мови та здатності належного використання її у вирішенні нагальних питань сьогодення, у процесі вирішення економічних

та соціальних питань є дуже важливою та невід'ємною складовою для розвитку та формування іншомовної професійної компетенції студента.

На нашу думку, такий метод роботи над проблемою має багато переваг, а саме:

1) розвиває у студентів навички самоосвіти та самоконтролю;

2) розвиває навички командної роботи, самоповаги та поваги до інших учасників команди;

3) підвищує мотивацію до вивчення іноземної мови, вирішуючи реальні проблеми;

4) сприяє розвитку творчих здібностей студентів у процесі виконання проєкту;

5) розвиває навички презентації себе, своїх ідей, напрацювань та досягнень, що є важливим для подальшої професійної діяльності;

5) розвиває соціальну активність та небайдужість студентів.

Представимо стисний виклад роботи над проєктом з теми «My StartUp».

1. Творча назва проєкту – «Running a Channel on YouTube». Ознайомлення студентів з темою проєкту, зацікавлення тематикою. Пошук інформації з поданої тематики. Обговорення актуальності та важливості обраної теми проекту для студентів та суспільства. Мотивація студентів до ознайомлення з цим завданням та його розробкою. Ознайомлення з критеріями оцінювання результатів виконаної роботи над проєктом та практичної значущості обраного завдання.

2. Ключове питання – If you are running a channel on YouTube would you like to turn the views into revenue? Студенти обговорюють поставлене завдання. Знайомляться з критеріями виконання своїх робіт. Розподіляються за групами, відбувається пошук інформації за заданою тематикою.

3.Тематичні питання:

1) How to start your own online business?

2) What social networks are the best sources for starting up?

Відбувається удосконалення навичок пошуку детальнішої інформації для вирішення завдань проєкту. Студенти вчаться працювати з різними джерелами інформації, обговорювати їх важливість, а також належним чином аналізувати її.

4.Змістові питання:

1) What are challenges for online business?

2)What networks should you join?

3) Can it be a sourse of passive or active income?

4) Can networks be a passive income for the youngers?

5) How to turn the views into the revenue?

Студенти аналізують додаткову інформацію, використовують статистику користування вебсайтами, розробляють план заходів для вирішення питання.

5. Стислий опис.

This can be a great idea if you are going to or running your own channel on YouTube. Once you have decided that you would like to turn the views into the revenue. The same can be done with your account. All you have to do is to join some of the big networks (domestic or international).What networks are the most popular to cooperate? Why? Can you turn your existing content into active (passive) income?

6. Впровадження проєкту. Студенти працюють над виконанням проєкту, використовують матрицю для поетапного впровадження плану для реалізації свого власного бізнесу, набувають навичок командної роботи, вчаться поважати думки інших учасників проєкту, створюють спільний продукт, готують кінцевий варіант представлення своїх наробок.

6. Презентація проєктів. Студенти презентують свої власні бізнес проєкти, використовуючи різноманітний мультимедійний або інший наочний матеріал. Відбувається розвиток навичок аргументації своїх думок, відстоювання точки зору, відповідей на запитання, а також навичок публічного виступу.

Відтак, представлення власних ідей бізнесу, наочна презентація та відповіді на запитання аудиторії саме іноземною мовою, на наш погляд, сприятимуть формуванню іншомовної комунікативної компетенції студентів-майбутніх економістів.

Проєктне завдання студенти виконували в позааудиторний час, в якості самостійної роботи, а потім презентували власні ідеї перед аудиторією в аудиторний час із використанням мультимедійних засобів навчання.

Підготовка до виконання проєктної роботи охоплювала певні етапи, які є необхідними й важливими у процесі підготовки будь-якого проєкту [12]:

1. Планування та підготовка до виконання проєкту. На цьому етапі важливими були розробка плану проєктної роботи та системи комунікативних вправ, які забезпечуватимуть її мовний рівень. Перш за все необхідною умовою було те, що студенти повинні володіти активною лексикою і граматикою в рамках теми для того, щоб вони мали змогу безперешкодно спілкуватися іноземною мовою з питань свого проєкту, обговорювати проблемні питання, вміти відповідати на питання з теми проєкту тощо.

2. Збір інформації, пошук нових фактів, статистики, формування особистої думки і погляду на тему проєкту. На цьому етапі відбувалася головна взаємодія викладача іноземної мови зі своїми студентами, саме тут обговорювалися проміжні результати проєкту, відбувалась робота над помилками у вживанні мовних одиниць іноземної мови. Такий вид діяльності передбачав використання навчального матеріалу, який студенти вже опанували раніше, а також використання нових лексичних та граматичних явищ. Важливою умовою ефективного виконання проєкту був розвиток навичок командної роботи для вирішення проблеми, навчання студентів поважати думки та ідеї інших учасників команди, прислухатися до порад та враховувати цікаві пропозиції всіх учасників проєкту, які беруть у часть у розробці ідей.

3. Останнім етапом реалізації проєктів, або різноманітних видів

вирішення такої проблеми, була їх презентація. Студенти презентували свої проєкти іноземною мовою, використовуючи різноманітний наочний матеріал. На цьому етапі відбувався розвиток навичок аргументації своїх думок іноземною мовою, відстоювання власної точки зору, а також удосконалення навичок публічного виступу. Студенти самі створювали презентації, або використовували інший наочний матеріал, наприклад, постери, буклети, роздатковий матеріал, продукцію, створену власними руками, а головне – мали можливість удосконалювати свої іншомовні комунікативні навички у процесі представлення, відповідей на запитання та обговорення проєктів іноземною мовою. На цьому етапі проводилася оцінка результатів виконання проєкту, обговорення командних досягнень у вирішенні проблеми. Важливим є те, що на цьому етапі відбувався розвиток особистої значущості студента та особистого внеску у вирішення проблеми та розробки ідей протягом виконання проєкту.

Використання проєктних методик, впровадження завдань, спрямованих на вирішення конкретних проблемних ситуацій, наближених до реальних, є дуже актуальним. Різноманітні проєктні завдання на заняттях з іноземної мови було запропоновано виконувати студентам другого курсу факультету міжнародної економіки, спеціальності «Маркетинг». Проєктні завдання виконувалися студентами у малих групах, мали певні цілі, завдання, структуру, алгоритм виконання та представлення проєктних завдань. Отримані результати ми оцінювали за наступними показниками: 90–100% – високий рівень отриманих результатів; 70–80% достатній рівень отриманих результатів; 50–60% середній рівень отриманих результатів; 50% і менше – низький рівень отриманих результатів.

Необхідно надати загальний аналіз отриманих особистісних результатів студентів II курсу факультету міжнародної економіки, спеціальності «Маркетинг» після виконання ними проєктних завдань.

Порівняльні результати після реалізації проєктної роботи ми розглядали за такими критеріями як: мотивація досягнення успіху протягом

виконання проєктної роботи, загальне ставлення студентів до групової роботи, креативність, розвиток їх іншомовних комунікативних здібностей, а також необхідності та перспективи використання проєктних завдань у майбутній фаховій діяльності отримали максимальний результат 90–100%. Можна стверджувати про наявність високої мотивації у студентів щодо виконання проєктних завдань та досягнення позитивного результату, що сприяє оптимізації їх навчальної мотивації до вивчення іноземної мови загалом. Необхідно зазначити, що студенти вищевказаного курсу позитивно ставляться до виконання групових завдань, оскільки кожен із учасників проєкту отримує своє завдання, має свої обов'язки, може продемонструвати свої творчі здібності у процесі виконання завдання, але при цьому може покладатися на допомогу інших учасників проєктних завдань, що нівелює їхню невпевненість у неможливості виконання таких завдань в цілому.

Вагоме значення має думка студентів про перспективи використання проєктних завдань у своїй майбутній фаховій діяльності. Більшість студентів (90 – 100%) вважають перспективною можливість практичного використання проєктних завдань у своїй майбутній фаховій діяльності, що мотивує їх до вивчення іноземної мови, посилює роль і значення іноземної мови та створює необхідність володіння нею для можливості особистісно-професійного розвитку, а також сприяє творчому та соціальному становленню особистості.

Розглядаючи критерій ролі викладача у процесі виконання проєктних завдань, необхідно вказати, що студенти бажають бачити викладача в якості наставника, помічника, який лише допомагає або надає пораду, але не втручається в самий процес прийняття рішень або виконання завдання, а також не нав'язує свої ідеї стосовно результатів виконання проєкту. За результатами опитування студенти вважають, що роль викладача становить від 50% до 70% роботи на проєктом. Роль викладача при цьому є дуже відповідальною, але вона відрізняється від його ролі під час проведення традиційних занять.

Достатній рівень показників мають такі критерії як: актуальність та перспективність обраної теми, володіння рефлексивними вміннями, здатність до самореалізації, а також особистісно-професійний розвиток (80% опитуваних).

Однак, ми вважаємо, що є і певні проблеми при виконанні студентами проєктних завдань. Студенти ще не мають багато досвіду щодо виконання проєктних завдань, володіють недостатнім рівнем уміння вирішувати конфліктні ситуації у процесі виконання проєкту (що є цілком виправдвним, зважаючи на їх невеликий досвід та молодий вік), мають недостатньо розвинені навички використання власного досвіду для вирішення проблем, що виникають у процесі виконання такого виду завдань. У цьому випадку необхідно стимулювати інтерес студентів до певних проблем, які передбачають оволодіння певною базою фахових та іншомовних знань, навчити їх інтегрувати вже отримані ними знання, сформовані навички та вміння з різних галузей знань у проєктну діяльність іноземною мовою, а також практично застосовувати їх під час виконання проєктних завдань.

Таким чином, на основі проведеного аналізу отриманих особистісних результатів студентів після виконання ними проєктних завдань, можна зробити висновок про доцільність, важливість та велике значення використання проєктних завдань на заняттях з іноземної мови. Проєктні завдання для студентів є мотивованими, спрямованими на спільну командну роботу, що водночас посилює інтерес до вивчення іноземної мови й підвищує рівень відповідальності студентів за результат та їх успіх у навчальній діяльності загалом.

Вважаємо доцільним зазначити, що такий метод роботи над ідеєю, проєктом або проблемою містить безліч переваг, що у подальшому допоможуть студентові сформуватися як особистість, яка здатна брати на себе відповідальність за прийняття професійних рішень, а також спроможна вирішувати важливі фахові питання та завдання.

На основі вищесказаного можна стверджувати, що однією з найбільших переваг методу проєктів є його адаптивність до майбутньої фахової діяльності студентів. Студенти можуть виконувати проєкти практично на будь-яку тему, фактичну або вигадану. Кожен проєкт – це результат старанної роботи всіх учасників проєкту. Проєкти дуже креативні і з точки зору змісту, і іноземної мови. Робота з проєктами має безліч переваг, проте важливо бути готовим і до деяких ускладнень під час цього виду роботи. По-перше, обговорення та презентації проєкту повинні відбуватися активно, не перешкоджаючи вільному мовленню. По-друге – підготовка, виконання та презентація проєкту може займати багато часу, наприклад, проєкт може виконуватися протягом місяця або семестра. Але не всю проєктну роботу потрібно обов'язково виконувати аудиторно. Крім того, використовуючи метод проєктів, слід наголошувати на якості навчального досвіду, а не на кількості витраченого часу. По-третє – відбувається використання рідної мови. Під час виконання роботи над проєктом, студенти швидше за все будуть використовувати рідну мову для пошуку інформації, обговорення та вирішення проблеми. Проте, замість того, щоб розглядати це як проблему, варто звернути увагу й на позитивні моменти використання рідної мови проятогом роботи над проєктом.

Помилково вважати, що рідна та іноземна мови мають бути повністю відокремлені. Цілком природнім буде для студентів користуватися рідною мовою, працюючи над проєктом, кінцевий результат якого обов'язково має бути представлений виключно іноземною. До того ж, така робота може стимулювати розвиток навичок перекладу отриманої інформації з рідної мови на іноземну [17].

Важлива частина підготовки проєкту присвячена позааудиторній роботі (пошук інформації, її обробка, аналіз та обмін). Така форма навчання надає студентам відчуття певної свободу протягом навчання, яка, в свою чергу, надає багато переваг з точки зору задоволення від виконання роботи та отримання позитивних результатів, особистісного розвитку та самомотивації.

У процесі вивчення дисципліни «Іноземна мова професійного спілкування», «Ділова іноземна мова» елементи проєктного навчання можуть реалізовуватися для вирішення модельних проблем, спрямованих на відпрацювання певних процесів, які характерні для майбутньої професійної діяльності студентів та на самостійне набуття знань для виконання практичних фахових завдань. Проводячи проєктні дослідження з їх подальшою презентацією іноземною мовою, студенти, які не володіють мовою на належному рівні, стикаються з труднощами. У цьому випадку завданням викладача є цілеспрямована підготовка студентів до оволодіння уміннями усної та письмової комунікації іноземною мовою. Для досягнення цієї мети викладач виступає в ролі організатора та модератора, який ретельно підбирає навчальний матеріал з урахуванням різного рівня підготовки студентів іноземною мовою.

Відтак, на відміну від традиційної форми проведення практичних занять, метод навчальних проєктів є формою інтерактивного навчання іноземної мови. Саме проєктна методика дозволяє виявити творчий потенціал студентів, продемонструвати їх знання, уміння працювати самостійно, здатність проводити дослідницьку роботу іноземною мовою.

Метод проєктів стимулює студентів до прояву їх активності та зацікавленості тематикою завдання, дає можливість розвивати уміння стратегічно планувати свою роботу та досягати бажаних результатів самостійно або у команді.

Робота з проєктами зумовлює мотивацію студентів до вивчення іноземної мови, розширює їх світогляд, створює умови для формування навичок професійного спілкування іноземною мовою. Вона допомагає навчити майбутнього фахівця використовувати отримані знання та навички з різних галузей, що підвищує ефективність навчальної та інших видів діяльності, створює передумови для саморозвитку, самовдосконалення та професійного зростання.

Адаптивність методу проєктів дає можливість використовувати його на будь-якому етапі навчання іноземної мови – від початкового до достатнього та професійного.

Особливо актуальним стає використання цього методу у закладах вищої освіти. Ця технологія дозволяє студентам можливість використання іноземної мови для пошуку способів вирішення дослідницьких та фахово-орієнтованих завдань. Важливим є той факт, що у процесі планування та виконання завдань студенти розвивають проеєктне мислення – узагальнене пізнання дійсності, інтегровані знання з різних галузей.

Використання проєктних технологій робить можливим формування та розвиток пошуководослідницьких, комунікативних, компетенцій, розвиває творчість студентів, стимулює їх інтелектуальну активність, розвиває комунікативні іншомовні вміння, допомагає сформувати міжпредметні зв'язки, навчає використовувати інформаційно-телекомунікаційні технології у процесі вивчення іноземної мови, допомагає оволодіти навичками роботи в групі, формує соціальну мобільність.

Окрім того, усе це підвищує мотивацію студентів, оскільки в цьому випадку вивчення іноземної мови стає не метою, а засобом створення самостійного кінцевого продукту діяльності. Навіть студенти, які не мають достатнього рівня володіння іноземною мовою, можуть проявити себе тут повною мірою, виконуючи посильні для них завдання, і в результаті кожен з них робить свій внесок у створення проєкту.

Отже, сутність проєктного навчання полягає у взаємонавчанні, груповій формі організації освітнього процесу з реалізацією активних групових методів навчання для вирішення дидактичних завдань іноземною мовою. Викладач при цьому виконує функції помічника в роботі, консультанта, організатора, стає одним із джерел інформації. Здобувач вищої освіти і викладач під час освітнього процесу є рівноправними партнерами: виключено домінування будь-якого учасника, його поглядів над іншими. У результаті такого навчання студенти вчаться критично мислити, розв'язувати

складні проблеми на основі аналізу обставин і відповідної інформації, приймати продумані рішення, брати участь у дискусії, спілкуватись з іншими учасниками проєкту іноземною мовою. Це все сприяє організації процесу багатосторонньої комунікації, розвиток творчих здібностей студентів, орієнтує на діяльність, яка стимулює активність та винахідливість. При цьому викладач повинен зважати на рівень володіння ними іноземною мовою, рівень сформованості іншомовних комунікативних навичок. Потрібно направляти навчальний процес таким чином, щоб теоретичні знання іноземної мови в процесі активного навчання ставали усвідомленими, щоб студет розвивав і вдосконалював не лише знання з іноземної мови, а і міг пов'язувати їх із своєю майбутньою професійною діяльністю.

Необхідно наголошувати на тому, що використання проєктного методу навчання іноземної мови зацікавлює та мотивує студентів до вивчення іноземної мови, дозволяючи їм брати активну участь у вирішенні реальних проблем, а також сприяє розвитку творчих здібностей студентів у процесі реалізації та представлення ідей проєкту.

На наш погляд, застосування проєктної методики на заняттях забезпечить підтримку стійкої зацікавленості до вивчення іноземної мови, до її практичного використання у ситуаціях, наближених до реальних та професійних, поглибить та систематизує лексичні та граматичні знання студентів з іноземної мови, що у подальшому призведе до формування іншомовної комунікативної компетенції.

Отже, як можна побачимо з представленого стислого опису завдання з виконання проєкту, такий вид завдань на заняттях, або у позааудиторний час надає змогу студентам розвивати навички командної роботи, підвищує їх самооцінку, збагачує іхній світогляд, сприяє розвитку особистісної значущості, забезпечує соціальну та професійну поведінку у суспільстві, а також створює умови для розвитку їх творчих здібностей.

Головною метою навчання за проєктною методикою є розвиток творчих та інтелектуальних здібностей студентів, а також формування вмінь

до самореалізації, критичного мислення, готовності брати на себе відповідальність і вирішувати практичні фахові завдання у майбутній професійній діяльності іноземною мовою.

Важливим є те, що проєктна методика розвиває навички самопрезентації студентів, презентації їх власних ідей, напрацювань та досягнень, що є важливим для їх подальшої професійної діяльності та професійної реалізації.

Використана література

1. Арванітополо Е.Г. Проектна робота з англійської мови учнів старшої школи. Київ : Ленвіт, 2003. 64 с.

2. Баранов А.Н. Введение в прикладную лингвистику. Москва : Эдиториал УРСС, 2001. С. 186–189.

3. Бетьом Ф. Проект на уроці іноземної мови. Київ : Основа, 2007. 45 с.

4. Бодько Л. Метод проектів як засіб реалізації особистісно орієнтованого навчання. *Початкова школа,* 2013. № 10. С. 1–4.

5. Ващенко Г. Загальні методи навчання : підруч. для педагогів. Київ. : Укр. видавнича Спілка, 1997. 410 с.

6. Волковська Т.І. Проектування як метод особистісно-орієнтованого навчання. *Початкова освіт:* метод. Порадник. №40 (376). 2006. С. 9–10.

7. Гладка О.В. Формування комунікативної компетенції студентів на основі проектної методики навчання іноземної мови. URL: http://zag-pedagogika.at.ua/load/formuvannja_komunikativnoji_kompetencij (дата звернення 27.09.2020)

8. Жук О. Л. Педагогика : учеб.-метод. комплекс для студентов пед. Специальностей. Мн. : БГУ, 2003. 383с.

9. Зимняя И. Сахарова Т. Проектная методика обучения английскому языку. Иностранные языки в школе. №3. 1991. С.9–15.

10. Каліта В.В.Застосування методу проектів у викладанні іноземної мови як засіб створення навчальної середи формування та розвитку життєвих компетентностей учнів. Харцизськ, 2010. 61 с.
11. Ніколаєва С.Ю., Бігич О.Б. Методика навчання іноземних мов у середніх навчальних закладах. К: Ленвіт, 1999. С.76.
12. Олійник І. П. Використання методу проектів на уроках англійської мови як один із шляхів формування комунікативної компетентності учня. Котовськ: Котовськ, 2012. 21с.
13. Пєхота О. М. / за ред. О.М. Пєхоти. К : АСК, 2004. 256 с.
14. Полат Е.С. Метод проектов: типология и структура. №1. 2004. С. 9–17.
15. Полат Е.С. Метод проектов на уроках иностранного языка. №2/3. 2000. С. 3–10.
16. Тарнопольський О. Культурологічний аспект та проектна методика у навчанні англійської мови для ділового спілкування. №4, 2017. С.95–100.
17. Хорушко Н.М. З досвіду використання проектної методики у викладанні англійської мови. № 1. 2002. С.16–18.
18. Шалацька Г.М. Проектна методика та ефективність її застосування в навчанні іноземним мовам. URL: http://www.rusnauka.com/31_PRNT_2010/Pedagogica/73668.doc.htm/ (дата звернення 25.09.2020).
19. Шапошникова Т. Метод проектов при обучении учащихся иностранным языкам. №1. 2002.С.5.
20. Beckett, G.H. Teacher and student evaluations of project-based instruction. /TESL Canada Journal, 19(2), 2002.
21. Fried-Booth D.L. Project Work/ Oxford University Press, 1990. P.13.
22. Haines S. Projects for the ELT Classroom/ Nelson, 1989. P. 23–90.
23. Kilpatric W.H. The Project Method/ Teachers College Record, 1918. P.319–334.
24. Legutke M., Thomas H. Process and experience in teh Classroom/ C.N. Candlin, 1997. 245p.

25. Nickerson R.S. Teaching of thinking and problem-solving / R.S.Nickerson.San Diego, CA: Academic presss, 1994. 400 p.
26. Ribe R., Vidal N. Project Work/ Oxford University Press, 1990. P.45.
27. Sinclair B. Learner Autonomy: the cross-cultural question/ IATEFL: Newsletter. Issue 139, October – November, 1997. P.12-13.
28. Project Work in Language Learning/ Tom Hutchinson/ The Language Teacher:Issue 20.9 September, 1996.
29. Stoller, F. Project Work: A Means to Promote Language and Content/ Cambridge: Cambridge University Press, 2002.

Васильєва К.В.

РОЗВИТОК МОТИВАЦІЇ СТУДЕНТІВ ДО ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ НА НЕМОВНИХ ФАКУЛЬТЕТАХ

Перед вищою освітою сьогодення постають все нові завдання, пов’язані із новими умовами соціалізації, у тому числі виховання компетентної особистості фахівця, із розвитком таких її якостей, як високий професіоналізм, активність, ініціативність, мобільність, почуття відповідальності, уміння працювати, швидко орієнтуватися в ситуації, приймати самостійні рішення, поважати працю, формувати потребу в постійному оновленні знань і самовдосконаленні, розвивати культуру міжособистісного спілкування тощо. Очевидно, що важливу роль у формуванні такої особистості відіграє позитивна мотивація студентів до навчання. [1, стор.1]

Питання щодо мотивації студентів у ЗВО немовних спеціальностей під час навчання іноземній мови, у тому числі англійській мові є основним, оскільки у даної категорії студентів переважно відсутня мотивація до її

вивчення. Задля досягнення успіхів під час навчання викладач має допомогти студентам сформувати інтерес до вивчення іноземної мови, мотивувати їхнє прагнення приділяти навчанню більше часу і навчити студентів докладати максимум зусиль для оволодіння англійською мовою.

Часто студенти наполягають на активізації процесу навчання, коли вони усвідомлюють цінність і корисність предмету навчання. Крім того, студенти можуть бути зосереджені на навчанні завдяки внутрішній потребі у здобутті визнання чи униканні негативних суджень з боку університетського чи домашнього оточення. Студенти, зосереджені на навчанні більш ніж на ефективності виконання завдань заради отримання високих балів, мають внутрішню мотивацію до навчання та ставлять перед собою цілі і вважають своєю метою підвищення рівня особистої компетенції.

Існує два вагомі аспекти розвитку мотивації студентів до вивчення іноземної мови, які насамперед залежать від компетентності викладача:

1. навчання;

2. виховання.

Необхідно розуміти, що увага викладачів має бути спрямована не тільки на залучення студента до процесу навчання, але й на те, що мотивує студента до саморозвитку та самовдосконалення в процесі навчально – пізнавальної діяльності. Формування мотивації - це виховний процес, націлений на створення системи цінностей та пріоритетів соціально прийнятних в українському суспільстві, що означає взаємозв’язок між усвідомленнями та мотивами, які спонукають студентів до навчання. Мотиви, які заохочують студентів до діяльності та навчання, пов’язані із задоволенням здебільшого внутрішніх потреб. Розрізняючи мотиви, студент сприймає необхідність навчання та оволодіння новим матеріалом за умови отримання визнання чи винагороди, але не обов’язково це спонукатиме його до вивчення іноземної мови з докладанням максимуму зусиль.

Умовно рівень сформованості мотивації у студентів можна поділити на чотири групи:

1 відсутність мотивації;

2 низький рівень;

3 середній рівень;

4 високий рівень;

Одна з головних задач для викладача іноземної мови у ЗВО на немовних факультетах - задіяти в навчанні такі методи, які пробуджуватимуть і підтримуватимуть у студентів інтерес до навчальної діяльності. За цих умов важливого значення набуває такий компонент освіти, як мотивація. Від мотивації студента залежить не лише його успішність у навчанні у ЗВО, але й прагнення навчатися, отримувати додаткові знання та самовдосконалюватися протягом усього життя.

Мотивація – це є сукупність таких факторів, як інтереси, потреби, прагнення, емоції, переконання, ідеали, установки, що спонукають студента до навчальної діяльності та викликають у нього зацікавленість до саморозвитку. Правильно мотивований студент діятиме з максимальною енергією та обиратиме оптимальний напрям руху в різних навчальних ситуаціях.

З метою покращення формування мотивації викладач має сприяти створенню на аудиторних заняттях такого навчального середовища, у якому б студенти відчували внутрішню потребу навчатися. Такий результат може бути досягнений в разі, якщо мотивація розглядатиметься, як довготривалий стабільний процес, націлений на постійне прагнення студентів до навчальної діяльності. Головною умовою чого є необхідність для студента самостійно ставити перед собою цілі й докладати зусилля для їхнього досягнення.

Необхідними умовами мотивації можна вважати:

-допитливість студента;

-прагнення задовольнити свою допитливість;

-бажання самовдосконалюватися;

-прагнення досягти поставлену мету;

Аналізуючи статті сучасних авторів, можна виділити такі види мотивації

студентів до навчання:

1. зовнішня мотивація;
2. внутрішня мотивація.

За наявності лише зовнішньої мотивації, студенти беруть участь у навчальному процесі заради отримати визнання, тобто прагнення здобути високі балі, та похвалу. Такі студенти є не надто зацікавленими в саморозвитку і працюють на короткотривалу перспективу. Таким чином, основні цілі студентів орієнтовані на досягнення визнання сьогодні, а не постійно, серед них можна виділити наступні:

- прагнення заслужити похвалу,
- прагнення не отримати низький бал,

Водночас, студентам необхідно усвідомити той факт, що треба працювати на довготривалу перспективу, роблячи акцент на постійне прагнення самовдосконалюватися, тобто націлюватися на :

-розвиток;

-удосконалення знань.

Такі студенти вважають причиною своїх невдач зовнішні сили та сприймають свою невдачу як постійну. Вони потребують постійного заохочення, інакше в них виникає переконаність у відсутності в них здібностей до вивчення іноземної мови; як наслідок вони не зацікавлені у навчанні та покращенні своїх знань.

За наявності у студентів внутрішньої мотивації, вони самі визначаюсь собі цілі, яких прагнуть досягти у вивченні іноземної мови. Таким чином розвивається глибинний інтерес до навчання та саморозвитку. Студенти вважають кращою винагородою почуття власної гідності, підвищення самооцінки, вони відчувають задоволення від того, що рухаються у правильному напрямку до досягнення цілей, які самі собі визначили. Такі студенти не звертають особливу увагу на рейтинг успішності, а долають нові рубежі у навчанні завдяки внутрішньому інтересу задля отримання нових знань та бажання досягнути поставленої мети. Такі студенти добре

розуміють, що будь-яка невдача пояснюється тим, що вони не достатньо зосередились на опрацьовуванні нового навчального матеріалу, або мають недостатню лексично-граматичну базу. Студенти беруть відповідальність за свої невдачі на себе, і тимчасова невдача, як правило, не впливає на рівень зацікавленості у навчанні. У цьому випадку для студентів важливими вважаються наступні цілі:

- емоції, які викликає сам процес навчання;
- вміння вчитися та застосовувати отримані знання на практиці;
- досягнення цілей при вивченні іноземної мови.

Викладачу іноземної мови у ЗВО важливо створити умови для формування у студентів як зовнішньої, так і внутрішньої мотивації. По-перше викладач має добирати сучасний навчальний матеріал, який би викликав у студентів інтерес до пізнання нового, заохочувати та мотивувати студентів до діяльності та вивчення нового лексично-граматичного матеріалу, використовуючи такі види завдань, як рольові ігри, створення презентацій, роботу в малих та великих групах, опрацьовування аудіо- та відеоматеріалів, а також та робота з різноманітною документацією.

Досвід викладання іноземної мови у ЗВО немовних факультетів показує, що в групах завжди є студенти з різним рівнем базової підготовки, крім того студенти мають різні індивідуальні особливості, які не завжди вдається виявити на початку семестру навчального року.

З мого власного досвіду викладання англійської мови професійного спілкування у групах першого курсу обліково-економічного факультету з низьким рівнем володіння іноземною мовою, можу зазначити, що для більшості студентів цих груп навчання, розуміння та опрацьовування звичайного тексту англійською мовою є важким, не кажучи про тексти економічної тематики, робота з якими виявляється для них ще більш ускладненою.

Для покращення навчально-пізнавальної діяльності студентів нами була запроваджена колективна праця студентів на практичному занятті.

На парі були присутні 20 (з 23) студентів. Одне із завдань практичного заняття, яке виконували студенти була вправа, в якій були запропоновані 20 слів чи словосполучень економічного характеру і надані 20 смислових речень, у яких необхідно було використати ці слова та словосполучення.

Метою завдання було:

-залучення всіх присутніх на практичному занятті студентів до участі у активній роботі;

-засвоєння нового лексичного матеріалу;

-опрацьовування поточного граматичного матеріалу;

-оволодіння технікою самостійного перекладу тексту економічної тематики для студентів немовних факультетів.

Приклад запропонованої вправи:

Trade

Your company makes parts for industrial machines, which you sell abroad. Use the words in the box to complete the description of how you get the goods to your foreign customers.

acknowledges/ bills of lading/ cargo/ cleared/ consignment/ container/ customs authorities/ delivery/ delivery date/ destination/ distributor/ export/ forwarding agent/ import/ letter of credit/ places/ port of arrival/ sea freight/ shipping documents/ warehouse

1. A foreign company _____ an order for some of your products.
2. It wants _____ some of your parts.
3. They want _____ of the goods as soon as possible.
4. So, they want to know the _____.
5. They also want to know what discount you can give on the _____.
6. They want you to send the goods by _____.
7. You pass the order to your _____ department.
8. They contact your _____ to do the necessary paperwork.
9. You do not have a _____ in the country where your customer is based.

10. So, you write to your bank to open a _____.
11. You send copies of all the _____ to the bank.
12. These include copies of the _____.
13. Your _____ manager puts the goods into a _____.
14. This forms part of the ship`s _____.
15. The ship takes the goods to the _____ closest to their final _____.
16. Here the consignment is checked by the _____.
17. Once they have been _____, they can go on to the customer.
18. Finally, your customer _____ receipt of the goods. [7]

На практичному занятті нами було запропоновано зробити наступні завдання:

Перше завдання, яке необхідно було виконати при виконанні вправи - перекласти слова та словосполучення економічного характеру з англійської мови на українську за допомогою онлайн словника. Кожному студенту треба було перекласти по одному слову чи словосполученню з 20 наданих у завданні.

Наступне завдання мало такий вигляд:

20 речень (18 речень, але деякі складаються з двох смислових речень) розподілялись таким чином, що кожна пара студентів (було 10 пар студентів) мала перекласти по два речення. Виписати нові чи незнайомі для студентів слова, що пов’язано з тим, що для студентів з груп з низьким рівнем володіння іноземною мовою більшість слів може виявитися не знайомою.

Наступне завдання було ознайомити усіх присутніх студентів з новою лексикою за участі самих студентів. Один із студентів писав на дошці ті слова, які вони перекладали, інші - записували їх у конспекти. І так робили всі десять пар, присутніх на занятті студентів. Таким чином десять пар студентів переклали по два речення. Кожен студент працював над вправою. Всі дізналися нові слова і записали їх у конспекти.

Перш за все, студенти були задоволені, що зрозуміли та виконали завдання. Вони навчилися роботі у команді, зрозуміли користь перекладу слів окремо від речень та опанували навички колективного обговорення перекладу речень економічного характеру.

Мета запропонованого завдання на прикладі виконання однієї лексично-граматичної вправи:

-оволодіння навичками самостійній та колективної роботи;

-практика виконувати завдання, працюючи в парі з іншим студентом;

-економія часу;

Разом з тим, аналіз практичної діяльності викладачів вищих нелінгвістичних навчальних закладів свідчить, що у більшості студентів недостатньо сформоване позитивне ставлення до вивчення іноземної мови, відсутнє розуміння зв'язку між знаннями іноземної мови та майбутньою професійною діяльністю, що негативно позначається на результатах навчання. Отже, існує суперечність між суспільно-професійною потребою в оволодінні іноземною мовою та недостатньо сформованим особистісним ставленням студентів до її вивчення [3].

Починаючи написання цієї статті, яка розкриває тему мотивації студентів до вивчення іноземної мови на немовних факультетах, виходила з думки, що найважливіша річ задля досягнення успіхів у навчанні та розвитку мотивації до вивчення англійської мови - це насамперед бажання самих студентів розвиватися та навчатися. Нажаль, на немовних факультетах вищих навчальних закладів студенти не завжди зосереджені на вивченні іноземної мови.

Треба зважити на той факт, що достатня кількість студентів усвідомлює, що англійська мова визнана діловою мовою світу й відіграє дуже важливу роль у сфері економічної діяльності.

Перша відповідь на питання як мотивувати студентів до навчання, яка спадає мені на думку, – ніяк, якщо самі вони не мають бажання до вивчення іноземної мови. На цьому можливо було б і завершити написання статті. Але

ми – викладачі, та все ж таки маємо навички викликати інтерес до пізнавання та засвоєння нового матеріалу.

Мотивація до діяльності обов'язково має враховувати такі параметри, як індивідуальні особливості студентів, зважаючи на рівень володіння ними іноземною мовою.

По-перше, у вік розвитку комп'ютерних технологій та вільного доступу до різноманітної інформації у мережі Інтернет, викладачу треба бути цікавим, викладаючи сучасний навчальний матеріал. Такий матеріал має висвітлювати сьогоденні світові події та специфіку навчальної дисципліни.

По-друге викладач має підбирати навчальний матеріал, звертаючи увагу на рівень інтелектуального розвитку студентів та пропонувати такі завдання, виконання яких сприятиме підвищенню рівня самооцінки студентів. Незамінними помічниками для налагодження цього процесу є такі види робіт, як рольові ігри, аудіо- та відео-матеріали, аналізування сучасних статей, звітів, тощо. У процесі забезпечення засвоєння студентами нового навчального матеріалу необхідно зважувати на такий проблемний факт, що студенти мають різний рівень володіння іноземною мовою, та шукати шляхи врахування цієї різниці під час викладання матеріалу.

На початку першого навчального семестру 2019 року студентам першого курсу усіх факультетів було запропоновано вхідний лексико-граматичний тест на виявлення рівня володіння іноземною мовою, що складався зі ста питань різного рівня складності. За результатами тестування студенти були поділені на групи з різним рівнем володіння іноземною мовою:

- низький рівень володіння;
- середній рівень володіння;
- високий рівень володіння.

Для студентів з високим рівнем володіння іноземною мовою постають наступні задачі:

- засвоєння нового лексичного матеріалу,

- ознайомлення зі специфікою ділового листування;

- отримання навичок проводити переговори.

Враховуючи те, що такі студенти мають достатню граматичну базу, вони з легкістю сприймають новий матеріал. Єдина задача викладача це - викликати постійний інтерес до навчальної дисципліни за допомогою різноманітних завдань.

Викладач має постійно підбирати такий додатковий матеріал, який буде викликати цікавість у студентів і вміти викладати свою навчальну дисципліну так, щоб постійно підтримувати зацікавленість студентів до пізнання нового, розвивати їх прагнення постійно розвиватися.

Зовсім інша ситуація спостерігається у слабких групах. При роботі зі студентами у таких групах одна з найголовніших цілей для викладача окрім викликання зацікавленості до вивчення нового матеріалу, зробити так, щоб студенти вірили в те, що вони зможуть зрозуміти новий матеріал, підтягнути граматику, вивчити достатній об'єм нової лексики, враховуючи те, що для них незнайомими можуть виявитися не тільки економічні терміни, але й велика кількість інших англійських слів. Винайшовши правильний підхід до студентів з низьким рівнем володіння іноземною мовою, викладач сприятиме підвищенню їхньої самооцінки та прагненню досягти успіхів.

Дуже важливу роль у навчанні грає такий вид діяльності як кейс, рольова гра, дискусія чи робота у команді. Наразі, коли є безліч можливостей спілкуватися онлайн, виявляється, що більшість студентів не мають навички працювати колективно. Одна з найважливіший завдань для викладача - навчити студентів працювати у малих та великих групах. Ці навички стануть у нагоді, коли у майбутньому, працюючи у фірмах, вони будуть брати участь у нарадах, проводити ділові зустрічі тощо.

Ще один важливий аспект при вивченні іноземної мови - це ділове листування. Студентам необхідно засвоїти нову лексику та навички написання різних видів ділових листів, заповнення анкет, створювання резюме та інше. Ці навички теж стануть у нагоді під час їхнього

працевлаштування та надалі при роботі з різноманітною документацією економічної тематики у сфері майбутньої діяльності.

Сучасні студенти мають можливість користуватися онлайн перекладачем для перекладу нових слів, які не входять до нової активної лексики, проте виявляються незнайомими для студентів з низьким рівнем володіння іноземної мови. Але більшість студентів, як правило, перекладають увесь текст разом, не зосереджуючись на перекладі окремих іноземних слів - що негативно впливає на сприйняття та засвоєння нового лексично-граматичного матеріалу. Нижче наводиться переваги та недоліки від використання онлайн перекладача для перекладу не окремих слів та словосполучень, а текстів цілком (Таблиця 1).

Таблиця 1

Переваги та недоліки для студентів під час перекладання економічних текстів за допомогою онлайн перекладачів

Переваги	Недоліки
Економія часу	Відсутність навичок засвоєння та опрацьовування нової лексики
Готовий переклад, який можна зачитати на парі	Невміння самостійно перекладати тексти, формулюючи окремі слова у зрозумілі речення
Виконання завдання	Невміння працювати зі словником

Отже робимо такі висновки. Одна із завад на шляху до успішного навчання – це інертність студентів. Завдяки розвитку сучасних технологій, студенти мають можливість користуватися онлайн перекладачами. Це є корисним, коли вони перекладають окремі слова чи словосполучення з англійської мови на українську, вони дізнаються синоніми, чи пояснення нових слів. Достатня кількість студентів з низьким та середнім рівнями володіння іноземною мовою намагаються перекласти весь текст разом за

допомогою онлайн перекладача. Вони мають виконане завдання і непоганий переклад українською мовою, проте цей метод заважає засвоювати нову лексику. Така ж ситуація складається з перекладанням вправ, ділових листів чи окремих речень з української мови на англійську. Подекуди таке ледарювання виявляється навіть у таких дрібницях, як ознайомлення з завданням.

Як вже було зазначено вище, існують два головні види мотивації навчання: зовнішня та внутрішня, які у свою чергу можна поділити на негативну мотивацію та позитивну мотивацію.

Інтерес студентів до навчання є важливою складовою до підвищення рівня мотивації, на який викладачам бажано звернути особливу увагу, оскільки вони можуть відповідати цим інтересам під час розробки навчальних програм та вибору навчальних ресурсів.

Зовнішня мотивація включає мотиви, що виявляються за межами людини та її діяльності: побоювання, осудження, прагнення до престижу. Зовнішньою позитивною мотивацією є просування по роботі, стимули, заради яких людина вважає за потрібне докладати свої зусилля. Отже, можна стверджувати, що, внутрішня мотивація – це джерело розвитку людини як особистості, яке й стимулює прагнення людини до досконалості. Зовнішня мотивація лише орієнтує людину на досягнення її особистісних цілей [3, I розділ, стор.13].

У XXI столітті було запропоновано та впроваджено у ЗВО дистанційне навчання студентів з різноманітних дисциплін. Цей метод навчання надає можливість студентам розвивати навички самостійної роботи. На прикладі викладання іноземної мови професійного спілкування в Одеському Національному Економічному Університеті дистанційне навчання сприяє:

-знаходженню студентами додаткового матеріалу у мережі Інтернет;

-накопиченню нового лексико-граматичного матеріалу;

-переосмисленню свого ставлення до навчальної дисципліни;

-покращанню знань у сфері економічній діяльності.

Дистанційне навчання – це форма навчання з використанням комп‘ютерних і телекомунікаційних технологій, які забезпечують іінтерактивну взаємодіюію викладачів та студентів на різних етапах навчання і самостійну роботу з матеріалами інформаційної мережі [6, 491].

Дистанційне навчання можна розглядати, як один із засобів підвищення мотивації до навчання. Враховуючи розвиток сучасних технологій, метод дистанційного навчання набуває все більшої популярності. Це обумовлюється тим, що його можна розглядати як більш зручний, насамперед для отримання вищої освіти ніж для отримання нових знань та зосередженості студентів на кожній навчальній дисципліні. Також цей засіб дає можливість для викладача викликати чи підвищити інтерес до навчальної дисципліні. З метою підвищити інтерес до навчання, викладач має ретельно підібрати навчальний матеріал, який буде відповідати сьогоденній економічній тематиці.

Цей матеріал повинен бути:

-корисним;

-сучасним;

-цікавим;

-доповненим аудіо-та відеоматеріалом.

Заради закріплення результату засвоєння нового лексично-граматичного матеріалу при дистанційному навчанні необхідними вважаються наступні види контролю оцінювання :

- наявність тестів для перевірки рівня успішності засвоєння нового матеріалу;

- наявність модулів та кредитів з поясненням, за який вид роботи можливо отримати необхідну кількість балів.

Одна із задач, що постає перед викладачем при застосуванні методу дистанційного навчання полягає в тому, аби підібрати сучасний навчальний матеріал, такий, що буде формувати у студентів бажання самовдосконалюватися та накопичувати нові знання.

Наступним завданням стає наявність системи перевірки та оцінювання робіт студентів.

Треба зауважити, що цей засіб навчання має власні як переваги так і недоліки, які представлені у таблиці 2.

Таблиця 2

Переваги та недоліки дистанційного навчання як одного із заходів мотивації студентів до вивчення іноземної мови:

Переваги	Недоліки
Можливість для студентів навчатися у той час, коли їм зручно	Недостатність дисциплінованості чи відсутність мотивації у студентів
Можливість для студентів навчатися де завгодно, тобто вдома чи на роботі(головна умова - доступ до інтернету)	Відсутність у студента комп'ютера чи інтернету
Право студента самому обирати зручного для нього темпу навчання (в рамках відведеного часу)	
Наявність зв'язку студента безпосередньо з викладачем	
Наявність доступу до методичних матеріалів у електронному виді	Відсутність сучасного навчально-методичного матеріалу в електронному вигляді чи його неактуальність (застарілість)
Можливість отримання балів за виконання електронних тестів	Неможливість перевірити яка сама особа виконала тест (тест може виконати хтось інший)
Отримання навичок самостійної роботи	

Підсумовуючи переваги та недоліки, можна дійти висновку, що при

дистанційному навчанні перших все ж таки більше і сам згаданий метод виявляється корисним для підвищення рівня ефективності навчального процесу, за умови його постійного вдосконалення. Зважаючи на те, що безпосередньо йдеться про вивчення та викладання англійської, як іноземної мови професійного спілкування для студентів немовних факультетів ЗВО економічної спрямованості, навчально-методичний матеріал, що його підбирає та пропонує студентам викладач, необхідно доповнювати презентаціями, відео- та аудіо-матеріалами, а також завданнями, близькими до реальних ситуацій майбутньої сфери діяльності.

Мета та значення мотивації повинні чітко усвідомлювати як викладач так і самі студенти. Викладачі можуть бути ефективними в тому, щоб заохочувати студентів зосереджуватися на навчанні замість ефективності виконання. Основна мета мотивації – стимулювати та сприяти навчальній діяльності, заохочувати студентів до вивчення іноземної мови та сприяти підвищенню ефективності процесу навчання [9, 56].

Деякі студенти, особливо ті, що нещодавно почали навчатися у ЗВО, можуть виявляти не таку активність на практичних заняттях, як інші. Це залежить від внутрішніх особливостей, рівня володіння іноземною мовою, мотивації до навчання, чи зацікавленості у самовдосконаленні, або ж просто невпевненості у правильності відповіді тощо.

Задля формування мотивації до активної роботи в аудиторії таких студентів треба залучати поступово.

В якості прикладу, наводжу одне з практичних занять у групі першого курсу. Додаткова тема запропонованого заняття - «Анкетування». Одне із завдань, які пропонувалося виконати, була вправа під назвою «Співбесіда». Вправа була представлена у вигляді анкети, що включала 15 запитань; були надані 15 дієслів, які необхідно було правильно підібрати до кожного з 15 речень. Нами були запропоновані такі завдання.

Перше - заповнити пропуски.

Друге - надати відповіді на запитання.

Заключне завдання - рольова гра. Один із студентів роботодавець, інший – кандидат на отримання посади у фірмі. На роль роботодавця я обирала не впевнених у своїх знаннях студентів, на іншу роль – студентів з більш високим рівнем знань та відчуттям впевнених у собі. Потім ці студенти мали можливість обмінюватися ролями. Такий метод навчання потребував немало часу, натомість він надав можливість менш активним студентам проявити себе. Виконуючи роль роботодавця та маючи перед собою список питань, вони почувалися більш впевнено, ніж зазвичай. Коли ж прийшла їхня черга відповідати на запитання, варто відзначити, що у реченнях деяких з них хоча й були, як завжди, наявні граматичні чи фонетичні помилки, але у мене склалося враження, що вони, після виконання цієї вправи, легше сприймали виправлення помилок, ніж раніше.

Your interview

Complete the interview with words from the box

achievement/ approach/ get/ good/ know/ learn/ like/ look for/ motivates/ offer/ plan/ sort/ strengths/ tell/ weaknesses/ work

1. _____ me about yourself.
2. Why should we _____ you the job?
3. What is your major _____?
4. What are _____ at?
5. What _____ of person are you?
6. What are your _____ and _____?
7. What do you _____ about our organisation?
8. How would you _____ this job?
9. How do you _____ things done?
10. What do you _____ in a manager?
11. What _____ you?
12. Do you like to _____ in a team or on your own?

13. What do you _____ best about your current job?

14. What did you _____ in your last job?

15. How long would you _____ to stay with this company?

За результатами виконання запропонованої вправи студенти опановували наступні навички:

-заповнення анкети;

-проведення співбесіди.

Мета запропонованого завдання на прикладі виконання однієї лексично-граматичної вправи:

-оволодіння навичками анкетування;

-вміння виконувати завдання, працюючи в парі з іншим студентом;

-закріплення лексико-граматичного матеріалу.

Перед викладачем завжди постає безліч важливих задач. Робота викладача не вміщується в аудиторну годину. Викладач іноземної мови має підготуватися до пари, провести її, залучити до активної роботи під час проведення заняття якомога більше студентів, перевірити домашнє завдання, розпочати нову тему, чи продовжити ознайомлення з новою лексикою та її закріпленням, повторенням граматики чи закріпленням граматичної теми виконуючи вправи, задіяти такі види діяльності як рольова гра, робота у малих чи великих групах, робота з аудіо- та відео-матеріалами. Все це необхідно зробити так, щоб студентам було зрозуміло, цікаво та корисне. Останнім часом розподіл студентів на мовні групи складається таким чином, що в середньому в групі навчається 20 студентів. Треба розуміти, що викладач протягом практичного заняття може приділити кожному студенту не так багато часу, як того потребують деякі студенти.

В контексті практичного заняття з іноземної мови, поняття «мотивація студента» може використовуватися для пояснення рівня інтенсивності уваги та зусиль студента, витрачених на виконання різноманітних завдань. Отже, мотивацією для студента виступає бажання вчитися заради досягнення не

тільки академічної мети, а й для професійного зросту. Тому для успішного пробудження в учінні, які спрямовують діяльність студентів, та для успішної студентської спонуки, студент повинен хотіти активно брати участь в процесі навчання. Ступінь навчальної активності студента є наслідком сильної або слабкої мотивації навчання. Можна сказати, що мотиви учіння – це активізуючи сила, одна з основних умов навчальної діяльності. У загальному вигляді проблема мотивації навчання є проблемою причин, які визначають різні форми виявлення активності тих, хто навчається [2].

Внутрішня мотивація та зовнішня мотивація – це два типи мотивації, які можуть існувати незалежно або в поєднанні одна з одною у будь-який діяльності людини протягом усього життя. Зазвичай вони взаємодіють з двома іншими типами мотивації: позитивною та негативною мотивацією. Основна відмінність внутрішньої та зовнішньої мотивації – це її походження. Обидва типи мотивації однакові у процесі створення інтересу, підтримань уваги, створенні очікуваної поведінки та націлені на отримання результату. Ще одна відмінність – це різниця між двома видами мотивації – тобто причина появлення кожного типу. З точки зору внутрішньої мотивації, винагорода чи стимули, як правило, базуються на власних силах чи мотивах, які відбуваються всередині людини та спонукають її до діяльності. Загалом це наявність особистих внутрішніх причин. Зовнішня мотивація може змусити деяких студентів бути більш конкурентоспроможними серед інших студентів за ту ж винагороду. Якщо брати до уваги наявність винагороди та прагнення її отримати, цей фактор грає особливу роль у зовнішній мотивації.

Вирішення проблеми підвищення моотивації можна пов’язати з комплексним підходом, який повинен включати створення спеціальної системи завдань, виховні заходи та мінімізацію негативної мотивації. Всебічний комплексний вплив на мотиваційну структуру студента буде ефективнішим, аніж використання окремих його компонентів. Завдання повинні носити комунікативний творчий характер, що відповідатиме потребам цієї спеціальності. Використання спеціально відібраного матеріалу,

який базувався б на врахуванні інтересів студентів, їх бажанні самоствердж уватись як доросла особистість; включення для обговорення хвилюючих проблем при використанні комунікативних і творчих завдань зробить навчання особистісно значимим, що є невід'ємним атрибутом високого рівня мотивації [4].

Сучасному світові потрібні фахівці з нестандартним способом мислення, які прагнуть та мають можливість постійно підвищувати рівень своїх знань. Підготовка таких професіоналів є можливою завдяки використанню інтернет-технологій та правильно підібраному навчальному матеріалу. Викладач має ретельно підбирати додатковий сучасний матеріал та навчати студентів правильно орієнтуватися у пошуку матеріалів в мережі Інтернет та допомагати студентам правильно орієнтуватися у доцільному використанні підібраного матеріалу в індивідуальних роботах [10].

Існує багато засобів покрашення мотивації студентів до вивчення англійської мови:

- доброзичлива атмосфера на заняттях;

- підвищення ефективності занять за допомогою впровадження сучасним методів навчання (аудіо- та відео-матеріалів, користування мультимедіа, надання граматичного матеріалу у таблицях та можливості закріплення нового лексико-граматичного матеріалу завдяки виконанню вправ представлених у сучасних методичних розробках англійської мови професійного спілкування;

- удосконалення системи оцінювання виконаних завдань;

- організація зустрічей з носіями мови (бажано з можливістю вести дискусії, задля набуття навичок спілкування);

- залучення студентів до проектної роботи у малих та великих групах чи індивідуально (створення презентації, бажано з використанням Power Point);

- аналізування статей економічної спрямованості;

- проводження порівняльного аналізу;

- інформування студентів про можливості долучитися до програм обміну

студентами;

- входження у реальну сферу економічної діяльності з використанням англійської мови усно чи письмово під час проходження практиці.

На мою думку, ще один важливий фактор, який можна розглядати як мотив до вивчення іноземної мови є наявність у навчальному плані такої дисципліні, як ділова англійська мова.

Ділова англійська мова має сильну практичну сторону у подальшому використанні та, враховуючи її тематичну специфіку, стосується багатьох сфер трудової та бізнесової діяльності.

Це може бути звичайне повсякденне спілкування зі співробітниками, керівництвом чи підлеглими. Опановуючи навички володіння діловою англійською мовою за допомогою рольових ігор студенти навчаються таким аспектам як:

-знайомство з новими людьми;

-розмови телефоном;

-ведення нарад;

-проведення презентацій та участь у переговорах.

Ділова англійська мова спрямована на ті лексичні та граматичні розділи, які студенти можуть застосовувати безпосередньо у сфері їх майбутньої трудової діяльності. Цей фактор відіграє важливу роль у сучасному житті студентської молоді і може розглядатися як засіб підвищення мотивації при вивченні англійської мови.

Насправді, вивчаючи ділову англійську мову, студенти вивчають і саму структуру ведення бізнесу. При виконанні таких видів аудиторних робіт, як Кейс стаді та рольова гра, студенти опановують навички сучасної роботи у сфері бізнесу. Багато кейс стаді, запропонованих у підручниках Market leader дуже схожі на ті, що використовуються у програмах МВА. При виконанні цих завдань студенти мають можливість відчувати себе як справжні працівники при вирішенні важливих питань, з якими стикаються реальні менеджери різних рангів. Крім того, у навчальному матеріалі мова йде про

різноманітні теми економічної сфери діяльності:

-маркетинг;

-виробництво;

-аутсорсинг;

-життєвий цикл продукції;

-управління персоналом та підприємством;

-банківська справа та багато інших

Ділова англійська мова сприяє поглибленому зануренню студентів у цілий ряд економічних тем з різних секторів бізнесу. До того ж, програма вивчення ділової англійської передбачає розвиток навичок читання, письма, спілкування та аудіювання, які тестуються на таких іспитах як FCE, CAE, IELTS, TOEFL, CPE. З цього можемо зробити висновок що після завершення вивчення та успішного засвоєння бізнес-англійської, студент може йти на підтвердження свого рівня, склавши один з перерахованих іспитів та отримати сертифікат.

Це є дуже важлива перевага при працевлаштуванні в закордонну компанію. Такі сертифікати мають міжнародне визнання, підтверджують знання ділової англійської на певному рівні.

У XXI столітті впевненість у собі та своїх знаннях є дуже важливим і корисним засобом для правильності подачі себе на будь-якій діловій зустрічі чи співбесіді. Якщо людина добре володіє лексикою економічної тематики, стандартних для сфери спілкування, а також вміє працювати з діловою документацією, то вона почуває себе впевнено і викликає повагу в іноземних ділових людей.

Навчання студентів повинно підтримуватися мотивами. Мотивація є головним фактором у кожному навчальному процесі. Рівень інтелекту та особисті властивості студентів мають вплив на успішність у вивченні іноземної мови, проте за відсутності мотивації до навчання вони не зможуть досягти певних успіхів.

Насамперед треба виявити які цілі ставлять для себе студенти при

вивченні іноземної мови на немовних факультетах. Треба зважити на той факт, що цілі не можуть бути однаковими у всіх студентів. Задача викладача полягає в тому, щоб допомогти студентам виявити цінності і направити діяльність студентів у напрямку до досягнення цілей, яких вони прагнуть досягти.

Використані джерела:

1. Несух Л.М. Вплив мотивації на якість навчальної діяльності студентів/Л.М. Несух/ ВНЗ Східноєвропейський Слов'янський Університет, м. Ужгород
2. Тригуб І.П. Мотивація студентів як один із основних факторів успішної професійної підготовки/ І.П. Тригуб// Наукові записки Національного університету «Острозька академія»: збірник наукових праць. – 2014. – Вип. 48. – с. 318-321, м. Київ.
3. Арістова Н.О. Формування мотивації вивчення іноземної мови у студентів вищих нелінгвістичних навчальних закладів: Автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук: 13.00.04. – теорія і методика професійної освіти, м. Київ. 2008.
4. Козак М.В. Роль мотивації та шляхи її підвищення при вивченні іноземних мов/ М.В.Козак// Науковий вісник Ужгородського національного університету. - Серія «Педагогіка, соціальна робота». – 2015. - Випуск 35. – с. 84-87, м. Ужгород
5. Коваль О. Ю. Засоби підвищення мотивації в процесі вивчення іноземної мови / О. Ю. Коваль // Психолого-педагогічні проблеми соціалізації особистості в сучасних умовах: матеріали міжнародної науково-практичної конференції, 1 березня 2019 р. – К.: Таврійський національний університет імені В. І. Вернадського, 2019. – С. 40-42.
6. Штихно Л.В. Дистанційне навчання як перспективний напрям розвитку сучасної освіти /Л.В. Штихно/ Навчально-науковий інститут бізнес-технологій «Українська академія банківської справи» Сумського державного університету, 2016 С. 489-492

7. Professional English Business, Intermediate, Steve Flinders, England, 2002, Pearson, section 3, Areas of business, Unit 21 Trade
8. Professional English Business, Intermediate, Steve Flinders, England, 2002, Pearson, section 1, Business and you, Unit 1 Trade
9. Васильєва К.В. Мотивація студентів ЗВО немовних спеціальностей до вивчення нового лексико-граматичного матеріалу за умови колективної праці на практичних заняттях /К.В. Васильєва/ Причорноморський Науково-Дослідний Інститут Економіки та Інновацій, Науковий журнал "Інноваційна Педагогіка" ,Випуск 19, Одеса, 2019, С.53-56
10. Васильєва К.В. Сучасне навчально-методичне забезпечення дисциплін у закладах вищої освіти /К. В. Васильєва/ ІІІ міжнародна науково-методична конференція «забезпечення якості вищої освіти: проблеми та перспективи розвитку», Секція 3 "Якісне навчально-методичне забезпечення освіти як основа індивідуальної освітньої траєкторії навчання студентів", ОНЕУ, Одеса, 2020
11. Васильєва К.В. Навчальний посібник: «Психологія в повсякденному житті». – Одеса: ОНЕУ, ротапринт, 2020 р. – 205с.

Георгієвська З.А.

Формування навичок академічного читання у студентів немовних закладів вищої освіти

На сучасному етапі розвитку суспільства з усією очевидністю зростає роль читання англійською мовою.

Читання, так само як і говоріння, письмо, аудіювання, є основним видом навчально-мовленнєвої діяльності під час вивчення іноземних мов. У наш час спостерігається знижений інтерес до читання у студентів, вони не люблять читати. І тут педагогу дуже важливо виробити вірну стратегію з питання цікавості і цікавинки процесу читання на уроках іноземної мови.

Завдання навчання читання як самостійного виду мовленнєвої діяльності полягає в умінні витягати певну інформацію з тексту в тому обсязі, який необхідний для вирішення конкретного мовного завдання. Це передбачає оволодіння певними видами і технологіями читання. Це не означає, що роль читання як засобу навчання відходить на задній план.

Читання є вмотивованим рецептивним самостійним видом мовленнєвої діяльності, націленим на вилучення інформації, письмово зафіксованої в тексті. Основний механізм процесу читання – це зорове сприйняття, короткочасна пам'ять й перекодування інформації. Тобто процес читання – це процес сприйняття й активної переробки інформації, яка є графічно закодованою за системою даної мови.

У процесі читання виділяються два аспекти діяльності читача: процесуальний і змістовний. До процесуального аспекту відноситься техніка читання. Володіти технікою читання означає володіти цілим комплексом автоматизованих навичок для швидкого сприйняття графічних образів слів і спроможності автоматично співвіднести їх зі звуковими образами та значенням. Робота з удосконалення техніки читання проводиться на аудиторних заняттях під керівництвом викладача на початковому етапі навчання у ВНЗ. Завдання викладача іноземної мови – сформувати в студентів автиматизовані навички читання як вголос, так і про себе. Читання є мисленнєвою діяльністю і робота, що націлена на розуміння прочитаного супроводжується цілою низкою мисленнєвих операцій, до яких відносяться спостереження, порівняння, ідентифікація, аналіз, синтез, узагальнення, умовиводи тощо. Читання сприяє розвиткові в студента уважності, логічності мислення, образного уявлення; воно також створює передумови як для довільного, так і для мимовільного запам'ятовування.

Організовуючи навчання з читання художніх текстів на заняттях на початковому етапі, доцільно враховувати фактичний рівень лексичних та граматичних знань студентів (який не є однаковим у всіх студентів навіть в межах однієї групи) для визначення оптимальної кількості перед- та

післятекстових завдань та їх видів для подолання труднощів у роботі над текстом і організації ідеального варіанту читання – читання для найповнішого розуміння текстового матеріалу.

Коли ми визначаємо текстовий матеріал для читання, ми одночасно визначаємо завдання, які студенти мають виконати, і ці завдання мають на меті стимулювати роботу студентів над текстом, бути зацікавленими та допитливими, оскільки найцікавіший матеріал може виявитися малоефективним за умови відсутності завдань, що потребують творчого підходу.

Успішній роботі студентів над текстами, розвитку навичок і умінь читати тексти професійного спрямування іноземною мовою сприяють комплекси вправ, які допомагають організувати навчальну роботу, враховуючи ступінь складності запропонованого тексту, навчають студентів різним прийомам роботи над ним, координують аудиторну діяльність «викладач – студент», розвивають здібності студентів сприймати лексико-граматичні засоби і розшифровувати усі деталі змісту прочитаного. Комплекс вправ – це своєрідний орієнтир для вивчення текстового матеріалу, розрахованого для опрацювання на одному аудиторному занятті. Всебічне вивчення тексту базується на виконанні комплексу вправ, який включає:

- вправи для навчання підготовленого діалогічного мовлення (відповіді на питання, постановка ситуативних та текстуально важливих питань, діалогізація прочитаного); вправи для навчання підготовленого діалогічного мовлення (відтворення зв’язних висловлювань, розробка ситуацій, опис сцен, пояснення реалій, переказ близький до тексту або переказ резюме);
- вправи для навчання непідготовленого діалогічного мовлення (розробка аргументованих відповідей на питання, представлення комбінованих діалогів з репліками та коментарями студентів-слухачів, представлення без підготовки керованого діалогу з лексичними опорами та без них, і, нарешті, проведення дискусії з приводу прочитаного);

- вправи для навчання непідготовленого монологічного мовлення (обґрунтування власного судження чи ставлення до фактів, характеристика героїв, місць, подій і т.ін., а також оцінка прочитаного).

Післятекстові вправи не тільки контролюють рівень знання тексту та ефективність його самостійного опрацювання, вони допомагають закріпити лексичний матеріал, автоматизувати мовленнєві зразки і привернути увагу студентів до найважливіших мовних одиниць у тексті.

Передтекстові і післятекстові вправи мають відповідати певним вимогам. Вони повинні бути посильними для всіх студентів групи за своїм обсягом та лексикограматичним наповненням і враховувати поступовий рух від простих до складних видів роботи, а також апелювати до різних видів пам'яті, мислення, сприйняття, та активізувати усі види мовленнєвої діяльності студентів. Слід зазначити, що виконання вправ є надзвичайно важливим процесом, оскільки лише розуміння тексту не є запорукою успішного засвоєння матеріалу. Використання комплексу вправ має на меті допомогти студентам зрозуміти цінність тексту, який вони читають, в плані змісту та засобів його вираження, що сприяє ефективній аудиторній та самостійній роботі студентів.

В процесі навчання іноземним мовам читання виконує дві функції:

• читання є метою навчання, тобто є видом мовної діяльності (засіб здобування інформації)

• читання - це засіб навчання інших видів мовної діяльності. Але щоб стати засобом, читання має стати метою, бо будь-яким засобом необхідно володіти добре.

У читанні виділяють змістовний план (про що текст) і процесуальний план (як його прочитати і озвучити). У змістовному плані результатом діяльності викладача є розуміння прочитаного студентом; в процесуальному - сам процес читання, тобто співвіднесення букв і буквосполучень з відповідними фонемами, становлення цілісних прийомів впізнавання графічних знаків, формування внутрішнього мовного слуху і т.д.

Існує безліч причин навчати читання тих, хто вивчає іноземну мову. Читання корисно у вивченні мови. Читати простіше, ніж слухати, а тому - чим більше студенти читають, тим більше вони дізнаються про мову в менш стресовій ситуації, ніж при аудіюванні. Крім того, тексти для читання одночасно є добрими зразками писемного мовлення, що також дуже корисно для студентів.

Розвиток навичок читання відіграє велику роль у вивченні англійської мови. Завдання на перевірку сформованості такої навички входять в різного роду іспити, включаючи міжнародні, для отримання свідоцтва про присвоєння рівня володіння англійською мовою.

Найчастіше на подібних іспитах перевіряється розуміння основного змісту прочитаного, вилучення необхідної інформації з тексту, повне розуміння прочитаного.

Приклади завдань з читання під час проходження міжнародного іспиту IELTS.

1. You should spend about 20 minutes on Questions 1 - 13, which are based on Reading Passage I.
2. Do the following statements agree with the information given in Reading Passage 1?
3. Choose

   TRUE

   if the statement agrees with the information

   FALSE

   if the statement contradicts the information

   NOT GIVEN

   If there is no information on this
4. Complete the sentences below.

   Choose NO MORE THAN THREE WORDS from the passage for each answer. Write your answers in boxes 8 - 13 on your answer sheet.

5. You should spend about 20 minutes on Questions 14 - 26, which are based on Reading Passage 2.
6. Reading Passage 2 has seven paragraphs, A - G. Which paragraph contains the following information? Write the correct letter A-G in boxes 14-19.
7. Complete the summary below.

   Choose NO MORE THAN TWO WORDS from the passage for each answer. Write your answers in boxes 20 - 25 on your answer sheet.
8. Choose the correct letter, A, B, C or D.

   Write the correct tetter in box 26 on your answer sheet.

   What conclusion does the writer of the text come to?
9. You should spend about 20 minutes on Questions 27 - 40, which are based on Reading Passage 3.
10. Look at the following theories (Questions 27 - 33) and the list of experts below.

    Match each theory with the correct expert A - E.

    Write the correct letter A - E in boxes 27-33 on your answer sheet.

    NB You may use any letter more than once.
11. Complete each sentence with the correct ending A - I below.

    Write the correct letter A - I in boxes 34 - 40 on your answer sheet.

Ми бачимо суворе обмеження за часом і використання завдань з різних видів читання – пошукового, ознайомлювального, вивчаючого.

Читання – це самостійний вид мовної діяльності, який створює умови і для розвитку письмової форми комунікації. Воно займає одне з найважливіших місць з точки зору застосування і доступності, тому що саме на базі навичок читання відбувається і розвиток навичок усного мовлення та письмового мовлення.

Слід звернути увагу і на те, що навички сприйняття писемного мовлення (навички розуміння прочитаного) є важливими ще й тому, що в повсякденному житті ми дуже часто маємо справу з різноманітними

письмовими зразками - це читання книг, газет, журналів, перегляд значної кількості кінокартин, діяльність в інтернеті тощо.

Крім того, читання тісно пов'язане і з аудіюванням, тому що в основі того й іншого лежить перцептивно-розумова діяльність, пов'язана зі сприйняттям і аналітико-синтетичними процесами. Читання пов'язано також і з говорінням. Читання вголос є, так зване, «контрольоване говоріння». Що стосується читання про себе, то це вже внутрішнє слухання і внутрішнє промовляння одночасно.

Самі тексти є основою для комунікативних завдань під час навчання говорінню і читанню. Якраз на матеріалі різноманітних текстів і відбувається формування таких важливих умінь, як уміння аудіювання та письмового твердження. За допомогою тексту повідомляється екстралінгвістична інформація про життя, звичаї та звички народу – носія цієї мови. Читання, яке орієнтоване на країну мови, відповідає створенню умов не тільки для виховання поваги до чужої культури, а й розвиває почуття патріотизму до своєї власної.

Читання – це активний процес. Студент повинен бути зацікавлений в змісті тексту. Йому повинні бути відомі слова, що знаходяться в тексті, він повинен розуміти аргументи, які дані, він повинен вміти висловити своє ставлення до позиції автора. Якщо ці умови не дотримуються, то можна сказати, що читання в даному випадку є поверхневим і прочитаний текст незабаром забудеться.

Очевидно, що читання виступає як самостійний вид мовної діяльності в тому випадку, якщо ми читаємо з метою отримати необхідну інформацію з тексту. При цьому потрібно уточнити, що в залежності від ситуації повнота і точність вилучення інформації будуть різними.

Використання читання дозволяє студентам оптимізувати процес засвоєння мовного і мовленнєвого матеріалу.

Комунікативно-орієнтовані завдання на контроль лексики і граматики, аудіювання, письма та усного мовлення припускають вміння читати і будуються на основі письмових текстів та інструкцій.

Вправи на формування і відпрацювання всіх мовних і мовленнєвих навичок також будуються з опорою на текст і письмові установки до вправ і завдань.

Таким чином, завдання навчання читання як самостійного виду мовленнєвої діяльності полягають в наступному: навчити студентів отримувати інформацію з тексту в тому обсязі, який необхідний для вирішення конкретного мовного завдання, використовуючи певні технології читання.

Принципи навчання читання на уроках іноземної мови.

Студент повинен бути заінтригований. Якщо читач заражений цікавим змістом тексту, то він отримає від нього набагато більше, ніж очікується. І процес запам'ятовування буде проходити активніше, проте, слід звернути увагу і на те, що організація цього процесу повинна бути в сукупності і з змістовною стороною навчального матеріалу, який буде використовуватися в процесі читання. Саме зміст несе в собі потенційну можливість спонукати у студентів позитивну мотивацію, викликати потребу в читанні іноземною мовою.

Викладачу потрібно стимулювати студентів відповідати не тільки на мовні явища тексту, а й на його зміст. Для того щоб кожний студент міг відповісти на послання в тексті, висловити своє ставлення і почуття відповідно до свого досвіду, педагогу просто необхідно створювати комфортні умови на уроці.

Головний фактор у читанні - це прогнозування та припущення. Студенти повинні бути підготовлені викладачем до роботи з текстовим матеріалом. Для подолання труднощів добре було б приготувати різний стимулюючий матеріал для роботи з текстом. Це можуть бути різні зображення, фотографії, цікавий заголовок тексту і усні висловлювання

самого викладача. Важливе значення має і підготовка студентів до роботи з текстом і до сприйняття тексту з мовної сторони.

Відповідність завдань і теми. Під час організації роботи з текстом педагогу необхідно здійснювати правильний підбір різних вправ, запитань і завдань до тексту для того, щоб вони допомагали вирішувати поставлені завдання і мотивували студентів на процес читання.

Робота над текстом традіційно включає три етапи: передтекстовий, текстовий и післятекстовий.

1. Передтекстовий.

Метою даного етапу є формулювання мовного завдання для первинного знайомства з текстом, створення позитивного мотивуючого фактора для студентів, зменшення мовних і мовленнєвих труднощів, пробудження і стимулювання мотивації до роботи з текстом; Актуалізація особистого досвіду студентів шляхом залучення знань з інших освітніх областей; прогнозування змісту тексту з опорою на знання студентів, їхній життєвий досвід, на заголовок і малюнки і т.д. На цьому етапі починається підготовча робота до процесу читання: знайомство з тематикою тексту, з різними поняттями, що зустрічаються в текстовому матеріалі. Крім того, важливе значення має створення педагогом психологічно сприятливого клімату на уроці, для того, щоб зацікавити студентів, створюючи позитивну мотивацію. Даний етап роботи з текстом призначений для навчання студентів розрізняти мовні одиниці, різні мовні зразки, вміти розпізнавати в запропонованому завданні і т.д. У завданнях на даному етапі враховуються лексико-граматичні, структурно-змістові, мовностилістичні і лінгвокраїнознавчі особливості тексту, що підлягає читанню. Тут необхідно дотримуватися одного важливого правила: вся попередня робота над текстом не повинна стосуватися його змісту, інакше студентам не буде цікаво його читати, оскільки нічого нового для себе вони в цьому тексті вже не знайдуть. На перших етапах роботи з текстом викладач повинен полегшити студентам процес розуміння змісту і показати їм ряд важливих стратегічних моментів

роботи над автентичним текстом: визначити перед читанням за заголовком і (або) за структурою тексту, за малюнками, які супроводжують текст, до якого виду (типу) цей текст відноситься (наприклад, кулінарний рецепт або оголошення в газету); про що або про кого може йти в ньому мова. Щоб студенти змогли бачити в тексті, перш за все знайомі явища, їм можна запропонувати завдання, які полягають в пошуку і підкресленні в незнайомому тексті відомих слів, а також слів, про значення яких можна здогадатися, і попросити спрогнозувати зміст (на рідній або іноземній мовах) з опорою на підкреслені слова.

Найбільш вживані на даному етапі роботи вправи:

1. Прочитайте заголовок і скажіть, про що (кого) буде йти мова в даному тексті.

2. Скажіть, про що, судячи з назви, малюнків, графіків і кінцівки, може йти мова в даному тексті. Прочитайте текст, знайдіть підтвердження або спростування вашого припущення.

3. Прочитайте перші речення абзаців і назвіть питання, які будуть розглядатися в даному тексті.

4. Прочитайте останній абзац тексту і скажіть, який зміст може передувати цьому висновку.

5. Ознайомтеся з новими словами і словосполученнями. (Слова і словосполучення подані з перекладом.) Не читаючи текст, скажіть, про що може йти в ньому мова.

6. Підкресліть в тексті слова і словосполучення, які можна виділити в якості ключових.

7. Прочитайте абзац і спробуйте зрозуміти його, не звертаючи уваги на незнайомі слова.

8. Скоротіть речення (абзаци) тексту, залишаючи лише ті слова, що несуть основне змістове навантаження.

9. Знайдіть і підкресліть конструкції речень, переклад яких дається під рискою.

10. У кожному абзаці тексту визначте ключове речення. Знайдіть абзац, який містить основну думку всього тексту.

11. Прочитайте текст до вказаного місця і скажіть як, на вашу думку, завершилися події. Прочитайте текст до кінця, щоб з'ясувати, чи маєте ви рацію.

12. Скажіть, за якими словами запропонованих назв можна встановити, що мова йде про ...

13. Перекладіть заголовок і дайте відповідь на питання:

а) За яким словом заголовку можна встановити, що мова йде про ...?

б) Яке словосполучення наводить на думку про те, що ...?

в) За яким словом ви визначили, що це інформація про ...?

14. Прочитайте вголос ті речення, в яких йдеться про ...

Передтекстові завдання спрямовані на моделювання фонових знань, необхідних і достатніх для рецепції конкретного тексту, на усунення смислових і мовних труднощів його розуміння і одночасно на формування навичок і вмінь читання, вироблення «стратегії розуміння».

Вправи в роботі з заголовком тексту:

1. Прочитайте заголовок і скажіть, про що (про кого), на вашу думку, буде йти мова в тексті.

2. Прочитайте заголовок і скажіть, в чому, на вашу думку, полягає основний зміст тексту.

3. Перекладіть заголовок і дайте відповідь на питання:

А) За яким словом заголовку можна встановити, що мова йде про ...?

Б) Яке словосполучення наводить на думку про те, що ...?

С) За яким словом ви визначили, що це інформація про ...?

4. Перекладіть заголовок зі словником і скажіть, який префікс надає словам заперечне значення.

5. Прочитайте заголовки текстів. Припустіть, про які конкретні факти може йти мова в текстах. Перегляньте їх.

6. Скажіть, яку, на вашу думку, мету ставив перед собою автор, включаючи в заголовок слова, які не повторюються в тексті.

7. Придумайте назву, яким можна об'єднати три названих факти.

8. Прочитайте заголовок наступного тексту і подумайте, з чим воно асоціюється в вашому поданні. Якщо заголовок вас цікавить, читайте текст далі.

Приблизний алгоритм роботи учнів з заголовком перед читанням будь-якого тексту:

1. Уважно прочитайте заголовок і виділіть в ньому ключове слово (найчастіше воно виражено іменником).

2. Перегляньте текст і зверніть увагу на те, як часто зустрічається виділене вами домінуюче слово заголовка в тексті.

3. Знайдіть слова-замінники для домінуючого слова і всього заголовка в тексті.

4. Перефразуйте назву, використовуючи синонімічні слова з тексту.

5. Знайдіть в тексті речення з варіативним повтором домінуючого слова в заголовку.

6. Скажіть, чи є виділені вами ключові слова та їх замінники найбільш інформативними елементами в тексті.

7. Повторно прочитайте заголовок и скажіть, про що буде йти мова в даного тексті.

2. Текстовий.

Читання тексту, (або окремих його частин) з метою вирішення певної комунікативної задачі, сформульованої в завданні до тексту і поставленої студентам перед читанням самого тексту. Об'єктом контролю читання має бути його розуміння (результат діяльності). При цьому контроль розуміння прочитаного тексту повинен бути пов'язаний як з комунікативними завданнями, які ставляться перед студентами, так і з видом читання. Цілями текстового етапу є: контроль рівня сформованості різних мовних навичок і мовленнєвих умінь; формування відповідних навичок і умінь.

На даному етапі головним є розуміння того, що читають студенти. Контроль розуміння текстового матеріалу повинен бути тісно пов'язаний з видом читання і з навчально-мовними завданнями, поставленими перед студентами. Повторне прочитання тексту допоможе студентам зрозуміти деталі тексту. Важливе значення у контролюванні та управлінні процесом розуміння текстового матеріалу мають завдання, які передбачають адресний пошук потрібної інформації та її записи (використання різних таблиць: головні герої, їх опис і т.д.). Викладачу потрібно розуміти, що буде неправильним читати один текст кілька разів, тому, що зміст вже відомий. Це буде актуально тільки тоді, коли студентам потрібна додаткова інформація.

Якщо мова йде про роботу з автентичним художнім текстом або текстом інформаційного характеру, то вони призначаються для роботи над усіма видами читання. Так, наприклад, перше прочитання художнього тексту може бути пов'язано з розумінням основної інформації: визначення його основної ідеї, теми, проблеми і т.д .; пошук (підкреслення / виписування) головної інформації; встановлення логіко-смислових зв'язків (складання плану, таблиць, діаграм) і т.д. Повторне прочитання тексту може орієнтувати студентів на розуміння деталей і їх оцінку і т.п. Що стосується прагматичних текстів, то ряд з них доцільно використовувати для пошукового читання (карта міста), інші – для повного розуміння (рецепти, інструкції), треті – для ознайомлювального читання (вивіски, оголошення та ін.). Велику роль в управлінні процесом розуміння змісту тексту (особливо на початковому етапі) відіграють завдання щодо цілеспрямованого пошуку інформації та письмової її фіксації (заповнення різного роду таблиць: імена героїв, дії, що здійснюються ними, їх характеристики та ін.).

На даному етапі має діяти таке правило: недоцільно багаторазово читати один і той же текст, бо якщо зміст тексту відомий, то його прочитання втрачає свій комунікативний сенс (ми маємо в цьому випадку справу з формальним вправою, а не зі спілкуванням). Повторне читання доцільно

лише в тому випадку, якщо мова йде про пошук додаткової, уточнюючої інформації.

Найбільш уживані на текстовому етапі роботи з текстами вправи:

1. Прочитайте текст, розділіть його на смислові частини, підберіть назви до кожної з них.
2. Прочитайте текст і виділіть основні теми розповіді.
3. Прочитайте текст, відзначте (випишіть) місця, що розкривають різні аспекти проблеми.
4. Прочитайте текст і знайдіть в кожній частині по одному реченню, що передає основну думку цієї частини.
5. Прочитайте текст і перелічіть питання, освітлювані в ньому.
6. Прочитайте текст і розташуйте пункти плану відповідно до логіки оповіді.
7. Прочитайте текст і передайте його основну ідею кількома реченнями.
8. Прочитайте текст, щоб відповісти на питання за основним змістом тексту.
9. Скажіть, які з наведених тверджень відповідають змісту тесту.
10. Знайдіть (зачитайте, випишіть) головні (ключові) факти тексту.
11. Розташуйте наступні речення тексту в логічній послідовності і пронумеруйте їх за порядком.
12. Складіть перелік питань до тексту.
13. Подготуйте план переказу тексту.
14. Розділіть текст на смислові частини та доберіть назви до них.
15. Знайдіть у тексті речення, в яких містяться:
    а) основна інформація;
    б) уточнююча інформація;
    в) підтекст.
16. Змалюйте у вигляді схеми (діаграми) основні положення тексту.
17. Проитайте текст і заповніть його денотатну карту. (Наводяться порожні графи, заповнений тільки один блок.)
18. Скоротіть текст за рахунок подробиць, які можуть бути опущені без шкоди для змісту.

19. Поясніть головну думку тексту своїми словами.
20. Прочитайте текст, зіставте його зміст із заголовком.
21. Скажіть, за допомогою яких фактів з тексту можна стверджувати, що ...
22. Назвіть основні проблеми порушені в тексті.
23. Продивіться текст, знайдіть його фрагмент, який представляє для вас особливий інтерес, і поясніть чому.
24. Скажіть, якому з питань приділяється в статті особлива увага.

3. Післятекстовий

Використання змісту тексту для розвитку умінь. Студенти вчаться висловлювати свої думки в усній і письмовій формі. Метою після текстового етапу є використання ситуації тексту в опори для розвитку умінь і навичок будувати монологічні висловлювання в усній і письмовій мові. Вправи на цьому етапі повинні бути націлені на розвиток умінь наступних планів:

- репродуктивного (написання лексичних диктантів, правильне відтворення того чи іншого завдання тощо),
- репродуктивно-продуктивного (вислів, судження, тощо),
- продуктивного (письмові та усні мовні висловлювання, аналіз слів, порівняння різних явищ в мові, вміння робити висновки тощо).

Завдання, які використовуються викладачем, будуть залежати від виду читання (переглядове, вивчаюче тощо).

Запропоновані на цьому етапі вправи спрямовані на розвиток умінь репродуктивного плану, репродуктивно-продуктивного та продуктивного.

Перша група вправ пов'язана з відтворенням матеріалу тексту з опорою на його ключові слова, опорні речення, його скорочений або спрощений варіант. Студентам пропонуються завдання у творчій обробці тексту: поділ тексту на смислові частини; складання плану до кожної частини і виписування опорних речень до кожного пункту плану; скорочення або спрощення тексту для кращого його відтворення тощо.

Друга група вправ пов'язана з розвитком умінь репродуктивно-продуктивного характеру, тобто умінь відтворювати і інтерпретувати зміст

тексту в контексті порушених у ньому проблем; висловлювати за ними своє судження (в тому числі з опорою на аргументи з тексту); оцінювати інформацію, що міститься в тексті, з точки зору її значущості для студента; повідомляти, що нового студент дізнався з тексту тощо.

Мета третьої групи вправ - розвинути вміння продуктивного характеру, що дозволяють студентам використовувати отриману інформацію в ситуаціях, що моделюють автентичне спілкування (рольова гра), і в ситуаціях природного спілкування, коли студент діє "від свого власного обличчя" (обгрунтування позиції героїв / автора; дискусія з проблеми, порушеної в тексті; написання рецензії / відкликання на текст; складання продовження історії / розповіді та ін.);

Найбільш вживані на даному етапі роботи вправи:

1. Спираючись на зміст прочитаного тексту, закінчіть речення, використовуючи запропоновані варіанти.
2. Використовуючи матеріал тексту, дайте відповідь на питання.
3. Проитайте план тексту і скажіть, чи достатньо повно він передає зміст тексту.
4. Прочитайте вголос речення, які пояснюють назву розповіді.
5. Прочитайте вголос речення, які ілюструють думку автора тексту з питання ...
6. Оберіть правильні відповіді з декількох даних.
7. Прокоментуйте наступні положення взяті з тексту.
8. Дайте відповіді на проблемні питання з прочитаного тексту.
9. Перекажіть текст, користуючись планом і виписаними словосполученнями.
10. Поясніть, як ви розумієте твердження в тексті про те, що .... Скажіть, чи поділяєте ви цю точку зору.
11. Продивіться текст, виділіть речення або абзаци, що характеризують (час дії, епоху.)
12. Охарактерізуйте персонажів (час дії) своїми словами.
13. Виразіть своє ставлення до прочитаного.

14. Прочитайте текст мовчки і виділіть щось нове, що ви дізналися з тексту.
15. Прокоментуйте частину тексту, яка здалася вам найбільш цікавою.
16. Прочитайте текст і висловіть свою згоду (незгоду) з наведеними нижче твердженнями з тексту.
17. Складіть план прочитаного тексту.
18. Перекажіть текст.
19. Сформулюйте мету, яку, на ваш погляд, ставив перед собою автор тексту.
20. Виразіть своє відношення до прочитаного. Скажіть, чи згодні ви з оцінкою автором подій, фактів.
21. Скажіть, які з перерахованих фактів ви дізналися вперше з прочитаного тексту.
22. Прочитайте вголос з тексту факти, які відносяться до теми ....

Наведемо приклади вправ.

Дотекстовий етап

Вправа 1.

Мета – формувати навички студентів прогнозувати зміст англомовного тексту

Режим виконання – групова робота

Спосіб контролю – обговорення в групі.

Instruction: Look at the title of the text and make your predictions about the main idea of it and images of characters described.

Вправа 2.

Мета – розвивати і вдосконалювати вміння користування словниками

Режим виконання – групова робота

Спосіб контролю – взаємоконтроль.

Instruction:You are tourists coming to Ireland for the first time. Come across some unfamiliar word combinations, phrases and idioms (from Chapter 1).

Ask the native speakers of their meaning. Native speakers should explain the definition of it using dictionaries.

Native speakers – носії мови обираються серед студентів з найбільш поглибленим знанням англійської мови перед виконанням даної вправи.

Вправа 3.

Мета – формувати навички студентів прогнозувати значення англомовного вокабуляра за допомогою вже знайомих елементів

Режим виконання – індивідуальна робота

Спосіб контролю – самоконтроль

Instruction: 1. Discover the meaning of the given words on the base of phonetic and graphic common features in Russian and English (structure, effect, to base, to harmonize, practical, period, problem, risk, parody, control).

2. Learn the meaning of words, distinguish words according to parts of speech. Find the common basic elements (completion – to complete, accounting – to account, actively – active, etc).

Текстовий етап

Вправа 1.

Мета – навчити студентів розрізняти смислові частини тексту

Режим виконання – групова робота

Спосіб контролю – робота в групі.

Instruction: Find in the text passages in which convey the main information of the text and sentences which give details to the description of the realia. Discuss your opinions.

Вправа 2

Мета – навчити студентів орієнтуватися в структурно-смисловій організації тексту

Режим виконання – індивідуальна робота

Спосіб контролю – контроль з боку вчителя.

Instruction: Give a summary of a chosen paragraph. Make a graphic map, a plan or some writing notes to help you.

У цій вправі враховуються різні здібності та види перцепції різних студентів – наочно-образний спосіб сприйняття, словесно-фразовий або логічно-мисленнєвий.

Післятекстовий етап

Вправа 1

Мета – розвивати у студентів навички говоріння

Режим виконання – індивідуальна робота

Спосіб контролю – контроль з боку вчителя.

Instruction: Decide on the ten keywords you chose from the text and retell the whole text.

Також значно поширеними є вправи на виявлення правдивої або неправдивої інформації, поданої у реченнях, які треба позначити літерами T або F (True\False). Додаткову роботу мислення стимулює наявність речень з такою інформацією, яка не вказана у тексті.

Вправа 2

Мета вправи – навчити студентів розпізнавати значення слова за контекстом.

Режим виконання – індивідуальна робота.

Спосіб контролю – контроль з боку вчителя

Instruction: Read the passage from the article and try to determine the meaning of the words in bold. Discuss your ideas in class.

Вправа 3

Мета вправи – активізувати фонові знання студентів.

Режим виконання – індивідуальна робота.

Спосіб контролю – само/взаємоконтроль за допомогою ключа.

Instruction: You want to participate in the TV programme 'The Wittiest'. The sphere of your knowledge is New Zealand. Do the test to check your general knowledge before taking part in the casting. Choose the proper item, check yourself with the key.

1. New Zealand is an island country … .

a) 100 miles from Australia

b) 1,000 miles from Australia

c) 10,000 miles from Australia

2. The capital of New Zealand is … .

a) Wellington

b) Canberra

c) Christchurch

3. New Zealand is a … .

a) parliamental republic

b) constitutional monarchy

c) absolute monarchy

4. New Zealand has … a year.

a) nearly 400 earthquakes

b) nearly 40 earthquakes

c) nearly 4 earthquakes

5. In New Zealand the middle of summer is in … a) July

b) June

c) January

6. One of the national symbols of New Zealand is kiwi, it is a … . a) fruit

b) berry

c) bird

7. The official languages of New Zealand are …

a) English and Maori

b) English and Zelandian

c) English and Australian

8. One of the following holidays is NOT an official public holiday, it is … .

a) Queen Elizabeth's Birthday

b) Labour Day

c) Victory Day

9. The climate of New Zealand is … .

a) subtropical

b) temperate

c) continental

10. They call … *'ANZAC'* Day

a) Easter

b) New Year's Day

c) Christmas Day

Такі вправи сприяють поширенню загальних знань студентів про країни, які розмовляють мовою, яка вивчається, підвищує рівень їх загального розвитку. Також слід зазначити, що на нашу думку, інформація, яка була засвоєна іншою мовою часто запам'ятовується значно краще, ніж та, яка була би просто прочитана рідною мовою. Також вправа сприяє вивченню географічних назв та особливостей країн світу англійською мовою, що є необхідним професійним вмінням для студентів, які навчаються за спеціальністю «туризм» у нашому університеті.

Таким чином, запропонований комплекс вправ для роботи з оригінальними та адаптованими текстами за фахом спрямований на формування навичок читання (дотекстові вправи), а також на формування вмінь читання (післятекстові вправи). Подібні завдання сприяють організації та управлінню самостійною роботою студентів, а також формуванню їхніх умінь і навичок у цьому виді мовленнєвої діяльності.

Робота з текстом. У тексті міститься велика кількість слів, як нових, як і знайомих, а також різних граматичних явищ, мовних зразків, тез і т.д. Все

це максимально потрібно використовувати для розвитку навичок читання у студентів.

Прийоми роботи над іншомовним текстом

- Множинний вибір
- Відновлення
- Мозаїка
- Конспектування
- Логічне перегрупування
- Доповнення

ВИДИ ЧИТАННЯ

I. За цільовою спрямованістю діяльності

1. ознайомлювальне
2. переглядове
3. вивчаюче
4. пошукове

II. За формою

1. про себе
2. індивідуальне
3. хорове
4. голосне

III. За способом розкриття змісту

1. аналітичне
2. синтетичне
3. перекладне
4. безперекладне

IV. За місцем читання

1. домашнє
2. аудиторне

V. За характером організації діяльності

1. підготовлене
2. непідготовлене
3. тренувальне
4. контрольне

Синтетичне та аналітичне читання.

Синтетичне читання - читання, під час якого увагу читача повністю або головним чином зосереджено на змісті, причому цей зміст сприймається синтезовано і швидко.

Аналітичне читання - читання, під час якого увага читача частково відключається на мовне оформлення тексту, тому це читання протікає набагато повільніше.

Синтетичне читання вчить розумінню простих текстів, без застосування аналізу та перекладу. Аналітичне читання служить засобом розуміння більш складних текстів, що включають окремі труднощі, які можуть бути подолані тільки за допомогою читання і перекладу. Раніше вважалося, що починати навчання треба з аналітичного читання, тому що воно є базою для синтетичного. Але такий підхід виявився неефективним, тому що в цьому випадку студенти не вчаться читати без словника, не довіряють своїм знанням, переводять весь текст поспіль, навіть прості речення, не вміють користуватися мовною здогадкою.

Не можна собі уявити, що аналіз з'являється тільки тоді, коли з'являються незнайомі слова. Він може виникати і під час бесперевідного розуміння тексту, наприклад, при установці на виділення будь-яких мовних особливостей тексту або змісту. Аналітичне сприйняття може виникнути в зв'язку з попередньою роботою над текстом.

Суттєвою ознакою аналітичного читання є наявність аналітичної установки в процесі самого читання, тобто деталізуюче сприйняття.

В процесі читання з елементами аналізу студенти вчаться долати мовні труднощі і, таким чином, осягати зміст тексту.

Взаємозв'язок синтетичного і аналітичного читання проходить червоною ниткою через усі етапи аналітичного читання. Аналіз ніколи не існує окремо від синтезу. По суті ми частіше стикаємося з синтетичним читанням, тому що процес читання проходить 3 фази сприйняття: первинний синтез, аналіз і вторинний синтез. Студенти читають новий текст і, спираючись на відомий мовний матеріал, з'ясовують його загальний зміст. Потім вони аналізують невідомі мовні одиниці, а потім знову відбувається синтетичне читання, тому що в результаті аналізу створені передумови для безпосереднього розуміння прочитаного.

Розуміння на цьому ступені, природно, більш глибоке і точне, завдяки аналізу.

Перекладне і безперекладне читання.

Зазначені види читання особливо тісно пов'язані з рівнем оволодіння іноземною мовою студентами. Часто плутають поняття «перекладне і безперекладне читання» і «синтетичне і аналітичне читання», ставлячи між ними знак рівності. Тим часом психологічно це зовсім різні явища.

Обсяг поняття «аналітичне читання» ширше обсягу поняття «перекладне читання». У разі аналітичного читання суттєвою ознакою є деталізуюче сприйняття тексту. Перекладне читання має місце тоді, коли студент змушений для розуміння прочитаного переводити весь текст, а не окремі важкі для нього місця. У цьому випадку не можна говорити про читання у власному розумінні слова. Безперекладне читання, а вірніше – розуміння прочитаного, може мати місце на будь-якому етапі навчання. Для цього текст повинен бути доступний студентам за змістом і формою, тобто зміст тексту має відповідати віковому, культурному та інтелектуальному рівню студента, а в мовній формі не повинно бути нічого, що б викликало особливі труднощі і вимагало перекладу.

Підготовлене і непідготовлене види читання.

Готовність студентів до читання – це загальний психічний стан студента, що виражається в можливості здійснювати дану діяльність. По-

перше сюди входить знання фонетичних труднощів мови, користування логічним і емфатичним наголосом, знання лексики, граматики і стилістики мови. По-друге, вона визначається відпрацьованістю механізму читання, точністю звуко-буквених відповідностей і швидкістю читання. По-третє, готовність в області читання визначається загальною культурою студента, його віковими особливостями, знанням великого контексту, що забезпечують йому розуміння змісту прочитаного текста.

Готовність може бути загальною і спеціальною до прочитання саме цього тексту. Спеціальна готовність досягається роботою, що передує читанню тексту. За наявністю цієї роботи ми і розрізняємо підготовлене, частково підготовлене та непідготовлене читання.

Певні труднощі є в кожному тексті; подолати їх можна за допомогою двох основних способів:

1. Ці труднощі можуть бути зняті до того, як студенти приступили до читання тексту шляхом його адаптації або проведення відповідних пояснень і вправ перед читанням, або шляхом поєднання цих шляхів.

2. Ці труднощі можуть бути зовсім не зняті або частково зняті до читання тексту. В даному випадку труднощі, що перешкоджають розумінню, доведеться повністю або частково подолати студентам в самому ході читання під керівництвом викладача шляхом аналізу незрозумілих місць тексту або з використанням словника.

Оволодіння технологією читання здійснюється в результаті виконання предтекстових, текстових і післятекстових вправ. Предтекстові вправи спрямовані на усунення смислових і мовних труднощів.

На передтекстовому етапі треба створити необхідний рівень мотивації студентів, активізувати фонові знання мовного, мовленнєвого та соціокультурного характеру, підготувати студентів до адекватного сприйняття складних в мовному і мовленнєвому відношенні моментів тексту, звернути увагу студентів на важливі і значущі за змістом місця тексту, використовувати завдання випереджаючого характеру.

У текстових завданнях студентам пропонуються комунікативні установки, в яких містяться вказівки на вид читання, необхідність вирішення певних пізнавально-комунікативних завдань в процесі читання. Випереджаючі питання повинні відповідати низці вимог:

- вони будуються на базі активно засвоєної лексики і граматичних структур, не використаних в тексті в такому вигляді;
- відповідь на випереджаючі питання повинна відображати основний зміст відповідної частини тексту і не повинна зводитися до якого-небудь одного речення з тексту;
- разом узяті питання повинні представляти собою адаптовану інтерпретацію тексту.

На текстовому етапі необхідно проконтролювати ступінь сформованості різних мовних навичок і мовленнєвих умінь, розвивати вміння інтерпретації тексту.

Післятекстові вправи призначені для перевірки розуміння прочитаного. На післятекстовому етапі слід використовувати текст як мовну, мовленнєву або змістовну основу для розвитку умінь в усній і письмовій мові.

Таким чином, послідовність роботи над текстом буде приблизно наступна: передмовленнєві вправи (Vocabulary work), контроль поняття змісту (текстовий етап), контроль поняття важливих деталей тексту (аналіз і оцінка, післятекстові етап), аналіз літературно-стильових особливостей тексту.

Класифікація видів читання за цільовою спрямованістю діяльності заслуговує ближчого і більш детального розгляду.

Пошукове читання (Scanning або reading for specific information)

Пошукове читання орієнтоване на читання газет і літератури за фахом. Його мета – швидке знаходження в тексті або в масиві текстів цілком певних даних (фактів, характеристик, цифрових показників, вказівок). Воно спрямоване на знаходження в тексті конкретної інформації. Читачу відомо з інших джерел, що така інформація міститься в даній книзі, статті. При

пошуковому читанні текст прочитується з метою знаходження відносно невеликої кількості інформації для подальшого її використання в певних цілях. Це може бути дата, час, години роботи, імена і назви, або більш розгорнута інформація у вигляді опису, аргументації, правил, оціночних суджень. Класичний приклад завдання пошукового виду читання – знайти номер платформи поїзда в розкладі поїздів на вокзалі. У навчальних умовах пошукове читання виступає скоріше як вправа, так як пошук тієї чи іншої інформації, як правило, здійснюється за вказівкою викладача. Тому воно зазвичай є супутнім компонентом під час розвитку інших видів читання. Оволодіння технологією читання здійснюється в результаті виконання предтекстових, текстових і післятекстових завдань. Даний режим читання спрямований тільки на пошук необхідної інформації в тексті. Воно не має на увазі повне занурення в текст і глибоке осмислення фактів, розбір граматичних конструкцій. Часто в цьому режимі переглядають текст на наявність незнайомих слів, щоб після їх перекладу бути готовим повністю прочитати текст. Даний вид читання називають також читанням «по діагоналі». Так ми читаємо, коли необхідно знайти інформацію про конкретну людину, явище, факт. Ми лише переглядаємо текст, чіпляючись поглядом за конкретне слово, цифру, прізвище та вибираємо інформацію, яка оточує знайдене слово. Цей тип читання дозволяє знайти потрібну крихту інформації, не звертаючи уваги і не витрачаючи часу на докладне вивчення всього тексту англійською. Пошукове читання передбачає швидкий перебіг очима текст, не вчитуючись, а знаходячи необхідну інформацію, яка легко кинеться в очі, наприклад, дату, ім'я, номер, назва чогось і т.д., тобто щось, що виділяється з тексту, і для його пошуку не потрібно читати весь текст. Таким чином ми переглядаємо телефонну книгу, щоб вибрати потрібний нам номер; зміст книги, щоб знайти потрібну главу; навчальний текст, щоб знайти той фрагмент, який ми хочемо прочитати детально; статтю, в якій хочемо знайти певне ім'я або дату і т.д.

Даний навик дуже корисний, оскільки заощаджує час. У реальному житті всі намагаються зробити щось якомога швидше і не витрачати час даремно. Щоб не читати даремно весь звіт, потрібно вміти швидко знайти очима потрібний фрагмент, і вже потім вчитуватися, тощо.

Вимоги до пошукового читання:

• точне формулювання завдання для пошуку

• обмежене в часі проведення

• гарантоване знаходження необхідної інформації в тексті.

Навчати даному навику необхідно з самого початку і готувати студентів до цього. Допоможуть наступні вправи:

• Знайти в тексті дату, коли ...

• Знайти в тексті ім'я людини, яка ...

• Знайти в тексті назва музею, який ...

• Знайти рік, коли ...

• Завдання на True / False з цифрами / датами та іменами (те, що легко побачити в тексті) і т.д.

На дане завдання дається ліміт по часу. Навіть якщо в тексті зустрічається кілька дат, імен, назв і т.д., досить просто визначити їх місце розташування, не читаючи всього тексту, і тільки після цього, подивитися, що стоїть навколо цієї інформації і вибрати потрібний варіант.

Спеціальні вправи для навчання пошуковому читанню:

• Знайдіть на зазначеній сторінці інструкцію, рецепт, рекомендації;

• Знайдіть абзаци, присвячені зазначеній темі;

• Знайдіть в тексті відповіді на питання;

• Перегляньте малюнок, назвіть абзац, який він ілюструє;

- визначте тему / проблему тексту (статті);
- прочитайте текст, визначте, висвітлені в ньому зазначені питання;
- знайдіть в тексті основний аргумент на користь заголовка;

- прочитайте два тексти на одну тему, назвіть розбіжність у змісті (в кількості наведених фактів, різниці оцінок і т. д.);
- знайдіть на зазначеній сторінці характеристики дійових осіб, інструкцію, рецепт, рекомендації і т.д.;
- перегляньте анотацію, визначте, чи відповідає вона змісту тексту;
- знайдіть в тексті відповіді на питання (що дають підстави для висновків);
- знайдіть в тексті факти, які автор відносить до позитивних / негативних;
- розділіть текст на частини відповідно до пунктів плану;
- висловіть свою думку про зміст тексту і зіставте його зі своїм власним досвідом і т. ін.

Переглядове читання (Skimming або reading for general comprehension або reading for gist)

Переглядове читання передбачає отримання загального уявлення про матеріал, що читається. Його метою є отримання самого загального уявлення про тему і коло питань, що розглядаються в тексті. Це швидке, вибіркове читання, читання тексту по блоках для більш детального ознайомлення з його деталями і частинами. Воно зазвичай має місце при первинному ознайомленні зі змістом нової публікації з метою визначити, чи є в ній інформація, яка цікавить читача, і на цій основі прийняти рішення – читати її чи ні. Воно може завершуватися оформленням результатів прочитаного у вигляді повідомлення або реферату. При переглядовому читанні іноді досить ознайомитися зі змістом першого абзацу і ключового речення і переглянути текст.

Для навчання переглядовому читанню необхідно підбирати ряд тематично пов'язаних текстових матеріалів і створювати ситуації перегляду. Швидкість переглядового читання не повинна бути нижче 500 слів за хвилину, а навчальні завдання мають бути спрямовані на формування навичок і умінь орієнтуватися в логіко-смисловій структурі тексту, умінь

витягувати і використовувати матеріал тексту в якості джерела відповідно до конкретного комунікативного завдання.

При переглядовому читанні читач збирає інформацію про корисність тексту, про те, чи знадобиться йому ця інформація для використання в подальшому, наприклад, який музей буде найцікавіше відвідати. Для цього досить ознайомитися зі структурою тексту, прочитати заголовки і підзаголовки, окремі абзаци. Цей вид читання має на увазі пошук конкретних ключових слів і знаходження по ним тієї частини тексту, де міститься необхідна інформація. Читання ж всього тексту – зайва трата часу. Тому при навчанні цього виду читання необхідно суворе обмеження часу для виконання завдання.

Кількість змістових частин при цьому набагато менше, ніж при пильному і ознайомчому видах читання; вони крупніше, так як читач орієнтується на головні факти, оперує більшими розділами. Цей вид читання вимагає від читача досить високої кваліфікації у читанні і володіння значним обсягом мовного матеріалу. Повнота розуміння при переглядовому читанні визначається можливістю відповісти на питання, чи представляє даний текст інтерес для читача, які частини тексту можуть виявитися в цьому відношенні найбільш інформативними і повинні надалі стати предметом переробки та осмислення із залученням інших видів читання. Цей режим читання використовується для того, щоб вникнути і зрозуміти, чи корисна вам ця інформація (ви переглядаєте книгу в магазині або журнал на полиці перш, ніж купити його). В цьому випадку текст теж проглядається швидко. Мета – не пошук конкретних фактів, а оцінка тексту на складність, цікавість і загальний сюжет. Для такого типу читання в англійській мові характерно уважне прочитання першого і останнього абзаців і досить швидке – середини. Крім того, потрібно звертати увагу на різні підзаголовки, виділені курсивом і жирним шрифтом слова та фрази, підписи до ілюстрацій, так як в них зазвичай відображені головні моменти розповіді. Коли ви читаєте текст таким способом, то складаєте уявлення про проблему чи подію, описану в

ньому, «входите» в курс справи або тему. Отримана таким методом інформація часто стає основою для розгортання дискусії на заняттях, а також допомагає визначити, наскільки цікава вам газетна стаття або блоговий запис.

Студенти пробігають очима текст, не вчитуючись в деталі. Мета такого читання – зрозуміти загальний зміст або знайти відповідь на коротке питання. При цьому не потрібно читати текст повністю, вчитуватися і розуміти кожне слово. Потрібно саме пробігти по тексту очима. Таким чином ми переглядаємо огляди фільмів і книг, щоб зрозуміти, читати нам їх повністю чи ні; переглядаємо статті, перш ніж вчитуватися в деталі; переглядаємо звіт на роботі, щоб зрозуміти про що він загалом, отримати загальну картину, перш ніж вдаватися в подробиці і т.д. Даний навик дуже корисний оскільки, ознайомившись з текстом спочатку в загальному, його набагато простіше читати і розуміти повторно, більш детально.

Для цього виду читання досить розуміння 70% тексту; головне - це вміння виділити і зрозуміти ключові слова. При навчанні цього виду читання необхідно навчитися обходити незнайомі слова і не переривати читання, якщо таке зустрічається. Потрібно також вчитися здогадуватися про значення ключових слів з контексту. Необхідно також пам'ятати, що тут не потрібно фокусувати увагу на граматичних структурах тексту і аналізувати їх. Головне – це вміти узагальнити зміст тексту, тобто синтезувати основну комунікативну задачу тексту – яку інформацію він дає і які думки є найбільш важливими.

Як показує досвід, багато студентів не володіють цим способом читання іноземною мовою, т. к. відразу ж починають намагатися перевести текст і застопорюються побачивши перше незнайоме слово. Ці "шкідливі" звички повинні бути подолані. Як правило, будь-яке первинне читання навчального тексту в багатьох сучасних підручниках носить ознайомчий характер, і перше завдання перед читанням дається на розуміння загального змісту тексту або його ключових моментів.

Під час виконання цього завдання не потрібно вдаватися до перекладу або лізти в словник за незнайомими словами. Один із способів боротьби з цим – встановити жорсткі часові рамки на читання тексту, а викладачеві рекомендується не відповідати на прохання учнів пояснити незнайомі слова на цьому етапі читання. Щоб студенти звикли до такого навику, крім пояснення, що це і навіщо, спробуйте наступні завдання:

• Прочитайте текст і підберіть найбільш підходящий заголовок;

• Прочитайте текст і з'єднайте з вірною картинкою;

• Прочитайте текст і перевірте свої припущення і т.д.

Даний вид читання зазвичай проводиться з лімітом за часом (1-2 хвилини) і під час інструкцій важливо повідомити студентам, що не потрібно розуміти кожне слово і читати текст від першого слова до останнього.

Ознайомлювальне читання (Extensive reading або reading for deeper comprehension або Reading for details)

Ознайомлювальне читання (reading for the main idea) являє собою читання, при якому предметом уваги читача стає весь мовленнєвий твір (книга, стаття, розповідь) без установки на отримання певної інформації. Це читання «для себе», без попередньої спеціальної установки на подальше використання або відтворення отриманої інформації. При ознайомчому читанні основне комунікативне завдання, яке стоїть перед читачем, полягає в тому, щоб в результаті швидкого прочитання всього тексту витягти основну інформацію, що міститься в ньому, тобто з'ясувати, які питання і яким чином вирішуються в тексті, що саме говориться в ньому за даними питаннями і т. д. Воно вимагає вміння розрізняти головну і другорядну інформацію. Так ми читаємо зазвичай художні твори, газетні статті, науково-популярну літературу, коли вони не представляють предмета спеціального вивчення. Переробка інформації тексту відбувається послідовно і мимоволі, її результатом є побудова комплексних образів прочитаного. Темп ознайомлювального читання не повинен бути для англійської та французької

мов нижче 160-180, для німецької -130-150, для російської - 110-120 слів за хвилину.

Для практики в цьому виді читання використовуються порівняно довгі тексти, легкі в мовному відношенні, що містять не менше 25-30% надлишкової, другорядної інформації. Мета цього читання – знайомство з новою інформацією. В цьому режимі читають художню або наукову літературу, не відволікаючись на нові, незнайомі слова, якщо їх зміст приблизно зрозумілий з контексту.

Даний тип читання має на увазі засвоєння загальної картини і отримання нової, незнайомій раніше, інформації. Це знадобиться для того, щоб сформувати і висловити свою думку з приводу прочитаного або відповісти на питання. Саме так ми найчастіше читаємо великі тексти в підручнику, а також художню літературу. Всі фрази і абзаци прочитуються цілком і поспіль. Зазвичай при такому типі читання ми не відволікаємося на пошук незнайомих англійських слів, якщо розуміємо їх зміст з контексту.

Цей процес допомагає зрозуміти загальний зміст і отримати задоволення від отримання нової інформації або освоєння естетично цінного матеріалу. В результаті ви зможете сформувати свою думку про проблему, зробити переказ тексту, відповісти на питання. В даному випадку текст читають для того, щоб знайти в ньому більш детальну інформацію та відповісти на більш детальні питання. Оскільки відповідь на питання передбачає орієнтування в деталях, даний вид читання зазвичай йде другим після reading for gist, або навіть третім. В даному випадку текст читається повністю, відбувається пошук деталей, більш глибоке розуміння. Так ми читаємо що завгодно, що заслуговує нашої уваги, будь то звіт, чи статтю, або книгу. В даному випадку на читання тексту студентам дається більше часу, попередньо розбираються питання, а також вводиться блокуюча лексика, якщо необхідно. На більш низьких рівнях студенти побачать в тексті відповіді на питання швидше, у той час як на високих рівнях і при підготовці

до іспитів відповіді на питання в тексті будуть перефразовані, використані синоніми і синонімічні обороти і т.д.

Типові види завдань:

• True / False;

•Відповіді на запитання;

• Виправлення тверджень;

• З'єднання висловлювань з мовцями;

• Множинний вибір тощо.

Вправи для навчання ознайомлювальному читанню:

- прочитайте план / твердження, визначте, чи відповідає він / воно послідовності викладених в тексті фактів;
- розташуйте питання (заголовки), дані в ключі, в послідовності, що відповідає змісту тексту;
- оберіть правильну відповідь з 3 - 4 варіантів;
- знайдіть в тексті відповідь на питання, винесене в заголовок;
- складіть план тексту;
- знайдіть основну думку на початку, середині і наприкінці тексту;
- підкресліть в кожному абзаці 1-2 речення, які можна було б опустити як несуттєві;
- перегляньте текст і дайте йому назву;
- перелічте факти, які ви хотіли б запам'ятати;
- складіть анотацію / короткий реферат прочитаного;
- передайте зміст тексту в усній / письмовій формі;
- складіть висновки на основі прочитаного;
- назвіть найбільш цікаві питання / дані, що містяться в тексті. Вкажіть, де можна використовувати ці відомості;

• вкажіть, яка з двох анотацій передає зміст точніше;

• прочитайте текст і складіть на основі змісту схему (діаграму, анкету та ін.);

• на основі змісту прочитаного тексту домалюйте карту / схему;

• висловіть свою думку про можливість використання інформації, що міститься в тексті, у вашій майбутній професії та ін.

Вправи на визначення теми тексту:

• не читаючи текст, вкажіть структурний компонент, в якому виражена тема. Прочитайте цю частину тексту, назвіть тему. У низці назв підкресліть ту, яку взято з повідомлення про ...

• Розподіліть заголовки за вказаними темами.

• Скажіть, чи виражена тема в заголовку тексту.

• Визначте структурний компонент тексту, в якому міститься тема (вступна частина, основна частина).

• Встановіть, яка проблема обговорюється в тексті.

• Прочитайте заголовок і скажіть, про що йде мова в тексті.

Вивчаюче читання (Intensive reading або inference reading або читання поміж рядків)

Вивчаюче читання (detail reading) передбачає максимально повне і точне розуміння всієї інформації, яка міститься в тексті, і критичне її осмислення. Об'єктом "вивчення" при цьому виді читання є інформація, що міститься в тексті, але ніяк не мовний матеріал. Його завданням є також формування у студента вміння самостійно долати труднощі в розумінні іноземного тексту.

Темп вивчаючого читання становить 50 - 60 слів за хвилину. Для цього виду читання підбираються тексти, що мають пізнавальну цінність, інформативну значимість і представляють найбільшу складність для даного етапу навчання як в змістовному, так і в мовному відношенні. Саме вивчаюче читання вчить бережного ставлення до тексту. Хоча вивчаюче читання і розгортається в неспішному темпі, слід вказати на його приблизну нижню межу, яка становить 40-50 слів за хвилину.

Для цього виду читання підбираються тексти, що мають пізнавальну цінність, інформативну значимість і представляють найбільшу складність для даного етапу навчання, як в змістовному, так і в мовному відношенні. Як

правило, даний тип читання застосовується у вивченні англійської мови з метою інтенсивно розібрати запропонований короткий, навчальний текст. При даному виді читання інтенсивно розбираються граматичні конструкції, незнайомі слова і словосполучення. Цей тип читання дуже корисний і ефективний при вивченні англійської мови. Як правило, застосовується при вивченні невеликих текстів в навчальних цілях. Цей процес передбачає детальний розбір фраз і їх побудови, тобто граматики, можливо, подальше заучування слів і конструкцій. Зазвичай цей спосіб застосовується під час самостійних занять або занять з педагогом. Даний навик передбачає знаходження відповіді на питання не безпосередньо з тексту, а з натяків автора, з ситуації в цілому, тобто потрібно зрозуміти, що автор мав на увазі насправді. Зазвичай даний навик починають розвивати в повній мірі починаючи з рівня Intermediate. Даний навик вимагає не тільки простого розуміння слів в тексті і загального змісту, а й вимагає критичного мислення. Це вже не просто читання заради розуміння про що мова, а початки аналізу тексту, розуміння прихованого сенсу, прихованої жарти, відсилання до чогось, а також непрямого натяку на те, як, наприклад, закінчилася розповідь. Навчання даному навику є важливим, оскільки в деяких культурах не прийнято говорити про щось прямо. Уміння зрозуміти, що насправді мав на увазі автор або мовець, допоможе студентам уникнути непорозумінь і незручних ситуацій. Цей вид читання передбачає повне і точне розуміння всіх основних і другорядних фактів, їх осмислення і запам'ятовування. Студент повинен вміти оцінити, прокоментувати, пояснити інформацію, зробити з прочитаного висновок. Передбачається, що для оволодіння цим видом читання студент повинен вміти здогадуватися про значення слів з контексту, розуміти логічні зв'язки в реченні і між частинами тексту. Розпочати навчання даному навику можна з простих завдань типу:

- прочитайте діалог / текст і скажіть, хто говорить, звідки вони, в яких вони відносинах і т.д.

до більш складних завдань з розряду:

- How do we know that he is the murderer?

Спеціальні вправи для навчання вивчаючого читання:

• Знайдіть в тексті факти, які автор відносить до позитивних / негативних;

• Розділіть текст на частини відповідно до пунктів плану;

• Висловіть свою думку про зміст тексту.

• розподіліть факти, що містяться в тексті, за ступенем важливості;

• назвіть дані, які ви вважаєте особливо важливими. Обґрунтуйте своє рішення;

• додайте факти, не змінюючи структуру тексту;

• знайдіть в тексті дані, які можна використовувати для висновків / анотації;

• складіть анотацію / реферат;

• поставте питання до основної і деталізуючої інформації тексту;

• напишіть тези за змістом прочитаного; складіть письмову оцінку (рецензію);

• прочитайте скорочений варіант тексту, заповніть пропуски відсутніми словами;

• переведіть на рідну мову зазначені абзаци / частини тексту та ін.

Чому варто приділяти увагу кожному з перелічених вище видів читання? Тому що кожен з них передбачає різну залученість в текст, різні способи сприйняття і різний час, витрачений на осмислення прочитаного. Однак всі вони сприяють кращому розумінню письмової мови. Володіння кожним з них задіює різні способи сприйняття, а тому разом вони сприяють різнобічному засвоєнню письмової мови. Зріле вміння читати передбачає як володіння всіма видами читання, так і легкість переходу від одного його виду до іншого в залежності від зміни мети отримання інформації з даного тексту.

Виходячи з усього вищесказаного можна зробити висновок, що робота з текстовим матеріалом на уроках іноземної мови при правильній організації в достатній мірі розвиває студентів, розвиває інтерес до досліджуваної мови, підвищує мотивацію до предмету зокрема і до процесу читання взагалі.

Читання оригінальної літератури мовою, що вивчається, сприяє розвитку усного мовлення, збагачує словниковий запас, знайомить з культурою і літературою країни мови, що вивчається, розвиває аналітичне мислення. Тому дані заняття необхідні в навчальному процесі. Ці заняття безперечно цінні: по-перше, тому, що студент стикається з сучасною живою мовою, а не умовно-навчальною; по-друге, є можливість висловити свою думку і дати оцінку твору, героїв і ситуацій. Але щоб читання було захоплюючим і в той же час розвиваючим мовні навички, необхідно проводити роботу над текстом, як перед читанням уривка, так і після, щоб допомогти студентам зрозуміти текст і активізувати нові мовні явища. Отже, викладачеві потрібно знати різні вправи по роботі з текстами.

На предтекстовому етапі викладач може в своїй роботі використовувати:

- "мозковий штурм"
- прогнозування,
- різні образи, що виникають при читанні заголовка тексту,
- розкриття наявних у студентів знань з питань, порушених у тексті,
- відповіді на питання і т.д.

На початку роботи з текстовим матеріалом викладачу потрібно зробити процес розуміння завдання максимально легким і показати важливі моменти роботи над даним текстом:

1) визначити перед читанням за назвою і (або) за складом тексту, по зображеннях, які знаходяться в тексті, до якого виду (типу) цей текстовий матеріал відноситься (наприклад, стаття в газету або лист); головні герої, про яких може йти мова;
2) попросити студентів знайти і підкреслити відомі їм слова, фрази, слова, про значення яких вони можуть здогадатися без словника, і попросити відповісти на питання про що може бути даний матеріал (рідною мовою або мовою що вичається), при цьому робити опору на те, що вони вже підкреслили.

Наведемо приклад завдань при навчанні вивчаючого читання.

Alfred Nobel and his legacy

When Alfred Nobel was 34 years old, he invented dynamite and 22 years later, smokeless gunpowder. These are hardly things one would associate with a name that has become synonymous with peace. However, peace is the subject of just one of the six prizes that are awarded each year in the name of the Swedish chemist. The other prizes are for physics, chemistry, medicine, literature and economics. The Nobel Peace Prize is awarded by a Norwegian committee, while the other five prizes are awarded by Swedish committees. The reason behind this has never been clear. One argument suggests that the Norwegians had shown a special interest in mediation, arbitration and the peaceful solution of international disputes, and was therefore the natural choice. The Nobel Peace Prize has existed for 104 years, and within that time about 70 of the individual winners have been men and about 17 of the individual winners have been women. The first woman to win the prize was Nobel's friend Bertha von Sutter exactly 100 years ago, in 1905, and the most recent was Wangari Maathai in 2004 for her contribution to sustainable development, democracy and peace. The other Nobel prizes can only be awarded to individuals (up to a maximum of three), but the Nobel Peace Prize can be given to institutions and organizations as well as individuals. This year's prize was awarded jointly to the International Atomic Energy Agency and its Director General, Dr. Mohamed ElBaradei, for their efforts to prevent nuclear energy from being used for military purposes and to ensure that nuclear energy for peaceful purposes is used in the safest possible way. The ceremony will take place, as usual, on December 10th at the City Hall, Oslo, Norway.

Pre – reading activities.

- Read the text and find out the words which mean…

a) happening once a year (annual)

b) a set of reasons that you use for persuading people (argument)

c) a substance that is used for causing explosions (dynamite)

- Try to understand the underlined words. Check in the dictionary.

• Explain the formation of the words: smokeless, peaceful, gunpowder, etc.

• Read the title and say what will be the text about.

Reading activities

• Read the text and divide it into parts. Give each a title.

• Find the key words in the sentences.

Post – reading activities

• Put the sentences into order.

The Nobel Peace Prize has existed for 104 years.

The ceremony will take place on December 10th at the City Hall, Oslo, Norway.

When Alfred Nobel was 34 years old, he invented dynamite

• Answer the questions

When did Alfred Nobel invent dynamite?

What are the subjects of prizes?

Who was the first woman to win the prize? etc.

Крім вправ, наведених вище, на різних етапах можна використовувати такі завдання:

ВИВЧАЮЧЕ ЧИТАННЯ

Предтекстовий етап

• Виконайте частковий переклад речень на рідну мову.

• Знайдіть іменник (прикметник, дієслово) в кожній групі слів.

• Назвіть слово, з яким асоціюються всі слова даного тематичного ряду.

• Знайдіть в тексті і випишіть іменники, утворені від дієслова (прикметника).

• Виберіть пропозиції, що містять пасивний стан (складне доповнення і т.д.), поясніть за якими ознаками ви встановили граматичну форму.

• Назвіть вихідну форму даних слів.

Текстовий етап

• прочитайте текст і перлічте питання, освітлювані в ньому;

• прочитайте текст і розташуйте пункти плану відповідно до логіки оповіді;

• прочитайте вголос всі дієслова, що передають динаміку оповіді;

• виберіть з даного абзацу прикметники і прислівники, які служать для опису ...;

• прочитайте текст і передайте його основну ідею кількома реченнями.

Післятекстовий етап

• використовуючи матеріал тексту, дайте відповідь на питання;

• розташуйте речення в тій послідовності, в якій вони подані в тексті;

• використовуючи факти з тексту, розкажіть про ...;

• перекажіть текст, використовуючи план і виписані словосполучення;

• охарактеризуйте персонажів (час дії) своїми словами;

• висловіть своє ставлення до прочитаного;

• прочитайте про себе текст і виділіть щось нове, що ви дізналися з нього;

• складіть анотацію до тексту.

ОЗНАЙОМЛЮВАЛЬНЕ ЧИТАННЯ

Передтекстовий етап

• прочитайте опорні слова і словосполучення тексту і назвіть його тему;

• випишіть ключові слова і словосполучення, що становлять тематичну основу тексту;

• складіть ланцюжок з основних фактів тексту, в якому ключові слова були б пов'язані за змістом;

• назвіть речення, яке служить для зв'язку смислових частин тексту;

• прочитайте абзац і спробуйте зрозуміти його без словника;

• розділіть текст на вступну частину (зачин), інформаційну (основну) частину і заключну (кінцівку);

• спробуйте визначити тему тексту з ілюстрації (креслення);

• скажіть, про що, судячи з назви (малюнків, графіків і кінцівки), може йти мова в даному тексті; прочитайте текст, знайдіть підтвердження або спростування вашого ствердження.

Текстовий етап

• прочитайте перший абзац тексту і знайдіть в ньому речення, що містить основну інформацію;

• назвіть основні проблеми, порушені в тексті;

• знайдіть головні факти тексту;

• розташуйте такі речення тексту в логічній послідовності;

• складіть список питань до тексту;

• підготуйте план переказу тексту;

• підтвердіть достовірність суджень про ...;

• поясніть головну думку тексту своїми словами;

Післятекстовий етап

• прочитайте текст і висловіть свою згоду (незгоду) з наведеними нижче твердженнями;

• дайте відповідь на питання по тексту;

• перекажіть текст рідною мовою;

• висловіть своє ставлення до прочитаного;

• скажіть, при вивченні яких предметів вам може знадобитися інформація, що міститься в тексті.

ПОШУКОВЕ ЧИТАННЯ

Передтекстовий етап

• встановіть, чи є частина, в якій перелічуються основні теми статті;

• знайдіть в кінці вступного розділу статті перелік питань, освітлюваних в ній;

Текстовий етап

• перегляньте текст і скажіть, для якої категорії читачів він може представляти інтерес і чому;

• скажіть, якому з зазначених питань приділяється в статті особливу увагу;

• відзначте в тексті місця, що дають відповіді на запропоновані питання;

Післятекстовий етап

• зачитайте з тексту факти, які відносяться до теми ...;

• підкресліть в тексті визначення (висновок, термін).

При виявленні потрібної інформації мету пошукового читання досягнуто.

Контроль читання. При визначенні рівня сформованості умінь читати тексти іноземною мовою оцінка здійснюється за результатами виконання завдань на пошукове, ознайомлювальне і вивчає читання.

Загальні вправи на контроль розуміння прочитаного:

1. Спираючись на зміст прочитаного тексту, закінчіть речення, використовуючи запропоновані варіанти.

2. Використовуючи матеріал тексту, дайте відповідь на питання.

3. Прочитайте план тексту і скажіть, чи достатньо повно він передає зміст тексту.

4. Прочитайте вголос речення, які пояснюють назву розповіді.

5. Прочитайте вголос речення, які ілюструють думку автора тексту з питання ...

6. Оберіть правильні відповіді з декількох поданих варіантів.

7. Прокоментуйте наступні положення взяті з тексту.

8. Дайте відповідь на проблемні питання з прочитаного тексту.

9. Перекажіть текст, користуючись планом і виписаними словосполученнями.

10. Поясніть, як ви розумієте твердження в тексті про те, що .... Скажіть, чи поділяєте ви цю точку зору.

11. Перегляньте текст, виділіть речення або абзаци, що характеризують час дії (епоху).

12. Охарактеризуйте персонажів (час дії) своїми словами.

13. Виразіть своє відношення до прочитаного.

14. Прочитайте про себе текст і виділіть щось нове, що ви дізналися з тексту.

15. Прокоментуйте частина тексту, яка вам видалася найцікавішою.

16. Прочитайте текст і висловіть свою згоду (незгоду) з наведеними нижче твердженнями з тексту.

17. Складіть план прочитаного тексту.

18. Перекажіть текст рідною мовою.

19. Сформулюйте мету, яку, на ваш погляд, ставив перед собою автор тексту.

20. Виразіть своє відношення до прочитаного. Скажіть, чи згодні ви з оцінкою автором подій, фактів.

21. Скажіть, які з перелічених фактів ви дізналися вперше з прочитаного тексту.

22. Зачитайте вголос з тексту факти, які відносяться до теми ....

23. Скажіть, які питання розглядаються в тексті.

24. Скажіть, яка проблема випливає зі змісту.

25. Поставте до тексту кілька питань і задайте їх вашому товаришеві, потім дайте відповідь на його питання.

26. Підтвердіть точку зору, викладену в тексті, використовуючи власний приклад.

27. Висловіть думку про прочитане. Повідомте відомі вам додаткові відомості. Наведіть приклади, факти, подібні описуваним у статті.

28. Подумайте, як і де ви можете використовувати отриману з тексту інформацію.

29. Визначте, чи потрібно вам більш детально ознайомитися з текстом для використання отриманої інформації у вашій майбутній професійній діяльності.

На просунутому етапі навчання використовуються різні вправи для різних видів читання.

а) Ознайомлювальне читання контролюється за допомогою наступних вправ:

- поставити питання до основної інформації тексту;
- дібрати заголовок до тексту, виходячи з його змісту;
- Розділити текст на смислові частини і дібрати до них заголовки.

б) Вивчаюче читання контролюється за допомогою таких вправ:

- перекласти текст;
- скласти розгорнутий план;
- написати реферат / рецензію на текст.

в) Пошукове читання контролюється за допомогою слідуючих вправ:

- перелічити основні факти;
- поставити питання до найбільш суттєвої інформації;
- порівняти два тексти на аналогічну тему;
- скласти анотацію або реферат;
- зробити вибірковий переклад;
- знайти текст з будь-якої проблеми.

На профільно-орієнтованому етапі навчання для контролю повинні залучатися тексти за майбутньою спеціальністю. До перелічених вище вправ з різних видів читання слід додати вправи:

- підготувати усні реферати з кількох текстів;
- вибрати з журналу за фахом необхідну інформацію і інтерпретувати її;
- назвати проблему в тексті і зробити висновки тощо.

Відповідно на уроці завдання можуть розподілятися індивідуально з урахуванням інтересів і побажань студентів, тобто здійснюється диференційований підхід в умовах спільної діяльності, що передбачає різні організаційні форми роботи: індивідуальну, парну, колективну, групову. Тут можуть відбуватися дискусії, задаватися питання в разі неясностей, а також може здійснюватися обмін думками з приводу прочитаного і виявлятися

ступінь розуміння змісту тексту. Таким чином, на аудиторні заняття буде виноситися текст і завдання до нього, які вимагають кваліфікованої допомоги викладача на уроці.

Додаткові вправи для використання на уроках з навчання різних видів читання, подані англійською мовою.

ОЗНАЙОМЛЮВАЛЬНЕ ЧИТАННЯ

Передтекстовий етап

Exercise 1. Read the key words and word combinations of the text. Define the topic of the text. Find other key words and word combinations of the text which make the thematic framework of the text.

Exercise 2. Make the chain of main facts in which reference words would be connected.

Exercise 3. Find the sentence which connects semantic parts of the text.

Exercise 4. Read the paragraph and try to understand it without the dictionary.

Exercise 5. Divide the text into introduction, body and conclusion.

Exercise 6. Try to define the theme of the text according to the scheme.

Exercise 7. Look at the title, scheme and conclusion of the text. What can be the main idea of the text?

Exercise 8. What do you think on the topic in general? Could it be used in making a project e.g.?

Текстовий етап

Exercise 1. Read the first paragraph of the text and find the sentence which obtains the main information.

Exercise 2. Read the statement. Define whether it corresponds to facts given in the text.

Exercise 3. Put questions into the correct order to reflect the content of the text.

Exercise 4. Make the plan of the text.

Exercise 5. Find in the text sentences which are not vital to the whole understanding of the text.

Exercise 6. What other title can be used for the text?

Exercise 7. Find facts in the text which you would like to remind.

Exercise 8. Write an annotation.

Exercise 9. List the most interesting and vital issues represented in the text. Note where they can be used.

Exercise 10. What do you think about the given scheme? Does it fully represent the main idea of the text? Improve it.

Exercise 11. We have already discussed the probability of making a project. Is information quite enough or some mere issues are needed?

Післятекстовий етап

Exercise 1. Read the text and define whether the given statements are true or false

Exercise 2. Retell the text.

Exercise 3. What is your opinion about the information given in the text? How can it be used in your profession?

Exercise 4. Remind strategies of making a project. Make your own project on the basis of the topic.

Exercise 5. Prepare a presentation of your project and tell the group about your work.

ВИВЧАЮЧЕ ЧИТАННЯ

Передтекстовий етап

Exercise 1. Read the text and find out the words which mean

Exercise 2. Try to understand the underlined words. Check them up in the dictionary.

Exercise 3. Read the title and say what the text will be about.

Текстовий етап

Exercise 1. Read the text and divide it into parts. Give each a title.

Exercise 2. Find the key words in the sentences.

Exercise 3. Range the facts given in the text according to the extent of their importance.

Exercise 4. List the data which you consider to be the most important. Why?

Exercise 5. Add some facts without changing the structure of the text.

Exercise 6. Find in the text those facts which can be used for the annotation.

Exercise 7. Read the condensed version of the text. Fulfill the gaps with words or phrases needed.

Післятекстовий етап

Exercise 1. Put the sentences into correct order

Exercise 2. Answer the questions

Exercise 3. Write the annotation / theses on the basis of the text.

Exercise 4. Solve the problem.

ПОШУКОВЕ ЧИТАННЯ

Передтекстовий етап

Exercise 1. Look at the title, schemes of the text. Define the theme of the text. What problem does the author want to show and solve?

Exercise 2. Find the part of the text which will help you to solve the problem: …..

Exercise 3. Have you read any articles on the basis of this topic? Were they fascinating or scientifically vital to you?

Текстовий етап

Exercise 1. Define the part of the text where the main issues are represented.

Exercise 2. Read the text and find out whether the given facts were discussed in it.

Exercise 3. Find in the text the main argument in favor of the title.

Exercise 4. Find in the text examples of …. Is it right?

Exercise 5. Look at pictures given. Define to which paragraphs they correspond.

Exercise 6. Find in the text facts which the author considers to be beneficial.

Exercise 7. Divide the text into two semantic parts. Explain your choice.

Exercise 8. Remind strategies of writing an article. Can this text be called an article? If no, rewrite this text in the form of the article.

Післятекстовий етап

Exercise 1. In which case a message includes information for a precise person and in which case it does not? Give examples when vagueness of knowledge can be represented quantitatively.

Exercise 2. Write an internet article connected to the topic of the text.

ПЕРЕГЛЯДОВЕ ЧИТАННЯ

Передтекстовий етап

Exercise 1. Read the title and guess what the text is about, what the content is.

Exercise 2. Look at the tables / schemes given in the text. If the title, schemes, tables of the text are considered to be vital to you, read the text.

Текстовий етап

Exercise 1. Without reading the text, find the part where the main issues for you are located. Read part of the text and define the theme.

Exercise 2. Define whether the theme is expressed in the title. Read the text and find out whether the title fully represents the content.

Exercise 3. Does your friend know about all the issues represented in the text? Write an e-mail telling your friend about the most vital facts which could be useful in studying.

Післятекстовий етап

Exercise 1. Discuss which issues represented in the text.

Exercise 2. Find out which problem comes from the content.

Exercise 3. Ask questions to the text.

Exercise 4. Confirm point of view given in the text. Give your examples.

Exercise 5. What is your opinion of the given text. What extra information can you give?

Exercise 6. Where can you use the given information? Is it helpful in your studying?

Exercise 7. Find in the Internet the information which you haven`t found in the text. Write an e-mail to your friend telling him about new issues in the field of the topic.

Наведений комплекс вправ для навчання студентів переглядовому, ознайомлювальному, вивчаючому і пошуковому видам іншомовного читання сприяє ефективному оволодінню іноземною мовою і становленню в професії.

Таким чином, читання сьогодні є не тільки одним із засобів навчання – джерелом надходження нових слів в словниковий запас студента і відправною точкою для різноманітних висловлювань діалогічного і монологічного характеру. Читання англійською мовою стало сприйматися і як одна з основних цілей навчання – джерело отримання нової інтелектуальної та естетичної інформації, яке помітно збагатить особистість студента, якщо процес навчання виробить у нього вміння і звичку користуватися цим джерелом.

Читання приносить велику користь для розвитку особистості людини і це, безумовно, відомо всім. У людини, яка читає, активно працює головний мозок, причому обидві півкулі. Читаючи книгу (працює ліва півкуля) людина постійно уявляє різні образи того, що відбувається в сюжеті (це вже працює права півкуля). Людина може не тільки отримувати задоволення від процесу читання, а й тренувати і розвивати здібності свого мозку.

Читання залишається оптимальним засобом розвитку і контролю суміжних мовних умінь і мовних навичок, що дозволяє оптимізувати процес засвоєння студентами нового і використання вже вивченого фактичного мовного матеріалу. Комунікативно-орієнтовані завдання на розвиток і контроль лексики і граматики, вміння аудіювання, письма та говоріння припускають вміння читати і будуються на основі письмових текстів та інструкцій до них.

Сформований навик читання - це вміння володіти всіма видами читання в залежності від того, яку мету переслідує читач.

Зріле вміння читати передбачає не тільки володіння всіма видами читання, але й легкість переходу від одного його виду до іншого в залежності від зміни мети отримання інформації з даного тексту.

Підводячи підсумки, можна сказати, що читання іноземною мовою як вид мовленнєвої діяльності і як опосередкована форма спілкування є, на думку багатьох дослідників, найбільш необхідним для більшості студентів на початковому етапі навчання. Ось чому навчання читання англійською мовою виступає сьогодні у якості цільової домінанти.

РОЗДІЛ ІІІ

ВИКОРИСТАННЯ СУЧАСНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ДЛЯ СТВОРЕННЯ НАБЛИЖЕНОЇ ДО ПРОФЕСІЙНОГО СЕРЕДОВИЩА АТМОСФЕРИ НАВЧАННЯ

Заволока С.І.

Професійно-орієнтовані завдання

Сьогодні вивчення іноземної мови стає невід'ємною частиною розвитку сучасного суспільства та безпосередньо персонального розвитку індивіда.

Основна мета сучасного процесу навчання іноземної мови полягає у формуванні іномовної комунікативної компетенції майбутнього фахівця-учасника професійного спілкування іноземною мовою в науково-технічній, виробничій та освітній сфері [1, с.87].

Специфіка іноземних мов як предмета навчання та його місце в системі дисциплін економічних спеціальностей визначається професійною

орієнтацією.

Протягом останніх років вітчизняні та зарубіжні науковці активно досліджували питання професійно-орієнтованого навчання іноземної мови. Зокрема підходи до навчання іноземної мови в системі вищої освіти проаналізовані в працях Г. Китайгородської, Е. Комарової, С. Ніколаєвої, вони націлені на пошук форм і методів навчання, які могли якомога більше сприяти розвитку умінь. Головною метою у навчанні іноземних мов виступає не накопичення знань, як це має місце у навчанні інших дисциплін, а оволодіння діяльністю іномовного спілкування. Реалізація цього питання в навчанні студентів вищих навчальних закладів пов'язана з урахуванням мовних вимог щодо рівнів володіння, відповідно «Загальноєвропейським рекомендаціям з мовної освіти» Ради Європи [2].

Професійно-орієнтоване навчання мови виникло в 50-ті роки XX століття як метод профільного вивчення іноземних мов у немовних вищих навчальних закладах, спрямований на підвищення рівня знань у межах своєї спеціальності та професійної спрямованості майбутнього фахівця. Проблемам теорії професійно-орієнтованого викладання іноземної мови присвячені роботи Л. Алєксєєвої, О. Іванової, О. Мінеєвої. Науковці обґрунтували теоретичні положення про іноземну мову як ефективний засіб підвищення рівня знань зі своєї спеціальності та формування професійної спрямованості; сформулювали принцип професійної спрямованості навчального матеріалу під час навчання іноземної мови у ВНЗ. На початку XXI ст. професійно-орієнтоване навчання іноземної мови розвивається в контексті нового напряму, який у зарубіжній науковій літературі отримав назву «викладання іноземних мов для спеціальних цілей» або «мова спеціального призначення» («languages for special purposes» (LSP) – в англо-американській літературі, « françaisdesobjectifsspécifiques (FOS) – у французькомовній літературі). Одною із основних характеристик цього напряму є компетентністна модель навчання.

Сучасне суспільство вимагає конкурентоспроможних фахівців, здатних

спілкуватися професійною іноземною мовою зі своєї спеціальності. Знання іноземної мови забезпечує підвищення рівня професійної компетенції фахівця. Проблема навчання фахової іноземної мови є однією з найактуальніших, зокрема для студентів немовних спеціальностей, оскільки перед такими студентами постає проблема оволодіння як іншомовною комунікативною компетенцією, так і фаховою компетенцією з певної спеціальності. Дослідники проблем викладання іноземної мови у немовних вищих навчальних закладах відзначають, що слід ураховувати, що професійно-орієнтоване навчання не обмежується лише вивченням мови для спеціальних цілей. Специфіка процесу навчання передбачає інтеграцію іноземної мови з фаховими навчальними дисциплінами для набуття студентами додаткових фахових знань та формування професійно значущих якостей особистості студента в курсііноземної мови.

Тому, сучасні методи навчання професійно-оріентованої іноземної мови стали сьогодні нагальними як ніколи. Одним із напрямків модернізації сучасної вищої школи є впровадження в освітню парадигму компетентнісного підходу, націленого на те, щоб забезпечити студентів не тільки теоретичними знаннями, а й сформувати у них досвід здійснення певної діяльності задля вирішення практичних завдань.

Під професійно-орієнтованим навчанням іноземної мови розуміється навчання, яке в центрі уваги ставить потреби студентів у вивченнііноземної мови з орієнтацією на особливості майбутньої професії, спеціальності. Такий підхід передбачає поєднання процесів оволодіння професійно-орієнтованою іноземною мовою з розвитком особистісних якостей студентів, знанням культури країни мови, що вивчається та набуття спеціальних навичок, що базуються на професійних і лінгвістичних знаннях [3].

Сьогодні вища школа України формулює завдання не лише суттєвооновити зміст викладаннямови, а й ввести нові способи формування комунікативної компетенції майбутніх фахівців в умовах,наближених до реальних умов професійної діяльності. Компетентнісний підхід ставить на

перше місцене інформованість студента, а вміння вирішувати проблеми, тому технології для формуванняпрофесійної компетентності повинні носити практико-орієнтований характер і в результаті сформуватиздатність студента вирішувати професійні завдання. Таким чином, комунікативна компетенція в сучасних умовах стає не менш значущим компонентом кваліфікації фахівця, ніж власне професійнізнання і вміння.Отже, необхідний якісно новий − професійно-орієнтований підхід до підготовки фахівцівекономічного профілю із іноземної мови, який би дозволяв поєднувати роботу над іншомовнимитекстами в пізнавальних цілях та розвивати комунікативні здібності в професійно-орієнтованихвисловлюваннях студентів [4, с. 2].

У сучасній методиці викладання іноземної мови основний акцент робиться на формуванні комунікативної компетенції. Як відзначають дослідники професійної іншомовної компетенції майбутніх фахівців, зміну вимог до сучасного випускника вищого навчального закладу пояснюють радикальні трансформаційні процеси у сфері міжнародних відносин і соціально-економічних структур, розширення міжнародної співпраці в рамках європейської економічної й політичної глобалізації.

Комунікативна спрямованість курсу іноземної мови у вищому навчальному закладі визначається кінцевою метою навчання: формуванням у майбутніх фахівців здатності й готовності до міжкультурного спілкування, що передбачає досягнення певного рівня компетенції – уміння співвідносити мовні засоби з конкретними цілями, завданнями, ситуаціями й умовами спілкування.

Найбільш значущою проблемою сучасної методики навчання іноземним мовам є орієнтація навчального процесу на активну творчу розумову роботу студентів в контексті розвитку їх аналітико-конструктивних умінь. Формування майбутнього спеціаліста будь-якого профілю в умовах сучасногоосвітнього простору передбачає розвиток і подальше вдосконалення таких типів його готовності, як мотиваційна, інформаційна та операційна, тобто випускник вищого навчального закладу повинен бути

готовий до практичної діяльності, до соціально-затребуваної реалізації його професійного, інтелектуального й творчого потенціалу. Складовими комунікативної компетенції є культурологічна та соціолінгвістична компетенції, які мають велике значення саме для фахівців. Соціокультурна компетенція охоплює знання культурних особливостей носіїв мови, їх звичаїв, традицій, норм поведінки й етикету, а також уміння розуміти й адекватно використовувати їх у процесі спілкування, залишаючись при цьому носієм іншої культури. Формування культурологічної та соціолінгвістичної компетенції передбачає інтеграцію особистості в системі всесвітньої та національної культур. Дані компетенції здатні сформуватися тільки в процесі використання інтерактивних технологій навчання, спрямованих, насамперед, на якісні зміни в системіосвіти, підсумком яких стануть оволодіння курсантами професійною та комунікативною компетенцією та їх здатність ініціативної творчо брати участь у спілкуванні з тематики досліджуваного предмета [5].

Таким чином, метою будь-якої професійної освіти є досягнення майбутнім фахівцем, високого рівня професійної компетенції, яка дозволить йому використовувати іноземну мову у своїй професійній діяльності на рівні міжнародних стандартів. Але, для ефективної реалізації цієї мети, необхідна наявність адекватної підготовки у вищому навчальному закладі.

Формування професійної компетенції на сучасному етапі розвитку вищої школи неможливе без інтеграції в загальну систему підготовки мовної освіти. Основним інструментом реалізації мети професійно-орієнтованого навчання є зміст, який передбачає поєднання загального та професійного компонентів. Загальний компонент покликаний здійснювати загальноосвітню підготовку, а професійний – безпосередньоорієнтований на практичну професійну діяльність. Зміст навчання визначається на основі діяльнісно-орієнтованого, компетентнісного, плюралінгвістичного та міжкультурного підходів.

Діяльнісно-орієнтований підхід у професійно-орієнтованому навчанні дозволяє виявити соціальний контекст, а саме – сферу галузевої діяльності, конкретизує типи мовленнєвих завдань та виокремлює види мовленнєвої діяльності, що необхідні для успішної професійної діяльності майбутнього фахівця, а також визначає певний рівень опанування мовою. Водночас, цей підхід забезпечує формування у курсантів загальних та комунікативних мовленнєвих компетенцій професійного характеру. Відповідно до плюралінгвістичного підходу, знання мов та їх подальше опанування особою, розглядаються як її мовний досвід, у межах якого всі мовні знання і здібності взаємопов'язані та взаємодіють. Міжкультурний підхід передбачає виховання у студентів толерантності, сприяння порозумінню, налагодження співпраці та забезпечення можливостей мобільності на теренах Європи та світу.

Діяльнісно-орієнтований, компетентнісний, плюралінгвістичний та міжкультурний підходи скеровують зміст професійно-орієнтованого навчання іноземної мови у площину комплексного формування загальних і комунікативних мовленнєвих компетенцій, розвитку цілісної особистості, яка здатна функціонувати у житті та професійній діяльності в умовах багатомовного середовища.

Грамотний відбір змісту навчання іншомовного спілкування й облік професійної специфіки, особливостей предметної сфери функціонування мови спеціальності є чинниками, що сприяють ефективній організації навчального процесу. Орієнтація на реальніінтереси й потреби студентів та урахування вимог, що висуваються до майбутньої професійної діяльності, складають специфіку змісту навчання професійно-орієнтованому спілкуванню іноземною мовою у вищому навчальному закладі.

Мовний матеріал, яким повинен оволодіти майбутній фахівець, складається, передусім, з іноземної термінології, що позначає відповідні поняття цієї галузі. Від студента вимагається вміння надати відповідні термінологічні еквіваленти у межах кожної теми, яка вивчається.

Найбільшими проблемами викладачів, що виникають при професійно-орієнтованому навчаннііноземної мови – це вміння навчити студентів фахового профілю не лише знати термінологію іноземною мовою, але й застосовувати її на практиці та знати мову на такому рівні, щоб глибокооволодіти спеціальністю. Складність полягає в тому, що викладачам необхідні знання особливостей діяльності фахівця в конкретній сфері. Одним із способів вирішення цієї проблеми, на думку науковців, є «педагогічний тандем» двох викладачів, один із яких – фахівець в галузі викладання іноземної мови, а інший – професіонал в юриспруденції., економіці, медицини та інші [3].

Професійно-орієнтоване викладання іноземної мови в немовних ВНЗ вимагає нового підходу довідбору змісту. Він повинен бути орієнтований на останні досягнення в тій чи іншій сфері людської діяльності,своєчасно відображати наукові досягнення в сферах, які безпосередньо мають відношення до професійнихінтересів студентів, давати їм можливість для професійного росту.Таким чином, буде коректно розглядати зміст викладання іноземної мови в економічних вузах яксукупність того, що студенти повинні засвоїти в процесі викладання, щоб якість і рівень володінняіноземною мовою відповідали їхнім потребам та цілям, а також цілям і завданням даного рівнявикладання. Відбір змісту покликаний сприяти різнобічному і цілісному формуванню особистостістудента, підготовці його до майбутньої діяльності [4].

Особливу складність в процесі навчання студентів викликає також коректне використання специфічних термінів, оскільки один і той же термін має різне значення в українській ііноземній мовах. Під час професійної комунікації можуть бути затребувані поняття з різних галузей діяльностіфахівця. Однак, курс іноземної мови, що викладається в навчальному закладі, не може передбачити всі галузі професійної взаємодії, в повному обсязіохоплюючи всю предметну сферу певної спеціальності.

Внаслідок цього виникає необхідність встановити професійно-предметний мінімум і узгодити його з викладачами кафедр профільних дисциплін.

Важливим також здається здатність студентів користуватися спеціальними словниками. Студенти також повинні пройти навчання навичкам писемного мовлення.

Передовим прийомом навчання іноземної мови є реальне використання мережіІнтернет в якостіінформаційної бази. Інтернет є джерелом сучасних автентичних матеріалів, навчальних сайтів, методів, проєктів. У зв'язку з цим відбувається видозміна традиційних форм навчання. Великою перевагою інтерактивних комунікативних технологій при професійно-орієнтованому навчанні студентів іноземної мови є можливість отримання необхідної інформації протягом декількох годин. Позитивним слід вважати також те, що глобальна мережа дає можливість освітньому середовищу забезпечити постійний режим доступу доінформації як з боку викладача, так і з боку студента, що відповідає безперервностіосвітнього процесу. Більшість професійно-орієнтованих текстів беруться з Інтернету, що дає змогу швидкоопанувати живою лексикою й покращити комунікативні навички. Сучасні технології дозволяють не тільки здійснити запис, збір і аналіз реального матеріалу, а й надають можливість віртуальної участі в професійних ситуаціях – адвокат (клієнт), підприємець (клієнт). Доінноваційних технологій належить також кейс-метод, або метод вирішення ситуаційних завдань. Він передбачає моделювання, ігрові методи, дискусію, які виконують певні функції. З точки зору низки вчених (Є. Красикова, Ю. Сурмін, Т. Фролова) педагогічний потенціал кейс-методу є набагато вищим, ніж у традиційних методів навчання. Викладач і студент постійно взаємодіють, вибираючи форми поведінки, стикаючись один із одним, мотивуючи свої дії і аргументуючи їх моральними нормами. Будучи інтерактивним методом навчання, кейс-метод формує у студентів інтерес і позитивну мотивацію, забезпечуючи емоційну залученість їх у навчальний процес, сприяючи їх професіоналізації. Кейс-метод, у порівнянні, наприклад,

із методом вирішення професійних завдань, надає більше можливостей для формування у студентів професійної позиції, оскільки передбачає більш високий рівень аналізу професійних ситуацій, розвиваючи навички самостійного вибору не тільки рішення, але і засобів вирішення поставлених завдань [6].

Поряд із професійно-орієнтованим методом навчання, важливо, щоб в сучасній практиці викладання іноземних мов ефективно застосовувався особистісно-орієнтований підхід. Необхідність такого підходу обумовлена тим чинником, що будь-яка група, яка починає або продовжує навчання іноземної мови, містить в собі студентів із різною здатністю дооволодіння іноземною мовою, з різними інтелектуальними здібностями, з різною мотивацією до вивчення мови.

Професійно-орієнтоване навчання іноземної мови можна здійснювати по-різному, в залежності від послідовності, в якій проходить навчання мові й професії. Воно може або передувати спеціальній підготовці, або завершувати її, або проходити паралельно. У першому випадку мета навчання – загальна підготовка іноземної мови з орієнтацією на професію, у другому – отримання правової гарантії для працевлаштування за фахом зі знанням іноземної мови. При паралельному вивченнііноземної мови й професії, як це відбувається при навчаннііноземної мови студентів вищих навчальних закладів, мета навчання – спроможність використання студентами іноземної мови для вирішення актуальних професійних завдань на момент навчання. При цьому, не слід забувати про формування професійно значущих якостей особистості студентів, у зв’язку з чим посилюється і робиться значущим соціальний аспект будь-якого професійно-орієнтованого навчання.

Вибір стратегій та методів, притаманних професійно-орієнтованому навчанню мовам для спеціальних цілей здійснюється із урахуванням задач і цілей, сформульованим компетентністним підходом, який вимагає сформувати мовну компетентність майбутнього фахівця, яка складається із: а) лінгвокомунікативної компетентності;

в) соціокультурної компетентності;

с) комунікативної компетентності.

Однією з суттєвих тенденцій сучасної методики навчання іноземної мови у вищих навчальних закладах є її комунікативна спрямованість, потреба у формуванні такої іномовної компетенції, що стосується професійного спілкування.

Проведений аналіз науково-педагогічної літератури дає підстави характеризувати професійно-орієнтоване навчання іноземної мови як навчання у тісному взаємозв'язку із фаховими дисциплінами для отримання додаткових професійних знань і формування професійно значущих якостей особистості. Іноземна мова є важливим засобом особистісно-професійного розвитку студентів, необхідною умовою успішної майбутньої професійної діяльності [7, 3].

Професійно-орієнтоване навчання іноземній мові визнається в даний час пріоритетним напрямком в оновленні освіти. З'явилася нагальна необхідність по-новому поглянути на процес навчання взагалі на навчання іноземної мови зокрема. Іншомовне спілкування стає істотним компонентом професійної діяльності фахівців, а роль дисципліни «Іноземна мова» в немовних вузах значно зростає в їх професійній діяльності. Аналіз педагогічних і науково методичних джерел показав, що існує незліченна кількість методичних напрямків і технологій навчання іноземної мови на немовних факультетах вузів. На цей час ставиться завдання не тільки оволодіння навичками спілкування іноземною мовою, а й набуття спеціальних знань за обраною спеціальністю. Мотивацією при оволодіннііноземною мовою насамперед служить професійна потреба студента, який готується стати висококваліфікованим фахівцем зі знанням іноземної мови. Тому однією з головних особливостей іноземної мови для немовних спеціальностей повинен бути професійно-орієнтований характер, відображений у навчальній меті змісті навчання. Мета професійно-орієнтованого навчання іноземної мови в університеті - наділити студента

мовною компетенцією, що дозволяє професійно спілкуватися в усіх ситуаціях, де таке спілкування необхідно.

На думку Н. Д. Гальскової, в зміст навчання іноземної мови слід включати:

- сфери комунікативної діяльності, теми та ситуації, мовленнєві дії та мовленнєвий матеріал, що враховують професійну направленість студентів;
- мовний матеріал (фонетичний, лексичний, граматичний, орфографічний), правила його оформлення та навички оперування ним;
- комплекс спеціальних (мовленнєвих) умінь, що характеризують рівень практичного володіння іноземною мовою як засобом спілкування, в тому числіінтеркультурних ситуаціях;
- систему знань національно-культурних особливостей та реалій країни, мова якої вивчається [8].

Зміст професійно-орієнтованого навчання визначається даною цільовою установкою. Навчання іноземної мови за фахом означає: накопичення спеціальної термінології, на базі володіння загальномовними лексико-граматичними компонентами; активне освоєння тих граматичних (синтаксичних) особливостей, які характеризують науковий стиль мовлення, з урахуванням особливостей мови саме тієї спеціальності, яку студенти вивчають; навчання студентів принципам структурування наукового висловлювання, як письмового, так і усного (прийомам коментування, аналізу, синтезу, аргументування і дискусії). Саме тут особливого значення набувають вправи на розуміння заголовків (всіх видів), на вичленення ключових слів, на розпізнавання дефініцій, на встановлення ролі конекторів. Студенти повинні набути навичок роботи з джерелами інформації - визначення основної думки тексту, логічної основи висловлювання, отримання різних видів інформації, володіння прийомами компресії тексту і, звичайно, вміти активізувати ці навички в усному висловлюванні. Вивчення іноземної мови має бути не самоціллю, а засобом досягнення мети

підвищення рівня освіченості, ерудиції в рамках своєї вузької спеціальності. На усіх етапах професійно-орієнтованого навчання іноземної мови важливо дотримуватися певних вимог до проведення занять.

Врахування специфіки профілюючих спеціальностей повинно проводитися за наступними напрямками: робота над спеціальними текстами, вивчення спеціальних тем для розвитку усного мовлення, вивчення словника-мінімуму за відповідною спеціальністю, створення викладачами посібників для активізації граматичного та лексичного матеріалу. Основою курсу іноземної мови при професійно-орієнтованому навчанні стають автентичні тексти, сформовані за тематичним принципом. Їх супроводжує система вправ, що спрямована на розвиток необхідних для цього навичок і вмінь.

Вправи лексико-граматичного характеру (на словотворення, запозичення, характерні для мови спеціальності синтаксичні та граматичні конструкції, знаходження синонімів, антонімів, термінологічних еквівалентів і т.інш.) спрямовані на накопичення спеціальної лексики. Вправи на рівні тексту (вичленення основної думки ключових слів, конекторів, різні види читання і т.інш.) підводять студентів до формування змістовного висловлювання в усній або письмовій мові (від підготовленого висловлювання до непідготовленого). Вправи зі структурування інформації формують навички самостійної наукової роботи з джерелами інформації на основі певних правил і критеріїв. Через них же студенти набувають навиків коментування, аргументування, ведення дискусії і таке інше. Якщо ми хочемо допомогти нашим студентам бути повноправними членами міжнародного наукового співтовариства, ми зобов'язані наділити їх усім лінгвістичним інструментарієм, який дозволив би нашим майбутнім фахівцям спілкуватися із зарубіжними колегами на рівних. Крім того, навчаючи, ми створюємо необхідну для успішного навчання мотивацію. Студенти повинні бути переконаними, що те, чому їх навчають, буде необхідно в професійній практичній діяльності, а не просто складає елемент

навчального плану.

Останнім часом все більшого значення щодо міжфахово-значущих якостей випускників вищої школи займають навички вільного спілкування іноземною мовою у професійній діяльності, бо суспільство с кожним днем стає більш відкритим зовнішньому світу, у зв'язку з чим значно збільшується роль дисципліни «Іноземна мова» в немовних ВНЗ та поступово переміщується акцент в навчанні на розвиток навичок мовного спілкування на професійні теми, бо на сучасному етапі професіоналові не обійтися без володіння мовою на певному практично-фаховому рівні.

Проаналізувавши вимоги до студентів-випускників можна виділити такі міжнародні стандарти, якими вони мають володіти у 2020 році:

— вирішення складних проблем;

— критичне мислення;

— творчість;

— управління людьми;

— взаємодія з іншими;

— емоційний інтелект;

— оцінка на прийняття рішення;

— орієнтація на сервіс;

— ведення переговорів;

— когнітивна гнучкість.

Після закінчення університету студент повинен вміти: адаптуватися в глобальному суспільстві, писати статтііноземною мовою, листуватися з іноземними партнерами, працювати з відповідною літературою з фаху, брати участь у міжнародних конференціях, проходити вдало співбесіду при працевлаштуванні. Одним з найважливіших мотивів у студентів є інтерес до майбутньої професії, прагнення відповідати високому рівню вимог, що висуваються суспільством перед молодими фахівцями.

Вивчення повсякденної практики викладачів кафедри іноземних мов свідчить, що в центрі уваги виявляється формування умінь та навичок,

необхідних для здійснення всіх цих вимог, пошук нових і вдосконалення існуючих технологій навчання. Особливу увагу приділяють розвитку комунікативної діяльності у процесі навчання, розглядаючи мовлення, читання, письмо, переклад економічних текстів, як важливі компоненти.

Мовна комунікація, як одна із складових частин дуже важлива у зв'язку з глобалізацією вищої освіти, розвитку міжнародних економічних відносин.

Мовна спрямованість вимагає мовно-розумової активності студентів, вміння мислити. Для того, щоб розвинути у студента вміння мислити необхідно організувати мовну спрямованість всього процесу навчання. Мовна спрямованість передбачає мовленнєвість вправ, тобто ступінь, міру їх уподібнення мовленню. Це перш за все стосується вправ для формування навичок і означає використання з цією метою умовно-мовленнєвих, а не мовних вправ, а також виключення псевдомовних вправ в процесі розвитку мовного вміння. Іншими словами всі вправи повинні бути вправами не на промовлення а на мовлення, коли у мовника є певна мовна задача і коли ним здійсняється мовний вплив на співрозмовника, і це можна спостерігати при наявності мовного партнерства. Комунікативна поведінка викладача впливає на мовне партнерство і зумовлене дієвим характером спілкування. Мовну спрямованість можна зарахувати до закономірностей навчання мовній діяльності, якщо прийняти до уваги, що її дотримання дозволяє навчити говорінню як засобу спілкування. Прагнення викладача організувати навчальний процес таким чином, щоб студент був постійно втягнений в процес спілкування на мові(умовний чи реальний), тобто в процес практичного користування мовою на основі мовно-розумової діяльності, створює у студента відчуття постійної зайнятості мовною діяльністю.

Навчання у вузі має забезпечити міцний фундамент з основних знань, умінь і навичок в іншомовній комунікативній діяльності та навчити прийомам і способам самостійної роботи з іноземною мовою і після закінчення вузу.

Отже, чинником, який мотивує до самостійної роботи є функція змісту використання професійно-орієнтованого та практично спрямованого матеріалу. Використання в навчанні актуального матеріалу, заохочення до процесу пізнання різних аудіовізуальних засобів, схем, пізнавальних та рольових ігор, створення навчальних ситуацій, спілкування з особистісною направленістю, які стимулюють аудиторну та поза аудиторну самостійну роботу студентів, дозволяють розвивати та підтримувати внутрішню мотивацію вивчення іноземної мови.

Оскільки навчальна дисципліна «Іноземна мова» за своєю метою є інтегративною, а за предметним змістом – міждисциплінарною, вона має сприяти розширенню освітнього кругозору студентів, соціалізації особистості майбутніх спеціалістів, підготовці їх до життя в умовах багатонаціонального та полікультурного світу [7].

Вивчення повсякденної практики викладання іноземної мови в Одеському національному економічному університеті свідчить про те, що в центрі уваги перебуває формування вмінь та навичок, необхідних для здійснення професійного навчання, в основному в опосередкованому вигляді. Особлива увага приділялась читанню і перекладу професійно орієнтованих текстів, замало уваги – знайомству з культурою країн досліджуваної мови, з міжкультурними відмінностями, що створюють труднощі в міжкультурній комунікації. Як результат, більшість випускників стикаються із труднощами під час читання автентичної літератури, ведення бесід іноземною мовою в діалогічній та монологічній формах, у складанні ділових листів або анотації до професійної статтіі поготів. Тому основною задачей є визначення актуальності використання професійно орієнтованих завдань для підвищення мотивації студентів до вивчення іноземної мови (французька).

Для того щоб подолати вищезазначені труднощі, під час кафедрального експерименту виконано таку роботу в різних аспектах навчання іноземної мови:

— Лексичний (уживання в мовленні граматичних структур та мовних кліше).

— Текстовий (вибудовування та представлення доповіді-презентації іноземною мовою).

— Діалогічний (налагоджування контактів та доведення своєї думки, застосування стратегії й тактики переговорів, використання комунікативної компетенції для успішного ділового спілкування).

— Ділова документація (робота з кореспонденцією й письмове формулювання/ оформлення ділових паперів).

Однією із проблем навчання студентів немовних вузів є подолання лексичної недостатності. Процес формування лексичної компетенції у студентів доцільно звести до трьох етапів, які було запропоновано Г.А. Гринюк та Ю.О. Семенчук:

— етап семантизації лексичних одиниць і створення орієнтовної основи як необхідної умови для наступного формування лексичної навички;

— етап автоматизації дій студентів із лексикою на рівні слова, словосполучення та понадфразовому рівні;

— етап автоматизації дій студентів із лексичними одиницями у мовленні на текстовому рівніі контролю її засвоєння студентами.

Мета першого етапу – забезпечити процес сприйняття звукової і графічної форми слова його семантизацію . Від рівня сприйняття лексичної одиниці залежить міцність і довготривалість утримання її в пам’яті. Типом вправ для початкового етапу формування лексичної компетенції є рецептивні, рецептивно- репродуктивні, мовні й умовно-комкникативні вправи на номінацію та диференціацію лексичних одиниць, на підстановку і трансформацію, на розкриття значень нових слів і підбір їхніх українських відповідників, на пошук у фаховому тексті дефініцій і побудову словосполучень із новими словами. Інтерактивний формат для парно-групового і колективного тренування спеціальної лексики у вправах

реалізується за допомогою таких прийомів, як мозковий т штурм, створення лексико-семантичних карт, використання різних ігрових форм навчальної роботи.

Другий етап – умовно-комунікативні вправи у підстановці, завершенні, розширенні, відповіді на запитання, у виборі еквівалентів слів у рідній мові студентів, у побудові простих ситуативно зумовлених висловлювань. Ці операції відбуваються у текстовій діяльності, яка передбачає пошук у тексті необхідної лексичної інформації для підтвердження чи обґрунтування своїх думок, виписування термінів для підготовки тез або складання плану тексту. Позитивним результатом такої діяльності при виконанні текстових вправ є те, що іномовний лексичний матеріал інтегрується з фаховими знаннями студентів, а це формує у них комплекс внутрішніх і зовнішніх мотивів до оволодіння економічною лексикою в контексті своєї майбутньої спеціальності.

На третьому етапі студенти удосконалюють дії з новими лексичними одиницями на рівні тексту. Завдання студентів - виконати автоматизовані мовленнєві дії з засвоєними термінами-словами і термінологічними словосполученнями. Для цього виконуються вправи нижчого і вищого рівнів на висловлення студентами своїх думок у так званій після текстовій діяльності. Такі завдання доцільно виконувати у парній та груповій формах мовленнєвої взаємодії всіх її учасників. Вживання вивченої термінологічної лексики у парах, міні-групах і колективно у дискусіях за прочитаними текстами, у рольових іграх, у проведенні презентацій забезпечує досягнення необхідного рівня сформованості комунікативної компетенції.

Згідно із запропонованими Г.А. Гринюк та Ю.О. Семенчук етапами, ми обрали такі шляхи розширення словникового запасу студентів: – фонетичне відпрацювання фахової лексики за фреймом; – переклад словосполучень з іноземної рідною мовою; – переклад словосполучень з рідної іноземною мовою; – складання професійноорієнтованих речень із 5–7

слів із тематичного словника; – логічна, зв’язна міні-композиція на базі тематичного словника.

Для інтенсивного оволодіння економічною лексикою нами розроблений і запропонований студентам французький термінологічний словник для різних спеціальностей університету. Що стосується цього тренування, то співпраця викладача й студента полягала передусім у тому, що навіть запам’ятовування рідко вживаних лексичних одиниць може бути захопливим і нескладним процесом, коли під час самостійного навчання студент шукав шляхи встановлення логічних асоціацій, тобто групував слова за найрізноманітнішими ознаками. Після засвоєння і запам’ятовування лексики ми запропонували студентам вживати надану лексику вже на рівні дефініцій, тобто пояснювати значення економічних термінів з фахового погляду. Крім того, ми запропонували роботу зі складання й аналізу графіків, таблиць, схем і діаграм, що знадобиться в майбутній професійній діяльності.

Також важливим є знання граматики, яке характеризується такими особливостями:– підбір якомога більше синонімів до слів (усіх частин мови); – занотовування їх у зошитіі регулярне перечитування, для чого нами розроблений навчальний посібник «Ділова комунікація»; – уміння ставити прості запитання; – уміння складати невеликі діалоги, вживаючи нову лексику; – клішованість фраз і небагатий лексикон; – уміння передати зміст або думку у виглядіісторії, інтерв’ю, анекдоту, розповіді тощо.

Велике значення для процесу розвитку в майбутнього економіста культури ділового іншомовного спілкування має відбір професійно орієнтованого тексту. Аналіз наукової літератури й узагальнення педагогічного досвіду дав змогу виділити такі критерії відбору ділових текстів для цілей навчання: – автентичність матеріалу; – соціокультурна насиченість мовного матеріалу; – ситуативність тексту ділового спілкування; – комунікативна пізнавальна цінність; – здатність викликати комунікативну реакцію; – тематична актуальність і значущість.

Результатом розвитку в майбутніх економістів культури іншомовного ділового спілкування була розвинута комунікативна компетенція. Основні вміння, які були сформовані в студентів першого курсу протягом формувального експерименту, такі: – сприйняття й аналіз ділового тексту; – розуміння головної ідеї ділового тексту; – інтерпретація й обговорення ділової інформації іншомовного тексту. Результатом ефективної роботи з іншомовним матеріалом була пізнавальна самостійність студентів у використанні мови й способів пошуку оброблення необхідної інформації, яка відповідає потребам майбутнього фахівця.

Нами також запропоновано список автентичних джерел онлайн (подано в таблиці 1).

Застосування таких форм індивідуальної роботи, як самостійна робота студента з оригінальними джерелами інформації (текстами за фахом, газетними статтями), написання ділових листів, підготовка рефератів, виступи з науковими доповідями на конференції, сприяло поглибленню і розширенню знань студентів; активізувало пізнавальну діяльність; створювало належні умови для самореалізації студента як особистості, що дало йому змогу самому визначати додаткові навчальні цілі, а також спонукало до подальшої самостійної роботи в позааудиторний час. Зазначимо, що необхідно створювати умови, наближені до майбутньої професійної діяльності. Проблема в тому, що протягом навчання варто звертати увагу студентів на стереотипні ситуації спілкування, властиві соціуму країни, що вивчається.

Ми дійшли висновку, що найбільші труднощі під час навчання іноземних мов викликали такі ситуації: – ділове спілкування; – встановлення особистісних контактів; – написання ділових листів; – бесіди телефоном. Тобто предметом пізнавальної діяльності студентів мають бути типові ситуації, які виникають в діловому спілкуванні та професійній комунікації. Професійна комунікація передбачає також мовні дії, як-от оброблення матеріалу, письмовий/усний обмін інформацією, вираження думки й

обговорення. Іншомовне професійне спілкування – це ділове навчання економістів, яке розглядається як сукупність знань, умінь, навичок та здібностей особистісного досвіду, цінностей й ціннісних орієнтирів, які формуються в процесі навчання іноземної мови в економічному ЗВО.

Необхідна умова для створення в студентів мотивації до змісту навчання – це можливість проявляти розумову самостійність та ініціативу. Цьому сприяє використання таких питань і завдань, рішення яких передбачає активну пошукову діяльність студентів. За допомогою проблемних ситуацій ми змогли забезпечити: – розвиток теоретичного мислення та зацікавленості щодо змісту дисципліни; – формування вміння читати й обговорювати професійно орієнтовані тексти; – розвиток вміння критично аналізувати інформацію; – здатність підходити до роботи нестандартно і знаходити ефективне вирішення проблеми. З метою мотивації студентів до самостійної роботи, що стимулюватиме їхній інтелектуальний розвиток, ми застосовували сучасні педагогічні технології, що поєднали науково обґрунтованііндивідуальні й колективні форми роботи. Зауважимо, що колективні форми самостійної роботи (наприклад, дискусії та діловіігри) – це процес творчого колективного вирішення проблем, що стосуються майбутньої професійної діяльності, заохочення ініціативності й обговорення за умови достатньої лексичної обізнаності, який розвиває навички мовлення та фахового спілкування, сприяє формуванню власної думки студентів. Отже, на наш погляд, для формування професійно орієнтованих іншомовних знань необхідне забезпечення навчального процесу у вигляді таких завдань:

- Тематичні виступи у вигляді круглого столу із соціально-економічних тем. 2. Підготовка доповідей до участі в конференціях.
- Участь у зустрічах з іноземними фахівцями за відповідною професійною тематикою.
- Переклад і оброблення оригінальних текстів із журналів і газет за фахом (“Expansion”, “LesEchos”, “Capital”, “LePoint”).
- Створення сторінки іноземною мовою в соціальних мережах та блогах.

Дисципліна «Іноземна мова» не є профільним предметом, тому, щоби зробити процес навчання найбільш ефективним і цілеспрямованим, викладач повинен чітко уявляти собі роль і місце іноземної мови в життєдіяльності майбутнього професіонала. Для студентів економічного ЗВО сфера застосування іноземної мови – це читання літератури за фахом (періодична преса, різні сайти), спілкування (офіційно-ділове та неофіційно-ділове, а також повсякденне), наукова дослідницька робота (участь у конференціях). Отже, для забезпечення ефективної роботи ми використали такі ресурси: – французький термінологічний словник для спеціальностей (знання лексики та розширення знань); – навчальні посібники: «Ділова документація» (знання письмового оформлення ділових паперів, ділових листів, звітів); «Ділова комунікація» (знання ділової французької мови та ділової культури (знання ділової лексики, мовних кліше, ділового етикету), знання стратегії та тактики ведення ділової бесіди, телефонної розмови, дискусії та переговорів); навчальний посібник у діалогах (компетенція іншомовного професійно-ділового спілкування економістів); – блоги, сайти, Skype для навчання із носіями мови з метою набуття навичок повсякденного спілкування французькою мовою (граматика, лексика); – французькі газети і журнали (“LePoint”, “GEO”, “Expansion”) (знання французької мови в професійній сфері економістів-менеджерів (у ситуаціях входження компанії / товару на світовий ринок, підготовки фінансових документів і контрактів, набору / звільнення співробітників); – навчальні сайти (www.lepointdufr, www. leplaisirdapprendre, www.bonjourdeFrance); – матеріали та сайти міжнародних екзаменів (DELF та DALF, які сприяють поліпшенню знань у граматиці й розширенню лексики, дозволяють перевірити свої знання на рівень володіння мовою, підготуватися до іспиту).

Таблиця 1.

Список франкомовних сайтів

Французькі пошукові системи	
http://www.francite.com	https://www.abondance.com
http://altavista.com.free.fr	http://www.excite.fr
Сайти ЗМІ	
https://www.afp.com	Сайт інформаційного агентства Франс-Прес
https://www.latribune.fr	Біржові та фінансові новини
https://www.lesechos.fr	
http://www.ladocumentationfrancaise.fr//	
https://investir.lesechos.fr/index.php	
https://www.lepoint.fr	Журнал з економіки
https://lexpansion.lexpress.fr	
https://www.lemonde.fr	Французька газета
http://www.tv5monde.com	Телевізійний сайт
Навчальні сайти	
https://www.lepointdufle.net	Навчання граматики, лексики та читання
http://lexiquefle.free.fr	
http://www.ciep.fr/	Тести з французької мови за розділами: ідіоматичні вирази, граматика, розуміння
http://www.les-coccinelles.fr	
https://www.mesexercices.com	
https://www.leplaisirdapprendre.com	Навчальні кліпи, мультфільми, інтернет-паркури
https://www.paroles.net	Пісні з наданням тексту

З метою перевірки спроможності студентів самостійно користуватися матеріалами, студентам 2 курсу з вивченням мови як другої іноземної (французької) було запропоновано виконати завдання на основі навчальних сайтів.

Завдання складаються з:

— Ознайомлення з різними навчальними сайтами, запропонованими викладачем
— Використовуючи наданий матеріал, скласти власну сторінку-профіль з метою подальшої комунікації з франкомовними співрозмовниками

Студенти виконали завдання та презентували результати в аудиторії у формі захисту індивідуального завдання. За результатами перевірки можна зробити такі висновки:

Група, яка презентувала дане завдання, складається з 12 студентів. Успішно виконали завдання 8 студентів, 4виконали завдання з допущеними помилками.

Завдання оцінювалось за трьома критеріями: оформлення, лексична наповненість та граматична складова.

З оформленням справились всі 12 студентів, з яких 8 студентів виконали завдання на відмінно, оформили свою сторінку без граматичних помилок, а це 70% від загальної кількості та 4 студентів допустили граматичні помилки. У зв'язку з цим хотілось би зазначити, що на заняттях з французької мови, як другої іноземної, не вистачає часу на тренування граматичних навичок студентів.

Для підвищення рівня володіння граматичним матеріалом, були надані електронні ресурси, а саме, які сприяють поглибленню знань з граматики:

www.lepointdufle.net

www.plasird'apprendrelefrançais.com

ВИСНОВОК. Дисципліна «Іноземна мова» є не профільним предметом, а тому, щоб зробити процес навчання найбільш ефективним і цілеспрямованим, викладач повинен чітко уявляти собі роль і місце іноземної мови в життєдіяльності майбутнього професіонала. Згідно із вимогами сьогодення навчання іноземної мови носить професійно-орієнтований характер. Сутність професійно-орієнтованого навчання іноземної мови полягає в його інтеграції зі спеціальними дисциплінами з метою отримання додаткових професійних знань і формування професійно значимих якостей особистості.

Отже, використання професійно орієнтованих текстів та завдань в аудиторній і позааудиторній самостійній роботі студентів передбачало використання блогів, соціальних мереж або сайтів організацій, спрямованих на поширення французької мови. Реалізація таких видів роботи представлена розробленими диференційованими завданнями, автентичним матеріалом, різноманітними формами роботи зі студентами, спілкуванням із носіями мови, поглибленням соціокультурного компонента вивчення мови та розширення картини світу. усі ці аспекти сприяли підвищенню мотивованості студентів до вивчення французької мови, а також розвитку їхньої пізнавальної активності під час виконання творчих завдань.

Ураховуючи запит роботодавців на висококваліфікованого спеціаліста, спроможного відповідати потребам сучасного ринку праці та здатного в подальшому зробити вагомий внесок у розвиток економіки нашої країни, вищий економічній заклад має формувати і розвивати необхідні уміння та навички для забезпечення різноманітних підрозділів економічної галузі фаховими працівниками. Роль викладача стати куратором навчального процесу, зайняти місце посередника та радника для студента у процесі виховання та формування професійно важливих якостей.

Використана література:

1. Алешанова И. В. Формирование иноязычной коммуникативной компетенции студентов технического вуза/ И. В Алешанова, Н. А. Фролова // Современные проблемы науки и образования.-2010.-С.87-90.

2. Загальноєвропейські Рекомендації з мовної освіти: навчання, викладання, оцінювання/ Наук. ред. укр. викл. С.Ю. Ніколаєва.-К.: Ленвіт, 2003. –С.9-35.

3. Потапенко Л.В. Професійно-орієнтоване навчанняя іноземної мови студентів нелігвістичних спеціальностей / Л.В. Потапенко // науковій блок Націрнальний університет «Острозька академія». – 2013. [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://naub.oa.edu.ua/2013/profesijno-orientovane-navchannya-inozemnoji-movy-studentiv-nelinhvistychnyh-spetsialnostej/

4. Чорний В. Я. Професійно-орієнтований підхід викладання іноземної мови студентам нелігвістичних спеціальностей / В. Я. Чорний // Збірник наукових праць Хмельницького інституту соціальних технологій Університету «Україна». –2018. № (1) 15. – С. 25-28. Режим доступу:http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:Bc4qmhdg8ocJ:www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe%3FC21COM%3D2%26I21DBN%3DUJRN%26P21DBN%3DUJRN%26IMAGE_FILE_DOWNLOAD%3D1%26Image_file_name%3DPDF/Znpkhist_2018_1_7.pdf+&cd=5&hl=ru&ct=clnk&gl=ua

5. Юридична англомовна термінологія як засіб розвитку мовної компетентності юристів: матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. / Дніпр. Держ. Ун-т внутр. Справ, 2018. –С. 71-74.

6. Козак Л. В. Кейс-метод у пдготовці майбутніх викладачів до інноваційної професійної діяльності / Л. В. Козак // Освітологічний дискурс. – 2015. – № 3 (11). – С. 153-164.

7. Алексеева Л. Е. Методика обучения профессионально ориентированному иностранному языку: курс лекций : методическое

пособие / Л. Е. Алексеева. – СПб. : Филологический факультет СПбГУ, 2007. — 136 с.

8. Иванова О. Ю.Профессионально-ориентированное обучение иностранному языку на неязыковых факультетах вузов : дис. … канд. пед. наук : спец. 13.00.08 «Теория и методика профессионального образования» / Иванова Оксана Юрьевна ; Орловский государственный университет. — Орел, 2005. — 245 с.

9. Минеева О. А. Формирование профессионально-иноязычной коммуникативной компетентности будущих инженеров в вузе : дис. … канд. пед. наук : спец. 13. 00. 08 «Теория и методика профессионального образования» / Минеева Ольга Александровна ; Волж. гос. инженер.-пед. ун-т. — Нижний Новгород, 2009. — 226 с.

10. Гальскова Н. Д. Современная методика обучения иностранному языку: пособие для учителя / Н. Д. Гальскова. – М: АРКТИ – Глосса, 2000. – 165с.

11. Иванова О. Ю. Профессионально-ориентированное обучение иностранному языку на неязыковых факультетах вузов: автореф. ... к. пед. н. / О. Ю. Иванова. – Орел, 2005. – 24 с.

12. Колшанский Г. В. Лингвокоммуникативные аспекты речевого общения / Г. В. Колшанский // Иностранные языки в школе. – 1985. –№1.

13. Підвищення ефективності самостійної роботи студентів, як проблема вищої школи [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://diplomba.ru/work/104042

14. Формуванняпозитивноїмотиваціїстудентів до виконаннясамостійноїроботи [Електронний ресурс]. Режим доступу:http://ped.bobrodobro.ru/34225

15. Семенчук Ю.Ю. Передумови формування лексичної компетенції у студентів економічних спеціальностей//Психологія і суспільство.-2006.-№4-С.123-128.

16. Підвищення ефективності самостійної роботи студентів як проблема вищої школи. URL: http://diplomba.ru/work/104042

Бурлімова Б.М.

Використання сучасних технологій для створення наближеної до професійного середовища атмосфери навчання

Необхідність впровадження нових інформаційних технологій в усі сфери людської діяльності стає все більш очевидною. Важко уявити сучасну освіту без комп'ютерної аудиторії. Комп'ютер став такою ж необхідністю, як калькулятор, записна книжка, друкарська машинка, музичний центр, пристрій для доступу і зберігання інформації. Світ інформатики «говорить» на англійській мові. Дослідження застосування нових інформаційних технологій в освіті показали, що ефективне їх використання не тільки в предметах природничого циклу, а й гуманітарного, в тому числі і в вивченні іноземних мов.

В останні роки все частіше піднімається питання про застосування нових інформаційних технологій у вищій школі. Це не тільки нові технічні засоби, але і нові форми і методи викладання, новий підхід до процесу навчання. Основною метою навчання іноземним мовам є формування і розвиток комунікативної культури студентів, навчання практичному оволодінню іноземною мовою. Мовна підготовка фахівця необхідна як для самостійної роботи в професійній (виробничої та наукової) діяльності, так і для цілей самоосвіти. Основою сучасної освіти є концепція безперервної освіти протягом всього життя. Щоб бути конкурентоспроможним фахівцем

на ринку праці випускник повинен бути готовий до самостійної роботи з підвищення своєї компетентності, придбання нових компетенцій. Навчання впродовж життя включає в себе отримання кваліфікацій, розширення знань і розумінь, придбання нових навичок і компетенцій або особистісне зростання, передбачає отримання нових кваліфікацій за допомогою таких траєкторій навчання, як навчання з неповним днем або навчання на робочому місці. Іноземна мова, в даному випадку, виступає в якості засобу придбання нових знань. Завдання викладача полягає в тому, щоб створити умови практичного оволодіння мовою для кожного студента, вибрати такі методи навчання, які дозволили б кожному виявити свою активність, свою творчість. Сучасні педагогічні технології такі, як навчання у співпраці, проектна методика, використання нових інформаційних технологій, Інтернет - ресурсів допомагають реалізувати особистісно-орієнтований підхід у навчанні, забезпечують індивідуалізацію і диференціацію навчання з урахуванням здібностей тих, хто навчається та їхнього рівня навченості, схильностей тощо. Комп'ютер - це засіб, що використовується викладачем у навчальному процесі, який може виконувати різноманітні функції в процесі навчання іноземним мовам:

- засіб тренування;
- засіб створення текстів на мові, що вивчається;
- засіб обробки і зберігання статистичної інформації про навчальну діяльність;
- засіб комунікації з носіями мови в системі електронної пошти.

Крім того, комп'ютер не тільки залучає студентів до нових технологій, але потрібен, щоб викладач використовував його як потужний мотиваційний засіб. При цьому комп'ютер інтерактивний і студент відразу отримує інформацію про те, правильно чи неправильно відповів на питання чи виконав завдання, дозволяє відразу побачити свої помилки і результат. Комп'ютер лояльний до розмаїтості відповідей: він не супроводжує роботу студентів хвалебними чи негативними коментарями, що розвиває їх

самостійність і створює сприятливу соціально-психологічну атмосферу на занятті, надаючи їм упевненість в собі, що є важливим чинником для розвитку їх індивідуальності. Широкими можливостями з навчання іноземним мовам мають різноманітні офісні програми. Так текстовий редактор Word дозволяє:

- вводити тексти і оформляти їх різними шрифтами, зокрема кирилицею і латиницею;
- створювати таблиці, коментарі, предметні покажчики;
- готувати і вставляти в текст малюнки, графіки, таблиці;
- здійснювати правопис, в деяких випадках пропонувати синоніми та ін.

Одне з найважливіших дидактичних переваг текстового редактора - можливість легко здійснювати (за допомогою натискання однієї - двох клавіш) ті чи інші комунікативно важливі дії над текстом або фрагментом тексту, що дозволяє формулювати різні завдання, зокрема:

- відповідно до завдання друкувати текст або вносити в нього різні зміни;
- виділяти графічно, пересувати, вставляти, копіювати, видаляти, змінювати порядок проходження тих чи інших одиниць тексту;
- форматувати текст (змінювати кордони тексту, інтервали, розташування фрагментів тексту, шрифти, кількість рядків і знаків в рядку і ін.);
- переходити від одного тексту до іншого, використовувати принцип роботи з різними текстами на основі виділення «вікон», з'єднувати або роз'єднувати тексти з різних параметрами ін.

Особливий аспект методичної цінності використання текстового редактора - можливість статистичної обробки текстів, створених студентами. Ця процедура легко здійснюється за допомогою досить простих програм статистичної обробки, які дозволяють визначити: лексичний запас; частотність слів; обсяг тексту тощо. Оволодівши програмою складання

презентацій Canva, викладач сам стає режисером свого заняття. Легка в зверненні, ця програма дозволяє педагогу створити анімаційний опорний конспект заняття, включити відео- та аудіо-фрагменти, зобразити в динаміці якесь явище, подію, що допоможе студентові легше засвоїти новий навчальний матеріал. На якісно новому рівні проходять заняття з використанням методів групового навчання, при проведенні дидактичних ігор, вікторин, конкурсів.

Модернізація змісту освіти на сучасному етапі розвитку суспільства не в останню чергу пов'язана з інноваційними процесами в організації навчання іноземним мовам. Сучасні відповіді на питання, чому вчити і як вчити, методика і дидактика навчання іноземним мовам шукає, ґрунтуючись на дослідженнях, аналізуючи співвідношення мови, мови і мислення, мислення і комунікації, комунікативного та когнітивного у мові. Пріоритетним напрямком розвитку сучасної школи стала спрямованість навчання, де провідне місце займає особистісний потенціал (принцип). Він передбачає врахування потреб та інтересів того, хто навчається, реалізацію диференційованого підходу до навчання.

Основна мета викладача - вибрати методи і форми організації навчальної діяльності студентів, які оптимально відповідають поставленій меті. В останні роки все частіше піднімається питання про застосування нових інформаційних технологій. Це не тільки нові технічні засоби, але і нові форми і методи викладання, новий підхід до процесу навчання. Основною метою навчання іноземним мовам є формування і розвиток комунікативної культури, навчання практичному оволодінню іноземною мовою. Навчання іноземної мови в професійних навчальних закладах є підготовка висококваліфікованого фахівця, конкурентоспроможного в умовах ринкової економіки і виховання особистості, який бажає спілкування. Участь у різноманітних міжнародних програмах, можливість вчитися за кордоном передбачають не тільки високий рівень володіння іноземною мовою, а й певні особливості особистості: комунікабельність, відсутність

мовного бар'єру, знання норм міжнародного етикету, широкий кругозір, вміння презентувати себе. Як правило, при виконанні різних тестів під час вступу до вищого навчального закладу та участі в конкурсах, олімпіадах, встановлюється суворий ліміт часу виконання кожного завдання, що також вимагає особливого виду підготовки. Використання сучасних засобів навчання, впровадження активних та інтерактивних методів і використання інноваційних технологій дозволяють успішно вирішувати ці завдання.

Завдання викладача полягає в тому, щоб створити умови практичного оволодіння мовою для кожного студента, вибрати такі методи навчання, які дозволили б кожному проявити свою активність, свою творчість. Завдання викладача - активізувати пізнавальну діяльність студентів у процесі навчання іноземним мовам. Сучасні педагогічні технології такі, як навчання у співпраці, проектна методика, використання нових інформаційних технологій, Інтернет-ресурсів допомагають реалізувати особистісно-орієнтований підхід у навчанні, забезпечують індивідуалізацію і диференціацію навчання. Форми роботи з комп'ютерними навчальними програмами на заняттях іноземної мови включають: вивчення лексики; відпрацювання вимови; навчання діалогічного і монологічного мовлення; навчання письму; відпрацювання граматичних явищ. Мультимедіа-лекція стає більш гнучкою і дидактично ефективнішою, тому що мультимедійні технології дозволяють як підвищити інформативність лекції, так і стимулювати мотивацію й наочність навчання за рахунок використання різних форм представлення навчального матеріалу, а також здійснити повтор найбільш складних моментів лекції. Головна перевага мультимедійних лекцій полягає в можливості використання інтерактивної взаємодії викладача як з програмно-апаратним засобом, так і одночасне спілкування зі студентською аудиторією – можливість задавати питання, управляти емоційно-зворотним зв'язком.

Ще у 1982 році Дітріх Ратцке визначив цей термін у своєму “Handbuch der Neue Medien” як “усі процеси та засоби (засоби масової інформації), які за

допомогою нових або оновлених технологій створюють нові типи збору та обробки інформації та зберігання інформації, які не використовувалися досі [2]. Сьогодні, через чотири десятиліття, це визначення залишається актуальним, але концепція нових медіа неминуче стала більш складною і потребує більш детального вивчення. Ще в 1970 -х роках термін «нові засоби масової інформації» вживався для опису засобів масової інформації та носіїв інформації. «Сьогодні цей термін в основному позначає цифрові та комп'ютерні інформаційні та медіа-комунікаційні технології»,-каже Шедліх [3]. Нові засоби масової інформації охоплюють форми спілкування, які мають доступ до даних у цифровому вигляді та/або передають їх у цифровому вигляді. Це включає в себе сфери електронної пошти, Інтернету, компакт-дисків, DVD, та mp4. Крім того, нові платформи, такі як мультимедійні та Інтернет-комп'ютери, пропонують, наприклад, технічні рішення для нових форм освітніх пропозицій в аудиторії, особливо під час навчання та вивчення іноземних мов.

Специфіка предмета «Іноземна мова» полягає в тому, що провідним компонентом змісту навчання тут є не основи наук, а способи діяльності - навчання різним видам мовної діяльності. Навчати мовленнєвої діяльності можна лише в живому спілкуванні, а для цього потрібен партнер. Комп'ютерна програма, компакт-диск, якими б інтерактивними вони не були, можуть забезпечити лише спілкування з машиною. Виняток складають телекомунікації, коли студент вступає в живий діалог (письмовий або усний) з реальним партнером - носієм мови. Комп'ютерні програми повинні використовуватися нарівні з традиційними методами. Працюючи з комп'ютером, викладач неминуче змінює всю структуру заняття і його призначення. Необхідно конкретно визначити відповідну роль і місце комп'ютера в навчальному процесі, уточнити і детермінувати основні поняття, впровадити методичні та технічні аспекти. При побудові навчального процесу із застосуванням комп'ютерних навчальних програм слід вибрати конкретний розділ з робочої програми; вибрати програмні

засоби для підбору завдань; провести експертизу підібраних комп'ютерних завдань; розробити методичні рекомендації для тих, хто навчається. Робота з комп'ютером не тільки сприяє підвищенню інтересу до навчання, а й дає можливість регулювати пред'явлення навчальних завдань за ступенем складності. Працюючи за комп'ютером, студент отримує можливість довести рішення завдання до кінця, спираючись на необхідну допомогу [2,38]. Важливою особливістю комп'ютера в навчально-виховному процесі з іноземної мови є те, що він може бути «співрозмовником» студента. Працювати в комунікативно-направленому діалоговому режимі і певним чином, наприклад, з графічних засобів, аналізатора і синтезатора мови заповнювати відсутність природного співрозмовника, моделюючи й імітуючи його немовну і мовну поведінку. Комп'ютер дозволяє пред'являти на екрані дисплея елементи країнознавчого характеру, демонструвати особливості оточення і обстановки, які можуть використовуватися як фон формування у студентів мовленнєвої діяльності на іноземній мові. Зазначені можливості комп'ютера роблять його прекрасним технічним засобом для різного роду пояснень і узагальнень явищ мови, мовленнєвої діяльності. В наш час є велика різноманітність сучасних мультимедійних програм, де можна знайти безліч вправ для студентів та різних рівнів знань. Комп'ютерні навчальні програми мають величезні бази даних, забезпечують високу технологічність виконання окремих тренувальних вправ, дають можливість найбільш оптимально поєднувати прийоми аналізу та імітації в опорі на свідомість, орієнтують студента на вільний темп навчання, індивідуальну логіку пізнання. При навчанні за допомогою комп'ютера створюється особливий процес взаємодії і співпраці, в основу якого повинні бути покладені професійний інтерес і дотримання студентами практично значимої роботи, що призводить до підвищення ефективності навчання, хоча б по одному з наступних критеріїв:

- підвищення мотиваційно-емоційної сторони навчання;
- підвищення якості навчання;

– скорочення витрат часу студента і навчального для вивчення даного предмета [4,67].

Комп'ютер дозволяє якісно змінити контроль за діяльністю студентів, забезпечуючи при цьому гнучкість управління навчальним процесом. Роль викладача тут не менш важлива. Він підбирає комп'ютерні програми до заняття, дидактичний матеріал та індивідуальні завдання, допомагає учням в процесі роботи, оцінює їх знання і розвиток. Застосування комп'ютерної техніки робить і дозволяє здійснити обґрунтований вибір найкращого варіанту навчання. Застосування комп'ютера як інструменту для роботи з інформацією дуже різноманітне. Він може за кілька секунд переглянути електронну бібліотеку і знайти необхідну інформацію. При використанні комп'ютера вербальну комунікативну діяльність слід розглядати в трьох аспектах. По-перше, як вільне спілкування студентів у режимі реального часу за допомогою використання електронної пошти та інформаційних мереж, тобто як автентичний діалог в письмовій формі між партнерами по комунікації. По-друге, як інтерактивну діалогову взаємодію студента з комп'ютером, при якому втілюються реальні цілі комунікації, тобто як людино-машинний діалог. По-третє, як спілкування студентів в аудиторії під час роботи з комп'ютерними навчальними програмами, які виступають в якості стимулу для комунікації і засобом відтворення умов ситуації спілкування.

В рамках організованого навчального процесу в ОНЕУ на кафедрі іноземних мов навчання іноземним мовам здійснюється за допомогою комп'ютерних технологій у двох режимах:

– самостійна робота;
– робота на заняттях під керівництвом викладача.

При цьому функції комп'ютерного і традиційного навчання розділені, і в будь-якому випадку робота з комп'ютерними програмами не замінює роботи з викладачем, а служить засобом комп'ютерної підтримки навчання.

Самостійна робота може бути організована в такий спосіб:

- в позааудиторний час студенти працюють з тими програмами, які дозволяють відпрацьовувати і закріплювати матеріал, вивчений на заняттях;
- студенти використовують комп'ютерні програми різних типів для підготовки домашніх та індивідуальних завдань, виконання проектів, презентацій тощо.

Для ефективної організації комп'ютерного навчання викладач повинен вміти працювати з усіма типами програм, що входять в програмне забезпечення навчання мови [3, 134]. Ще однією умовою успішної інтеграції комп'ютерного навчання в навчальний процес є ретельно продумана система завдань. Таким чином, успішна організація комп'ютерного навчання мови залежить від безлічі факторів, провідними серед яких є:

- наявність необхідного комплексу програм різних типів;
- освітня якість навчальних програм, які використовуються;
- достатній рівень комп'ютерної грамотності студентів і викладачів;
- володіння викладачем методикою інтеграції програм різних типів у навчальні курси.

Сучасні технології дозволяють вивчати іноземні мови за допомогою гаджета де завгодно і коли зручно. Розробники інтерактивних додатків створюють і оновлюють програми, що дозволяють в індивідуальній зручній формі черпати нові знання навчаючись одній або декількох мов одночасно. Розглянемо добірку зручних програм для вивчення іноземних мов:

Duolingo. Кожен розділ складається з декількох уроків, що включають вивчення нових слів – аудіювання, граматику, читання, правопис, вимову і вправи на двосторонній переклад. Сервіс організовує доступ до вивчення англійської, французької, німецької, португальської, італійської та іспанської мов. Будова програми нагадує дерево досягнень, де відвідування нового рівня є після набору необхідної кількості балів. Додаток містить угруповання завдань за рівнями складності, тренує навички читання, слухового і візуального запам'ятовування. Містить статистику правильності виконання

завдань і таймер витраченого часу. Duolingo допомагає розширити словниковий запас, освоїти граматичні конструкції і поставити гарну вимову. Всередині програми використовується власна валюта - Лінгот, яку не можна купити, а можна заробити наполегливою працею.

Memrise. Сервіс пропонує захоплююче навчання десяти мов безпосередньо спілкуючись з його носіями в онлайн режимі. Методика дозволяє оцінити колорит звучання і вимови слів в реальному середовищі. Додаткові пізнавальні вправи допоможуть впоратися зі складними словами. Memrise має два режими повтору з граматики, вимови та на закріплення результату. Додаток дозволяє задавати індивідуальну мету занять і працювати офлайн. Крім того на сайті є курси за різними темами: мистецтво і література, математика та наука, тренування пам'яті, професія і кар'єра, а також багато іншого. Memrise складно назвати класичним навчальним додатком; скоріше, це збірник курсів на всі випадки життя. Наприклад, в категорії «англійська» можна знайти граматичні тести, збірники неправильних дієслів, фразові дієслова та книги Чарльза Діккенса в оригіналі.

Busuu. Це не просто сервіс для вивчення мов, а ціле співтовариство людей, що допомагають один одному придбати нові знання і освоїти англійську, німецьку, французьку, італійську, іспанську, португальську, російську тощо. Безкоштовне членство включає вправи на розвиток словникового запасу, читання і письма, а також інтерактивні іспити. Преміум-підписка пропонує доступ до граматичних уроків, аудіозаписів, відеоуроків, спеціальних тренінгів для подорожей, знижки на бізнес-курс і необмежений доступ до всіх матеріалів для вивчення різних іноземних мов.
Курси кожної мови діляться на рівні: початковий, елементарний, середній і вище середнього. Кожен з них включає кілька уроків, під час яких користувачеві пропонується вивчити слова, прочитати і прослухати текст, відповісти на питання, а потім виконати невелике письмове завдання. До безперечного плюса Busuu відноситься можливість спілкування з носіями

мови, які допоможуть скорегувати отримані знання і підняти їх на новий рівень.

Тим, хто вже осягнув основи граматики, але хоче розширити словниковий запас, можна порекомендувати **FunEasyLearn.** Додаток не відрізняється стильним дизайном і працює тільки з Android, зате методика вивчення однозначно гідна найвищої оцінки. Щоб надійно закріпити в пам'яті 6000 слів (саме стільки містить кожен курс), розроблено 7 типів різних вправ, які використовують різні механізми навчання. FunEasyLearn – це англійська, німецька, іспанська, італійська, польська, французька і китайський, які вже адаптовані для українських користувачів.

Комп'ютерні засоби контролю підвищують ефективність самостійної роботи, оперативність в отриманні результату, збільшують об'єктивність оцінки. Виходячи з вищесказаного, слід зазначити, що комп'ютерна форма навчання не порушує основних закономірностей навчального процесу, а відкриває реальні перспективи вдосконалення організації процесу навчання. Всі комп'ютерні засоби навчання орієнтовані на реалізацію методів навчання, які стимулюють творчу активність студентів, спонукаючи їх до самостійного вибору власної стратегії вирішення завдань. Таким чином, інформаційні технології сприяють підвищенню ефективності процесу навчання, його індивідуалізації, активної педагогічної взаємодії викладача та студентів, створюють оптимальні умови для творчого використання інформації. Важливу роль у підвищенні якості навчального процесу вищої школи відіграє самостійна робота студентів. Останнім часом в робочих програмах дисциплін можна помітити тенденцію до зменшення кількості лекцій, але збільшення обсягу навчальних годин, що відводяться на самостійну роботу студентів. Читання іншомовних текстів за фахом передбачає використання різних стратегій: перегляд, ознайомлення, вивчення, пошук. Для фахівців найбільше важить ознайомлювальне читання. Для пошуку необхідної інформації в мережі Інтернет, важливо вміти швидко переглядати текст і спираючись на ключові слова вирішити, чи є там необхідна інформація.

Літературні джерела і практика викладання дозволяють говорити про різні умови, прийоми та методи, що сприяють активізації самостійної роботи студентів. Зупинимося лише на деяких з них. На самому початку вивчення дисципліни педагог повинен націлити студентів на самостійну пізнавальну діяльність, роз'яснивши місце і роль дисципліни, що вивчається у структурі освітньої програми. Викладач може також звернути увагу на труднощі, проблеми, з якими можна зіткнутися при осмисленні нових категорій, понять, тим самим підкреслити важливість і необхідність їх свідомого засвоєння. Особлива роль відводиться залученню студентів до творчої діяльності. Це може бути участь у науково-дослідній діяльності, у методичній роботі. Контроль самостійної роботи здійснюється в ході семінарських і практичних занять шляхом усного опитування, перевірки письмових відповідей на контрольні питання, проведення термінологічних диктантів, тестування, заслуховування доповідей та ін. До основних складових підвищення освіти належать: підвищення цілеспрямованості навчання, посилення мотивації, інформаційної ємності змісту освіти, застосування сучасних методів навчання, активізація методів навчання, активізація темпів навчальних дій, розвиток рефлексивних навичок праці, використання комп'ютерів та інших новітніх інформаційних технічних засобів навчання. Згідно Ю.К. Бабинський, будь-яка цілеспрямована функціональна саморегульована педагогічна система прагне до оптимальних найкращих результатів навчально-виховного процесу на основі 2 критеріїв: досягнення кожним учнем максимально можливого для нього, в даний період рівня успішності, вихованості та розвиненості і відсутність фактів систематичного перевищення учнями і вчителями норм часу [4, 67].

Метою навчання писемного мовлення є оволодіння студентами графічної і орфографічної систем. Раніше основними типами писемного мовлення визначалися вміння реферувати і анотувати текст, на сьогоднішній день виділяється вміння писати електронні листи. Навчання студентів економічного ЗВО говорінню, читання, письма, аудіювання здійснюється в

двох формах організації процесу навчання іноземної мови: в аудиторній та самостійній роботі. Розглянемо процес організації аудиторної та самостійної роботи студентів. На аудиторних заняттях реалізуються практичні цілі навчання іноземної мови. Дана форма організації навчального процесу характеризується комплексністю, інтенсифікацією мовної діяльності, комунікативно-професійною спрямованістю. Заняття в аудиторії мають комунікативний характер, передбачають вирішення комунікативних завдань у професійній сфері. Самостійна робота орієнтована на навчання читання, перекладу спеціалізованих текстів. Види діяльності під час аудиторних занять включають говоріння в парах, в групах, з викладачем; аудіювання; читання; лист. Завдання в аудиторії носять інтерактивний характер, стимулюють іншомовне спілкування студентів (усне і письмове) один з одним, з викладачем. Самостійна робота студентів зводиться до виконання домашнього завдання, написання контрольних робіт, рефератів, індивідуальним позааудиторним читанням. Відсутність аудіовізуального супроводу навчально-методичних комплектів за фахом практично виключає роботу над аудіюванням в самостійній роботі.

В останні роки в методиці викладання іноземних мов намітилася тенденція до переходу від комунікативного підходу до його різновидів інтерактивного підходу, який був запропонований західними методистами. Однак, ще не вироблено однозначне розуміння самого терміну «інтерактивний підхід», де визначають інтерактивний метод як модифікований прямий метод, що включає ряд інших методів. Н.В. Баграмова, посилаючись на К. Юлі Ренко (K.Yli-Renko), робить висновок, що «основна увага при комунікативно-інтерактивному підході приділяється самому процесу комунікації і навчальної ситуації в аудиторії», в той час як комунікативне навчання ставить в центрі уваги комунікативні функції мови. Даний висновок узгоджується з положенням А.А. Леонтьєва про те, що взаємодія (інтеракція) опосередкована спілкуванням. Завдяки спілкуванню люди можуть вступати у взаємодію, а не

навпаки. «Взаємодія, інтеракція це колективна діяльність, яка розглядається нами не з боку змісту або продукту, а в плані соціальної її організації». Таким чином, використовуючи інтерактивний підхід до навчання англійської мови, можна оптимізувати процес оволодіння навичками базового шкільного іншомовного спілкування і зробити його більш ефективним в умовах освіти.

Викладання іноземної мови з використанням мережі Інтернет. На заняттях іноземної мови за допомогою Інтернету можна вирішувати цілий ряд дидактичних завдань: формувати навички та вміння читання, використовуючи матеріали глобальної мережі; удосконалювати вміння писемного мовлення студентів; поповнювати їх словниковий запас; формувати у них стійку мотивацію до вивчення іноземної мови, розширювати кругозору, налагоджувати і підтримувати зв'язки з ніверситетами-партнерами, брати участь в чатах, відеоконференціях тощо. Студенти можуть отримувати інформацію з проблеми, над якою працюють в даний момент в рамках проекту. Це може бути спільна робота з однією або декількох країн світу. Як інформаційна система, Інтернет пропонує своїм користувачам різноманіття інформації і ресурсів. Базовий набір послуг може включати в себе:

- електронну пошту (E-mail);
- телеконференції (usenet);
- відеоконференції;
- можливість публікації власної інформації, створення власної домашньої сторінки (homepage) і розміщення її на Web-сервері;
- доступ до інформаційних ресурсів:
- довідкові каталоги (Yahoo!, Google, Galaxy);
- пошукові системи (Alta Vista, HotBob, Open Text, WebCrawler, Excite);
- розмова в мережі (Chat).

Ці ресурси можуть бути активно використані на заняттях. Однак не можна забувати про те, що Інтернет - лише допоміжний технічний засіб навчання, і для досягнення оптимальних результатів необхідно грамотно

інтегрувати його використання в процес уроку. Безсумнівно, Інтернет може використовуватися в якості ефективного застосування для розвитку граматичних, лексичних навичок і умінь, перевірки знань. Сюди входять різноманітні тренувальні лексичні, граматичні, фонетичні вправи, тести на читання, граматику, IQ-тести тощо. Викладачі або самі студенти можуть знаходити такі сайти на WWW.

Великим плюсом використання ресурсів Інтернету є розвиток міжкультурної компетенції, тобто, знайомству з різними культурами, визначення шляхів їх взаємодії і взаємопроникнення один в одного, формування культурних універсалій, необхідних для досягнення взаєморозуміння і плідного співробітництва при безпосередньому спілкуванні. Впровадження інформаційно-комунікаційних технологій у процес навчання почався не так давно. Однак темпи його поширення неймовірно стрімкі. Застосування Інтернет-технологій на заняттях з іноземної мови є ефективним фактором для розвитку мотивації студенів. У більшості випадків студентам подобається працювати з комп'ютером, оскільки заняття проходять в неформальній обстановці, надається свобода дій, і деякі з них можуть скористатися своїми знаннями у сфері ІКТ. Перспективи використання Інтернет-технологій на сьогоднішній день досить широкі. Вивчення іноземної мови з використанням інформаційно-комунікаційних технологій дає студентам можливість самостійно брати участь у тестуванні, вікторинах, конкурсах, олімпіадах, що проводяться у мережі, листуватися з однолітками з інших країн, брати участь у чатах, створювати блоги. Вони можуть отримувати будь-яку інформацію з проблеми, над якою працюють: новини з життя відомих людей, статті з газет і журналів, необхідну літературу, фільми тощо. Класичні та інтегровані заняття у супроводі мультимедійних презентацій, онлайн-тестів дозволяють студентам поглибити свої знання.

Слід зазначити, що навчання через комп'ютерні телекомунікаційні мережі забезпечує занурення студента в реальне мовне середовище і тим

самим істотно послаблює традиційний мовний бар'єр практичного використання іноземної мови в цьому середовищі, оскільки обмін інформацією відбувається між однолітками, зміст матеріалів включає думки, почуття, ідеї, ситуації, цікаві для студентів і мають значення в їх житті. Можливості використання Інтернет-ресурсів величезні. Глобальна мережа Інтернет створює умови для отримання будь-якої необхідної студенту та викладачу інформації, що знаходиться в будь-якій точці земної кулі: країнознавчий матеріал, статті з газет і журналів, необхідну літературу тощо. Студенти можуть брати участь в тестуванні, конкурсах, олімпіадах, що проводяться по мережі Інтернет, листуватися з однолітками з інших країн, брати участь в чатах, відеоконференціях, а також можуть отримувати інформацію з проблеми, над якою працюють в даний момент в рамках проекту. Використовуючи інформаційні ресурси мережі Інтернет, можна, інтегруючи їх у навчальний процес, більш ефективно вирішувати цілий ряд дидактичних завдань на практичному занятті:

- формувати навички та вміння читання, безпосередньо використовуючи матеріали мережі різного рівня складності;
- вдосконалювати вміння монологічного та діалогічного усного мовлення;
- поповнювати словниковий запас як активний, так і пасивний, лексикою сучасної іноземної мови;
- знайомитися зі знаннями, що включають в себе мовний етикет, особливості мовної поведінки різних народів в умовах спілкування, особливості культури, традицій країни досліджуваної мови [5, 22].

Отже, комп'ютерні технології допомагають: залучати пасивних слухачів; робити практичні заняття більш наочними; забезпечувати навчальний процес новими, раніше недоступними матеріалами, які допомагають студентам проявляти їх творчі здібності; привчати студентів до самостійної роботи з матеріалом.

Однак не можна забувати про те, що Інтернет всього лише допоміжний технічний засіб навчання і для досягнення оптимальних результатів необхідно грамотно інтегрувати його використання в процес уроку. Інформатизація є необхідним компонентом і умовою загальної модернізації освіти, оновлення змісту і форм навчальної діяльності, управління освітою. Без інформатизації виконати в повному обсязі програму модернізації неможливе. Навчання іноземної мови, як частина освітнього процесу, не може залишитися осторонь цих глобальних змін. Не тільки новизна роботи з комп'ютером, яка сама по собі підвищує інтерес до навчання, а й можливість регулювати навчальні завдання за ступенем складності, заохочення правильних рішень позитивно позначаються на мотивації. Оснащення навчальних закладів комп'ютерами дозволяє активно впроваджувати у викладання іноземних мов комп'ютерні програми. Практика показує, що вони мають певні переваги перед традиційними методами навчання. Комп'ютерні програми забезпечують більшу інформаційну ємність, інтенсифікацію самостійної роботи кожного студента, створення комунікативної ситуації, особистісно значущої для кожного, підвищення пізнавальної активності студентів, а також посилення мотивації. Сучасні комп'ютерні засоби дозволяють створювати нові комп'ютерні програми як навчальні, тренувальні, так і контролюючі. Такого роду програми створюються в спеціальних навчальних цілях і широко використовуються в процесі самостійної і домашньої роботи при вивченні іноземної мови. При самостійному опрацюванні матеріалу використання комп'ютера забезпечує:

- вільний режим роботи;
- необмежений час роботи;
- виключення суб'єктивних факторів;
- максимальну підтримку при оволодінні іноземною мовою.

Комп'ютерні засоби контролю підвищують ефективність самостійної роботи, оперативність в отриманні результату, збільшують об'єктивність оцінки. Виходячи з вищесказаного, слід зазначити, що комп'ютерна форма

навчання не порушує основних закономірності навчального процесу, а відкриває реальні перспективи вдосконалення організації процесу навчання. Всі комп'ютерні засоби навчання орієнтовані на реалізацію методів навчання, які стимулюють творчу активність студентів, спонукаючи їх до самостійного вибору власної стратегії вирішення завдань. Таким чином, інформаційні технології сприяють підвищенню ефективності процесу навчання, його індивідуалізації, активної педагогічної взаємодії викладача та студентів, створюють оптимальні умови для творчого використання інформації.

Прийоми комунікативної методики використовуються в комунікативних іграх. Тому слід виділити кілька типів комунікативних ігор:

- комунікативні ігри, в основі яких лежить методичний прийом ренкінг;
- комунікативні ігри, побудовані на основі навмисного створення відмінностей в обсязі інформації у студентів;
- комунікативні ігри, які передбачають угруповання або підбір відповідних варіантів;
- комунікативні ігри на пошук пари;
- комунікативні ігри - інтерв'ю;
- рольові ігри.

При навчанні на початковому етапі особливе місце займають рольові ігри. За своєю суттю гра сприяє засвоєнню знань не з потреби, а за бажанням самих студентів і відбувається не формально, а зацікавлено. Гра урізноманітнює повсякденну навчальну діяльність, сприяючи розвиток інтересу не тільки до гри, а й до самого навчального предмету. Гра сприяє розвитку уяви, вмінню спостерігати, швидко і точно реагувати на ігрову ситуацію.

Гра має дві мети:

1. Виконання реальних дій, пов'язаних з вирішенням конкретних або нестандартних завдань;

2. Діяльність носить умовний характер, що дозволяє відволіктися учням від реальних ситуацій, дати волю фантазії, зняти бар'єр страху.

Однією із багатьох програм в ігровій формі можна визначити таку програму, як **Rosetta Stone** – програма для вивчення іноземних мов з нуля без використання рідної мови. Такого виду програми є найбільш ефективним середовищем з навчання іноземних мов. Дана програма дає можливість навчатися мови тим же способом, яким це роблять діти, тобто методом занурення в мовне середовище і формування асоціацій в різних сферах життя, створення шаблонів і структур методом індукції, тобто переходом від окремого випадку до загальної формули на основі самостійно зроблених висновків. Повторення матеріалу в програмі проходить з певною, науково-обґрунтованою частотою. Студенти можуть освоїти сприйняття і відтворення найпоширеніших розмовних структур, що є дуже важливим для активації розмовної іноземної мови та початку вільного спілкування. Даний курс представляє з себе динамічне занурення в досліджувану мову, за рахунок правильно підібраної структури матеріалу. Слова вивчаються у сукупності з об'єктами і діями зображеними на фотографіях і картинках. Головним чинником являється те, що для якнайшвидшого освоєння мови, вкрай важливо, щоб навчання відбувалося максимально на мові, що вивчається. В даному випадку це 100% використання тільки тієї мови, що вивчається. Ця навчальна програма розроблена для рівнів від A1 до B2.

BBC World Service (http://www.bbc.co.uk/worldservice) надають можливість не тільки прочитати, але й прослухати новини, на багатьох мовах. Крім того, вони пропонують великий розділ для тих, хто вивчає англійську мову – LEARNING ENGLISH. Тут представлені у великій кількості відеоролики, тексти для аудіювання та читання. Вправи для розвитку фонетичних, лексичних, граматичних навичок. Є захоплюючі ігри та вікторини. У підрозділі Talking Sports ті, хто навчаються можуть не тільки переглянути відеоролик, а й прочитати і залишити власні коментарі. Цікавою

може видатися подвійна класифікація статей - по темам і по континентах. Зворотній зв'язок з видавництвом здійснюється за допомогою посилання CONTACT US. BBC також є великим ресурсом з вивчення німецької мови як для початківців так і для знавців німецької. Сайт пропонує визначити рівень мови та можливість вивчити базову лексику, щоб розповісти хто ти, звідки приїхав. На ресурсі представлені книги з граматики та численні вправи.

Audio Lingua. Найкращий спосіб вивчити мову – постійно читати та розмовляти німецькою, а також слухати носіїв мови. Audio Lingua дає таку можливість, адже це ресурс із короткими (максимум 2 хвилини) записами німців, що розмовляють на повсякденні теми. Вони розповідають про сім'ю, погоду, їжу та навіть політичні вподобання. Аудіо розділені за рівнями: як бонус, можна знайти варіанти різних німецьких діалектів.

Основною метою навчання іноземної мови в професійних навчальних закладах є підготовка висококваліфікованого фахівця, конкурентоспроможного в умовах ринкової економіки і виховання особистості, яка бажає спілкування. Участь у різноманітних міжнародних програмах, можливість вчитися за кордоном передбачають не тільки високий рівень володіння іноземною мовою, а й певні особливості особистості: комунікабельність, відсутність мовного бар'єру, знання норм міжнародного етикету, широкий кругозір, вміння презентувати себе. Як правило, при виконанні різних тестів під час вступу до вищого навчального закладу та участі в конкурсах, олімпіадах, встановлюється суворий ліміт часу виконання кожного завдання, що також вимагає особливого виду підготовки. Використання сучасних засобів навчання, впровадження активних та інтерактивних методів і використання інноваційних технологій дозволяють успішно вирішувати ці завдання.

У навчальному процесі з викладання іноземної мови викладачі можуть використовувати як авторські, так і спеціальні ОКП для роботи студента в аудиторії і для самостійної роботи. Розглянемо особливості деяких ОКП з іноземної мови та можливості їх використання. Електронні системи

тестування дозволяють викладачам скласти тестовий матеріал з урахуванням навчальної програми дисципліни, рівня володіння іноземною мовою студентів. Використовуються для проведення проміжного та підсумкового контролю знань студентів з іноземної мови і для перевірки граматики під час вступу абітурієнтів до магістратури. Системи дистанційного навчання можуть включати навчальний матеріал з англійської, німецької та французької мов, розроблених викладачами. Програми дистанційного навчання можуть містити діалоги, паралельні тексти, словники до оригіналу, вправи на закріплення навчального матеріалу, з урахуванням всіх етапів оволодіння іноземною мовою. Дистанційні комп'ютерні навчальні комплекси дають можливість навчати вокабуляр, засвоювати граматичний матеріал, виконувати вправи з аудіювання, читання. Для самостійної роботи в залежності від рівня володіння мовою, індивідуальних особливостей студентам рекомендується використовувати ОКП, які є доступними і безкоштовними в Інтернеті [11].

Це такі програми:

Language in Use 24/7. Програма розроблена на основі однойменної серії підручників видавництва Cambridge University Press. Три рівня програми Beginner (Початковий), Pre-Intermediate (Базовий), Intermediate (Середній) відповідають стандартам Спільної європейської системи вивчення мов (рівні A1 / A2, B1 / B2).

Dictionary. Програма використовує технологію, яка дозволяє перекладати слова і словосполучення простим наведенням курсора миші на них. Можна дізнатися значення слова, вибравши його зі списку. Словникова база містить понад 50000 слів і словосполучень. Можна додавати свої слова і вносити зміни в ті, що існують в програмі.

FVords. Програма містить тести, словники до оригіналу, паралельні тексти, режим суфлера, пошук, друк, статистику та ін. Пропонує п'ять підходів до вивчення матеріалу: турнір, курс, звичайний, книга і суфлер. Завдання курсу виконуються послідовно, турнірні - за вибором; якщо були

допущені помилки, можна повернутися до них і повторити правильне вживання матеріалу. У режимі «суфлер» можна озвучувати завдання (слова, словосполучення, тексти).

Memo Booster. Програма допомагає при регулярних заняттях швидко поповнити словниковий запас. Студенту пропонується виконати певну кількість вправ зі словами, які він вивчає. Щодо кожного слова ведеться індивідуальна база даних. Чим гірше навчається запам'ятав слово, тим частіше воно з'являється на екрані в вправах.

Exerciser. Програма задає вправи декількох типів в різних варіаціях - зміна форми слів або пропозицій (наприклад, поставити в негативну форму), пошук помилок в тексті, підстановка варіантів, заповнення пропусків, пошук відповідників. Програма забезпечує перевірку вправ.

Як показує педагогічний досвід, робота зі створення Інтернет-ресурсів цікава студентам своєю новизною, актуальністю, креативністю. Ці ресурси комунікативної і міжкультурної компетенції неможливі без практики спілкування та використання ресурсів Інтернету на заняттях з іноземної мови.

Розпочати вивчення можна з будь-якого рівня й при бажанні зосередитися на розмовних навичках або граматиці. Також є можливість завантажити уроки на мобільний та слухати їх протягом дня. Ресурс dw.com містить курси німецької мови різних рівнів - від елементарного володіння до компетентного користування, які розвивають навички читання, письма, знання граматики і вимови. Це найпоширеніший і, напевно, самий багатий ресурс як для тих, хто вивчає німецьку, так і для тих, хто викладає. Тут можна знайти безліч цікавих рубрик за різними темами, жанрами, і звичайно, для різних рівнів: новини, міні-серіали, детективні ігри, культурно-пізнавальні подкасти, лінгвістичні замітки з німецької, повноцінний онлайн-курс німецької для початківців і багато іншого. Все це із завданнями для відпрацювання і самоперевірки. Програм просто неймовірно багато!

Deutschtrainer допоможе ефективно поповнити базовий словниковий запас для повсякденного спілкування і поліпшити вимову. 100 білінгвальних уроків (російська-німецька) включають в себе лексику з різних тем: від вітання до візиту до лікаря, від здійснення покупок до пошуків квартири. Уроки в міру потреби можна переглядати у вільному порядку. Deutschtrainer відповідає вимогам рівнів A1 і A2 "Єдиного європейського мовного стандарту".

Harry – gefangen in der Zeit. Гаррі проводить відпустку в Німеччині, коли раптом виявляє, що застряг в тимчасовій петлі. Чи вдасться йому з неї вибратися – допоможе розроблений інтерактивний курс, який складається із 100 захоплюючих, анімаційних епізодів.

Mission Berlin. Курс складається із 26 серій, де разом із віртуальною героїнею Анною потрібно перемогти злочинців.

Das Deutschlandlabor. Курс розроблений для знавців мови з рівнем A2. Ведучі спілкуються з прохожими, експертами про те, які стереотипи є в Німеччині. 20 відеоматеріалів з різних тем й інтерактивними завданнями до кожної серії.

Справа в тому, що під час, наприклад, відео-уроку здійснюється залучення студентів до культури країн мови, що вивчається за допомогою занурення їх в атмосферу взаємин носіїв мови з демонстрацією особливостей їх міміки і жестів.

Застосування сучасних технологій в освіті створює сприятливі умови для формування особистості студентів та відповідає запитам сучасного суспільства. Використовуючи інформаційні ресурси мережі Інтернет, можна, інтегруючи їх у навчальний процес, більш ефективно вирішувати цілий ряд дидактичних завдань при самостійному вивченні іноземної мови: формувати навички та вміння читання, безпосередньо використовуючи матеріали мережі різного рівня складності; удосконалювати вміння аудіювання на основі автентичних звукових текстів мережі Інтернет; удосконалювати вміння монологічного і діалогічного висловлювання на основі проблемного

обговорення, представлених вчителем або кимось із учнів, матеріалів мережі; удосконалювати вміння писемного мовлення, індивідуально або письмово складаючи відповіді партнерам, беручи участь в підготовці рефератів, творів, інших епістолярних продуктів спільної діяльності партнерів.

Таким чином, в сучасному світі неможливо обходитися без комп'ютера. Інтернет замінює телебачення, спілкування по телефону, особисте спілкування з друзями і родичами, походи в кінотеатр, бібліотеку, походи за покупками в магазин, листування і багато іншого. Але в даному факті є і позитивна сторона: здатність спілкуватися людям з обмеженими можливостями, пошук інформації, дистанційне навчання та ін. Оскільки ми живемо тут і зараз, то ми повинні вміти використовувати позитивні можливості комп'ютерної ери. Використання сучасних засобів таких, як комп'ютерні програми і Інтернет-технології, а також навчання в співробітництві і проектна методика дозволяють вирішувати ці завдання. Основною метою навчання іноземної мови студентів є виховання особистості, яка бажає і здатна до спілкування, людей, які бажають і здатні отримувати самоосвіту. Участь в різноманітних міжнародних програмах, можливість вчитися за кордоном передбачають не тільки високий рівень володіння іноземною мовою, а й певні особливості особистості: комунікабельність, відсутність мовного бар'єру, знання норм міжнародного етикету, широкий кругозір, вміння що називається «подати» себе. Для досягнення всіх перерахованих цілей, безумовно, ефективну допомогу викладачеві надає використання ресурсів Інтернет у навчанні іноземних мов. Інтернет представляє практично необмежені можливості використання практичного курсу в різних сферах людської діяльності. Використання в навчальному процесі дозволяє застосовувати постійно оновлювану інформацію, спілкуватися студентам між собою. Зусилля педагога повинні бути спрямовані не стільки на формування теоретичних знань і практичних умінь у того, хто навчається, скільки на розвиток у нього навичок самостійної роботи, ініціативи та активності, творчого початку. Отже,

викладач повинен не передавати навчальну інформацію, а грамотно організовувати самостійну роботу студентів і надалі керувати нею. Використання новітніх інформаційних технологій в процесі вивчення іноземних мов у ЗВО підвищує ефективність формування всіх аспектів іншомовної комунікативної компетенції. ОКП використовують як в аудиторній роботі, так і для організації самостійної роботи. Як свідчить практика, доцільним і ефективним є використання авторських і спеціальних ОКП. Ці програми використовуються на різних етапах формування мовної і мовленнєвої компетенції відповідно до дидактичних функцій на кожному з етапів заняття. За дидактичними цілям ОКП поділяються на навчальні, програми-тренажери, контролюючі, інтегровані. Слід зазначити і деякі проблеми, і недоліки, які пов'язані з використанням ОКП. Вони стосуються відсутності стандартизованого переліку програмних засобів для використання їх в навчальному процесі, відсутність комп'ютерно-орієнтованого науково-методичного забезпечення. Не виняткові випадки недостатнього технічного забезпечення, необхідного для ефективного застосування ІКТ в навчальному процесі. Необхідна розробка нормативної документації вузу, в якій будуть враховані новітні електронні засоби навчання. Отже, останні досягнення в галузі високих технологій відкривають перед викладачами іноземної мови широкі можливості для подальшого вдосконалення навчального процесу та підвищення якості отримання знань. Використання ІКТ в мовній освіті - це один з перспективних напрямків інформатизації навчального процесу. Властивості мультимедійних програм допомагають вирішити основне завдання мовної освіти - формування у студентів стійкої комунікативної компетенції під керівництвом досвідченого педагога, але шляхом застосування самостійних зусиль самого студента.

При застосуванні комп'ютерних програм у навчанні іноземних мов переслідуються конкретні цілі [13, 140]:

- При навчанні фонетики: формування навичок розрізнення звуків іноземної мови; формування ритміко-інтонаційних вимовних навичок; формування артикуляційних вимовних навичок.
- При навчанні лексики: розширення пасивного і потенційного словників студентів; контроль рівня сформованості лексичних навичок на основі тестових та ігрових комп'ютерних програм з використанням візуальної наочності; формування продуктивних лексичних навичок переважно писемного мовлення.
- При навчанні граматики: контроль рівня сформованості граматичних навичок на основі тестових програм; формування рецептивних граматичних навичок читання та аудіювання; формування продуктивних граматичних навичок переважно писемного мовлення;
- При навчанні читання: навчання техніці читання вголос; закріплення рецептивних лексичних та граматичних навичок читання; оволодіння вміннями вилучення з тексту смислової інформації різних видів; навчання різним видам аналізу тексту; контроль правильності і глибини розуміння прочитаного тексту.
- При навчанні аудіювання: формування фонетичних навичок аудіювання; контроль правильності розуміння прослуханого тексту.
- При навчанні говорінню: формування фонетичних навичок говоріння.

Специфіка предмета іноземної мови обумовлює активне і доречне застосування комп'ютера на заняттях. Провідним компонентом змісту навчання іноземної мови є навчання різним видам мовної діяльності: говорінню, аудіювання, читання, письма. Навчальна комп'ютерна програма є тренажером, який організовує самостійну роботу студента, управляє нею і створює умови, при яких студенти самостійно формують свої знання, що і являється особливо цінним, бо знання, отримані в готовому вигляді, дуже часто проходять повз їх свідомості і не залишаються в пам'яті. Використання комп'ютерів на заняттях іноземної мови - потреба часу.

Важливою особливістю комп'ютера в навчально-виховному процесі з іноземної мови є те, що він може бути "співрозмовником" студента, тобто працювати в комунікативно-направленому діалоговому режимі і певним чином, наприклад, з графічних засобів, аналізатора і синтезатора мови заповнювати відсутність природного комуніканта, моделюючи й імітуючи його немовну і мовну поведінку. Комп'ютер дозволяє пред'являти на екрані дисплея елементи країнознавчого характеру, особливості оточення і обстановки, які можуть використовуватися як фон формування у студентів мовленнєвої діяльності на іноземній мові. Комп'ютер має великі можливості для побудови кольорових зображень. Зазначені можливості комп'ютера роблять його прекрасним технічним засобом для різного роду пояснень і узагальнень явищ мови, мовленнєвої діяльності [15,4].

Завдання модернізації освіти не може бути вирішено без оптимального впровадження інформаційних технологій в усі його сфери. Використання інформаційних технологій дає поштовх розвитку нових форм і змісту традиційних видів діяльності студентів, що веде до їх здійснення на більш високому рівні. Робота з комп'ютером повинна бути організована так, щоб з перших же занять початкового ступеня навчання вона стала потужним психолого-педагогічним засобом формування потреби мотиваційного плану діяльності студентів, засобом підтримки та подальшого розвитку їх інтересу до досліджуваного предмета. Правильно організована робота з комп'ютером може сприяти зокрема зростанню пізнавального і комунікативного інтересу, що в свою чергу сприятиме активізації та розширенню можливостей самостійної роботи студентів з оволодіння іноземними мовами, як на заняттях, так і в позааудиторний час.

Робота з комп'ютером не тільки сприяє підвищенню інтересу до навчання, а й дає можливість регулювати пред'явлення навчальних завдань за ступенем складності, заохочення правильних рішень. Крім того, комп'ютер дозволяє повністю усунути одну з найважливіших причин негативного ставлення до навчання - неуспіх, обумовлений нерозумінням матеріалу або

проблема в знаннях. Саме цей аспект і передбачений авторами багатьох комп'ютерних навчальних програм. Тим, хто навчається надана можливість використовувати різні довідники і словники, які можна викликати на екран за допомогою одного лише клацання по мишці. Працюючи за комп'ютером, студент отримує можливість довести вирішення завдання до кінця, спираючись на необхідну допомогу.

Істотний прогрес у розвитку персональних комп'ютерів і комп'ютерних технологій призводить до зміни навчання іноземним мовам. Активне і доречне застосування комп'ютера на заняттях представляється можливим і доцільним виходячи із специфіки самого предмета. Провідним компонентом змісту навчання іноземної мови є навчання різним видам мовної діяльності говоріння, аудіювання, читання, письма. При навчанні аудіювання кожен учень отримує можливість чути іншомовну мову. При навчанні говорінню кожен може вимовляти фрази іноземною мовою в мікрофон. При вивченні граматичних явищ кожен може виконувати граматичні вправи, маючи можливість розгадувати кросворди, чайнворди, займатися пошуком слів, виконувати ігрові вправи.

У практиці застосування комп'ютера в навчальному процесі особливо підкреслюється його навчальна функція, а також, комп'ютер є інструментом, який організовує самостійну роботу і керує нею, особливо в процесі тренувальної роботи з мовою і мовним матеріалом. Сфера застосування комп'ютера в навчанні іноземних мов надзвичайно широка. Комп'ютер може бути ефективно використаний для ознайомлення з новим мовним матеріалом, новими зразками висловлювань, а також з діяльністю спілкування іноземною мовою. На етапі тренування і на етапі застосування сформованих знань, навичок, умінь комп'ютер може бути використаний в найрізноманітніших комунікативних завданнях і ситуаціях з урахуванням особистісних особливостей студентів.

При комп'ютерній формі навчання зберігаються всі основні закономірності навчального процесу, в тому числі і загальні, що

відображаються в дидактичних принципах. Серед дидактичних принципів розглянемо лише ті, які є найбільш характерними для процесу викладання іноземних мов і мають специфічні способи реалізації та особливі функції при комп'ютерній формі навчання. До них належать такі принципи: науковості, свідомості, доступності, активності, систематичності і послідовності, міцності засвоєння, індивідуалізації, наочності [16,65-70].

Принцип науковості реалізується при комп'ютерному навчанні мовам в декількох аспектах:

1) в оптимізації процесу відбору навчального матеріалу на основі застосування викладачами систем автоматичного аналізу текстів, забезпечують значне збільшення обсягу вибірки;
2) в поліпшенні способів презентації та організації навчального матеріалу з урахуванням закономірностей інтелектуальної діяльності людини;
3) в підвищенні ефективності управління процесом засвоєння знань за рахунок використання можливостей комп'ютера за параметрами навчання.

Принцип свідомості в умовах комп'ютеризованого навчального процесу забезпечує можливістю свідомого вибору студентом власної стратегії досягнення навчальної мети, також надання тим, хто навчається широкого спектру засобів «підтримки» навчання, використання яких сприяє підвищенню усвідомленості в їх діях і поліпшенню якості засвоєння матеріалу. Перевагою комп'ютера являється те, що він надає нову інформацію за запитом студента саме в той момент, коли він/вона усвідомлюють її необхідність. Оскільки така інформація є в якості проміжної мети в діях студентів, то її засвоєння відбувається свідомо і характеризується найбільш високими показниками.

Принцип доступності при комп'ютерному вивченні реалізується завдяки орієнтації процесу людино-машинної взаємодії на вікові особливості

користувачів, на їх рівень володіння знань та навиками роботи з комп’ютером. Можна також говорити про те, що рівень доступності в

процесі засвоєння навчального матеріалу підвищується за рахунок широких можливостей комп'ютера з надання учням допоміжної довідкової інформацій та індивідуальної інформаційної підтримки.

Принцип активності студента апріорі закладено в процес комп'ютерного навчання, оскільки ініціатором роботи за комп'ютером завжди являється користувач. В умовах комп'ютеризованого навчального процесу принцип активності студента трансформується в специфічний для комп'ютерної форми навчання принцип інтерактивності – взаємодія студента з комп'ютером має бути інтерактивною, активною. Інтерактивність проявляється в можливості участі у роботі студентів і комп'ютера в якості рівних партнерів при вирішенні завдань навчання і означає їх свідому активність, підкріплену керуючою діяльністю комп'ютера. Інтерактивна взаємодія грає особливу роль при навчанні мов, тому що, по-перше, активні форми взаємодії викликають значно більшу зацікавленість з боку студентів, ніж пасивні, і, по-друге, постійне стимулювання активності тих, хто навчається дозволяє значно підвищити обсяг мовної практики. Саме тому інтерактивність розглядають як показник дидактичної ефективності комп'ютерної навчальної системи і виділяють в якості вимоги до комп'ютерних програм для навчання.

Принцип систематичності та послідовності характеризується методом управління навчальною діяльністю через конкретну, передбачену програмою послідовність дій подачі організованого навчального матеріалу , який потрібно засвоїти.

Принцип міцності засвоєння знань, умінь та навиків в умовах комп’ютеризованого навчального процесу набуває практично гарантований характер завдяки наявності постійного зворотного зв'язку, збільшення часу на індивідуальні тренування, розширенню можливостей з самостійної роботи для ліквідації прогалин у знаннях.

Індивідуалізація процесу навчання здійснюється завдяки потужному потенціалу комп'ютерних засобів щодо адаптації до потреб конкретного користувача. Стає можливим враховувати не тільки вікові особливості та рівень підготовки груп студентів, але й індивідуальні психологічні характеристики кожного учня. Принцип індивідуалізації в комп'ютеризованому навчальному процесі з іноземних мов забезпечується наступними факторами:

- індивідуальним способом управління навчальною діяльністю (застосування різних за ступенем складності версій КП на базі тестування вихідного рівня знань студентів з можливістю переходу до більш складних чи простіших рівнів складності роботи з програмою та в залежності від успіху результатів)
- можливості вибору індивідуального темпу роботи (варіації швидкості представлення навчальної інформації на дисплеї і темпу діалогової взаємодіє того, хто навчається з комп'ютером)
- надання індивідуального набору засобів підтримки навчання (довідникових матеріалів, підказок, ключів)
- адаптацією форми надання навчального матеріалу до індивідуальних особливостей сприйняття інформації конкретним користувачем.

Специфічною формою прояву індивідуального підходу в умовах комп'ютерного навчання є адаптивність комп'ютерних засобів навчання, яка реалізується в можливості пристосування навчальної системи до особливостей конкретного процесу навчання з метою його оптимізації на основі:

- обліку типологічних особливостей студентів (вид пам'яті, тип темпераменту тощо);
- забезпечення прийнятних психофізіологічних характеристик взаємодії студента з комп'ютером;
- вибору індивідуального темпу роботи І способу викладу матеріалу, здійснення оптимальної стратегії управління процесом навчання.

Принцип наочності в умовах комп'ютеризованого навчального процесу реалізується, згідно визначенню Е. Енгланд, в перехреснопов’язаною формою матеріалу, побудованої на символічних системах форми, кольору і тексту (England, 317). При комп'ютерній формі навчання розширюються дидактичні функції наочності, оскільки, крім традиційних функцій систематизації, презентації та систематизації мовного матеріалу, створення комунікативних ситуацій і психологічної атмосфери, наочність виконує активізуючу, сигнальну, симулятивно-моделюючу та емотивну функції.

Визначення ефективності комп'ютерних засобів навчання є однією з найскладніших і важливих завдань процесу комп'ютеризації навчання. Ефективність може визначатися в дидактичному, технічному, ергономічному і економічному аспектах. Дидактична ефективність розраховується у вигляді коефіцієнтів на основі показників діяльності викладачів і студентів. В даний час розроблені різні процедури визначення ефективності за допомогою приватних та інтегральних показників, а також методи їх кількісної оцінки (16, 179). Найбільш об'єктивною є оцінка ефективності, яка враховує декілька параметрів, але водночас застосування технічного засобу виправдано, якщо ефективність навчального процесу підвищується хоча б за одним критерієм. Ефективність застосування інформаційних технологій в навчанні іноземної мови реалізується в процесі організації самостійної роботи студентів. Інформаційні технології забезпечують кожного студента індивідуальним робочим методом при виконанні практичних робіт, інформаційними ресурсами, методичними і контролюючими матеріалами, тимчасовими ресурсами, можливістю індивідуалізації та диференціації процесу навчання (індивідуальні плани підготовки), високою мотивацією роботи з сучасними інформаційними технологіями.

Список використаних джерел:

1. [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://www.grin.com/document/147512
2. Сисоєв П.В., Євстигнєєв М.Н., Грицков Д.М. Використання інтернет-ресурсів при вивченні іноземної мови. //Іноземні мови у школі: Збірник наукових праць. 2008. №6, С.3-4
3. Реферати українською bukvar.su Режим доступу: http://bukvar.su/pedagogika/104435-Organizaciya-samostoyatel-noiy-raboty-studentov.html
4. [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://www.dw.com
5. Вартанова В. В. Зміст і організація самостійної навчальної діяльності студентів під час навчання іноземної мови // Самостійна робота студентів: моделі, досвід, технології: Зб. наук. ст. / Под ред. М. Г. Савельєвої. Іжевськ: Видавництво «Удмуртський університет», 2009. С. 71-73
6. Фаустова Е. М. Студент нового часу: соціокультурний профіль. - М., 2004. - 72 с. - (Система виховання у вищій школі: Аналітичні огляди з основних напрямів розвитку вищої освіти / НІІВО; Вип. 4).
7. Азімов Э.Г., Щукін А.Н. Новий словник методичних термінів і понять (теорія та практика навчання мов). – ІКАР, 2009.
8. [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://www.klerk.ru/boss/articles/394728/
9. Вагнер М.-Н.Л. Використання комп'ютерних програм у вивченні англійської мови в вузі // Інтернет-журнал «Світ науки» 2017, Том 5, номер 6 https://mir-nauki.com/PDF/59PDMN617.pdf
10. Анцелевіч О. В. Використання інформаційних технологій у викладанні іноземних мов у вищій школі // Сучасна наука: актуальні проблеми теорії та практики. Серія: Гуманітарні науки. 2017. № 3. С. 36-39. 4.

11. Нові педагогічні та інформаційні технології в системі освіти / Під ред. Е. С. Полат. - М .: Вид. Центр «Академія», 2000. - 272 с. 5.
12. Раннева А. П., Паніна І. Г. Електронне навчання у вищій гуманітарній освіті // European Social Science Journal. 2017. № 2-2. С. 118-125.
13. Полат Е.С. Нові педагогічні та інформаційні технології в системі освіти: навчальний посібник / Е.С. Полат, М. Ю. Бухаркін, М.В. Моїсеєва, А.К. Петров. - Москва: Видавничий центр "Академія", 1999. - 224 с.

Вембер В. П. Інформатизація освіти і проблеми впровадження педагогічних програмних засобів в навчальний процес [Електронний ресурс] / В. П. Вембер // Інформаційні технології і засоби навчання. - Вип. 3 (4). - 2007. Режим доступу: http://www.ime.edu-ua.net/em3/emg.html.

15. Кужель А.Н. Використання персонального комп'ютера у вивченні іноземних мов / О.М. Кужель, Т.І. Коваль // Нові інформаційні технології навчання в навчальних закладах України: Науково-методичний збірник: - вип.8: Педагогіка / Редкол.: І.І.Мархель (гл. Ред.) Та ін. - Одеса: Друк, 2001. С. 58-60.
16. Карамишева Т.В. Вивчення іноземних мов за допомогою комп'ютера.У питаннях і відповідях. - СПб .: Видавництво «Союз», 2001. - 192 с. - (Серія «Вивчаємо іноземні мови »).
17. Колесникова І.Л., Дасчіна О.А.. Англо-російський термінологічний довідник з методики викладання іноземних мов. Cambridge University Press. Бліц. СПб, 2001 г.

Керекеша О.В.

Інноваційні тенденції в освіті

На початку 1990х років отримав популярність дослідницький підхід, автрорами якого були Ніл Хау та Уільям Штраус. Суть цього підходу полягає в тому, що історичний контекст визначає поведінку людини: тобто, у груп, які народилися у однакових проміж часу, маються спільні соціально-психологічні риси, які є універсальними для вього покоління.

Поколінські цикли становлять 15-20 років і загалом класифікуються таким чином:

"Бебі-бумери" (1943-1961)

"Покоління X" (1962-1981)

"Покоління Y" (1982-1995) ("міленіали")

"Покоління Z" (1995-2010) ("цифрові аборигени")

«Покоління альфа» (2010-2025) (типологія австралійського вченого Марка МакКріндла).

Однак, що саме нам може дати ця інформація? Важлива сфера, для якої вивчення поколінських зрушень та змін ціннісних орієнтирів стає життєво важливим, — це система освіти.

Вчені досить активно дискутують на тему того, як навчати сучасну молодь, тим більше, що ми маємо справу не з «чистими» типами поколінь, а з міксом (комбо-поколінь).

Так, аналізуючи підхід до навчання представників різних поколінь, вчені дійшли висновку, що для «міленіалів», «зетів» та «альфа» стає актуальною віральність — тобто не прямий обмін «знання-оцінки», «знання-знання» чи «знання-гроші», а саме процес обміну діями.

Соціологи зазвичай сходяться на тому, що, наприклад, «поколінню Z» властив потяг до безпеки, а задоволення, простота та інтерес важливіші за високий заробіток.

Викладачі, які сьогодні працюють в системі освіти – це дуже часто представники покоління «бебі-бумеров» або «покоління Х». Нажаль, дуже часто, вони використовують методи та підходи у викладанні притаманні освітньому процесу їхніх часів навчання. Лекції в університеті читають з листів, які було надруковано багато років тому, використовуючи їх з року в рік. Вони просто копіюють той же ж самий процес передачі знань, який прошли самі отримуючи освіту. Дуже добре, якщо ці викладачі опанували Power Point та зробили презентацію з тих же ж листів. Вони не замислюються над тим, що не лише технології, а й студенти від покоління до покоління дуже відрізняються.

Сьогодні студент приходячи в аудиторію навіть і уявити собі не може викладача, як носія знань, а саме так було у попередні часи. Роль викладача змінилася. Сьогодні студенти можуть почути лекції провідних професорів та науковців не виходячи із дому. Видатні університети, які входять до топ рейтингів накращих у світі розміщують безкоштовний контент на своїх сайтах: лекції, данні про дослідження, конкурси на навчання та їх результати. Існує безліч цікавих ресурсів, лекцій тренерів-мотиваторів як Тоні Роббинс, Браян Трейсі, Марсі Шимоф, Радислав Гандапас, білети на тренінг яких коштують тисячи долларів; платформа TEDex, де можна почути досвід фахівців будь якої сфери на найрозповсюдженіших мовах світу; освітні платформи, які Coursera та Udemyта багато інших.

Якщо ми подивимся на дітей «покоління альфа», школа вже не відповідає їх потребам, очикуванням та цінностям. Через десять років їм буде по 20 або трохи менше, і вони задаватимуться питанням: а чи варто витрачати п'ять-шість років на здобуття академічної освіти в умовах технологій, що постійно вдосконалюються? Таким чином, по закінченню школи потенційні абітурієнти все частіще замислюються над тим, щоб не вступати до вишу одразу, вони прагнуть подивитися світ, зрозуміти свою роль та призначення в ньому, усвідомити чого вони прагнуть та чому хотіли б навчатися.

Університети у класичному розумінні можуть виявитися для наступного покоління зовсім не потрібні. Мабуть, можна сказати, якщо ми розуміємо університети тільки як фабрики знань і виробників дипломів. Але не варто забувати, що вуз — це не диплом, це середовище для комунікації, причому середовище, зокрема, візуальне. Але й це не працює сьогодні в умовах карантину та пандемії.

Звичайно, нам не загрожує втрата системи вищої освіти відразу, але все більше її функцій братимуть на себе інші структури: корпоративні університети, мікронавчання (microlearning), конкурси Worldskills, які для роботодавців стають важливішими за будь-який диплом. Работодавці сьогодні шукають людей не з дипломом про вищу освіту, а скоріше з тим, що до нього повинно додаватися, а саме: аналітичні навички, вміння вирішувати проблеми, знаходити нестандартні рішення, гнучкість, готовність та жада постійного навчання та особистістного розвитку, цілеполягання, вміння працювати в команді, навички тайм-менеджменту та такі інші.

Сьогодні шаленими темпами розвиваються інноваційні технології, нано технології та штучний інтеллект. Щоб залишатися затребуваними в таку епоху, молодим людям доведеться усвідомлювати важливість постійного навчання, набування нових навичок та змінювати вид діяльності.

Основне завдання системи освіти загалом, та викладачів зокрема, — спробувати спрогнозувати те, як має змінюватися система освіти, та сам викладач, щоб не опинитися на узбіччі прогресивного світу.

Говорячи про те, які форми навчання підходять для сучасного покоління, як глобальна тенденція відзначається мікронавчання (microlearning) — тут освітні платформи та бренди конкурують за швидкі та стислі курси в режимі коротких аудіо- та відеоповідомлень, статей та сториз.

Універсальними навичками у сучасній системі освіти вважаються соціальна практика, проектна діяльність, навички комунікації. Перспективною моделлю є «liberal arts», які концентруються на розвитку

загальних навичок (general skills, критичного мислення, емоційного та соціального інтелекту).

В аудиторії країн світу входить доповнена та віртуальна реальність до якої школяри вже звикли, та приймають її як норму із світу ігор, та яка є не докінця зрозумілою та опанованою викладачами. Зявляються методичні розробки, кейс стаді та ситуативні завдання (file:///C:/Users/111/Downloads/ClassVR-Top-50-Lesson-Plan-Examples.pdf), які можна використовувати в аудиторіях, та які можуть бути прикладами та мотивуючими елементами для креативного підходу викладачів.

Доповнена реальність у навчанні - досвід реального життя за допомогою зображень, відео чи інтерактивних даних. Ви можете відчути AR за допомогою портативних пристроїв, як то мобільні телефони чи розумні окуляри.

Тому AR надає студентам можливість поглибити свої знання в кількох областях, зокрема: читання, робота з числами, просторові поняття, створення контенту, реальні умови та сценарії.

Мінімальне налаштування AR майже для будь-якої аудиторії може включати:

підключення до Інтернету, мобільні пристрої (наприклад, смартфони або планшети), додатки AR (особливо ті, що призначені для освіти), «Тригери» або «Маркери» (тобто зображення, об’єкти, місця та/або дії, які викликають дію на екрані пристрою через додаток AR).

У поєднанні із завданнями, пов’язаними з командною роботою, AR також допомагає студентам покращити навички комендної роботи та співпраці один з одним. Потенційно це також можуть бути ті самі технології, які вони використовуватимуть на робочому місці пізніше, що не потребує повного перегляду навчальної програми: може бути ще ефективнішим у доповненні поточних педагогічних матеріалів, просто додавши більше контекстного досвіду. Доповнену реальність можна використовувати, щоб просто стимулювати інтерес та обговорення в різних предметних областях.

Віртуальна реальність може покращити освіту, надаючи студентам незабутні та захоплюючі враження, які інакше були б неможливими, розвиває пізнавальний інтерес та наповнює контент навчання новими враженнями.

VR може бути доступна кожному студенту і може легко контролюватися викладачами. Віртуальний досвід має силу залучати та надихати студентів унікальним і потужним способом. Враховуючи зростання віртуальної реальності в освіті, не було б дивно, якби віртуальна реальність увійшла в навчальну програму в якийсь момент у майбутньому. Наприклад, зміст, узгоджений з навчальною програмою, і структуровані плани занять із використанням віртуальної реальності вже розроблені та доступні у Великобританії (https://www.classvr.com/school-curriculum-content-subjects/).

Переваги використання віртуальної реальності в освіті:

- розширити область знань, активний досвід, а не просто пасивна інформація
- допомагає зрозуміти складні поняття, предмети чи теорії
- ніяких відволікань під час навчання
- розвиває творчі здібності
- розширює можливості та підвищує ефективність отримання знань
- удосконалює навички викладання у викладачів, які використовують віртуальну реальність, надаючи глибокий рівень знань
- поліпшення потужності пам'яті шляхом зв'язку почуттів з освітою
- щоб зрозуміти дуже складні теми, потрібно дуже мало часу
- отримайте освіту відповідно до навчального плану книги з пов’язаним середовищем та практичними заходами
- розваги, віртуальний тур та існуюча освіта на основі ігор
- удосконалювати силу уяви

Використання штучного інтелекту (ШІ) в освіті змінило якість передачі контенту. Штучний інтелект може надати чудове уявлення про навчання

та результативність студентів та допомогти викладачам автоматизувати деякі види діяльності в освіті та оцінювання.

Хоча протягом наступного десятиліття ми, можливо, не побачимо гуманоїдних роботів у ролі вчителів, але вже працює багато проектів, які використовують комп'ютерний інтелект, щоб допомогти студентам і викладачам отримати більше від освітнього досвіду. Підхід гейміфікації використовує різні стратегії, різноманітні види діяльності, значки та винагороди, щоб заохочувати студентів або учнів.

Підхід використовує різні елементи гейміфікації та характеристики ігрової культури при розробці курсів. Це допомагає учням стати активними та мотивованими. Вони грають у навчальні ігри, щоб навчитися різноманітним академічним навичкам і заробляти бали або винагороди за виконання поставлених завдань.

Як новий спосіб викладання та навчання, головною привабливістю гейміфікації є свобода, яку вона дає студентам та викладачам, що інкапсулюється чотирма свободами: свобода невдач, свобода експериментів, свобода зусиль і свобода самовираження. Ці свободи є бажаним педагогічним зрушенням для тих студентів, чиєму освітньому потенціалу заважають звичайні методи навчання.

Використання цих 4 інноваційних підходів окремо або їх поєднання може значно підвищити якість навчального процесу, подарувавши студентам незабутні враження та насолоду самою освітою. Безсумнівно, протягом наступного десятиліття використання нових технологій буде розширюватися через все більше курсів, класів та навчальних заходів.

Взагалі, у перегонах за інноваціями неможливо виграти, бо те, що є інновацією сьогодні, завтра вже буде звичним явищем, а післязавтра — відсталим трендом. Навіть більше, саме поняття «інновація» сприймається по-різному і дуже залежить від оточення і загального рівня розвитку країни.

На нашу думку, інновації не мають бути самоціллю. Перш за все необхідно чітко розуміти, що саме дасть студенту те чи інше завдання, використання

того чи іншого підходу, що саме ми розвиваємо, які навички формуємо, та як їх можна реально використовувати у процесі подільшої професійної самореалізації.

Інновації, які використовують не професійно виглядають жалюгідними. Стогодні самі студенти можуть бути для викладача партнерами, які часто усвідомлюють, що саме їм цікаво та необхідно, чому саме вони хотіли б приділяти більше часу в аудиторії, та можуть допомогти, а іноді і навчити викладача використанню інновацій, як то віртуальна або доповнена реальність, саме для викладання тієї та іншої дисципліни. Вважаємо, що навчальні програми сьогодні повинні бути гнучкими, надавати більше можливостей викладачам для адаптації їх безпосередньо до потреб, інтересів та запиту тої чи іншої групи студентів.

Бадюл Л.М.

Робота з діловою кореспонденцією як один з прийомів самостійної роботистудентів-економістів

Сучасна Україна, перед якою постала проблема виходу з економічної кризи та актуальна задача економічного розвитку, конче потребує добре підготовлених професіоналів економічних спеціальностей. Саме тому, перед вищими навчальними закладами економічного профілю, до яких відноситься і Одеський національний економічний університет, постає завдання підготувати таких спеціалістів.

Оскільки, фахівець-економіст повинен володіти не лише профільними компетенціями, а й вільно володіти іноземною мовою, не остання роль у підготовці майбутніх фахівців відводиться заняттям з іноземної мови. Практика викладання іноземної мови показує, що краще усвідомлення та володіння мовою відбувається тоді, коли студенти-економісти приділяють

значну увагу самостійній роботі, виконуючи усі завдання, запропоновані викладачем.

Самостійна робота студентів є невід'ємною складовою освітнього процесу у закладі вищої освіти, в процесі якої заплановані завдання виконуються студентами під керівництвом викладача, але без його посередньої участі [1, с. 5].

У своїй роботі викладачі обирають ділову кореспонденцію, як мотивація студентів до вивчення іноземної мови.

До роботи з діловою кореспонденцією, відноситься: аналіз особливостей написання листа-запита, супровідного листа, рекомендаційного листа, листа-пропозиції, листа-відповідь та ін.

Навчальна діяльність при цьому будується у такий спосіб, щоб студенти змогли опрацювати весь необхідний матеріал, засвоївши необхідні вміння і навички написання ділових листів.

Процес навчання ділиться на такі етапи:

1) *інформативний* – представлення зразків різних типів ділових листів, надання теоретико-практичних рекомендацій щодо їх використання;

2) *змістовний* – ознайомлення з фразами-кліше, найчастішим лексичним матеріалом, що вживається у діловій кореспонденції; розгляд граматики, а саме пасивного стану тощо.

3) *практичний* – виконання комунікативно-орієнтованих тренувальних вправ (поєднати українські та англійські еквіваленти фраз; вставити в реченнях пропущені ключові слова або вирази; написати діловий лист тощо.

Означені вправи дали змогу студентам засвоїти структуру різних типів листів, оволодіти лексико-граматичним матеріалом, необхідним для їх написання та відпрацювати структуру написання листа.

4) *творчий* – написання листа як відповідь на задану ситуацію (найчастіше як частина кейсу), продовження лист, використовуючи початкові дані тощо.

Під час самостійної роботи з діловою кореспонденцією, студенти мають оволодіти поняттями та термінами, що стосувалися ділової комунікації, спеціалізованою термінологією, засвоїли особливості складання ділових паперів, навчились складати різні види ділових паперів, з урахуванням їх специфіки, а також перекладати тексти ділового мовлення з англійської мови на українську і навпаки.

Самостійна робота студентів з дисципліни «Іноземна мова» за темою «Ділова кореспонденція та етикет ділового листування» передбачає такі питання для розгляду:

- Загальні принципи ділової кореспонденції.
- Основні види ділових листів.
- Структура ділового листа та вимоги до його оформлення.
- Етикет листування у діловій сфері.
- Етикет використання електронних засобів у діловій кореспонденції[1, с. 5].

Від правильності написання ділового листа залежить установлення ділових контактів, пошук нових партнерів по бізнесу, нових ринків збуту і т. ін. Саме тому, необхідно знати та дотримуватися структури написання ділового листа.

Також, у якості завдань для самостійної роботи з оволодіння іноземною мовою, студентам-економістам можна запропонувати: професійно-орієнтовані тексти, створення проектів-презентацій на задану тематику, творчі завдання, аналіз дилеми, ситуаційний аналіз, написання есе, підготовку до дискусії на певну тему та питання для самоконтролю.

Розглянемо, наприклад ситуаційні завдання:

Завдання 1. Моделювання ситуації.

Ви менеджер туристичного агентства «Подорожі» після укладання договору із клієнтом виникла необхідність у збільшенні вартості туристичного обслуговування у зв’язку зі зміною курсу гривні до іноземної

валюти (наприклад євро). Напишіть лист-повідомлення клієнту про ситуацію, яка склалась [1, с. 22].

Завдання 2. Моделювання ситуації.

Ви адміністратор салону краси «Емілія». Вам телефонує клієнт і цікавиться інформацією, якою Ви не володієте. Підготуйте 5 виразів, якими би Ви замінили свою відповідь «Я не знаю».

Також дієвими є питання для самоконтролю студентів, які вони можуть ставити один одному на занятті, наприклад:

1. Які загальні принципи і вимоги до оформлення ділової кореспонденції Вам відомі?
2. Які види листів Ви знаєте?
3. Які форми ввічливості листування можете назвати?
4. Які рекомендації до електронного листування Ви знаєте?[1, с. 21]

Теоретичний аналіз сучасної навчально-методичної літератури показав, що проблема ділового листування на заняттях з іноземної мови розглядалася з різних аспектів.

Так, З.В.Малюська (2006) розглядала проблему навчання ділового спілкування на заняттях з іноземної мови для спеціалістів з економіки. Автор окреслила коло типових ситуацій усного спілкування для студентів економічного профілю [4].

Засоби підвищення мовленнєвих компетенцій з іноземної мови майбутніх економістів комплексно розглядаються викладачами кафедри іноземних мов Одеського національного економічного університету[5].

У дослідженнях Н. Д. Дідо (2015) були розглянуті основні аспекти навчання ділової англійської мовистудентів немовних спеціальностей[2].

Огурцова О.Л.(2006) одним з сучасних факторів оптимізації навчання студентів ділової іноземної мови визначає використання інформаційних ресурсів Інтернету [7].

Методику навчання написанню ділових листів на основі рецептивних, репродуктивних, репродуктивно-продуктивних та продуктивних вправ запропонувала Л. Л. Петльована (2016). Автор також розглядає основні труднощі студентів під час написання ділового листа [8].

До роботи з діловою кореспонденцією можна віднести: аналіз особливостей написання листа-запита, супровідного листа, рекомендаційного листа, листа-пропозиції, лист-відповідь та ін. (Н.Д.Дідо, 2015; З.В. Малюська, 2006). Також, можна запропонувати студентам розглянути структурні частини ділової кореспонденції та особливості їх розміщення, що сприятиме кращому засвоєнню використання типових зразків мовлення у типових мовленнєвих ситуаціях.

Під час роботи з діловою кореспонденцією, студенти оволодівають поняттями та термінами, що стосуються ділової комунікації, спеціалізованою термінологією, засвоюють особливості складання ділових паперів, навчаються складати різні види ділових паперів, з урахуванням їх специфіки, а також перекладати тексти діловогомовлення з англійської мови на українську і навпаки.

Значна увага під час оволодіння студентами-економістами навичками ділового спілкування відводиться оволодінню навичками ділового листування. Адже саме ділове листування є одним із засобів обміну інформацією, важливим елементом зовнішньоекономічної діяльності, невід'ємною частиною соціально-економічних відносин.

Під час написання ділового листа, студенти повинні були не тільки використовувати відповідні мовленнєві кліше й розмовні формули, а й влучно застосовувати професійно-спрямовану лексику для формування змісту листа.

Важливим завданням для майбутнього спеціаліста було також вміння правильно написати резюме та аплікаційну заяву, які необхідні для прийому на роботу. Грамотно та стилістично правильно написане іноземною мовою

резюме значно підвищує шанси отримати достойну роботу та надає перевагу над конкурентами.

8 типових помилок в діловому листуванні:

Помилка № 1. Не дотримуватись зазначення теми листа.

Тема листа в діловому листуванні - це ваш перший контакт з людиною. Від того, наскільки зрозумілою вона буде, залежить те, наскільки швидко вам дадуть відповідь і чи дадуть відповідь взагалі.

І якщо ви хочете, щоб ваша комунікація не перервалася на першому ж листі, ось так чинити з темою повідомлення НЕ потрібно:

• відправляти повідомлення без теми;

• робити в ній помилки (граматичні, орфографічні);

• писати в ній щось, що взагалі не стосується суті листа;

• робити тему занадто довгою;

• написати що-небудь (часто це просто слова: «Терміново!!!», «Важливо !!!», «Швидко прочитай! Терміново! Важливо!»).

Як правильно?

Правильно:

Тема листа повинна відображати основну мету, ідею ділового листування. Ідеальний розмір - 5 слів, максимум - 7. Якщо більше, то тема обрізається, і повністю її можна побачити тільки при переході на лист.

І ніяких помилок. Інакше перше враження про вас вже буде зіпсовано.

Помилка №2. Писати без структури

Структура в листі – це можливість виділити в ньому головні думки, розставити акценти. Якщо її немає, то адресату доводиться розділяти текст на частини самому, тобто витрачати на це зайвий час. Якось не дуже шанобливо виходить.

Типові прояви цієї помилки:

• відсутність мети листа (або ви її не виділили окремим абзацом, або її в принципі не можливо зрозуміти з тексту);

• думки, пропозиції не послідовні;

• немає візуального оформлення (мінімального - поділу на абзаци);

• немає заклику до дії або питання в кінці листа (нагадаю, що ділове листування - це не монолог, а процесс комунікації між двома і більше людьми).

Як правильно?

Ось так виглядає грамотна, класична структура ділового листа:

Частина письма	Що повинна містити
Привітання	Привітання співрозмовника, презентація автора листа
Мета листа	Ідея, проблема, завдання, прохання
Деталі	Аргументи, уточнення, опис
Заклик	Питання або спонукання до дії
Підпис	Ваш підпис, контакти

Основні рекомендації з приводу структури листа:

• самостійно визначте мету листа і виділіть її (а не перекладайте цю задачу на адресата);

• пишіть послідовно;

• кожну структурну частину листа оформляйте у вигляді окремих абзаців (і не забувайте про правило «1 деталь = 1 абзац»);

• обов'язково ставте питання або іншим способом закликайте до продовження комунікації;

• посилання вшивається в слова, щоб вони не займали кілька рядків.

Помилка №3. Використовувати канцелярські матеріали

Щоб ваша ділова переписка викликала доброзичливий настрій і бажання відповісти, забудьте про:

• мовні штампи (на данному етапі, на даний момент, в даний час, слід зазначити, важливо підкреслити, згідно з чим-небудь ...);

• пассивні звороти (нами було зроблено, інтернет був підключений співробітниками);

• заміни дієслова на іменник (методи збільшення продажів, способи підняття активності);

• заміни іменника на привід (в силу, за допомогою, внаслідок, з метою, в зв'язку з, через ...).

Також не завжди доречно вживати слова іноземного походження, скорочення. Їх можна використовувати, якщо вивпевнені, що одержувачі листа точно знають значення цих слів. Наприклад, ви працюєте в IT-компанії, і слова «пофиксить», «баг» у вашому внутрішньому листуванні всім зрозумілі. Якщо ж ви відправляєте лист незнайомій людині і не впевнені, що вас зрозуміють, краще знайти загально прийняту альтернативу.

З приводу скорочень - маю на увазі ситуації, коли людина не дописує слово до кінця або дивно його «зменшує». Наприклад, часто зустрічаю «пжлст». Це неповага до колег, одержувачів. Так робити не треба. Не полінуйтеся і пропишіть слово повністю.

Як правильно?

Правильно писати без канцеляризмів. Перед відправкою відредагуйте лист і приберіть всі складні фрази, непотрібні мовні конструкції. Перевірте, чи немає скорочень і зрозумілі всі професійні слова іноземного походження.

Помилка No4. Лист як потік думок

У діловому листуванні важлива логіка, а сааме логічна послідовність думок. Коли її немає, легко втратити сенс комунікації і в підсумку не прийти ні до якого рішення.

Основні характеристики такої помилки:

• в одному реченні кілька різних думок;

• багато непотрібної або нерелевантної інформації;

• деталі не пов'язані між собою.

Результат - співрозмовник не розуміє, що вам відповісти і, в кращому випадку, запитає про це і продовжить комунікацію, в гіршому – ви залишитеся без відповіді.

Як правильно?

Тут важливо перечитати лист кілька разів, щоб переглянути, чи дотримуєтеся ви таких рекомендацій:

• 1 лист = 1 мета;

• 1 пропозиція = 1 думка;

• пропозиції короткі і прості;

• інформація тільки по темі;

• всі деталі пов'язані між собою.

Навіть якщо перший варіант тексту листа буде схожий на потік думок - нічого страшного. Головне в результаті отримати якісний лист. А для цього його доведеться не раз редагувати.

Помилка No5. Помилки

Один з проявів поваги в діловому листуванні - писати без помилок. Будь-яких.

Ось ті, які зустрічаються найчастіше:

• граматичні;

• немає розділових знаків;

• дефіс замість тире і навпаки;

• лапки-лапки "" замість лапок-ялинок «»;

• неправильна пунктуація;

• назвати співрозмовника іншим ім'ям.

Як правильно?

Чек-лист для перевірки, чи не припустилися ви помилки:

• Ім'я співрозмовника написано правильно, а саме так, як він представився в своєму листі. Ніяких скорочених форм. Якщо співрозмовник представився Валентином, то вітайте його в листі, використовуючи ім'я «Валентин», а не «Валя», «Валик», «Святик» і т.д. Якщо ініціатор ділової переписки ви і це перший емейл, звертайтеся до адресата по повному імені.

• Текст вичитаний і в ньому вистачає ком, крапок, абзаців і немає помилок. Не впевнені в цьому? Скористайтеся сервісами з вичитування текстів.

Помилка No6. Використовувати подразники

Є категорія людей, на листах яких відповідати не хочеться. Зазвичай вони використовують такі прийоми:

• Фамільярність - різкі переходи на ти без обопільної згоди, вживання пестливих слів. Приклад - «Привітик, Олечка !!))»

• CAPS LOCK. Приклад - «ТРЕБА ТЕРМІНОВО !!! УВАГА!!"

• Початок пропозиції з малої літери.

• Псевдоввічливість. Приклад - «Будь настільки люб'язна».

• Наказовий тон. Приклад - «Прошу терміново зробити».

А ось список фраз, які особливо дратують:

• Доброго вам дня!

• Як ваші справи? (Це дуже особисте питання і йому не місце в діловому листуванні. Ним ви порушуєте чужі особисті кордони, ставите людину в глухий кут, викликаєте неприємну підозру, що вам щось потрібно і відразу задаєте не дуже добрий тон спілкування)

• АСАП

• Приносимо вибачення за доставлені незручності

• Ми вас почули

• Шановний / шановна

• Доводимо до відома

• Що там за часом, встигаєш?

• Зорієнтуйте за термінами

• Переконливе прохання

• На відміну від вас

• Вас це точно зацікавить

• Дякую за розуміння!

Ще деяких дратує фраза в підпису «З повагою, [ім'я]». Вважають, що вона зайва. Якщо ви напишете акуратного, структурованого, грамотного листа - це вже буде проявом поваги. А якщо з помилками, без якоїсь виразної мети, то фраза «з повагою» не допоможе.

Як правильно?

Просто не використовуйте ці прийоми-подразники в своїх листах. А ще пишіть «Ви» звеликої літери тільки в офіційних документах. А в листах до людей звертайтеся на «ви» з малої літери. Хоча відповідно до чинного правопису ви, звичайно, можете використовувати «Ви» і вповсякденному листуванні з однією людиною, це не буде помилкою.

Ще раджу не використовувати метод сендвіча - коли ви починаєте комунікацію з хорошого, а потім переходите до поганого. Краще почати з правди, але грамотно її аргументувати і запропонувати різні рішення.

З приводу підпису. У ньому важливо вказати своє ім'я, прізвище, позиціонування (наприклад, посаду в компанії), компанію, контактну інформацію (посилання на робочі сторінки в соцмережах, сайт).

Помилка №7. Токсичність замість поваги

Типові прояви токсичності в діловому листуванні:

• негативнее емоційне забарвлення;

• драматизм;

• претензії замість аргументів;

• спроби зачепити почуття адресата.

Коли співрозмовник використовує подібні прийоми в спілкуванні, хочеться відразу ж припинити комунікацію.

Як правильно?

Токсичність часто з'являється там, де не можна підібрати виразні аргументи виправитися з емоціями. Але з цим можна боротися:

• писати факти і аргументи;

• не використовувати художні обертів;

• не додавати емоційного забарвлення за допомогою смайлів (але такий варіант допускається, якщо ви пишете колезі і це в рамках корпоративної культури);

• не переходити на особистості.

Як бути, якщо токсичний лист пишуть вам, а не ви? Мій лайфхак: подумки перетворити цей поганий лист в хороший і відповідати на нібито хороший. Так повідомлення простіше переосмислити, відповісти не токсично, без зайвих емоцій.

Помилка No8. Перекладання відповідальності

Думаєте, це стосується тільки молодих і ще недосвідчених співробітників? Ні, ця проблема є в усіх.

Виявляється так:

• співрозмовник не визнає свої помилки;

• проблеми перекладаються на когось іншого;

• адресату не дають права вибору;

• ніяких проявів турботи до роботи співрозмовника.

Як правильно?

У діловому листуванні важливо проявляти турботу. Наприклад, таким чином:

• вміти визнавати помилки;

• не перекладати проблеми та відповідальність на інших;

• давати право вибору (ідеально - самому пропонувати альтернативи);

• поважати роботу співрозмовника.

Таким чином, оволодіння правилами написання та оформлення ділової кореспонденції студентами-економістами сприяє формуванню комунікативної компетентності з ділового мовлення, розширенню словникового запасу спеціальної лексики та мотивації студентів до вивчення іноземної мови для формування навичок, необхідних для успішного ділового спілкування.

У сучасному світі, який так стрімко рухається по шляху інтеграції, дуже часто доводиться вести ділову переписку з партнерами із закордону. І в основному листування ведеться іноземною мовою. Від правильності написання ділового листа часто залежить установлення ділових контактів, пошук нових партнерів по бізнесу, нових ринків збуту і т. ін. Саме тому, необхідно знати та дотримуватися структури написання ділового листа:

1.Адреса відправника указується в лівому верхньому кутку сторінки. Обов'язково прописується адреса компанії.

2. Посилання на попередню переписку (іноді відсутнє)

3. Дата. Прийнято, що дату пишуть на три рядки нижче інформації про адресата.

4. Внутрішня адреса реципієнта

5. Вступне звернення. Лист починають з офіційного звернення, особливо якщо це перший лист. У разі звернення до високопоставленої особи після звернення слід поставити двокрапку, що підкреслює офіційність.

6. Текст листа. Лист слід структурувати, розбивши на абзаци. У листі повинно бути чітко вказано причини звернення, прохання. Зазвичай достатньо трьох абзаців для того, щоб викласти свою проблему.

7. Завершальна форма ввічливості. В кінці листа обов'язково слід подякувати адресату за виявлену увагу або за подальше вирішення Вашої проблеми або прохання.

8. Підпис із зазначенням посади. Діловий лист прийнято підписувати в такій формі: відступивши чотири рядки від основного тексту, вказуєте повне ім'я, посаду і контактні дані.

9. Додатки (якщо є) [3, 6].

Під час написання ділового листа, студент-економіст повинен не тільки використовувати відповідні мовленнєві кліше й розмовні формули, а й влучно застосовувати професійно-спрямовану лексику для формування змісту листа.

Важливимзавданням для майбутньогоспеціаліста є такожвміння правильно написати резюме та аплікаційнузаяву, якінеобхідні для прийомуна роботу. Грамотно та стилістично правильно написанеіноземноюмовою резюме значнопідвищуєшансиотриматидостойну роботу та надаєперевагу над конкурентами.

Саме тому, нами було запроваджено роботу над написанням ділового листа із студентами економічних спеціальностей різного року навчання.

Так, для студентів економічних спеціальностей першого року навчання, ми використовували такі види роботи:

1. Ознайомлення із структурою ділового листа.

2. Аналіз прикладів ділових листів, їх переклад з англійської мови на українську, та навпаки.

3. Застосування під час написання ділових листів найчастіше вживаних лексичних виразів та фраз.

4. Завдання - ділові листи з видаленими 5-6 словосполученнями та наданими на вибір 5-7 варіантів для заповнення пропусків. Обов'язково застосовувався переклад ділових листів.

Наприклад:

1. DearSirs,

We regret to inform you that we have 1)… on which we counted 2)… . Thus we are 3)… you for an extension for three month of payment. We can assure you that at all costs full settlement will be made in due time.

We hope that 4)… our long business relationship you will find a way 5)… . We thank you in advance for your kind consideration of our problem.

Truly Yours,

a) forced to ask
b) taking into account
c) to grant our request
d) to pay the draft
e) failed to get credit
f) accept our apologies
g) bills of lading

2. Dear Sirs,

With the approach of Christmas I am expecting a big 1)... but unfortunately my present stocks are not nearly enough for this. Because my business is fairly new wholesalers 2)... me anything but short-term credit.

Therefore, I hope you will be able to help me by making me an advance on overdraft until the end of this year. As security I am willing to allow you 3)... , from which you will see that I 4)... all my obligations.

Will you let me know when it will be convenient to discussthis matter5)... .

Yours faithfully,

a) to inspect my accounts
b) personally with you
c)are unwilling to give
d) increase in turnover
e) have promptly met
f)to consider you
g) reviewedyourbackground

На другому курсі нами була продовжена практична роботи із діловими листами. Студентам економічних спеціальностейокрім завдань, які використовуються для першого курсу, ми пропонували написання ділових листів у рамках виконання кейс-стаді.

Наприклад:

1. As the CEO of Hudson Corporation, write an e-mail to the head of European Marketing Associates, David Wright, summarizing the actions you agreed to take at your meeting, with your reasons. Suggest a time for meeting with David Wright and his associates.

2. Write an action minutes for the above meeting [9].

На третьому курсі основним завдання для студентів економічних спеціальностей було самостійне складання ділових листів від імені як фізичних так і юридичних осіб.

Наприклад:

1. You work in Warwick Barsey Hotel Brussels. Write a fax message to a travel agency to confirm their booking for the seminar, giving details of the number of participants, arrival and departure times, meals, equipment and other special requirements.
2. You've had a successful interview in a company. You've got a position of Marketing Manager. Write an e-mail thank you letter after an employment interview.

Студенти повинні вміти класифікувати та групувати вивчений матеріал, користуватися прийомами осмисленого запам'ятовування, робити висновки та аналізувати власні результати підсумкового контролю, а саме результати своєї самостійної роботи.

Існує декілька функції самостійної роботи студентів:

1. Пізнавальна – визначається засвоєнням студентами систематизованих знань з дисципліни.
2. Самоосвітня – забезпечує формування вмінь і навичок студентів та самостійного їх відновлення.
3. Прогностична – зумовлює набуття студентами вміння передбачати й оцінювати, як можливий результат, так і виконання завдання.
4. Коригувальна – зумовлює вчасно коригувати свою діяльність.
5. Виховна – формування самостійності студентів, як риси характеру[11].

Кращий варіант перевірки самостійної роботи – це індивідуальне завдання кожному студенту. Індивідуальні завдання є однією з форм організації навчання у ЗВО, яке має на меті поглиблення, узагальнення та закріплення

знань, які студенти одержують в процесі навчання, а також застосування цих знань на практиці.

Приклад індивідуального завдання для студентів І курсу, яке передбачено робочою навчальною програмою:

Від імені менеджера з маркетингу дайте відповідь на лист, наданий нижче у якості прикладу листа-прохання.

Dear Sir,

We are writing to enquire about your kitchen appliances. We are particularly interested in processing machines and blenders manufactured by your company and advertised in the latest issue of "Consumer Goods".

Could you please send us your latest catalogues and price lists for the latest models. We would appreciate if we could have them by return.

We are looking forward to hearing from you soon.

Yours faithfully,

_____

Alex Right

Sales Manager

Використайте наступний план:

1) Подякуйте містеру Алексу Райту за лист;
2) Повідомте, що у доповнення до листа ви надсилаєте ілюстрований каталог на весь асортимент побутових товарів, які випускаються вашою фірмою, та прейскурант;
3) Висловіть надію на те, що інформація буде йому корисна[13] .

Приклад індивідуального завдання для студентів ІІ курсу, яке передбачено робочою навчальною програмою:

Напишіть лист-прохання за наступним планом:

1) Листа адресуйте менеджеру з маркетингу фірми, що виробляє медичне обладнання:

2) Пошліться на рекламу виробів компанії у журналі «Здоров'я» та повідомте, що з неї ви дізналися про випуск на ринок нової моделі електрокардіографів;
3) Попросіть надіслати вам каталог або інші матеріали, що містять опис нової моделі;
4) Висловіть надію на отримання відповіді як найшвидше.

Приклад індивідуального завдання для студентів ІІІ курсу, яке передбачено робочою навчальною програмою:

Напишіть інформаційні листи за запропонованими ситуаціями. Почніть лист однією з фраз згідно змісту листа. У заключному абзаці вкажіть, яких дій ви чекаєте від партнера.

1) У доповнення до телефонної розмови поінформуйте Вашого партнера в Лондоні, що делегація Вашої фірми вилітає з Одеси 20.05.2020 рейсом 241, попросіть організувати зустріч та розміщення в готелі.
2) Поінформуйте Вашого партнера в Ліверпулі, що Ви не в змозі виконати його замовлення у цьому місяці.
3) Пошліться на лист Вашого партнера від 3 квітня та повідомте, що на жаль, Ви не зможете у найближчі дні вислати йому Ваш останній каталог на вироби, що його зацікавили.
4) Поінформуйте Вашого партнера в Афінах, що сьогодні авіапоштою Ви надсилаєте йому зразки виробів, що зацікавили його.
5) Пошліться на телефонну розмову з менеджером компанії та повідомте, що ви готові обговорити питання про організацію десятиденного туру до Греції для групи з 10 осіб.

З метою визначення рівня оволодіння діловим листуванням, після опанування відповідної теми викладачі проводять підсумкове тестування, завдання до якого наведено нижче. Тести складенні з урахування рівня володіння лексичним та граматичним матеріалом за темою.

Наприклад:

1 варіант - для рівня Pre-intermediate

1. In business letters a salutation is generally followed by a comma or a colon.

   True False

2. I believe that the …. of my education, work experience, and personal interests make me an ideal candidate for this job.

   a) combination

   b) union

   c) unification

3. Orders are usually processed …two business days.

   a) find it helpful

   b) with

   c) within

2 варіант - для рівня Intermediate

1. Because of the small size of this company, I have been ….. to and participated in most aspects of managing a business.

   a) exposed

   b) averse

   c) exhibited

2. Most recently, I have been working as a representative for a major pharmaceutical company, presenting and …. various pharmaceutical products to potential clients.

   a) making promotions

   b) doing the promotions

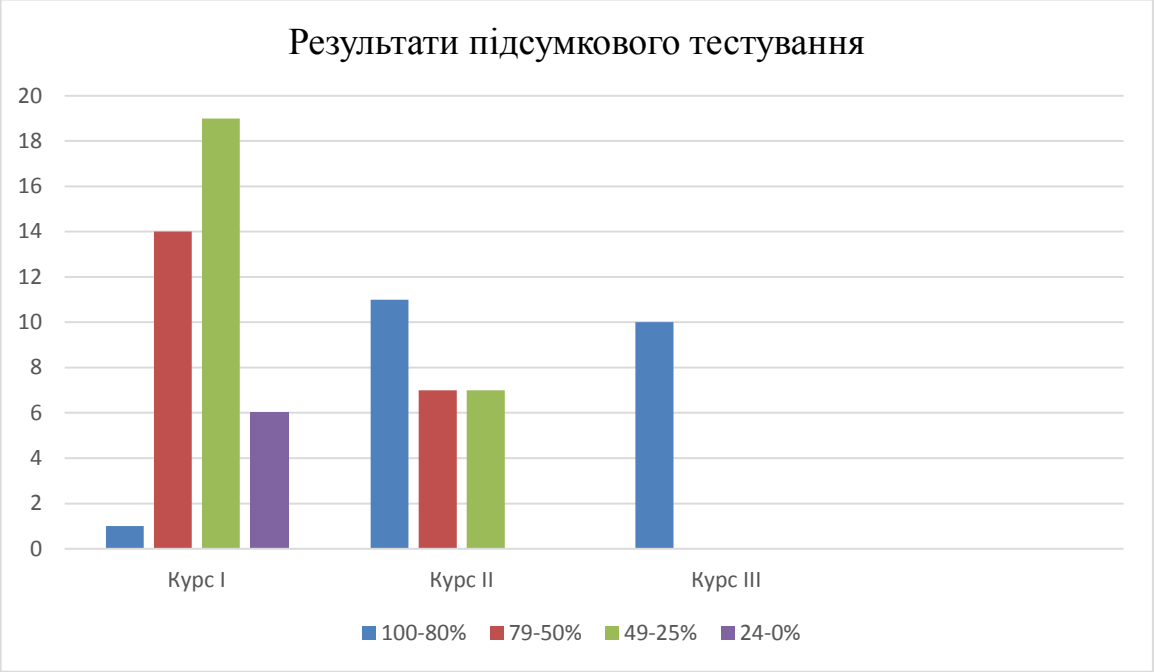
   c) promoting

3. We appreciate your interest to our company and look forward to …. in the near future.

   a) serving you

   b) serve you

c) to serve you

Серед 40 студентів першого курсу лише 1 правильно виконав усі завдання тесту; 14 студентів вірно виконали від 10 до 14 тестових завдань; 19 респондентів правильно виконали від 5 до 9 завдань; 6 чоловік вірно зробили від 1 до 4 завдань тесту.

На другому курсі із 23 чоловік вірно виконали від 15 до 20 завдань тесту 10 студентів; від 10 до 14 завдань вірно зробили 6 студентів та 7 чоловік правильно зробили від 5 до 9 тестових завдань.

На третьому курсі усі 10 студентів правильно виконали від 15 до 20 тестових завдань.

На наш погляд, такий результат свідчить про наявністьнавчальної мотивації на опанування студентами економічних спеціальностей теми «Ділове листування» та засвоєння ними ділової іноземної мови.

Проведене нами дослідження показало, що оволодіння правилами написання та оформлення ділової кореспонденції студентами-економістами сприяє формуванню комунікативної компетентності з ділового мовлення, розширенню словникового запасу спеціальної лексики.

У процесі виконання цього тестування викладач оцінює:

- рівень засвоєння студентами навчального матеріалу, винесеного на самостійне опрацювання;
- вміння використовувати теоретичні знання при виконанні тестових завдань;
- оформлення матеріалів згідно з висунутими вимогами.

Тобто, робота з діловою кореспонденцією позитивно впливає на засвоєння студентами економічних спеціальностей немовного ВНЗ ділової іноземної мови.

Після опанування студентами ділової кореспонденції українською мовою, тобто начальної стадії, далі викладачі викладають цей матеріал англійською мовою для покращення практики та як досвід для майбутнього працевлаштування. Це насамперед дуже важливо для студентів спеціальностей «Туризм», «Готельно-ресторанна справа», «Фінанси, банківська справа та страхування», «Маркетинг» та «Менеджмент».

Вивчення курсів ділової переписки англійською мовою може бути необхідним з різних причин, але основна причина – це отримання ключових навичок складання ділової кореспонденції, практика в написанні ділових листів різних типів англійською мовою, можливість здобути знання, необхідні для успішного і грамотного спілкування в письмовій формі. Вивчення основ ділового листування – це унікальна можливість для студентів підвищення рівня володіння англійською мовою у професійній діяльності, збільшення потенційної можливості кар'єрного росту, вміння налагоджувати контакти із зарубіжними партнерами, здійснювати ділове листування з клієнтами, колегами або співробітниками[12, с. 4].

Сьогодні складно знайти компанію, яка не веде ділове листування зі своїми партнерами. Однак навіть зараз, з розвитком вітчизняної вищої освіти, непросто знайти грамотного працівника, який вміє правильно скласти діловий лист на англійській мові. Документообіг на англійській мові - це не просто заповнення шаблонів листів і контрактів. В першу чергу, це

оволодіння етикою ділового спілкування, дотримання певних традицій національної культури. Важко не погодитися з російським вченим А.Салахетдіновою, яка говорить про необхідність "прищеплювати" етичні норми, моральні правила і принципи поведінки в сфері ділового іншомовного спілкування студентам [4, с. 2].

Навчання ділової комунікації в рамках курсу "ділова англійська" будується за двома напрямками: навчання усного мовлення та формування навичок ділового листа. Хронологічно можна виділити три ступені навчання: початкову, середню і просунуту.

На початковому етапі ми пропонуємо заповнення простих реєстраційних форм, карт і бланків, для яких досить мовних знань на рівні А1-А2 загальноприйнятої європейської шкали рівнів володіння іноземною мовою. Студенти добре справляються з поставленим завданням: більшість виявлених помилок - орфографічні (транслітераційної)[4, с. 4].

Середній етап передбачає освоєння "блокової" структури ділового листа, що включає дату написання листа, адреса відправника / одержувача, зміст, вітання, тіло листа, закінчення і додатки (при наявності). На відміну від загальноприйнятої методики ми не практикуємо складання російського варіанту ділового листа, так як вважаємо, що це займає чимало часу. Практика показує, що досить паралельного двомовного тексту, щоб студенти могли засвоїти логічну структуру предконтрактної кореспонденції англійською мовою і скласти свій лист по аналогії. На цьому ступені надзвичайно важливо пояснювати особливості вживання різних варіантів вітання і закінчення листа, стилістичних відмінностей ділового та розмовного стилів, мовних кліше, фразеологізмів. Основні труднощі з якими стикаються студенти на даному етапі: недостатність лексичного запасу, невміння логічно правильно і коротко формулювати свої комунікативні наміри в листі, граматичні помилки, перенесення розмовних лексичних одиниць в офіційно-діловий стиль англійського письма [4, с. 3].

На просунутому етапі навчання ділового листування майбутні бакалаври туризму освоюють складання професійно-ділової кореспонденції: резюме та супровідних листів, договорів і контрактів. На цьому ступені навчання англійської мови студенти вже мають поняття про структуру й особливості тексту ділового листа, що служить великою підмогою при складанні резюме з опорою на російськомовну версію. Основну складність у студентів викликає заповнення частини англомовного резюме, пов'язаного з описом особистих якостей і здібностей. Додаткові труднощі, з якими стикаються студенти, відносяться не тільки до підбору правильних еквівалентів при перекладі, а й до вичленовування власне якостей особистості, які найбільш підходять для обраної вакансії [4, с. 3].

Складання рекомендаційних і супровідних листів - ще один компонент навчання ділового листування на просунутому етапі. Супровідний лист до резюме є документом, в якому здобувач на вакантну посаду може представити свої найкращі якості і зацікавити роботодавця. Слід інформувати студентів про те, що подача супровідного листа при працевлаштуванні в англомовних країнах є додатковою перевагою претендента на посаду [4, с. 4].

Супровідні листи широко поширені в західних країнах. Вітчизняні кадрові служби не вимагають супровідних листів при подачі резюме, на відміну від англомовних рекрутерів.

У діловій комунікації дотримуються різних рівнів субординації. Існують правила письмового спілкування з незнайомим і з давнім партнером, порядок звернення до компанії в цілому і до окремої особи, до чоловіка, до жінки і т.д.

Свій стиль притаманний листуванню електронною поштою. Ось чому забезпечення студентів усіма необхідними знаннями і формування навичок в області ведення ділової переписки англійською мовою набувають особу актуальність.

Студентам необхідно оволодіти теоретичними основами ведення ділового листування на англійській мові, а саме вивчити наступне:

- види і жанри ділового листування;
- «типове» діловий лист,його структуру (реквізити, звернення і т.д.);
- кліше і вирази ділової кореспонденції;
- спеціальну лексику, термінологію;
- скорочення, прийняті в діловому листуванні;
- особливості англомовного епістолярного жанру в порівнянні з російськомовним.

Роль викладача іноземної мови в даному процесі очевидна, тому що рішення вказаного завдання вимагає глибоких і систематизованих знань.

Практика показала, що використання системи дистанційного навчання «Віртуальний Кампус» в процесі навчання студентів немовних спеціальностей Одеського національного економічного університету ділового листування англійською мовою стало потужним виховним, методичним і дидактичним стимулом.

Процес виконання індивідуальних завдань, пов'язаних з отриманням ділового листа, складанням і відправленням листа в системі «Віртуальний Кампус», максимально наближає студентів до реальних умов ведення ділової переписки з допомогою електронної пошти, підвищує мотивацію і знімає психологічні бар'єри.

У ОНЕУ протягом ряду років застосовується система розподілу студентів першого курсу на мовні підгрупи, кардинально відрізняється від традиційної. Процес інтеграції системи освіти в Болонський процес зажадав більш ретельного підходу до питання навчання студентів іноземних мов з урахуванням їх початкового мовного рівня і обсягу сформованих компетенцій.

Якщо традиційно формування мовних підгруп відбувалося шляхом довільного розподілу студентів кожної академічної групи, то нова система

має на увазі розподіл студентів на три рівні відповідно до результатів тестування на початку навчального року.

Таким чином, формуються групи рівня:

- Pre-Intermediate (C), який передбачає володіння основами комунікації;
- Intermediate (B), який передбачає достатню впевнене володіння іноземними мовами;
- Advanced (A), який є високим рівнем володіння іноземною мовою.

Приклад завдань для розподілу студентів на підгрупи:

Завдання 1 (рівень A)

Write one of the following order letters:

1. Reserve accommodation in London Hotel “Commodore” for a fortnight, August 16th – August 29th. Inquire about the price of a single room.

2. Write a letter to the Swiss aircompany asking to book two seats in an airplane leaving Moscow for Geneva on Monday.

Завдання 2 (рівень B)

1. Write an order letter to the Hilton Hotel, Cleveland, Ohio. Ask for accommodation for your engineers. State the date of the arrival. Be definite as to the kind of accommodation that you desire, the approximate rates that you are willing to pay, and the length of their stay.

2. Write a letter of inquiry to your local dealer of ‘General Motors Company’ Asking him to send you a company’s brochure describing different types of cars produced by the company and their technical characteristics such as engine, transmission, electric equipment. Ask about prices, terms of payment and delivery.

Завдання 3 (рівень C)

Answer the following letter.

Dear Sirs,

Until two years ago we were receiving regular business from you, but we see from oursales records that we have had no orders since then.We are wondering if there is any special reason for this, for which we are responsible: order not shipped promptly; quality not up to the required standards; mistakes made in orders; uncompetitive prices, etc.

Of course, it might be a simple thing, such as we didn't send you our catalogue and price-list. Whatever the reason, we are anxious to resume business relations with you and would welcome your comments.

Please be quite rank.

Yours faithfully,

Frank&Co

Студенти по-різному впоралися із завданням, як свідчать результати тестування, які подані у таблиці 1:

Таблиця 1.

Результати тестування студентів зі знання ділової кореспонденції (1 етап)

Курс	**Кількість студентів**	**80-100%**	**50-79%**	**25-39%**	**0-24%**
I	28	2	10	10	6
II	16	2	7	7	-
III	11	11	-	-	-

Цікавим виявився той факт, що студенти старших курсів виконали завдання набагато краще, аніж студенти першого курсу, що свідчить про ефективність впровадження розподілу на підгрупи в навчальному процесі та вірність обраної методики навчання.

Після вивчення матеріалу та проходження практики на протязі першого семестру, викладачі знову провели тестування та отримали результати, які представлені у таблиці 2:

Таблиця 2.

Результати тестування студентів зі знання ділової кореспонденції (2 етап)

Курс	Кількість студентів	80-100%	50-79%	25-39%	0-24%
II	16	7	5	4	-
III	11	11	-	-	-

Як свідчать дані експериментального дослідження, студенти мали кращий результат, аніж попередній. На наш погляд, такий результат свідчить про наявність навчальної мотивації у студентів до опанування теми «Ділове листування», сформованість навичок письма та ділового листування зокрема. Вважаємо, що використання ділового листування іноземною мовою у вищій школі є необхідним інструментом формування професійної компетенції у майбутніх фахівців.

В результаті викладач іноземної мови, який виступає в ролі тьютора в «Віртуальному Кампусі», отримує можливість максимально реалізувати принцип диференційованого підходу в процесі навчання студентів діловому листуванні, маючи в запасі «банк» завдань і листів різного змісту і рівня складності. Це набуває особливої актуальності при формуванні мовних груп студентів в рамках кожної спеціальності ОНЕУ і підрозділі груп на рівні володіння іноземною мовою.

За допомогою обміну листами через «Віртуальний Кампус» забезпечується майже 100% -а участь студентів в процесі навчання.

Очевидним є економія аудиторного часу, який витрачається на написання листа і його перевірку і аналіз. Використання комп'ютерних технологій в процесі навчання студентів діловому листуванню дає можливість «вийти» за межі навчальної аудиторії, так як безпосередньо в аудиторії викладач, в силу обмеженості аудиторних годин, не може приділяти багато часу якійсь одній проблемі. Дистанційне навчання дозволяє

студентам удосконалювати свої мовні навички в будь-якому місці в будь-який час в своєму власному темпі.

Необхідною умовою ефективності процесу навчання є відповідь викладача кожному студенту з аналізом і оцінкою виконаного завдання протягом трьох робочих днів.

Основним завданням ділової кореспонденції є обмін листами і рішення ситуацій.

Засобами передачі кореспонденції є: поштовий та електронний зв'язок.

Види і назви ділового листування - лист, телекс, факс, телеграма, телефонограма, електронна службова записка.

Телеграма - це повідомлення, яке передають по телеграфній мережі. Її заповнюють по готовому бланку з реквізитами адресата, текстом, підписом і адресою відправника. Використовується вкрай рідко.

Телекс - повідомлення, що передається по особливому абонентському телексному зв'язку. Він відрізняються від телеграми використанням різних шрифтів, крапок і ком. Оформляється як телеграма, тільки змістом заголовка із зазначенням інформації про відправника та адресата, і часу передачі телекса. Його текст не повинен закінчуватися і починатися цифрами, щоб не переплутати з реєстраційним номером документа на початку і вихідним номером в кінці тексту.

Телефонограма - це повідомлення, яке відрізняється особливим способом передачі - передається усно по телефону і друкується одержувачем на папері.

Факс або телефакс - це копія документа, що отримується або передана по каналах факсимільного зв'язку. Відрізняється від ксерокопії тим, що має юридичну силу. При передачі документів цим зв'язком формується спеціальний шифр, який підтверджує справжність телефаксу.

Електронна службова записка - повідомлення, передане по електронній пошті. Воно може передаватися як всередині однієї організації, так і між окремими організаціями. Адресат отримує зображення електронного листа,

що складається з адреси відправника, теми (заголовка) повідомлення і самого тексту листа. Адреса електронної пошти складається з імені користувача і домену, які поділяються знаком @. Наприклад, Irina.serova@infjbank.ru

Резюмуючи, можна зробити висновок, що комп'ютерні технології грають важливу роль в навчанні студентів діловому листуванню англійською мовою. «Віртуальний Кампус» ОНЕУ є засобом, що дозволяє найбільш повно реалізувати цілий ряд дидактичних принципів навчання іноземної мови у ЗВО, таких як орієнтованість вищої освіти на розвиток особистості майбутнього фахівця, свідомості і творчої активності студентів при керівній ролі викладача, принцип диференційованого підходу в навчанні. Використання комп'ютерних технологій в процесі навчання діловому листуванню англійською мовою розвиває продуктивну розумову діяльність студентів, покращує мотивацію, вирішує проблему підвищення іншомовної комунікативної компетенції. «Віртуальний Кампус» дає можливість ефективно організувати дистанційне навчання у вищому навчальному закладі відповідно до сучасних освітніх стандартів і в поєднанні з аудиторними формами роботи дозволяє забезпечити високу якість освіти майбутніх фахівців.

Висновок. На завершення слід зазначити, що навчання ділового листування студентів вузу, українською чи англійською мовами, є обов'язковою умовою їх успішної професійної інтеграції на сучасному ринку праці. Знання законів іншомовної ділової комунікації дозволить фахівцям туристичної, банківської, готельно-ресторанної сфер брати участь в міжнародних заходах, активніше налагоджувати зв'язки з партнерами по бізнесу, отримати роботу в іноземних турфірмах або відкрити своє власне спільне підприємство.

Як ми вже зазначили, значна увага під час самостійного оволодіння студентами-економістами навичками ділового спілкування відводилась оволодінню навичками ділового листування. Адже саме ділове листування є одним із засобів обміну інформацією, важливим елементом

зовнішньоекономічної діяльності, невід'ємною частиною соціально-економічних відносин.

Список використаної літератури

1. Носа Б. М. Діловий етикет в туризмі: методичні рекомендації до самостійної підготовки студентів галузі знань 1401 «Сфера обслуговування», напряму підготовки: 6.140103 «Туризм» / Б.М. Носа. – Ужгород: ПП «Інвазор». – 2016. – с. 42

2. Дідо Н. Д. До проблеми викладання ділової англійської мови для студентів немовних факультетів ВНЗ / Н. Д. Дідо // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія "Педагогіка, соціальна робота". –2015. Випуск 35. – С. 62-65

3. Кутний Е. А. Бизнес-корреспонденция на английском языке / Е. А. Кутний – М.: АСТ, 2002. – 207 с.

4. МалюськаЗ.В.Типові ситуації ділового спілкування для спеціалістів з економіки [Електронний ресурс]. –
Режим доступу: http://studentam.net.ua/content/view/3500/97/

5. Методи та засоби підвищення мовленнєвих компетенцій з іноземної мови в практичній діяльності майбутніх економістів / під ред. О. В. Керекеши – Одеса: Атлант ВОИ СОИУ, 2017.

6. Методичні вказівки для індивідуальної та самостійної роботи з теми «Ділове листування англійською мовою» для студентів II-IVкурсів всіх форм навчання всіх спеціальностей / Відп. за випуск Н. Г. Мойсеєнко – Одеса: ОДЕУ, ротапринт, 2003. – 86 с.

7. Огурцова О.Л. Навчання ділової англійської мови з використанням Інтернет-ресурсів / О.Л.Огруцова // Збірник наукових праць "Викладання мов у вищих навчальних закладах освіти на сучасному етапі. Міжпредметні зв'язки. Наукові дослідження. Досвід. Пошуки". − Харків: Константа, 2006. – Вип.10. − С.50-56

8. Петльована Л. Л. Методика навчання написання ділового листа студентів ВНЗ / Л. Л. Петльована // Збірник наукових праць. Серія «Педагогічні науки». – Випуск LXXI. Том 1 – 2016 – С. 136-140
9. Market Leader.Intermediate Business English Course book. David Cotton, David Falvey and Simon Kent - Longman, 2012 – p-175.
10. Бадюл Л.М. Ділова кореспонденція як засіб мотивації до вивчення ділової іноземної мови / Л.М. Бадюл // Збірник наукових праць «Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах». –Том 2. - № 63. – 2019. – с. 19-22
11. Електронний ресурс – Режим доступу: https://pidruchniki.com/88918/pedagogika/organizatsiya_samostiynoyi_roboti_studentiv
12. Береговенко Н.С. Ведення ділового спілкування з дисципліни іноземна мова за професійним спілкуванням для студентів економічного факультету: метод.вказ./Н.С.Береговенко, Н.С.Демченко.- Біла Церква: БНАУ, 2018. –76с.
13. Електронний ресурс - «Студопедия – для делового общения»
14. Евсеев А.Б. Обучение деловому письму на английском языке студентов вуза : Науч.-интернет жур. Мир науки. – Том 4. - № 2, 2016. – 6 с.
15. Зеніна Л.В., Камєнєва А.Н. Навчання тудентів ділового листування англійською мовою через систему дистанційного навчання : Відкрите навчання – том 6, 2013. – 76-79 с.

Тарасенко М.І.

Використання професійно-орієнтованих текстів для навчання англійської мови студентів-економістів

Сьогодні іноземне спілкування стало важливим компонентом майбутньої професійної діяльності спеціаліста, у зв’язку з чим значно збільшилась роль англійської мови в немовному ЗВО [1, с. 30]. Підготовка

спеціалістів у немовних ЗВО полягає у формуванні комунікативних вмінь, які б дозволяли здійснювати професійні контакти англійською мовою у економічній сфері.

Розвиток мислення та рівень мовного розвитку можна розглядати як фактори, які визначають рівень професійної підготовки фахівців. Будь-яка професійна діяльність тісно зв'язана з певними якостями мислення, розуміння та читання професійно-орієнтованих текстів, які сприяють розгляданню англійської мови як засобу інтелектуального, соціального та професійного розвитку [3, с. 101].

Важливе значення у підборі професійно-орієнтованого тексту, для навчання читання студентів, має тематика, об'єм текстів та організація навчального матеріалу. Тексти підбирають в залежності від інтересів студентів та їх спеціальностей [4, с. 4].

О.О. Коломінова виділяє такі критерії підбору професійно-орієнтованих текстів:

1) мовні критерії (передбачає аналіз термінологічної лексики);

2) критерії змісту (визначає цінність тексту та його пізнавальні професійні потреби студентів-економістів);

3) кількісні критерії (визначає об'єм тексту, який був би достатнім джерелом термінологічної лексики) [5, с. 193].

Зазначимо, що під професійно-орієнтованим навчанням розуміють, навчання, що спирається на врахування потреб студентів-економістів під час вивчення англійської мови з особливостями майбутньої професії. Взагалі сам термін «професійно-орієнтоване навчання» застосовується для позначення процесу викладання англійської мови в економічному ЗВО, який передбачає читання текстів за фахом у сфері професійної діяльності.

У процесі проведення дослідження з метою мотивації студентів до самостійної роботи протягом вивчення іноземної мови нами була обрана робота з професійно-орієнтованими текстами. Тому перед нами постали такі завдання:

- як сформувати необхідні навички для подальшого самостійного читання професійно-орієнтованих текстів;
- як отримати інформацію, котра б розширювала навчальний матеріал,

отриманий студентами в процесі вивчення фахових дисциплін.

Вважаємо, що кращому засвоєнню студентами професійно-орієнтованого тексту сприятиме:

- складання запитань до тексту;
- складання плану переказу;
- переклад тексту;
- знаходження в тексті відповідей на запитання викладача;
- переказ тексту з використання ключових слів, фраз;
- пошук в тексті окремих фактів;
- переказ тексту рідною або англійською мовами.

Як показали результати проведення експериментального дослідження в Одеському національному економічному університеті, студенти охоче працювали з такими текстами, оскільки проблеми текстів актуальні та зрозумілі для них, студенти могли виділити з тексту важливу та потрібну інформацію, робити висновки, оцінювати зміст прочитаного.

Однак професійно-орієнтоване навчання англійської мови не зводилось лише до вивчення «мови за фахом». Суть професійно-орієнтованого навчання англійської мови полягала в його інтеграції зі спеціальними дисциплінами з метою отримання додаткових професійних знань.

Протягом усього семестру студенти II, III та IV курсів ОНЕУ активно працювали на заняттях та самостійно над професійно-орієнтовними текстами та завданнями до них. В кінці семестру за планом було проведено підсумковий контроль знань студентів за прикладом:

1. Опрацювання економічного тексту:

1. remains the same	2. the value of	3. maintaining machines	4. part-time
5. permanent employees	6. spend money	7. manufacture	8. steadily as
9. at a faster rate	10. overall revenue	11. costs	12. profit
13. keep track	14. supply	15. fixed costs	16.constant return to scale
17. provide	18. raw materials	19. the interest	20. variable costs

Companies have to (1) … in order to make money. The money they spend to (2) … their goods or (3) … their services are called costs. (4) … are important. Any company that doesn't (5) … of costs will soon be in trouble. And there are many different kinds of costs to keep track of such as (6) … and variable costs.

Why are costs important? Well, for two reasons: firstly, there is a relationship between costs and (7) … . Profit is (8) … minus cost. Secondly, there is a relationship between costs and (9) … . To understand this relationship, we need to look at some types of cost.

Fixed costs are costs that don't change. They are costs that the company has to pay each month, for example, or each year. (10) … fixed costs will not rise or fall in the short term. Examples include the rent the company pays, (11) … they have to pay each month on any loans and the salaries they have to pay for (12) … . The good news about fixed costs is that they don't change with increases in production. For example, imagine a company produces 1,000 pens in January and 2,000 pens in February. The rent for the factory (13) … for both months. (14) …, however, change with the size of production. The more pens the company produces, the more these costs increase. Examples of variable costs are the (15) … needed for production, the cost of electricity and the cost of (16) … that are working more.

Also, the company may need to get more (17) … employees. Their hourly pay is another variable cost.

In a perfect world, variable costs will increase (18) … production increases. This is called (19) … . However, this is not a perfect world! Sometimes, variable costs rise (20) … than production.

2. Опрацювання ділової лексики:

1. labour	a) Payment made to a worker, normally fixed as a rate per hour, day or week.
2. labour force	b) The lowest legal wage an employer can pay.
3. wages	c) Money paid to an employee, normally expressed as so much per year, but usually paid by cheque or directly into the
4. labourer	d) Cost of goods and services needed for an average standard of living.
5. wage rate	e) The human effort required to produce goods and services.
6. salary	f) Association of workers formed to promote the interests of their members.
7. labour market	g) Generally refers to unskilled workers such as freight handlers, sweepers, trash collectors and the like.
8. minimum wage	h) Individuals, 16 years of age or older, working or looking for work.
9. cost of living	i) The market that determines who has jobs and the rate of pay for a particular job.
10. labour/trade unions	j) A standard amount of pay given for work performed.

3. Опрацювання ділового листа:

a) wish to participate; b) on receiving; c) are pleased to; d) we hope;

e) please, note that; f) have pleasure in; g) we are looking forward to.

Dear Sirs,

We 1)_____ informing you that tenders for carrying out design works and construction of a new hotel will be held next month. If you 2)_____ in the tender, please, send us relevant information on the projects, constructed with your assistance. 3)_____ the bidding deadline is set for 20th June 2013. The tender documents will be sent to you 4)_____ your favourable reply. 5)_____ our offer will interest you.

Faithfully yours,

4. Граматичний тест:

1.At present we ... a new product onto the market.

a) launch b) were launching

c) are launching d) have been launched

2. If the Buyer paid in cash, we … him a 5% discount.

a) will give b) would give

c) give d) would have given

3.If the sellers ... delivery we ... them a letter of complaint.

a) will delay, send b) delay, will send

c) delayed, will send d) will delay, sent

4.By 2015 production of our firm ... complete dominance on the domestic market of the country.

a) will achieve b) will achieved

c) will have achieved d) would achieve

5.Before she joined Fisons, she … on a marketing course.

a) had been b) was

c) was being d) has been

Отримані результати представлені у таблиці 1:

Таблиця 1.

Результати підсумкового контролю знань студентів

Фак-т	Група	К-сть	Писало	5	4	3	2	% якості	% незад.
ФМОІТ	II курс	15	12	9	1	2	0	12	0
	III курс	16	16	14	2	0	0	16	0
	Усього:	**31**	**28**	**23**	**3**	**2**	**0**	**28**	**0**
ФЕУП	III курс (5-6)	10	10	4	2	2	1	8	1
	III курс (7-9)	19	18	8	5	5	0	18	0
	IV курс (5-7)	20	17	10	5	1	1	16	1
	Усього:	**49**	**45**	**32**	**12**	**8**	**2**	**42**	**2**
ФМЕ	II курс (10-11)	17	17	13	1	2	1	16	1
	III курс (10)	23	23	20	1	2	0	23	0
	IV курс (10)	18	18	11	4	1	2	16	2
	III курс (15)	23	23	18	4	1	0	23	0
	Усього:	**81**	**81**	**62**	**10**	**6**	**3**	**78**	**3**
Загалом:		**161**	**154**	**117**	**25**	**16**	**5**	**148**	**5**

Слід зауважити, що робота з такими матеріалами сприяє розвитку навичок сприйняття професійного англомовного усного та письмового мовлення, а також серйозно поглиблює суто фахову підготовку студентів. Також інформаційно-насичений текстовий матеріал дозволяє розширювати фаховий термінологічний словник, служить основою продуктивної мовленнєвої діяльності студентів.

Досвід практичної роботи доводить, що правильно підібраний професійно-орієнтований текст та комплекс лексико-граматичних вправ, розроблений на основі тексту, відіграє значну роль при вивченні іноземної

мови за професійним спрямуванням, сприяє цілісному формуванню особистості студента, підготовці його до майбутньої професійної діяльності.

Отже, професійно-орієнтоване навчання іноземної мови ґрунтується на мовному і текстовому матеріалі, джерелом якого є наукова інформація текстів підручників чи лекцій з фахових дисциплін. В процесі навчання викладач іноземної мови повинен здійснювати поступовий перехід від адаптованих навчальних матеріалів на першому курсі до автентичних на старших курсах підготовки, а також координувати свою професійну діяльність з роботою викладачів-предметників. На кожному етапі важливо враховувати: рівень іншомовної підготовки студентів-економістів, логічну послідовність у викладі навчального матеріалу, виділення основної інформації, дозування обсягу текстового і мовного матеріалу, дотримання відповідного темпу подачі інформації, використання сучасних методик [9, с. 459].

Досвід практичної роботи доводить, що правильно підібраний професійно-орієнтований автентичний текст та комплекс лексико-граматичних вправ, розроблений на основі тексту, відіграє значну роль при вивченні іноземної мови за професійним спрямуванням та формує мотивацію у студентів, що передбачає спонукання їх до навчальної діяльності з урахуванням інтересів, потреб, прагнень, емоцій, переконань, ідеалів, установок.

На сьогодні існує багато форм і методів мотивації студентів до навчальної діяльності засобами сучасних технологій.

Аналіз психолого-педагогічної літератури дав змогу визначити найоптимальніші, на наш погляд, умови формування мотивації студентів немовного ВНЗ до вивчення іноземної мови за допомогою сучасних технологій, а саме:

1. Упровадження інтерактивних методів навчання іноземної мови, а саме ситуаційного аналізу, творчих завдань, круглих столів, аналізу

дилем, кооперативного навчання, авторської методики «пункт призначення», та ін.

2. Формування академічних навичок для майбутньої професійної діяльності (презентації, есе, проекти).
3. Використання сучасних технологій для створення наближеної до професійного середовища атмосфери навчання (ігрові технології, професійно-орієнтовані тексти, професійно-орієнтовані завдання, міждисциплінарні тренінги, кейси, навчання в літніх мовних школах за кордоном тощо).

Для реалізації вищезазначених умов викладачі кафедри були залучені до проекту, що мав назву «ProSkills Project», і полягав у тому, що протягом навчального року у процесі викладання іноземної мови професійного спілкування студентам першого курсу денної форми навчання всіх факультетів, використовувались такі його компоненти:

1. професійно-орієнтовані завдання (професійно-орієнтовані тексти, кейси, ділова кореспонденція, написання есе, ігрові технології, творчі завдання);
2. метод «рівний-рівному» (Peer Learning та Peer Instruction);
3. проект-презентації;
4. навчальний квест професійного спрямування «ProQuest».

Продуктами проекту були визначені наступні: навчальні досягнення студентів, результати наукових досліджень, документація, підвищення ефективності організації процесу навчання іноземної мови.

Досвід викладання іноземної мови у внз показує, що в групі завжди є студенти з різним рівнем базової підготовки. Крім того, студенти мають різні індивідуальні особливості, які не завжди вдається виявити під час першої зустрічі викладача зі студентом.

Проблема навчання у змішаній групі (mixed ability class) привертає увагу науковців, педагогів, методистів. Дж. Тайс розкриває зміст терміну наступним чином:

1) група, в якій студенти мають чітко відмінні рівні володіння іноземною мовою;
2) група, в якій спостерігається чітка різниця в когнітивних стилях, наприклад, життєвий досвід, інтереси, швидкість сприйняття, і т.д.;
3) група з різним рівнем мотивації, в якій студенти прагнуть вивчити іноземну мову, а у інших пізнавальний інтерес відсутній.

Таким чином, можливості врахування вищезазначених факторів при розподілі студентів на підгрупи є обмеженим. Однак, викладач може вивчити індивідуальні особливості студентів та використовувати їх у процесі навчання я важливий педагогічний принцип та умову успішного навчання.

Однією з умов успішності навчання студентів іноземній мові у змішаній групі є забезпечення рівних можливостей для студентів з різним рівнем підготовки.

Окрім того, викладачу необхідно враховувати тип навчально-пізнавального стилю найбільш продуктивного для конкретного студента і спланувати заняття у такий спосіб, щоб були присутні всі види робіт, розраховані на різні стилі студентів, а також навчити їх використовувати свій стиль навчання (логіко-математичний, лінгвістичний, просторовий, міжособовий, інтроспективний, натуралістський, музикальний та духовно-трансперсональний) для формування навичок самонавчання.

Тому, вважаємо за необхідним,

- поліпшити процес управління навчанням (classroom management);
- підвищити мотивацію студентів;
- враховувати навчальні стилі студентів, звертаючи особливу увагу на формування навчальних навичок студентів (learner training).

На кафедрі було запропоновано ряд методик та технік навчання, що сприятимуть розв’язку певних проблем, що можуть виникнути у змішаній групі:

- підготовка завдань різного рівня складності (grading tasks);

- наявність необхідного навчально-методичного та довідкового матеріалу для всіх студентів (self-access);
- підбір навчального матеріалу, що відповідатиме інтересам та потребам студентів (content teaching);
- підготовка завдань з різними способами виконання (activities with different responses);
- вправи відкритого типу (open-ended activities);
- планування різноманітних завдань для студентів з різною швидкістю виконання.

Відтак, що на початковому етапі студентам першого курсу усіх факультетів було запропонований вхідний тест на виявлення рівня володіння іноземною мовою, що складався зі ста питань різного рівня складності. Після тестування студенти були поділені на групи з низьким, середнім та високим рівнем володіння іноземною мовою, що на наш погляд дало змогу студентам отримати об'єктивну оцінку свого рівня володіння іноземною мовою, визначити слабкі сторони та викликати мотивацію до вдосконалення свого рівня та вивчення професійно-орієнтованої іноземної мови.

Перш за все, студентам першого курсу всіх факультетів денної форми навчання було запропоновано анкетування для визначення рівня їх мотивації до вивчення іноземної мови. Анкета містила 20 питань, що стосувалися їх ставлення до вивчення іноземної мови в економічному університеті. Анкета мала наступний вигляд:

Анкетування студентів для виявлення рівня мотивації до вивчення іноземної мови

Вам пропонується взяти участь у дослідженні, спрямованому на підвищення рівня ефективності навчання іноземній мові в університеті. Прочитайте кожне висловлювання і висловіть своє відношення до дисципліни, відмітив кожне речення одним із таких позначень:

- *Вірно ++*

- *Мабуть, вірно +*
- *Мабуть, невірно -*
- *Невірно - -*

Пам'ятайте, що наші рекомендації щодо покращення навчального процесу будуть залежати від точності Ваших відповідей.

Вивчення даної дисципліни дає змогу дізнатися багато важливого для себе, проявити свої здібності.	
Дана дисципліна мені цікава. Я хочу дізнатися якомога більше.	
При вивченні даної дисципліни мені достатньо тих знань, які я отримаю на заняттях.	
Навчальні завдання з дисципліни мені нецікаві. Я їх виконую, тому що це вимагає викладач.	
Труднощі, що виникають при опануванні даної дисципліни, роблять її для мене цікавішою.	
При вивченні даної дисципліни, крім підручників та рекомендованої літератури, самостійно читаю додаткову літературу.	
Я вважаю, що складні теоретичні питання з даної дисципліни, можна не вивчати.	
Якщо у мене щось не виходить під час опанування даної дисципліни, я намагаюсь розібратися та дійти до суті.	
На заняттях у мене часто буває небажання вчитись.	
При можливості намагаюсь списати у товаришів чи прошу когось виконати завдання за мене.	
Я вважаю, що всі знання з даної дисципліни є цінними та слід знати якомога більше.	

Оцінка з даної дисципліни для мене важливіша за знання.	
Якщо я погано підготовлений(-а) до заняття, я не дуже засмучуюсь та переймаюсь.	
Мої інтереси та вподобання у вільний час пов'язані з даною дисципліною.	
Дана дисципліна дається мені дуже важко і я вимушений(-а) виконувати завдання.	
Якщо через хворобу чи інші обставини я не відвідую практичне заняття, то мене це засмучує.	
Якщо була б можливість, я би вилучив(-ла) дану дисципліну з розкладу занять.	

Так, за результатами анкетування, в якому взяли участь 190 респондентів, із них: 29 студентів кредитно-економічного факультету (КЕФ), 33 студенти фінансово-економічного факультету (ФЕФ), 45 студентів факультету економіки та управління підприємництвом (ФЕУП), 53 студента факультету міжнародної економіки (ФМЕ) та 30 студентів обліково-економічного факультету (ОЕФ); переважна більшість студентів мала високий рівень мотивації, окрім студентів фінансово-економічного факультету, рівень мотивації яких склав 48,5% студентів.

Для більшої наочності результати анкетування подано у таблиці 2.

Як видно з таблиці 1, найбільша кількість студентів факультету міжнародної економіки мала низький рівень мотивації – 15,1% респондентів, у той час як серед студентів кредитно-економічного факультету взагалі не виявлено низького рівню мотивації.

Таблиця 2.

Рівень мотивації студентів до вивчення іноземної мови

(до початку формувального експерименту)

№	Факультет	Рівні мотивації		
		низький	***середній***	***високий***
		у відсотках (%)		
1	Кредитно-економічний	0,0	41,4	58,6
2	Фінансово-економічний	9,1	42,4	48,5
3	Економіки та управління підприємництвом	4,0	32,0	64,0
4	Міжнародної економіки	15,1	32,1	52,8
5	Обліково-економічний	3,3	46,6	50,0

На наш погляд, це зумовлено тим, що у студентів кредитно-економічного факультету був кращий рівень підготовки з іноземної мови, деякі з них мали за мету у найближчому майбутньому від'їжджати за кордон для покращення свого рівня іноземної мови та (або) навчатися в іноземних університетах.

Окрім того, високий рівень мотивації до вивчення іноземної мови мали студенти груп із високим рівнем володіння іноземною мовою, у той час, як у групах з невисоким та низьким рівнем володіння іноземною мовою, студенти мали й відповідні рівні мотивації.

Таким чином, результати анкетування засвідчили, що переважна більшість студентів мала високий рівень мотивації, що на наш погляд, підтвердило особливий попит та інтерес студентів до вивчення іноземної мови, що на наш погляд, зумовлено соціально-економічними та політичними змінами в суспільстві, відкритими можливостями для участі в міжнародних програмах, що надаються в університеті, та зростом студентської мобільності загалом. Це анкетування показало нам, що у студентів є мотивація до вивчення іноземної мови.

О. В. Білошицький мотивацію навчальної діяльності розглядає як «сукупність відносин студента до навчання (до різних аспектів навчального процесу), як до засобу досягнення цілей навчання, орієнтованих на процес пізнання (пізнавальні мотиви), на результат (мотиви досягнення), на винагороду та уникнення покарань (прагматичні мотиви)» (Білошицький) , 2007: 126).

Фактори, які можуть сприяти формуванню мотивації навчальної діяльності студентів, поділяються на дві групи:

- об'єктивні, що відображають особливість самої організації освітнього процесу, привабливість вузу, специфіку навчальних дисциплін;
- суб'єктивні, що характеризують індивідуально-психологічні особливості студентів та рівень сформованості у них навчально-професійної мотивації у довузівський період, а також особистісні особливості викладацького складу, його ставлення до студентів та до своєї професії загалом [Селіверстова, 2014: Електр. ресурс].

Співвідношення пізнавальних та професійних мотивів у структурі навчальної мотивації студентів, на думку М. А. Бакшаєвої, А. А. Вербицького, полягає в наступному:

• пізнавальні та професійні мотиви розглядаються як протилежні в ієрархічній структурі мотивів навчання студентів; домінування професійних мотивів над пізнавальними може призвести до вузької спеціалізації студента, вимушеному обмеженню кругозору майбутнього професіонала, з цієї причини пізнавальні та професійні мотиви виступають як взаємовиключні у розвитку структури мотивації навчально-професійної діяльності студентів;

• професійні мотиви мають статус провідних у мотивації навчально-професійної діяльності студента, оскільки професійні мотиви більш активно впливають на ефективність навчально-професійної діяльності студентів;

• має місце взаємозв'язок пізнавальних та професійних мотивів: переважання у структурі пізнавальних інтересів студента специфічних, спрямованих на предмет майбутньої професійної діяльності, є показником сформованості професійної спрямованості [Бакшаєва, Вербицький, 2013].

Зовнішні мотиви пов'язані зі змістом навчального матеріалу. До них відносяться:

• борг, обов'язок (студент повинен вивчати цей предмет, щоб отримати залік, скласти іспит);

• оцінка (прагнення набрати якнайбільше балів за модуль, за семестр). Однак тут слід враховувати не лише позначку за знання того чи іншого навчального матеріалу, а й мотивуючу роль самого студента, яка дуже велика, а саме оцінку викладача (поглядом, жестом, словом);

• Оцінка студента викладачем. Викладач створює мотивацію у студента своїм прикладом, зацікавленістю, яскравістю. Ставлення до викладача автоматично перетворюється на предмет. Викладач має бути лідером у процесі пізнання, авторитетом у всіх сферах спілкування зі студентами. Немає більш сильного мотивуючого засобу, ніж власний позитивний приклад, інтерес викладача до англійської мови та культури країни мови;

• особиста зацікавленість (знайти добре оплачувану роботу у фірмі). Сьогодні знання англійської стає обов'язковою вимогою як зарубіжних, а й російських роботодавців. Вільне володіння іноземною мовою, поряд з хорошими професійними навичками, дозволить фахівцеві отримати гідну роботу та досягти успішної кар'єри;

• розвиток лінгвістичного мислення - розвиток навички мислити англійською мовою, логічного мислення, вміння чітко висловити свою думку, використовуючи всі виразні засоби мови;

• використання англійської мови як засобу отримання та обміну інформацією, користування комп'ютером та мережею Інтернет для здобуття знань у різних галузях науки та техніки, користування різними

програмами для виконання розрахунків, курсових проектів та навчальних завдань;

• вивчення англійської мови з метою кар'єрного зростання - складання іспитів на сертифікати TOIFL, IELTS з метою знайти роботу за кордоном;

• вивчення культури та історії країни мови, що вивчається;

• вивчення мови з метою здійснення туристичних подорожей для спілкування з іншими людьми тощо;

• бажання удосконалювати свої знання шляхом навчання за кордоном;

• отримання задоволення від вивчення іноземних мов з метою спілкування з однолітками із зарубіжних країн;

• підвищення навичок розмовної мови для участі у міжнародних конференціях та зустрічах;

• самоствердження (студент навчає мову, щоб досягти певного становища у житті);

• самореалізація у житті (студент хоче досягти великих успіхів під час навчання, тобто отримувати відмінні позначки на іспитах, захистити диплом);

• соціальний мотив (студент усвідомлює соціальну значущість вивчення англійської);

• будь-які інші мотиви.

Інтерес до процесу навчання іноземної мови тримається на внутрішніх мотивах, що виходять із самої іншомовної діяльності.

Навчально-пізнавальний мотив пов'язаний із виявом інтересу до змісту навчального матеріалу. Навчально-пізнавальний мотив є основним, визначальним навчальну діяльність мотивом, оскільки у його основі закладено постійне прагнення пізнання. Також він пов'язаний із змістовною та організаційною сторонами навчальної діяльності.

Пізнавальна мотивація найбільш важлива у навчанні іноземної мови. Однак необхідно, щоб вона стала основною для розвитку професійної спрямованості студентів, стимулювала їхню навчальну активність, гарну

успішність, позитивне ставлення до мови, що вивчається. Ставлення до англійської багато в чому залежить від оцінки важливості їхньої професійної підготовки за фахом.

Пізнавальний мотив у оволодінні англійською мовою пояснюється:

• інтересом до іноземної мови як такої, що сприяє формуванню мотивів для аналізу мовних явищ;

• проведенням викладачем різноманітних за формою та змістом занять мовою, що вивчається.

Викладач повинен правильно організувати навчальну діяльність з огляду на професійну спрямованість студентів, застосовуючи різноманітні методи ведення занять, а також давати об'єктивну оцінку знанням студентів. Велику роль підвищення мотивації у студентів грає чергування різноманітних видів діяльності.

Викладачі використовують на уроці різні види цікавої роботи:

уроки-обговорення різних тем, у тому числі за фахом;

уроки-спілкування зі студентами через Інтернет;

круглі столи;

міні-конференції у групах;

уроки-тести;

уроки у режимі online;

уроки-презентації, а також відеоуроки.

Важливу роль відіграють лабораторні роботи з відеофільмів англійською мовою без перекладу, які демонструють різні виробничі процеси, нанотехнології, методи нанесення покриттів, роботу різних пристроїв.

Мотивація, пов'язана з професійним інтересом у процесі оволодіння професією, виступає як ресурс і передумови становлення професіонала. Для студента важливими є стійкі професійні мотиви навчальної діяльності та цілком адекватні уявлення про свою майбутню роботу. В цьому випадку вони прагнутимуть постійного розвитку креативності, націленої на

отримання нового знання та формування професійно важливих якостей тощо.

Професійні мотиви по суті є видозміненими мотивами вибору професії, оскільки залежать від того, як відбулося знайомство з професією, як організовано освітній процес у конкретному ВНЗ. У процесі навчання мотиваційна сфера студентів змінюється: з'являються нові мотиви, зазнають сформованих змін, відбувається переоцінка значення окремих мотивів, зміна структури мотивів.

Розвиток професійно-орієнтованої мотивації студентів визначається динамікою розгортання змісту діяльності студентів — власне академічною, професійною, навчально-професійною.

Ю. П. Поваренков, досліджуючи основні періоди та фази становлення професійно-орієнтованої мотивації у процесі навчання, дійшов висновків, що соціальна ситуація професійного розвитку є основним механізмом професіоналізації. Спираючись на це, автор виділяє 2 етапи навчання студентів у вузі. Перший етап називається навчально-академічний (1-3 курси), другий - навчально-професійний (4-5 курси). Зазначені етапи багато в чому відрізняються один від одного, це і визначає нерівномірний, стрибкоподібний розвиток процесу професіоналізації студентів.

Перший етап – це адаптація до умов та змісту освітнього процесу з ЗВН, а також освоєння нової соціальної ролі студента, вибудовування акмеологічної технології взаємин з викладачами та студентами. Високий рівень сформованості пізнавальних мотивів та мотивів особистого самовизначення свідчить про успішне проходження цієї стадії. Навчально-професійний етап називають етапом інтенсифікації, під час якого студент адаптувався до нових умов академічної діяльності, у зв'язку з чим лідируючу позицію займають мотиви особистісного розвитку, побудови сім'ї і т. д. Найчастіше саме в цей період у студентів змінюється ставлення до процесу оволодіння майбутньою професією (Поваренков, 1991: 126).

Дослідниками зазначається, що на стадії професійної освіти студенти часто переживають розчарування в професії. З'являється незадоволеність деякими дисциплінами, сумнів у правильності зробленого професійного вибору. Студентам стає нецікавим процес навчання. Спостерігається так звана криза професійного вибору, яка найбільше ступеня проявляється на першому та випускному курсах професійного навчання.

Вивчення мотивації навчальної детальності студентів, проведені в різних вищих навчальних закладах України, наочно демонструють, що лише у невеликої кількості студентів як провідні мотиви навчальної діяльності виступають пізнавальний та професійний мотив: від 8% до 38%. Різниця у величині залежить від напрямів підготовки, престижу навчального закладу, статі респондентів тощо. Немає підстав стверджувати, що кількість високомотивованих студентів набагато збільшується з першого курсу до четвертого курсу. У низці досліджень було виявлено деяке зменшення частки високомотивованих студентів, в інших – зафіксовано її незмінність, у третіх – збільшення.

У процесі навчання мотиваційна сфера студентів, безумовно, змінюється: з'являються нові мотиви, зазнають сформованих змін, відбувається переоцінка значення окремих мотивів, зміна структури мотивів. У зв'язку з цим нами було організовано та проведено пілотажне дослідження, з метою вивчення та виявлення відмінностей у мотиваційній основі навчальної діяльності у студентів першого та четвертого курсів, які навчаються за напрямом підготовки «Фінансів, банківської справи та страхування».

У дослідженні взяли участь дві групи студентів факультету фінансів, банківської справи та страхування, напрями підготовки «Психолого-педагогічна освіта»: 1 курс – 10 осіб та 4 курс – 10 осіб, які навчаються за денною формою навчання. Для дослідження мотивації навчальної діяльності студентів було використано методику «Діагностика мотивів

навчальної діяльності студентів» А. А. Реан та В. А. Якуніна в модифікації Н. Ц. Бадмаєвої.

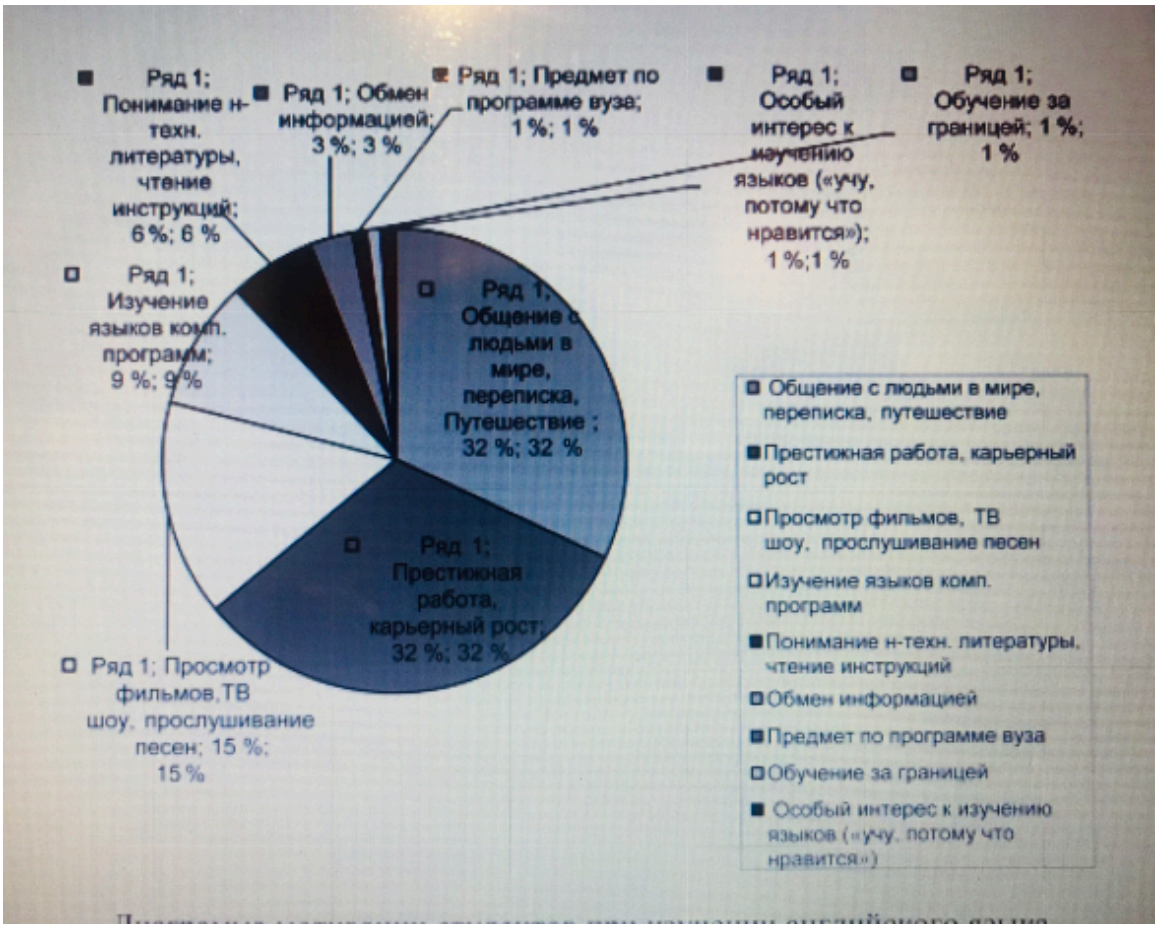
Результати дослідження показали, що для студентів 1 курсу лідируючими є мотиви творчої самореалізації, менш виражені мотиви професійні та комунікативні, інші і зовсім не відіграють суттєвої ролі, тоді як для студентів 4 курсу лідируючими мотивами є професійні, що говорить про зацікавленість випускників у прагненні удосконалюватися як висококваліфікований фахівець. Комунікативні та соціальні мотиви теж відіграють для них істотну роль, студенти 4 курсу усвідомлюють цінність знань у суспільстві і саме вони є способом соціалізації у колективі.

Порівнюючи ці дві категорії опитаних можна дійти висновку у тому, що всім студентів і 1 і 4 курсів однаково - знання є засобом досягнення цілей, успіхів, як у плані привнесення користі суспільству, і кар'єрного зростання і матеріального забезпечення. Одночасно на останньому місці опинилися мотиви престижу та уникнення, це говорить про те, що студенти не бажають конкурувати зі своїми однокурсниками, а також незалежні від громадської думки. У цьому виражається внутрішнє переконання у виборі професійної діяльності та прагнення отримувати знання виходячи з власних цілей та переваг.

Застосовувати отримані знання та оперувати ними у нових знайомствах та бесідах з різними цікавими людьми випускники вважають більш вагомими мотивами, ніж першокурсники. Останні, в той же час, ще не втратили ініціативності привнесення до діяльності педагога нових течій, тому студентам 1 курсу набагато важливіше самореалізуватися творчо.

Дані дослідження показали, що навчально-пізнавальні мотиви у студентів 4 курсу стають менш значущими. Можливо, це пов'язано з тим, що респонденти не отримують задоволення від самого процесу навчання та отримання нових знань, а також не бачать себе науковими діячами. Випускники орієнтовані на практичну діяльність.

Це є основні шляхи підвищення мотивації у студентів для успішного володіння англійською мовою. На підставі письмового опитування, проведеного у групах студентів молодших та старших курсів МДТУ ім. Баумана (всього було опитано близько 200 осіб), були проаналізовані мотиви, якими керуються студенти щодо англійської мови. Результати аналізу представлені у діаграмі.

Виходячи з отриманих результатів, можна дійти невтішного висновку, що з вивченні англійської мови внутрішні мотиви студентів переважають над зовнішніми. Як видно із діаграми, більшість студентів МДТУ ім. Баумана вивчають англійську з метою спілкування з людьми англомовних країн під час подорожі; вони знайомляться зі своїми однолітками і починають переписуватись в Інтернеті або розмовляти скайпом (32 %). Подолання мовного бар'єру є для них найважливішим завданням. Мотив комунікативного спілкування висунуто перше місце. Система навчання англійської мови на кафедрі «Лінгвістика» спрямована насамперед на

розвиток комунікативних навичок, чим більша заслуга викладачів кафедри. Така сама кількість студентів (32 %) вважає важливим мотив пошуку престижної роботи та кар'єрного зростання. Багато студентів впевнені в тому, що для будь-якої високоосвіченої людини пошук престижної, добре оплачуваної роботи у великих містах, у тому числі за кордоном, багато в чому залежить від знання однієї та більше іноземних мов. Тому вони прагнуть досконалого володіння англійською мовою. Тут переважає мотив самоствердження. Мотив розуміння мови зарубіжних фільмів, телепрограм, текстів пісень, розважальних шоу відіграє їм важливу роль. Більше 15% студентів визначили цей мотив як один із важливих. Приблизно 9% студентів вивчають англійську для виконання навчальних завдань, проектів, розрахунків за допомогою комп'ютера, в якому він є основним. Вони вчать англійську для освоєння якомога більшої кількості комп'ютерних програм і вміння ними користуватися. Серед опитаних студентів приблизно 6% висунули мотив розуміння науково-технічних текстів, оскільки англійською написані праці багатьох великих учених. Вміти прочитати та зрозуміти інструкції та специфікації щодо влаштування та роботи різних приладів та механізмів, написані англійською мовою, має кожна освічена людина. Деякі студенти (3%) вважають, що вивчати іноземну мову необхідно з метою обміну інформацією між однолітками, друзями, знайомими. 1% студентів бачать мету вивчення мови для продовження навчання за кордоном; 1% – тому що англійська мова є обов'язковим предметом в університеті; 1% — тому що мають особливий інтерес до вивчення іноземних мов, їм подобається процес навчання. Таким чином, мотиваційний аспект має важливе значення для активізації всіх психологічних процесів – мислення, сприйняття, розуміння та засвоєння іншомовного матеріалу.

Висновки

Виходячи з вищесказаного, можна говорити про різні пріоритети у визначенні мотивів: так студенти 1 курсу наголошують на творчій

ініціативі та науковій стороні викладацької діяльності, студенти 4 курсу визначають найбільш значущими соціальні аспекти професії. Ця ситуація може бути обумовлена тим, що у дослідженні брали участь студенти, які навчаються за заочною формою навчання. Майже всі вони перебувають у трудових відносинах і вибір професії зроблено усвідомлено, тим цікавіше було проаналізувати мотивацію професійної діяльності. Для цього ми використали методику «Мотивація професійної діяльності» (К. Замфір у модифікації А. Реан), яка показала, що для всіх сучасних студентів внутрішня мотивація відіграє велику роль при виборі професії та прагненні досягнення в ній певних результатів, а також особливо важливо. задоволення від цієї діяльності.

Відмінності відбуваються у типах зовнішньої мотивації. Тут ми спостерігаємо страх першокурсників отримати негативну критику чи оцінку їхньої роботи, більше небажання долати покарання та неприємності. Майбутні випускники приділяють увагу саме позитивним чинникам, оскільки приходить усвідомлення значущості соціального статусу, престижу, важливості заробітку та просування кар'єрними сходами. Зрозуміло що, студенти першого курсу який завжди здатні емоційно встояти у процесі психолого-педагогічної діяльності, цим не завжди їм вдається підвищити ефективність своєї роботи.

У процесі професійного навчання, за рахунок формування професійних компетенцій, професійно значущих якостей, відбувається переломний момент у мотиваційній основі навчальної діяльності студента педагога-психолога, що дозволяє йому вибудувати власний стійкий та оптимальний мотиваційний комплекс професійної діяльності, стати саморозвивальним та конкурентоспроможним працівником.

Використана література:

1. Панасенко Г., Акопян Т. Особливості професійно орієнтованого навчання іноземних мов студентів у немовних вищих навчальних

закладах / Г. Панасенко, Т. Акопян // зб. наук. праць // Рідна Школа. №1-2. – 2010. – с. 30-34.

2. Чорній В.Я. Професійно-орієнтований підхід до викладання іноземної мови студентам нелінгвістичних спеціальностей / В. Я. Чорній // Зб. наук. праць Хмельницького інституту соціальних технологій Університету «Україна». - № (1) 15. – 2018. – с. 25-28
3. Барабанова Г.В. Методика навчання професійно-орієнтованого читання в немовному ВНЗ: монографія / Г.В. Барабанова. – К.: Фірма «Інкос», 2005. – 315 с.
4. Рощина Е.В. Функции иностранного языка как учебного предмета в системе обучения в университете / Е.В. Рощина // Иностранные язики на неспециальных факультетах: межвуз. сб. – Л.: Узд-во Ленингр. Унта, 1978. – с. 3-6
5. Мунтян Т.В. Методичні рекомендації роботи з текстами за професійним спрямуванням та принципи їх відбору (для технічних спеціальностей) // Матеріали всеукраїнської науково-практичної конференції для студентів, аспірантів та молодих вчених. – Херсон. – 2006. – с. 191-195.
6. Голод Р.Б. Англійська мова для студентів: підручник / Р.Б. Голод, І.Ф. Цебрук, Н.Р. Кучірка. – Івано-Франківськ, 2009. – 640 с.
7. Опрятний С.М. Основні напрями вдосконалення професійного навчання державних службовців ділової англійської мови // Університетські наукові записки. – 2005. - № 1-2 (13-14). – с. 312-316
8. Цебрук І.Ф. Специфіка підбору професійно-орієнтованого тексту та створення комплексу лексико-граматичних вправ при навчанні іноземної мови студентів ВНЗ / І.Ф. Цебрук, Н.В. Косило, О.В. Семотюк // II Всеукраинская научно-практическая конференция «Актуальные проблемы преподавания иностранных языков для профессионального общения». – Том 2. – 2012.

9. Рудницька К.В. Професійно-орієнтоване навчання іноземної мови майбутніх фахівців економічного профілю / К.В. Рудницька // Наук. вісник МНУ ім. В.О. Сухомлинського. – Педагогічні науки. - № 4 (59). – 2017. – с. 456-460.

Яслинська К.М.

Ділове листування як елемент підвищення мотивації студентів до самостійної роботи з іноземної мови

Формування навичок та вмінь мовної комунікації є основною метою навчання іноземним мовам. Це набуває особливого значення в тих випадках, коли мова йде про оволодіння професією, яка передбачає володіння іноземною мовою для здійснення роботи за фахом. Економічні спеціальності є саме такими. Треба зазначити, що поряд з усним мовленням в більшості випадків необхідно й оволодіння письмовою мовою, та на рівні , який дозволив би майбутнім фахівцям здійснювати повноцінне ділове спілкування на іноземній мові, яку вивчають. Як вважає Л.П. Федорченко, письмова мова вторинна по відношенню до усного мовлення, та навички та вміння письмової мови формуються на основі усних мовленнєвих здібностей, які вже є в наявності. з цього виходить, що повноцінне формування та розвиток усного мовлення є запорукою розвитку здібностей писемної мови.

Треба зазначити, що навчання іноземній мові студентів економічних спеціальностей є невід'ємним елементом підготовки в вищих навчальних закладах та має комплексний характер. Наявність дисциплін «Ділова іноземна мова» та «Іноземна мова професійного спілкування» передбачає розвиток навичок ділового спілкування як в усному, так й в письмовому вигляді. Але, незважаючи на використання новітніх методик та методичних комплексів для навчання іноземній мові, аналіз успішності студентів показує,що про повноцінний розвиток даних вмінь говорити зарано. Не всі студенти, які завершили навчання на 4 курсі економічного університету були

спроможні складати ділову кореспонденцію, хоча ці вміння підвищують професійну компетенцію майбутніх фахівців та цінність для майбутнього роботодавця. Це можна пояснити декількома причинами: невірний підбір навчальної технології, недостатня кількість академічних годин на дисципліну, невірний розподіл уваги до письмової мови та ін.

Зважаючи на те, що економічні відносини є тією сферою, в якої отримані знання тісно зв’язані із письмовим діловим спілкуванням і таке спілкування дуже часто здійснюється іноземною мовою, ми розглядали ділове листування як один з найефективніших засобів формування вмінь та навичок письмової мови студентів. Це передбачає оволодіння навичками розуміння листів ділового характеру іноземною мовою від інших людей чи організацій та складання своїх власних. Правильно організована робота з діловою кореспонденцією сприяє не тільки формуванню вказаних вище комунікативних вмінь та навичок, але й підвищенню професійної компетенції майбутніх фахівців в цілому.

Більшості майбутніх фахівців, що є нашими студентами, у своїй практичної діяльності доводиться мати справу з листами двох видів: офіційно-діловими та приватними офіційними. Особливо слід відзначити той факт, що в наш час роль комунікації за допомогою листування в діловому світі значно зросла. Це пов'язано, перш за все, з розвитком високих технологій, провідне місце серед яких належить мережі Інтернет, яка не тільки спростила ділове спілкування, а й надала безліч нових можливостей для спілкування в процесі професійної діяльності.

Слід підкреслити, що ділове листування відрізняється рядом лексичних і стилістичних особливостей. Її відрізняють інформативність, з одного боку, і лаконічність - з іншого. При цьому згідно із законодавством більшості розвинених держав світу граматичні помилки або стилістичні недоліки позбавляють діловий лист юридичної сили. У зв'язку з цим стає очевидним, що навчання діловому листуванні студентів має включати знайомство з його стилістичними особливостями, збагачення словникового запасу в частині

термінологічної лексики, а також передбачати практичну роботу над складанням текстів різних ділових листів, якої в цьому процесі повинна відводитися провідна роль.

Однак необхідно пам'ятати про те, що оволодіння студентами особливостями ділового листування має чітко виражену герменевтичну природу, а саме, завжди пов'язане з роботою з текстом і над текстом. Очевидно, що подібна діяльність пов'язана з відбором навчальних текстів, який також підпорядкований загальним і приватним методичним принципам. У зв'язку з цим необхідно відзначити, що відбір навчальних текстів повинен проводитися з урахуванням принципів доступності, інтересу для учнів, комунікативної спрямованості навчальних текстів, можливості розвитку їх допомогою асоціативних здібностей, культурної значущості і насиченості досліджуваними лексичними і граматичними одиницями.

Діловий лист характеризується наявністю наступних елементів.

1. Місце написання і дата, які вводяться відповідно до існуючих стилістичним правилам іноземної мови, найчастіше в форматі «число цифрами у вигляді порядкового імені числівника, прийменника , назва місяця, день тижня».
2. Звернення (факультативно, в залежності від мети написання і змісту ділового листа).
3. Привітання.
4. Основна частина листа.
5. Кінцівка листа.

У процесі навчання студентів, які отримували професію економіста, ми проводили експериментальну роботу з освоєння особливостей ділового листування з урахуванням тих її особливостей, які були вказані в даній статті. Метою цього дослідження було виявлення та критична оцінка рівня ефективності розробленої нами стратегії розвитку системи мовних навичок і умінь на мові, що вивчається з використанням роботи над складанням ділових листів. При цьому були використані наступні методи.

1. Знайомство студентів з загальноприйнятими правилами ведення ділової переписки за допомогою знайомства їх з текстами листів різних видів, їх озвучування і візуальної демонстрації. Це включає пояснення основних стилістичних відмінностей російської і німецької лінгвістичної традицій ділового листування, а також її стилістичних особливостей.
2. Розповідь про види листів в сучасній німецькій мові, в ході якого студенти дізналися про такі поняття, як приватна і офіційний лист, офіційне ділове і приватне офіційний лист, скріпи, основні елементи письма. В процесі занять постійно вказувалося, що існують певні стилістичні вимоги до кожного з цих видів листів, усталена структура, притаманна їм. Пояснення супроводжувалося застосуванням конкретних аудіовізуальних прикладів.
3. Збагачення словникового запасу студентів специфічною лексикою, властивої діловому листуванні, з урахуванням їх професійної приналежності. При цьому йшлося про існування спеціальних словників ділових оборотів, які використовуються в процесі написання службових листів, посібників зі складання ділових листів, наукових статей або технічної документації. Подібні лексичні одиниці пропонувалося запам'ятати і самостійно скласти з ними речення. Якість цієї роботи перевірялося шляхом постановки словникових диктантів, де студентам пропонувалося перекласти з російської на німецьку мову і навпаки запропоновані слова і вирази.
4. Самостійна робота студентів над складанням ділових листів німецькою мовою, яка відбувалася в чотири етапи. На першому етапі студентам пропонувалося під керівництвом викладача скласти листи такого змісту:
   - запит від імені організації в іншу організацію;
   - відповідь на приватне офіційний лист;
   - інформаційний лист про проведення науково-практичної конференції;
   - лист-привітання, адресоване організації.

Складені роботи студентів обговорювалися в процесі практичних та семінарських занять. На другому етапі в якості домашнього завдання студентам було запропоновано самостійно скласти подібні листи. Ці роботи були перевірені і на підставі виявлених результатів виставлені оцінки. Після цього булу проведено опитування студентів, яке складалось з 5 запитань , а саме:

1. Чи викликало завдання до самостійної роботи інтерес?
2. Які джерела використовували під час виконання самостійного завдання?
3. Чи мають завдання практичне застосування?
4. З якими труднощами стикнулись під час виконання
5. Чи буде цікавим продовжувати виконання самостійних завдань в такому вигляді?

Експериментальна група складалась з 10 студентів 3 курсу. За результатами опитування можна зазначити, що 90% студентів виконали завдання та проявили значний інтерес до нього, 87% використовували джерела, надані викладачем, та 10% використали додаткові джерела під час виконання завдання. 85% студентів вважають, що завдання мають практичне застосування та вміння та навички, здобуті під час виконання знадобляться їм у майбутній професійній діяльності. Та 91% студентів вважають потрібним продовжувати виконання самостійних завдань такого формату.

Проведене дослідження дозволило прийти до наступних висновків.

1. Ведення ділового листування є одним з важливих елементів професійної діяльності майбутніх випускників. Це свідчить про необхідність навчання написанню ділових листів в рамках навчального курсу ділової іноземної мови.
2. Робота зі створення листів ділової спрямованості повинна будуватися з урахуванням професійної спеціалізації студентів, з одного боку, і загального рівня розвитку вторинної мовної особистості - з іншого.

3. Подібна робота повинна припускати можливість не тільки участі в практичних заняттях, але і самостійної навчальної діяльності з подальшою оцінкою її результатів викладачем. Така діяльність повинна мати місце протягом усього курсу вивчення предмета «Ділова іноземна мова».

На третьому етапі студенти експериментальної групи були ознайомленні на аудиторних заняттях з правилами ділового листування в форматі електронних листів, що є в сучасному діловому світі найпоширенішою формою спілкування. Електронне ділове листування ще не витіснило з документообігу паперовий лист, однак як засіб оперативного вирішення цілої низки задач (попередні домовленості, ознайомчі задачі, технічне узгодження, запропонування послуг) займає лідируючі позиції. Для академічної сфери електронне листування також стало звичайним явищем.

Зважаючи на те, що в ОНЕУ активно діє програма обміну студентів з Вищими навчальними закладами Німеччини та система подвійних дипломів, ми вважаємо необхідним ознайомлення студентів з особливостями електронного листування в академічному середовищі.

Паперові питання вирішуються сьогодні в Німеччині за допомогою Інтернету. Більшість Вищих навчальних закладів запускають свої онлайн-платформи, де студенти мають свій розклад, лекційні матеріали та можуть поділитися з одногрупниками своїми міркуваннями щодо домашнього завдання. Вони мають змогу також поставити питання викладачу по електронній пошті. Кожен професор має свій офіційний адрес, наприклад «ім'я @ назва ВНЗ.de». Онлайн-листування ще не формалізовано так, як паперове, але підлягає правилам. Для визначення норм поведінки в Інтернеті є спеціальний термін «нетикет» (Netikette , чи мережевий етикет).

По перше, це стосується використання фамільярних та буденних привітань в листі . Звертання повинно бути ввічливим та особистим. Деякі співробітники німецьких університетів відмовляються відповідати на листи,

які не відповідають їхньому статусу спілкування. По-друге, лист повинен закінчуватись ввічливим прощанням.

Що стосується звернення до професорсько-викладацького складу вищого навчального закладу, в цьому є свої аспекти, якими мають оволодіти студенти. В офіційному діловому листуванні прийнятною є форма: *Sehr geehrter Herr N., (Шановний пане Н.).* Таке звернення є солідним, підкреслює дистанцію між викладачем та студентом та пасує до першого листа. Коли між студентом та викладачем склалися дружні відносини, може бути застосована форма: *Lieber Herr N (Шановний, Любий Пане Н)*, що було неприйнятним в діловому паперовому листуванні. Особливу увагу треба приділяти науковим ступеням та званням. Науковий ступень «доктор» скорочується до Dr., а «професор» (Professor) зазвичай пишеться повністю. Якщо викладач має декілька наукових та академічних титулів, в зверненні використовується звання найвищого наукового ступеня. Перед ступенем необхідно вживати звернення «Herr» чи «Frau». Прикладом повного звернення в академічному листі є такі звернення:

Sehr geehrter Herr Professor Schmidt,

Sehr geehrte Frau Dr. Müller,

Оптимальне завершення листа – «з дружнім привітом» (Mit freundlichen Grüßen).

Електронний лист повинен бути не дуже довгим, але й не дуже коротким. В деяких випадках встановлена максимальна довжина електронного листа. Лист повинен вміщатися на стандартному моніторі. Але й дуже короткий лист в два-три рядки також вважається неввічливим. Лист має бути змістовним та мати точні дати, цифри та факти.

Електронний лист повинен бути присвячений одній темі. Якщо є інформація за декількома питаннями, які не зв'язані між собою змістовно, краще написати окремі лист по кожному з них.

Слід завжди звертати увагу та правильно розуміти поля «Кому», «Копія» та «Скрита Копія».

«Кому» - лист адресовано саме цьому одержувачу.

«Копія» - адресати отримають лист «до відома» та не зобов'язані відповідати на нього.

«Скрита копія» - вказуючи адресата таким чином, лист відправляється таємно. Про відправку цього листа не дізнаються інші адресати.

Поле «Тема» завжди повинно бути заповненим. Тема має бути короткою, але зрозумілою. Беззмістовні та занадто довгі заголовки листів вказують на відсутність елементарних правил листування.

Також вважається вірним, цитувати текст листа у відповіді. Співрозмовник не завжди тримає у пам'яті декілька листувань.

Важливим також є розуміння, що електронне листування – це робоча пошта та пом'якшення деяких норм та правил на відміну від паперового листування не є дозволом на нехтування правилами ввічливого ділового спілкування.

Така теоретична база була використана на заняттях з «Ділової німецької мови» з групою студентів 4 курсу. Студентам було запропоновано скласти та відправити електронний лист академічного змісту викладачу університету на електронну адресу. Оцінювання проводилось за двома аспектами:

1. оформлення листа та дотримання правил написання електронного листа
2. змістовність листа та його граматична вірність.

Завдання отримали 10 студентів групи та 70 % відсотків (7 студентів) впорались з цим завданням на відмінно. Решта 30% виконала завдання добре. Це свідчить про те, що теоретичний матеріал має практичне застосування та відповідає вимогам часу та сучасного суспільства.

На четвертому етапі експериментальної самостійної роботи студентам було запропоновано скласти лист-відповідь на оголошення про вакансію, яка була взята з оригінального Інтернет сайту Німеччини. Були використані най популярніші сайти, такі як Absolventa.de, Jobeinstieg.de, Berufsstart.de, Staufenbiel.de, Praktikum.info. Всі ці портали пропонують приблизно

однаковий спектр послуг та студенти мали змогу ознайомитися з роботою з такими сайтами. Окрім вакансій цей онлайн-ресурс містить ґрунтовні статті з аналізом ринка праці в тій чи іншій галузі, що є цікавим та актуальним для студентів та корисним для розвитку краєзнавчої компетенції.

Завдання для кожного студента було підібрано індивідуально та містило декілька підпунктів, а саме:

- скласти власне резюме,
- скласти лист роботодавцю про прийом на роботу.

На аудиторному занятті студенти опрацювали теоретичний матеріал з цієї теми, ознайомились з основними правилами складання резюме та листів роботодавцю. Було зазначено, що саме є найважливішим при складанні такого листа.

Лист роботодавцю про прийом на роботу відкриває сторони про претендента, які не відображені в резюме: особисті якості, професійні знання та навички та ін. Такий лист демонструє мотивацію та зацікавленість претендента в цій вакансії. При вдалому складанні підвищуються шанси потрапити на співбесіду, на якій керівництву простіше дати правильну оцінку можливостей спеціаліста. До складання такого листа треба віднестися максимально відповідально. Він має бути бездоганним у всіх відношеннях, тому що від цього залежить подальша доля претендента. Запорукою успіху є правильне оформлення, грамотний текст та відсутність двозначних фраз. Лист має бути лаконічним та займати одну сторінку. В більшості випадків лист містить три частини:

- Вступна. Починати лист треба з цікавого пропозиції, яка приверне увагу роботодавця. Тут має бути мета та підстави звернення (оголошення в газеті, рекомендація працівника компанії, реклама по телебаченню та ін.) та посада, на яку претендує особа.
- Основна. Містить коротку та найбільш цінну інформацію про кваліфікацію та досвід. Претендент має переконати адресата, що володіє всіма необхідними навичками та обґрунтувати, чому саме він може бути

корисним для даної організації. Додатковим плюсом може бути прояв інтересу до компанії: для цього потрібно заздалегідь дізнатися про сферу діяльності компанії, історію. Все це може позитивно вплинути на остаточне рішення.

- Заключна. Кандидат має висловити своє бажання отримати запрошення на співбесіду та готовність обговорити всі деталі. В цій частині доречно вказати свої контактні дані. Підсилити особистісний характер звернення можна, якщо додати фотографію.

Протягом всього листа треба зберігати позитивний настрій, який зв'язаний з можливістю отримати посаду. Дуже важливо дотримуватись вимог офіційно-ділового стиля спілкування, а саме:

- точності викладу інформації
- дотримання граматичних, синтаксичних та лексичних норм написання
- логічності та об'єктивності вмісту
- лаконічності та достатній кількості фактів.

На занятті також були розглянуті основні помилки при написанні листа роботодавцю, яких слід уникати під час складання.

Такими є:

- зайве використання займенника «Я». Треба пам'ятати, що претендент складає не автобіографію, а діловий лист. Надмірне використання цього слова заважає правильному сприйняттю інформації
- прохання розглянути резюме чи запросити на співбесіду. Такий підхід демонструє слабкість претендента та втрачає зацікавленість адресата.
- Відсутність конкретної причини, чому саме Вас мають запросити на співбесіду. Лист має переконливо підкреслювати досягнення та сильні сторони кандидата.
- Дублювання фактів, які зазначені в резюме. Гідності мають бути розкриті більш афористично. Наприклад, «Завдяки комунікативним навичкам та 4-

річному досвіду публічних виступів підвищив рівень продажів в 3 рази за 4 місяці»

- Заключна частина в пасивному тоні – прохання подзвонити чи написати листа. Замість цього слід написати, що Ви зв'яжетесь з адресатом через певний час, чи він сам може передзвонити за вказаним номером.

При складанні власного листа треба пам'ятати і про інші важливі нюанси:

- Не можна помилитися в написанні прізвища, ім'я та по-батькові адресата. Якщо ім'я не відомо точно, рекомендовано використати загальноприйняті фрази, наприклад, «Шановний керівник відділу Х»
- Не допускаються друкарські помилки. Рекомендовано перевірити документ декілька разів та, можливо, дати ознайомитись з ним іншій людині
- В діловому листуванні не можна використовувати просторічні та діалектні слова та вигуки
- Керівник зацікавлений в тому, що Ви можете дати компанії, а не отримати. Тому не пишіть про те, чому Ви хочете навчитися на запропонованій посаді.
- Лист про прийом на роботу має містити тільки позитивні якості кандидата. Згадувати про слабкі сторони не варто.

Після ознайомлення з теоретичною частиною студентам були запропоновані листи про прийом на роботу німецькою мовою та завдання до них, а саме визначення відповідності змісту листа та оголошенню, визначення помилок в граматичному та лексичному змісті листа, виконання завдань з пропусками та інтерактивних завдань на вірне розташування частин листа.

Приклади завдань

Aufgabe 1 Welche der folgenden Wörter passen in die Lücken?

Ich arbeite _____(zu, für, von) eine Computerfirma in Amsterdam. Ich_____ (beschäftigt, bin tätig, verkaufe) im Verkauf und Marketing. Ich bin jetzt für die Verkäufe unserer Fertigung in ganz Europa_____(tätig,

beschäftigt, zuständig). Deutsch habe ich _____(auf, an, in) der Universität in Essen studiert. Während meines Studiums habe ich zwei Sommer_____ (nach, in, mit) Deutschland gearbeitet. Da brauchte ich _____ (Geschäftskorrespondenz, Freunde, Sprachkenntnisse), weil ich Briefe und Faxe in der deutschen Sprache schreiben muss. Unsere Firma nimmt schon zum zweiten Mal _____(auf, an, in) der Messe in Hannover teil. Und ich musste _____(an, in, auf) der Messe immer deutsch sprechen. Ich habe viel _____ (Bereich, Kontakt, Freunde)_____(mit, von, an) den deutschen Kunden im Verkauf. Da muss man gute _____ (Geschäftsbriefe, Kontakte, Deutschkenntnisse) haben.

Aufgabe 2 Was passt in die Lücken?

1. … muss die Ware gegen Witterungseinflüsse schützen.

a) Die Zahlung

b) Die Verpackung

c) Der Akkreditiv

2. Die verkaufte Ware ist … geliefert werden.

a) in gleichen Partien

b) die Lieferung per Bahn

c) durch Computer

3. Die Bezahlung der gelieferten Ware erfolgt …. .

a) auf dem Landwege

b) gegen Witterungseinflüsse

c) bar

4. Die Ware …. auf dem Landwege.

a) wird …bezahlt

b) wird… geliefert

c) wird … verpackt

5. … garantiert die Ware.

a) Erhalt der Ware

b) Der Besitz der Dokumente

c) Beschädigungen aller Art

6. Der Kunde muss nach Erhalt der Ware … bezahlen.

a) in Monatsbeträgen

b) in gleichen Partien

c) praktische Verpackungsart

7. Zement wird … verpackt.

a) in Papiersäcken

b) in Kartons

c) in Trommeln

8. … werden von vier Seiten markiert.

a) Fässern

b) Kisten

c) Flaschen

9. Die Ware soll zu angegebenen … geliefert werden.

a) Verpackung

b) Unterlagen

c) Fristen

10. Zahlungen … des Wertes der gelieferten Ware erfolgt in Rubeln innerhalb 30 Tage vom Tage, an dem der Käufer alle Unterlagen bekommt.

a) in Masse von 30%

b) in Größe von 30%

c) in Höhe von 30%

11. … bei Eingang und zahlbar binnen 8 Tage.

a) Die Rechnung ist fällig.

b) Die Rechnung ist berichtigt.

c) Die Rechnung ist ausgehändigt.

12. Der Akkreditiv wird für … eröffnet.

a) 90 % des Wertes der bezahlten Ware

b) 90 % des Wertes der beschädigten Ware

c) 90 % des Wertes der der zu liefernden Ware.

13. Die Inkassospesen gehen … .

a) zu Lasten des Verkäufers

b) zu angegebenen Fristen

c) zu unseren Geschäftspartnern

Aufgabe 3 Bewerbungsschreiben. Finde die Fehler! In diesem Negativbeispiel haben wir 10 typische Fehler versteckt. Findest du sie? Markiere die Fehler farbig im Text!

Magdalena Klein
Musterstr. 10
80686 München
Telefon: 0151-1234567
E-Mail: magdalena.klein@muster.de

Schreibstube Zinser und Partner GmbH
Herrn Ferdinand Zinser
Otto-von-Guericke-Straße
48 81677 München

07.05.18

Betreff: Bewerbung

Hallo Herr Schulz,

hiermit möchte ich auf mich aufmerksam machen. Ich bin die beste Azubine, die Sie sich vorstellen können, denn ich bin teamorientiert, ehrgeizig, klug, aufgeschlossen, dynamisch, flexibel, mobil, kommunikativ und ab 01.08.2018 zu haben.

Zurzeit bin ich noch in der Schule, will aber im Juli meinen Abschluss machen und dann eine Ausbildung bei Ihnen zur Köchin machen. Ich würde gern 26.000 Euro im Jahr verdienen, bin aber auch mit weniger einverstanden, wenn Sie mir stattdessen einen Firmenwagen oder ähnliches anbieten.

Alle weiteren Informationen über mich und meinen schulischen Werdegang sowie alle Bescheinigungen können Sie in den Anlagen finden. Ich würde mich sehr freuen, wenn wir miteinander kommunizieren könnten.

Herzlichste Grüße

Aufgabe 4 Bewerbung – Teste dich selbst! Ob du dich beim Thema Bewerbung auskennst, kannst du bei diesen Fragen beweisen. Kreuze die richtigen Antworten an. Achtung: Manchmal sind auch mehrere Antworten richtig.

Frage 1: Welche Anhänge dürfen bei einer Bewerbung auf keinen Fall fehlen?

a) Lebenslauf b) Porträt- und Ganzkörper-Foto c) letztes Zeugnis der Grundschule

Frage 2: Welche Schriftart ist bei Lebenslauf und Anschreiben NICHT zu empfehlen?

a) Comic Sans b) Arial c) Times New Roman

Frage 3: Was versteht man unter Soft Skills?

a) die neue Berufsbezeichnung für Softeishersteller b) ein Computerspiel für Kinder c) soziale Fähigkeiten, wie Kritikfähigkeit und Teamfähigkeit

Frage 4: Welche Angaben sollten NICHT im Lebenslauf stehen?

a) Angaben zu Eltern & Geschwistern b) Schulabschluss c) Parteizugehörigkeit

Frage 5: Wann gilt in Deutschland die Nachtarbeit?

a) sobald es dunkel ist b) zwischen 23 und 6 Uhr c) zwischen 22 und 5 Uhr

Frage 6: Soll ein Bewerbungsfoto in der Bewerbung enthalten sein?

a) Nein, auf gar keinen Fall! Das ist verboten! b) Ja, auf jeden Fall, sonst ist die Bewerbung ungültig. c) Es ist freiwillig, darf aber nicht mehr verlangt werden.

Frage 7: Welche der E-Mail-Adressen könnte man bei einer Online-Bewerbung verwenden?

a) sausebiene@yahoo.de b) kevin_mueller@gmx.net c) flori.h@web.de

Наступним етапом було розподілення між студентами оголошень о вакансії, які були взяті з оригінальних німецьких сайтів та надання спеціально створеної електронної адреси для відправлення резюме та листа роботодавцю. Також був обговорений термін виконання завдання та крайня

дата відправки виконаних завдань. Кожен студент виконав завдання вчасно та отримав лист від роботодавця із запрошенням на співбесіду. Студенти мали дати на нього позитивну відповідь. Слід зазначити, що не існує визначених правил для написання листа відповіді на запрошення, тому студенти писали цей лист в вільній формі за наданим прикладом.

Приклад оголошення

frei ab 01.04.2020

Gesundheitsmanagement

Dipl.-Gesundheitsmanager/in (BA)

Vollzeit

Potsdam

STELLENBESCHREIBUNG

Studienkonzept:

Mit dem dualen Studium an der Fachhochschule für Sport und Management Potsdam führen wir Sie zum Abschluss Bachelor of Arts (BA). Im dreijährigen Studium erwerben Sie das grundlegende Fachwissen im Studiengang sowie spezielle weiterführende Kenntnisse in der jeweiligen Studienspezialisierung.

Studiendauer: 3 Jahre

Vorteile: Die zusätzliche Integration von Lizenzen und anderen sportverbandlichen Qualifikationen sichert Ihnen einen Wettbewerbsvorteil im stetig wachsenden Sport-, Gesundheits- und Freizeitmarkt. Besonderes Merkmal des Studienkonzepts der Fachhochschule für Sport und Management Potsdam ist auch der konsequente und systematische Praxisbezug.

Ablauf: Ca. jede fünfte Woche findet eine einwöchige Präsenzphase in der Potsdamer Fachhochschule für Sport und Management statt. In der übrigen Zeit befinden sich die Studenten in den Kooperationsbetrieben, arbeiten, vertiefen Wissen in der Praxis und bewerkstelligen „Online-Module“ (Blended-Learning).

Einsatzorte: Die Einsatzorte und damit die Kooperationspartner unserer Studenten können zunächst frei gewählt werden (deutschland-/ europaweit). Es muss lediglich die Teilnahme zu den Präsenzphasen gewährleistet werden. Sollten die Studenten keine Wünsche hinsichtlich der Kooperationspartner haben, beginnt ein Matching-Prozess mit Unternehmen die bereits Kooperationspartner der Europäischen Sportakademie Land Brandenburg sind. Die Kooperationspartner müssen dabei ein gewisses Profil aufweisen und in Bereichen des Sports, der Gesundheit, der Reha oder des Managements tätig sein (Verbände/ Vereine/ Reha-Einrichtungen/ Krankhäuser/ Fitnessstudios/ Freizeiteinrichtungen/ Eventagenturen usw.). Die

Passgenauigkeit wird durch die Fachhochschule der Europäischen Sportakademie und durch die IHK geprüft.

Haben wir Sie neugierig gemacht? Dann bewerben Sie sich unter den genannten Kontaktdaten mit den geforderten Bewerbungsunterlagen.

Weitere Informationen: www.sportfh-esab.eu

Anschrift:

Schopenhauerstr.

14467 Potsdam

За підсумками виконаних завдань було проведено анкетування студентів щодо зацікавленості при виконанні завдання, практичного застосування набутих навичок підчас виконання, складності чи легкості завдань та інформативної складової. Отримані результати свідчать про те, що 95% відсотків студентів групи були зацікавлені в виконанні завдання та вважають його практичне застосування високим. Для 75% студентів завдання були середньої складності та 100% вважать завдання інформативними. Ці дані дають змогу використовувати такі завдання і подальше на заняттях з німецької мови та свідчать про правильність підходу до організації самостійної роботи студентів.

Організація самостійної роботи студентів в економічному ВНЗ особливо важлива в зв’язку з малою кількістю аудиторних годин . тому є потреба зробити самостійну роботу максимально ефективною. При виконанні самостійної роботи важливу роль грає автономія студента. Проте не можна говорити, що терміни «автономна робота» та «самостійна робота» синоніми. Автономна робота передбачає відсутність викладача та є більш характерною для реальної дійсності. Самостійна робота в навчальній діяльності так чи інакше проходить під контролем викладача. Контроль може бути прямий чи опосередкований. В другому випадку керування навчальною діяльністю студентів здійснюється за допомогою різних елементів завдань, таких як інструкції, навчальний матеріал, опори та ін..

На різних етапах формування навчальних вмінь самостійна робота може проводитись в декількох режимах. Згідно з дослідженнями Н.Ф. Коряковської, можна поділити самостійну роботу на:

- Практику, що керується
- Практику, що курується частково
- Вільна практику

Практика, що керується, характеризується наявністю в завданнях однозначного ключа та використовується на початковому етапі занять, чи на початковому етапі формування навичок та вмінь. Не слід недооцінювати роль такого типу самостійної роботи, так як саме він відповідає за формування стійких навичок та вмінь, а також дозволяє розвивати такі важливі складові навчальної компетенції як самоконтроль та самоаналіз результатів навчання. Керування з боку викладача в цьому випадку здійснюється опосередковано. В наступному прикладі інструкція до завдання наказує виконання операцій, з яких складається навчальна дія, в суворій послідовності.

Приклад

Lesen Sie den folgenden Text und wählen Sie für jede Lücke das richtige Wort aus.

Liebe Karin,

*(**0**) meinem Praktikum in Frankreich bin ich jetzt wieder zu Hause. Wie du ja weißt, wollte ich eigentlich nach Paris, (**21**) das hat dann leider nicht geklappt. Doch dann habe ich eine Stelle als Praktikant bei (**22**) Firma in Straßburg gefunden. Dort (**23**) ich drei Monate geblieben.*

*Die Arbeit war sehr (**24**) - ich musste schon um 8.00 Uhr im Büro sein - , hat mir aber (**25**) sehr gut gefallen. Ich habe (**26**) dieser Zeit in verschiedenen Abteilungen gearbeitet und so nicht nur etwas über die Herstellung von Fernsehgeräten (**27**), sondern auch über den Verkauf. Und die beiden Kollegen, mit (**28**) ich am meisten zu tun hatte, waren wirklich sehr nett.*

*Nach dem Praktikum habe ich (**29**) zwei Wochen Urlaub bei meinen Freunden gemacht. Aber darüber erzähle ich (**30**) bald mehr - für heute muss ich Schluss machen.*

Liebe Grüße

Dein Fritz

21	○ *aber* ○ *denn* ○ *sondern*	***22***	○ *eine* ○ *einen* ○ *einer*
23	○ *bin* ○ *habe* ○ *wurde*	***24***	○ *anstrengend* ○ *anstrengende* ○ *anstrengendes*
25	○ *trotzdem* ○ *wegen* ○ *weshalb*	***26***	○ *bis* ○ *in* ○ *nach*
27	○ *gelernt* ○ *lernen* ○ *lernte*	***28***	○ *dem* ○ *denen* ○ *die*
29	○ *nicht* ○ *noch* ○ *schon*	***30***	○ *dir* ○ *Ihnen* ○ *uns*

Практика, що керується частково, передбачає наявність ключів до завдань, проте тут він не буде однозначним. Для знаходження правильної відповіді студенти виконують ряд навчальних дій з використанням опор, які підштовхують до самостійного знаходження відповіді. Керування з боку викладача при виконанні завдань за цим режимом є опосередкованим, як і при виконанні попереднього завдання. Завдання такого типу допомагають розвинути навички та вміння, які були сформовані раніше та вдосконалювати самоорганізацію та самоконтроль. Виконання наступного завдання є передумовою до самостійних дій студентів щодо пошуку детальної інформації для формування цілісного об’єкту. Проте, ця дія не є кінцевою метою завдання, а лише засобом для її досягнення.

Приклад

Nutzen Sie einen individuellen Briefanfang. Verbessern Sie die Originalsätze!

1. Sehr geehrte Frau Berger, wir nehmen Bezug auf Ihr Schreiben vom xx.xx.xxxx.

2. Guten Tag, Herr Koch, haben Sie vielen Dank für Ihr oben erwähntes Schreiben, dessen Eingang wir hiermit bestätigen.

3. Sehr geehrter Herr Schmitt, zunächst bedanken wir uns bei Ihnen und Ihren Kollegen vielmals für das sehr anregende und konstruktive Gespräch, das wir am xx.xx.xxxx in Ihrem Haus führen durften.

4. Sehr geehrte Frau Fischer, die Beantwortung Ihres Schreibens vom xx.xx.xxxx beanspruchte mehr Zeit als geplant. Vielen Dank für Ihre Geduld.

5. Wir bitten um Übersendung der benötigten Unterlagen.

6. In der Anlage finden Sie eine kurze Information zu unserem Programm „Korrespondenz“.

7. Wir bitten Sie, beigefügtes Antwort-Fax bis xx.xx.xxxx zurückzuschicken, damit wir die Organisation für die Konferenz zügig durchführen können.

8. Sehr geehrte Frau Bach, anlässlich einer Veranstaltung in unserem Haus möchte ich für Herrn Wolfgang Schön vom 5. auf den 6. September xxxx ein Einzelzimmer reservieren lassen.

9. Für Ihre Bemühungen im Voraus vielen Dank.

10. Für eine baldige Erledigung sind wir Ihnen dankbar.

Та, нарешті, вільна, творча практика відбувається без використання опор, ключів до завдань не існує. Творча практика має бути підготована практикою, що частково керується та є її результатом. В цьому випадку керування з боку викладача е, але він здійснюється безпосередньо. При виконанні завдання вільної практики написання ділового листа задіяні та вдосконалюються всі набуті раніше навчальні вміння.

Висновок: навчальні вміння відповідають за самоорганізацію роботи студентів, вони на зв’язані з діловим спілкуванням напряму, але вони забезпечують ефективність навчання в подальшому самонавчанні. В цій групі вмінь можна виділити:

- Вміння ефективно організовувати самостійну навчальну діяльність
- Вміння здійснювати самоконтроль та самооцінку навчальної діяльності
- Вміння проводити самоаналіз результатів навчальної діяльності
- Вміння здійснювати самокорекцію підчас навчальної діяльності.

Вказані вміння передбачають знання засобів та стратегій здійснення самоконтролю, здатність адекватно оцінити успішність навчальної діяльності, здатність бачити причини, які привели до помилок в навчальній діяльності.

Розвиток навчальних вмінь, які зв'язані з написанням ділових листів іноземною мовою можна розвивати ефективно в комплексі з розвитком комунікативних компетенцій в процесі самостійної роботи студентів. Важливою характеристикою самостійної роботи є місце її здійснення, а саме, в аудиторії чи вдома. Це впливає на такі особливості завдань, як кількість опор, тип, ступінь контролю з боку викладача. Так, при виконанні письмових домашніх завдань ймовірність помилок є більшою, тому що опорних матеріалів треба більше, ніж для виконання аудиторних завдань. Вільна практика може здійснюватися як в аудиторії, так і вдома, але контроль здійснюється викладачем безпосередньо.

Список літератури

1. Ахманова О. С. Речь как средство выражения мыслей. М.: Высш. шк., 1966. 77 с.
2. Виландберк А. А. Эпистолярный диалог как средство развития коммуникативной компетенции в процессе изучения английского языка. СПб.: Лем, 1995. 65 с.
3. Даутова Г. Х. Когнитивная модель типологического анализа текста делового письма (на материале русского и английского языков): Дис. … канд. пед. наук. Уфа, 2004. 247 с.

4. Зимняя И. А. Формирование навыков письменной монологической речи при обучении иностранному языку. М.: Высш. шк., 1979. 116 с.
5. Коряковцева Н.Ф. Современная организация самостоятельной работы изучающих иностранный язык. М: Аркти, 2002, 176 стр.
6. Леонтьев А. А. Признаки связности и цельности текста // Сб. науч. тр. МГПИИЯ им. М. Тореза. М., 1976. Вып. 103. С. 60–70.
7. Нижникова Л. В. Письмо как тип текста: Дис. … канд. филол. наук. Одесса, 1991. 190 с.
8. Прохорова О. Н. Синтаксис связанных структур, образованных по типу комплексов: Дис. ... д-ра филол. наук. СПб., 1995. 390 с.
9. Черных А. В. Освоение учащимися особенностей эпистолярного жанра в условиях домашнего обучения: Дис. … канд. пед. наук. СПб., 2009. 230 с.
10. Alex Hering, Magdalena Matussek. Geschäftskorrespondenz. Schreiben und Telefonieren. 2008
11. Josef Wergen, Anette Wörner. PONS im Griff Bürokommunikation Deutsch, 2005
12. PONS Briefe, E-Mails & Bewerbungen. Der umfassende Ratgeber für die Geschäfts- und Privatkorrespondenz. Über 1.200 Musterbriefe und Textbausteine. PONS GmbH, 2017

Електронні ресурси

1. www.goethe.de
2. www.akademie.de
3. www.workingoffice.de
4. www.raab-verlag.de
5. www.business-wissen.de
6. www.vorlage-musterbriefe.de
7. www.sekretaria.de
8. www.selbstaendig.de
9. www.europa-lehrmittel.de
10. www.humboldt.de

Дідур Ю.І.

Використання кейс-методу для створення наближеної до професійного середовища атмосфери навчання

Останнім часом постійне оновлення Закону про Освіту та впровадження нових державних освітніх стандартів зумовили ті суттєві зміни, які відбуваються в даний час в українській освіті, в тому числі і в системі вищої освіти. Формування загальних і професійних компетенцій суб'єктів освітнього процесу через інтеграцію сучасних педагогічних та інформаційних технологій завжди було пріоритетним, хоча дуже непростим, завданням педагогів, бо вимагає від викладачів великого комплексу логічно-послідовних заходів, направлених на розвиток цілої низки навичок, вмінь та якостей. Так, загальні компетенції здобувачів освіти формуються через розвиток таких якостей особистості, як креативність, вміння приймати самостійні рішення, самовдосконалюватися, гнучко і системно мислити, здійснювати комунікативні дії, вести діалог, отримувати і передавати інформацію різними способами. Професійні компетенції у свою чергу визначаються освітньо-кваліфікаційним рівнем, досвідом роботи та рівнем володіння спеціальними знаннями, уміннями та навичками осіб, що навчаються. До того ж, працівникам вищих навчальних закладів слід формувати робочі навчальні програми з дисциплін таким чином, щоб підтримувати конкурентоспроможність майбутніх спеціалістів на ринку праці. Для цього необхідно постійно контролювати та відстежувати усі тенденції та вимоги сучасних роботодавців, бо у подальшому перевага кваліфікованого спеціаліста оцінюватиметься його вміннями швидко та доречно застосовувати отримані знання і навички для вирішення професійних завдань і ситуацій, що виникають, іноді неочікуваних та нестандартних. Реалізуючи освітню програму вищого навчального закладу, викладачеві важливо враховувати вищезазначені факти та координувати

тематичне наповнення освітніх подій, заходів і робочих програм таким чином, щоб майбутні випускники були максимально підготовлені до викликів свого часу. Ретельно проаналізував даний стан речей, стає цілком зрозуміло, чому іноземна мова набуває першочергової важливості у вищій школі нашої країни, та чому вагомим тут постає практичне опанування студентами англійської мови й нормативної бази її функціонування в комунікативно-мовленнєвих ситуаціях у різних сферах професійної діяльності.

Навчання іноземної мови має величезний освітній, виховний та розвиваючий потенціал. Особливість цієї дисципліни полягає в тому, що в процесі навчання у студентів формуються навички використання іноземної мови не лише як засобу комунікації, а й як засобу професійного зростання та саморозвитку, професійної соціалізації та адаптації. У системі вищої професійної освіти можна виділити два рівні мовної соціалізації – це рівень оволодіння іноземною мовою у контексті загальної мовної підготовки, та рівень концептуального пізнання – оволодіння термінологічною системою, категорійним апаратом, професійними аспектами мови у контексті наукової та вузькопрофесійної мовної підготовки, спрямованої на набуття професійної мовної та комунікативної компетентності.

Мовна професійна соціалізація здійснюється шляхом набуття навчальними професійною мовною та комунікативною компетентністю. Професійна мова впливає на свідомість, формує професійне мислення, є засобом орієнтації у професійній діяльності, допомагаючи адаптуватися до нових умов, тобто виступає агентом соціалізації. Основним завданням процесу навчання в цьому випадку є не тільки здобуття знання у певній галузі, але й обов'язкове оволодіння іноземною мовою з метою здійснення іншомовної комунікації. Студенти нелінгвістичних спеціальностей повинні досягти рівня володіння професійно-орієнтованою мовою, яка необхідна для практичного застосування у їхній майбутній професійній діяльності. Вони повинні вміти гнучко використовувати наявні знання, мислити і шукати

розв'язання завдань у знайомих умовах, а й розпізнавати проблемні питання, вміти їх аналізувати, і навіть організовувати самостійне навчання. Професійна спрямованість навчання потребує ретельного відбору змісту навчальних матеріалів та методів навчання. Насамперед вони повинні відображати сучасні тенденції розвитку суспільства, останні досягнення у сфері діяльності, що стосуються професійних інтересів учнів, оскільки це дозволить студентам пристосуватися до невизначеності, характерної для їхньої діяльності.

На сьогоднішній день, щоб відповідати сучасним вимогам володіння діловою англійською та англійською мовами у сфері професійного спілкування, широко застосовуються нові комунікативні підходи до підготовки фахівців у різних сферах діяльності. Сучасні освітні технології пропонують ініціативному педагогу великий арсенал різноманітних методів і прийомів для реалізації вимог нових стандартів навчання. Але нашим завданням став безпосередній вибір технології, яка дозволила б адаптувати її до вимог стандартів навчання нового покоління з урахуванням специфіки викладання іноземної мови в системі вищої освіти. Дана специфіка характеризується як віковими і психологічними особливостями суб'єктів освітнього процесу, так і наявністю в студентів не завжди високого рівня мотивації при вивченні іноземної мови. У процесі аналізу даного стану речей стає очевидною необхідність впровадження якогось ефективного і водночас універсального методу навчання в якості інструменту осмислення реальних життєвих ситуацій, опис яких одночасно відображає не тільки будь-які практичні проблеми, а й актуалізує певний комплекс знань, який необхідно засвоїти при вирішенні даних проблем.

Кейс-метод, або метод **case study,** був обраний нами як найбільш відповідний перерахованим вище умовам та як розвиваючий вміння застосовувати набуті знання і навички для вирішення різних комунікативних ситуацій, а також проблем, пов'язаних з виконанням людиною типових

соціальних ролей економічного середовища (працівник, власник, роботодавець, споживач і т.д.) під час навчання іноземної мови.

Отже, **метою** даного підрозділу є обґрунтування доцільності застосування кейс-методу під час професійної підготовки майбутніх фахівців економічних спеціальностей у процесі вивчення іноземної мови за професійним спрямуванням у ВНЗ. Серед основних **завдань** підрозділу – визначити особливості професійної підготовки студентів економічних спеціальностей у ВНЗ та умови використання інтерактивних методів навчання й, зокрема, методу кейса, зважаючи на особливості навчання іноземної мови за професійним спрямуванням у ВНЗ.

Кейс-метод поширено та успішно використовується в тренінгах комунікативних навичок у всьому світі і продовжує підкоряти нових прихильників, але для українських навчальних закладів цей метод є досить новою технологією. В українській освітній практиці тільки в 90-і рр. XX ст., коли відбулося стрімке оновлення змісту всіх дисциплін, створилися сприятливі передумови для застосування інтерактивних методів навчання в цілому, і кейс-методу зокрема. Серед кейсологів-теоретиків і практиків слід згадати вітчизняних фахівців Ю. Авдєєнко, І. Катериняк, С. Ковальова, Л. Козак, О. Озарко, В. Рудень, О. Пташенчук, І. Сахневич, Г. Сударева, Ю. Сурмін, А. Фурда, В. Чуба, П. Шеремета та ін.

«Батьківщиною» даного методу є Сполучені Штати Америки, а точніше, Школа бізнесу Гарвардського університету, добре відома своїми інноваційними розробками. Вперше він був застосований в 1924 році під час викладання досить локальної професійної області – управлінських дисциплін. Тодішні викладачі університету зрозуміли, що не існує підручників, які підходять для аспірантської програми у бізнесі. Їх першим вирішенням цієї проблеми було інтерв'ю з провідними практиками бізнесу та написання докладних звітів про те, чим займалися ці менеджери, а також про фактори, що впливають на їхню діяльність. Слухачам давалися описи певної ситуації, з якою зіткнулася реальна організація своєї діяльності, щоб ознайомитися з

проблемою і знайти рішення самостійно чи під час колективного обговорення.

Метод кейсів у навчанні іноземної мови професійного та ділового спілкування використовується з 1967. У середині 70-х років 20 століття цей метод був включений в курс бізнес-шкіл, і активно використовується для навчання менеджерів.

В даний час співіснують дві класичні школи case study – Гарвардська (американська) і Манчестерська (європейська). В рамках першої школи метою методу є навчання пошуку єдино вірного рішення, у той час як друга школа передбачає багатоваріантність вирішення проблеми. Провідна роль в теоретичній розробці методу і практичному його застосуванні належить американським викладачам (Dr. Copeland, J.A. Erskine, M.R. Leenders, L. A. Mauffette-Leenders, R. Merry).

У перекладі з англійської мови **case** – *випадок, ситуація,* а також *докази, сума доводів, аргументація,* отже, **case study** – процес дослідження з використанням аргументації на основі реальних ситуацій. Метод case study найбільш широко застосовується у вивченні економіки, проте його використання здобуло поширення й у педагогіці, медицині, математиці, культурології, а також під час навчання іноземним мовам, зокрема професійного напряму. Говорячи про розвиток лінгвістичних компетенцій, кейс-метод пропонує широкі можливості для розвитку таких навичок, як читання, письмо, аудіювання та говоріння, тобто представлення презентації на іноземній мові з участю у подальшій дискусії та відстоюванням власної думки. Сутність методу полягає у використанні конкретних випадків (ситуацій, історій, тексти яких називаються «кейсом») для спільного аналізу, обговорення або вироблення рішень студентами з певного розділу навчальної дисципліни. Як правило, вони пов’язані з проблемою або ситуацією, яка існувала у минулому або продовжує існувати зараз. Це завжди моделювання певної життєвої ситуації, і те рішення, що знайде учасник кейса, може слугувати як відбиттям рівня компетентності і професіоналізму учасника, так

і реальним рішенням проблеми. У нашому випадку, а саме у підготовці майбутніх фахівців економічних спеціальностей, тематика кейсів ґрунтується на описах певних умов життя організації та деяких проблем, з якими вона стикається, що орієнтують студентів на пошук і формулювання спеціальних варіантів їх вирішення з подальшим розбором на навчальних заняттях.

У кейс-технології не даються якісь певні відповіді, їх необхідно знаходити самостійно. Це дозволяє учасникам кейсу, спираючись на власний досвід, формулювати висновки із застосовуванням на практиці одержаних знань, висловлюючи власний (або груповий) погляд на проблему. В кейсі проблема представлена в неявному, схованому вигляді, та як правило, вона не має однозначного вирішення.

Метою кейс-метода є ефективне поєднання теоретичної підготовки та практичних умінь і набуття студентами навичок:

- критичного й аналітичного мислення;
- практичного досвіду щодо використання опанованих абстрактних знань та вмінь як у типових, так і в нестандартних змодельованих професійних ситуаціях;
- аналізу альтернативних рішень в умовах невизначеності й багатоваріантності;
- співпраці, партнерських взаємовідносин та продуктивної роботи в команді, інтересу й позитивної мотивації по відношенню до навчання та майбутньої професії.

Ми вважаємо, що кейс-метод – один з найкорисніших на заняттях з іноземної мови, оскільки він комплексний і може містити всі види мовленнєвої діяльності: читання, аудіювання, говоріння та письмо. У студентів з'являється реальна можливість спілкування іноземною мовою в процесі взаємодії з іншими учасниками групи і викладачем. Сутність цього способу навчання полягає в тому, що студентам пропонується конкретна життєва ситуація або кейс (case), яка обговорюється на заняттях і є основою для подальшої дискусії і прийняття обґрунтованого рішення. Учасники

навчального процесу розподіляються на малі групи (3-5 студентів) та повинні дослідити ситуацію, осмислити її, розібратися у суті проблеми, опис якої відображає не тільки практичну проблему, а й актуалізує раніше засвоєний комплекс знань, виробити певний алгоритм діяльності, який призводить до вирішення проблеми, висунути рішення й обрати одне або декілька найкращих з них. Навчальний матеріал подається у вигляді детального опису проблем, а знання купуються в результаті активної і творчої роботи: самостійного здійснення цілепокладання, збору і вивчення необхідної інформації, її аналізу з різних точок зору, висування гіпотези, висновків, самоконтролю процесу отримання знань і результатів. Процес навчання з використанням кейс-методу є імітацією реальної події, що поєднує в собі досить адекватне відображення фактичної дійсності і варіативність навчання, а апробація своїх комунікативних здібностей у ході дискусії чи іншої форми комунікації (діалогу, полілогу) дає можливість кожному учаснику виявити свої слабкі сторони, стимулюючи бажання вдосконалювати свої знання мови та її вживання у контексті, наближеному до реального.

Кейс-метод дає можливість досягти виконання наступних освітніх цілей:

Практична:

1) формування комунікативних умінь і мовних навичок по темі;

2) розвиток умінь коментувати зміст прочитаних текстів;

3) вчити використовувати отриману на занятті інформацію у нових ситуаціях.

Освітня:

1) самостійне виконання завдань із використанням знань з суміжних дисциплін;

2) залучення до роботи з текстом з метою отримання необхідного мовного матеріалу для оформлення власного висловлювання.

Розвиваюча:

1) розвиток мовних здібностей і стійкого інтересу до вивчення мови;

2) розвиток загально-навчальних умінь і потреби в самоосвіті через інтеграцію знань.

Виховна:

1) виховання активності у вирішенні комунікативних і пізнавально-пошукових завдань;

2) виховання комунікативно-мовного такту і комунікабельності.

Як бачимо, кейс – явище складне та комплексне; він повинен містити максимально реальну картину і конкретні факти, а також мати стабільний набір характеристик. Успіх кейс-методу залежить від трьох основних складових. По-перше, запропонований матеріал кейса повинен бути релевантним, тобто відповідати спеціальності студентів, а також написаним іноземною мовою відповідного для студентів рівня складності. По-друге, необхідна наявність у студентів попередніх знань щодо проблем та подій, описаних у кейсі, для висунення певного адекватного рішення поставленого завдання. Тобто діалогам і дискусіям в рамках кейсу має передувати робота в аудиторії над аналізом навчальних матеріалів (текстів, діалогів, документів, статей, рекламних матеріалів тощо), опрацювання розмовних формул та кліше усної і письмової мови. По-третє, викладач повинен бути готовий до організації роботи з кейсом та ведення дискусії. Крім того, участь у кейсі вимагає від студентів володіння навичками та стратегіями ведення дискусії на іноземній мові. Це означає, що їм мають бути попередньо відомі необхідні граматичні правила та лексичні фрази для виконання певних комунікативних завдань, таких як висловлення власної думки, ввічливе припинення опонента, узагальнення власної або колективної думки. Також необхідно приділити увагу освоєнню риторичних прийомів привернення уваги аудиторії, наприклад, таких, як повтори, алітерація, персоніфікація, питання-відповідь, доречне посилання на авторитети або попередній досвід, використання статистичних даних, прислів'їв, приказок, історій. Іншими словами, студентам потрібно надати весь той інструментарій, котрий допоможе ясно висловити свої думки та переконати співрозмовника у своїй правоті. Студент

також повинен розуміти систему оцінювання викладачем його роботи. Не слід забувати і про те, що завжди існують в групі так звані “пасивні” та “гіперактивні” студенти. Як зазначає О.М. Медкова, “на етапі підготовки до застосування кейс-методу треба підібрати відповідні завдання та “ролі” для таких “особливих” студентів, щоб перші могли б активізуватися, а другі надали б їм можливості приймати участь у спільній роботі”. [1]

За всіх переваг технології кейсу вибір на користь застосування інтерактивних технологій ситуаційного аналізу не повинен стати самоціллю, але застосовуватися з урахуванням навчальних цілей та завдань, особливостей студентської навчальної групи, їх інтересів та потреб, рівня компетентності, щільності робочої програми дисципліни та багатьох інших факторів, що визначають можливості застосування кейс-метода. Викладач повинен оцінювати ступінь доцільності використання кейс-технології для конкретної групи студентів та обирати таку технологію згідно з завданнями цілепокладання при формуванні компетентностей студентів.

Кожен кейс повинен містити в собі наступні аспекти: проблемний, конфліктогенний, рольовий, подієвий, діяльнісний, тимчасовий та просторовий. Кейси зазвичай підготовлені у письмовій формі і складені виходячи з досвіду реальних людей. Завдяки високій концентрації ролей у кейсах, дана технологія близька до ігрових методів і проблемного навчання, де безпосередньо йде формування міжкультурної мовної комунікативної компетенції на заняттях іноземної мови. При цьому досліджується і аналізується автентичне використання мови, випадки фразеології і ідіоматики, механіка обміну репліками та ін. Цей метод дуже ефективний для формування уявлень про те, як реально функціонує іноземна мова у професійному середовищі. Багатокомпонентний кейс складається з декількох аспектів, матеріалів, пов'язаних загальною темою (наприклад, діяльність певної компанії). Такими матеріалами можуть бути документація компанії (ділове листування компанії), рекламні матеріали, контракти, аудіо і відеозаписи, газетні та журнальні публікації, комерційні пропозиції, ситуації

для обговорення умов контракту, проведення комерційних переговорів. Проведення переговорів є новим видом роботи для студентів старших курсів і потребує особливої уваги. Переговори – особливий вид професійної діяльності та логічне завершення курсу навчання діловій англійській мові. Усі навички, набуті студентами на попередніх етапах, органічно підсумовуються у процесі роботи над кейсом.

Серед головних переваг кейс-методу можемо виділити наступні:

1. Практична спрямованість – кейс-метод дозволяє застосувати теоретичні знання до рішення практичних завдань. Такий підхід дає ширше уявлення про бізнес і процеси, ніж практика на вузькій ділянці робіт.

2. Інтерактивний формат – кейс-метод забезпечує ефективніше засвоєння матеріалу за рахунок високої емоційної залученості і активної участі тих, хто навчається. Учасники занурюються в ситуацію з максимально глибоко, адже у кейса є головний герой, на місце якого ставить себе команда і вирішує проблему від його імені. Акцент при навчанні робиться не на оволодіння готовим знанням, а на його становлення.

3. Конкретні навички – кейс-метод дозволяє удосконалювати "м'які навички" (soft skills), якими можна оволодіти переважно під час практичного вирішення певного завдання у колективі або групі, та які водночас виявляються украй потрібними в реальному робочому процесі.

Виходячи з вищевикладеного, слід зазначити ефективність використання кейс-технології, яка дозволяє вирішити низку важливих завдань, таких як:

- підвищення мотивації вивчення іноземної мови з урахуванням професійних інтересів та потреб суб’єктів навчання;
- стимулювання спілкування іноземною мовою;
- інтегрування теоретичних знань та практичних дій;
- набуття навичок роботи в команді;
- формування можливості прийняття самостійних рішень;
- практика навичок переконання та аргументації;

- оволодіння навичками спонтанного мовлення.

Аудиторна робота над кейсом під час занять з іноземної мови передбачає наступні етапи:

- вступне слово викладача із презентацією кейсу, його структури;
- розподіл студентів на малі групи (3-5 учасників);
- індивідуальне вивчення кейсу кожним членом групи, тобто аналіз статистики та даних, представлених у кейсі. На цьому етапі роботи студенти набувають досвід самостійної роботи над текстом, головною метою якої стає отримання інформації з тексту, що у свою чергу послуговує засобом розвитку навичок читання;
- контроль розуміння студентами змісту завдання з боку викладача. На даному етапі викладачеві важливо відстежити, наскільки точно студенти зрозуміли завдання, та чи виокремили вони ключові проблеми, тому учаснику міні-групи пропонується описати задану ситуацію у 3-5 реченнях. Таке завдання не тільки дозволяє викладачеві оцінити рівень розуміння студентами суті завдання, а й формує в учасників вміння реферувати (виокремлювати ключові моменти з великого об'єму інформації), а також формує навички узагальнення матеріалу;
- розподіл ролей між учасниками кейсу з урахуванням рівня їхньої активності у навчальному процесі. Викладачеві треба враховувати, що кожен студент має індивідуальний набір особистих якостей характеру;
- робота студентів у малих групах над розробкою варіантів рішень проблем, обговорення можливих варіантів вирішення проблеми та вибір кращого рішення. На цьому етапі студенти набувають та розвивають навичку говоріння, закріплюють в усному мовленні раніше вивчену економічну лексику, закріплюють граматичні структури, необхідні для висловлювання своїх думок з участю у ділових переговорах. Цей крок є найбільш складним та трудомістким, але й найцікавішим у всій процедурі аналізу ділової ситуації. Студенти повинні вигадати максимальну кількість рішень проблеми, а також знайти всі переваги та недоліки кожного з цих рішень;

- презентація рішень кожної малої групи;
- загальне обговорення і дискусія;
- виступ викладача із наданням студентам зворотного зв'язку, у тому числі з аналізом використання іноземної мови, а саме прокоментувати не лише слабкі, а й сильні сторони студента, на яких навчатимуться інші учасники комунікації;
- перегляд відеозапису із коментарями експертів стосовно вирішення проблем, запропонованих у кейсі.

На підготовчому етапі студенти вивчають навчальні матеріали, що належать до предмета зовнішньої економічної діяльності, які доповнюються інформацією з автентичних джерел. Це статті-повідомлення про діяльність різних компаній, міжнародних організацій (МВФ, АТЕС, ЄВРАЗЕС), українських зовнішньоторговельних та фінансових організацій. На занятті також приділяється увага проведенню міжнародних торгових ярмарків та виставок, економічних форумів, обговорюється участь у них українських компаній та підприємств. Інакше кажучи, поповнюється «банк» професійних компетенцій учасників навчального процесу. Студенти навчаються аналізувати документацію, перекладати контракти та складати свої власні за заданими умовами, освоюють словник зовнішньоторговельних термінів та розмовних формул-кліше для використання у різних комунікативних ситуаціях, знайомляться з риторичними прийомами, порядком складання презентації, повідомлення-доповіді на тему. Коли подібні матеріали включаються до кейсу, вони роблять його складнішим та цікавішим.

Паралельно з цим етапом проводиться робота з удосконалення оволодіння діловим листом (запит, оферта, ділове листування, протокол ведення переговорів) та завершується написанням власних листів із сукупної ситуації. За своєю суттю, ситуація за листом – той самий кейс. Він дає вихідну інформацію, ставить проблему, вимагає ухвалення рішення, вибору правильної лексичної, граматичної, синтаксичної та стилістичної форми. Ділове листування може бути базою для подальших переговорів партнерів.

Практика показує, що навіть одне письмове завдання, пов'язане з діяльністю компанії, значно полегшує підготовку до діалогу під час переговорів. Письмове завдання може передувати переговорам, а може йти за ними. Важливо, щоб вона не повторювала ситуацію, а розвивала, доповнювала її. Створені студентами ділові листи ретельно аналізуються на занятті, але робота над ситуацією не закінчується.

На першому етапі роботи за кейс-методом можливість підготуватися до подальшого виступу на занятті дається студентам додому. Проте, у подальшому учасники мають бути готові до виконання подібних завдань-кейсів безпосередньо на занятті в обмеженому режимі часу та з будь-яким учасником комунікації (партнером). Під час заслуховування діалогу-переговорів викладач може попросити інших студентів виконати будь-яке письмове завдання. Наприклад, вести Протокол переговорів, де коротко фіксується основний хід обговорюваних питань, пропозицій та прийняття рішень окремими учасниками. У переговорах може брати участь від 2-х до 4 комунікантів. Однак, слід пам'ятати, що допоміжних матеріалів не повинно бути багато, і вони не повинні дублювати один одного.

Роздумуючи про стратегію переговорів, студенти можуть спиратися на будь-яку релевантну інформацію. У реальному житті, виходячи на переговори, ми володіємо широким діапазоном інформації, знаннями про партнера та його компанію, фоновими знаннями. Ми маємо можливість коригувати свої цілі під час переговорів, творчо осмислювати та перетворювати дійсність. Багато нестандартних рішень можуть приходити спонтанно, під час комунікації. І в даному випадку багатокомпонентний кейс – спроба багатовимірного моделювання реальності.

Наступний етап роботи з кейсом полягає в обговоренні різних варіантів вирішення кейсу іноземною мовою та контролюється викладачем, який може за необхідності направити дискусію у потрібне русло за допомогою питань. Організація обговорення кейсів зазвичай ґрунтується на двох методах. Перший з них називається традиційного Гарвардським методом або метод

відкритої дискусії [3]. Альтернативним є метод, пов'язаний з індивідуальним чи груповим опитуванням, під час якого студенти роблять формальну усну оцінку ситуації та пропонують аналіз представленого кейсу, свої рішення та рекомендації, тобто роблять презентацію. Цей метод полегшує викладачеві здійснення контролю, хоча дозволяє деяким студентам мінімізувати їхні навчальні зусилля, оскільки кожен студент опитується один-два рази за заняття. Хоча такий метод і розвиває у студентів комунікативні навички та вчить їх чітко висловлювати свої думки, у той самий час він є менш динамічним, ніж Гарвардський. У відкритій дискусії викладачеві складніше здійснювати організацію та контроль учасників.

Дискусія безперечно займає центральне місце у методі «case study», але її доцільно використовувати в тому випадку, коли студенти мають значний ступінь зрілості та самостійності мислення, вміють аргументувати, доводити та обґрунтовувати свою точку зору. Найважливішою характеристикою дискусії є рівень її компетентності, що складається з компетентності учасників. Непідготовленість студентів до дискусії робить її формальною, перетворює на процес отримання ними інформації у викладача, а не на її самостійне знаходження. До того ж відомо, що людина запам'ятовує інформацію набагато краще і на більш тривалий термін саме в тих випадках, коли вона знайшла цю інформацію цілеспрямовано та самостійно.

Заключний етап складається з презентації рішення у формі усної відповіді (монолог, презентація) або письмовій формі (лист, звіт тощо). Презентація, або подання результатів аналізу кейсу, є важливим аспектом методу case study. Вміння публічно представити інтелектуальний продукт, добре його рекламувати, показати його переваги та можливі напрями ефективного використання, а також вистояти під шквалом критики є дуже цінною інтегральною якістю сучасного фахівця. Презентація відточує багато глибинних якостей особистості: волю, переконаність, цілеспрямованість, гідність тощо; вона виробляє навички громадського спілкування, формування свого власного іміджу.

Публічна (усна) презентація передбачає подання рішень кейсу групі, вона максимально виробляє навички публічної діяльності та участі у дискусії. Усна презентація має властивість короткочасного впливу на студентів і тому важка для сприйняття та запам'ятовування. Ступінь підготовленості виступаючого проявляється у спровокованій ним дискусії; необов'язково робити всі заяви очевидними та незаперечними. Така подача матеріалу під час аналізу кейсу може бути початком дискусії. Під час усної презентації необхідно враховувати емоційний настрій промовця; відношення та емоції мовця роблять істотний внесок у повідомлення. Однією з переваг публічної (усної) презентації є її гнучкість. Оратор може відгукуватися на зміни навколишнього середовища, адаптувати свій стиль і матеріал, відчуваючи настрій аудиторії.

Непублічна презентація менш ефектна, але її навчальна роль дуже велика. Найчастіше непублічна презентація виступає у вигляді підготовки звіту щодо виконання завдання, при цьому стимулюються такі якості, як уміння підготувати текст, точно і акуратно скласти звіт, не припуститися помилок у розрахунках тощо. Підготовка письмового аналізу кейсу аналогічна підготовці усного, з тією лише різницею, що письмові звіти презентації зазвичай більш структуровані та деталізовані. Основне правило письмового аналізу кейсу у тому, щоб уникати простого відтворення інформації з тексту, інформація має бути подана у переробленому вигляді. Найважливішим при цьому є власний аналіз представленого матеріалу, його відповідна інтерпретація та складені речення. Письмовий звіт-презентація може здаватися через деякий час після усної презентації, що дозволяє студентам ретельніше проаналізувати всю інформацію, отриману під час дискусії. Розглянувши дані приклади, можна зробити висновок, що успіх застосування цієї методики зводиться до того що, вона дозволяє вирішити кілька освітніх завдань одночасно.

По-перше, серед таких завдань є розвиток комунікативних умінь за видами мовної діяльності (говоріння, аудіювання, читання, лист). Успішне

оволодіння навичками діалогічної мови полягає в умінні розмовляти на різні теми, обмінюватися інформацією професійного характеру. Монологічна мова передбачає вміння виступити з доповіддю, повідомленням, висловити свою думку у дискусії. Знайомство з кейсом – читання матеріалу з конкретної теми, наступний переклад, самостійний пошук рішення (внутрішнє монологічне мовлення), процес аналізу ситуації під час аналізу (монологічна і діалогічна мова, підготовлена чи спонтанна) – це теж приклади вирішуваних комунікативних завдань. Метою навчання аудіювання є формування умінь сприйняття та розуміння висловлювань співрозмовника іноземною мовою, відповідно до певної ситуації та сфери спілкування. Аудиторне спілкування, пов'язане з роботою над кейсом, що передбачає суперечку, дискусію, аргументацію, опис, порівняння, переконання та інші мовні акти, тренує навички вироблення правильної стратегії мовної поведінки, дотримання норм та правил англомовного спілкування. Результатом навчання читання стає володіння всіма видами читання публікацій різних жанрів, у тому числі спеціальної літератури. Цілями навчання письма є вміння складання інструкції, реферативного викладу прочитаного, переклад, і навіть написання ділових листів, оформлення договорів тощо. буд. ефективних способів отримання та активізації умінь.

По-друге, цей метод дозволяє студентам опанувати певні мовні знання (граматичних форм, правил словотвору, лексичних одиниць). Мовні знання набуваються протягом усієї роботи з кейсами, оскільки кожна ситуація передбачає використання певних мовних та мовленнєвих засобів.

По-третє, формування соціокультурних знань, які долучають до культури народу-носія досліджуваної мови, допомагають адаптуватися до іншомовного середовища, уникнути непорозуміння у спілкуванні. Але при цьому головним є не заучування фактів, а вміння порівнювати соціокультурний досвід народу, який говорить мовою, що вивчається, з власним досвідом, з культурними цінностями своєї країни, що сприяє формуванню загальної культури студентів. Завданням такого кейсу може

стати вирішення проблем, спричинених непорозумінням між бізнес-партнерами під час переговорів, спілкування у телефоні або вечері в ресторані.

До четвертого завдання можна віднести оволодіння певним набором одиниць професійної лексики, спеціальною термінологією іноземною мовою та здатність застосовувати її у відповідних ситуаціях.

Як свідчить досвід викладання іноземних мов у Одеському національному економічному університеті, студенти позитивно оцінюють ігрові методи навчання, тому що вбачають в них реальну практичну цінність. Власне, рольові та ділові ігри сприяють активному залученню студентів у процес навчання та комунікації, створюючи в аудиторії дотичну до навколишнього середовища атмосферу. Це надає студентам можливість використовувати лексику, вживання якої в іншій ситуації носило б штучний характер. Як зазначає О. Пасічник, «ділові ігри інтенсифікують процес навчання, надають студентам можливість отримати попередній досвід майбутньої діяльності, стати активним учасником у процесі вирішення тих чи інших проблемних ситуацій» [2]. І дійсно, використання ділових ігор на заняттях з іноземної мови у ВНЗ є досить дієвим методичним прийомом, адже містить в собі мовне завдання, вирішення якого передбачає формування або ж удосконалення мовленнєвих навичок через цілеспрямоване використання поданого мовного матеріалу у мовленнєвій діяльності.

Протягом другого року кафедрального експерименту щодо мотивації студентів до самостійної роботи, дослідження запропонувало використання кейс-методу на заняттях з англійської мови для студентів 1-3 курсів. Таким чином, згідно робочим навчальним програмам, на заняттях були проведені кейси за матеріалами підручників Market Leader Pre-Intermediate та Intermediate за наступними темами: на першому курсі *«YouJuice: Decide on the successful candidate for a job», «Dino Conti Ice Cream: Decide on the best way to invest in a company's future», «Organising a conference: Choose the location for a sales conference»;* на другому курсі *«The George Marshall*

Awards: Choose the winner of a product-innovation competition», «Hudson Corporation: Decide how a luggage manufacturer can protect its brand», «BTS: Retain a travelmaking agent's key client», «InStep's relocation: Decide on the and networking relocation site of a shoe manufacturer»; на третьому курсі*«Alpha Advertising: Develop an advertising campaign», «Fast Fitness: Find a new manager for a health dub chain», «Principles or profit?: Debate some ethical dilemmas facing a drugs company», «Lina Sports: Decide on the best leader for a troubled sportswear manufacturer».*

Розглянемо детальніше алгоритм дій при використанні методу case study на занятті з дисципліни «Іноземна мова професійного спілкування (англійська)» та проаналізуємо її ефективність у групі студентів зі змішаним рівнем володіння іноземною мовою.

Рольова гра *«Вдале засідання»* проходила за підручником Market Leader Pre-Intermediate 3rd Edition [4, с. 40-41] серед студентів 1 курсу 13-14 збірної групи спеціальності «Управління персоналом та економіка праці» факультету економіки та управління підприємництвом. Загальна кількість присутніх студентів – 16 чоловік. Усі присутні були розділені на міні-групи, які складалися з 4 студентів (робітники відділу маркетингу), в кожній групі був обраний лідер засідання (завідувач відділу маркетингу). Але на початку заняття студенти мали міні-дискусію з питання «Що робить засідання успішним?», що дозволило активізувати робочий процес та налаштувати присутніх на плідну роботу. Після даного етапу зробивши певні висновки, студенти прослухали діалог із засідання на прикладі американської компанії, сфокусувалися на основній лексиці кожного учасника дискусії та виконали вправи, які допомогли згадати та краще запам’ятати цільову лексику заняття. Також студенти ознайомились із поданими у підручнику додатковими лексичними виразами за темою, розподілені за такими їхніми функціями у мові як *початок зустрічі, викладання мети, зміна теми, роз’яснення незрозумілого, домовленість, незгода, втручання, висловлення думки, висунення пропозиції та підведення підсумків*. Після цього кожен студент

обрав рольову картку та ознайомився з її змістом. Сутність гри полягала у наступному: студенти повинні були уявити собі, що їхня компанія збирається випустити на ринок новий продукт (гаманець) та обговорити маркетингову стратегію для його продажу. Кожен студент мав певну думку, вказану у рольовій картці, і повинен був її відстоювати, висловлювати згоду або незгоду з іншими учасниками та вносити пропозиції. Завдання лідера було надати слово кожному учаснику, врахувати всі думки, прийняти остаточне рішення та підвести підсумки зборів. Усі учасники повинні були використати якомога більше виразів та сталих словосполучень, які вони почули з аудіо та прочитали у підручнику напередодні. Після того, як учасники міні-груп обговорили стратегію, усі лідери висловили свої остаточні рішення та прокоментували як пройшли їхні засідання. Таким чином, студентами була розіграна наближена до ділового середовища ситуація, у якій вони мали змогу застосувати готові фрази. У результаті такої діяльності студенти відпрацювали уміння висловлювати свою думку, домовлятися або не погоджуватися, демонструвати мовну ввічливість та толерантність, змінювати тему та повертатися до неї. Лідери груп мали новий досвід проведення засідання, роз'яснення незрозумілого під час дискусії, підведення підсумків.

Для вивчення ефективності даного методу було проведено анкетування серед студентів, яке включало наступні питання:

1. Дайте оцінку даній рольовій грі від 1 до 5 (де 5 – найвищий бал) за такими параметрами:

а) корисність для майбутньої професійної діяльності (наскільки корисними для майбутнього є набуті під час ігри навички);

б) застосовність для майбутньої професійної діяльності (наскільки засвоєна лексика може бути використана у майбутньому);

2. Опишіть недоліки даного методу або з якими труднощами ви зіткнулися під час виконання завдання.

Отже, за результатами аналізу, 87,5% студентів дали цьому методу найвищу оцінку за корисність та 100% студентів – за застосовність. 12,5% студентів пояснили, що вони не впевнені, чи будуть працювати у майбутньому за спеціальністю або використовувати іноземну мову у професійній діяльності, тому корисність даної вправи для них не є максимальною, але відмітили, що засвоєну лексику зможуть використовувати як мінімум на подальших заняттях з іноземної мови під час будь-яких дискусій або рольових ігор. Серед труднощів під час виконання завдання 31,25% студентів відмітили нездатність повноцінно і вільно висловлювати свою думку через недостатній рівень володіння іноземною мовою.

Можна зробити висновок, що використання методу аналізу ділової ситуації допомагає сформувати мовну компетенцію випускників, тобто забезпечити той рівень знань та умінь, який дозволить користуватися іноземною мовою у різних галузях професійної діяльності, науковій та практичній роботі, у спілкуванні із зарубіжними колегами, для самоосвітніх та інших цілей. Такий вид роботи, крім освітньої мети, сприяє розширенню кругозору студентів, підвищенню їхньої загальної культури, культури мислення та повсякденного та професійного спілкування.

Але як і усі методи, метод case study має свої недоліки. По-перше, складним є те, що не всі студенти здатні повноцінно і розслаблено висловлювати свою думку через недостатній рівень володіння іноземною мовою. По-друге, обговорення кейсу займає досить вагомий період часу. По-третє, студенти не завжди володіють достатнім обсягом знань з тих чи інших економічних питань, щоб висунути правильну стратегію вирішення поставлених проблем.

Підсумовуючи вищесказане можемо зазначити, що ефективність такого методу навчання іноземної мови важко переоцінити, але він розрахований на студентів з певним рівнем володіння іноземною мовою та достатнім об’ємом фонових знань з економічних дисциплін. Однак акумулюючи у собі всі

переваги інтерактивних форм навчання, дана методика створює умови для реалізації сучасних цілей та завдань підготовки спеціаліста, формування у студентів професійної іншомовної компетенції.

Використана література:

1. Медкова О. М. Кейс-метод як особливий вид ноачального матеріалу. [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://interconf.fl.kpi.ua/node/1272

2. Пасічник О. О. Особливості використання ділових ігор на заняттях з іноземної мови у ВНЗ [Текст] / О. О. Пасічник. – Ужгород: Говерла // Науковий вісник Ужгородського університету : Серія: Педагогіка. Соціальна робота / гол. ред. І.В. Козубовська. – Ужгород: Говерла, 2014. – Вип. 30. – С. 125–127. – Рез. рос.,англ. – Бібліогр.: с. 126 (6 назв).

3. Рибарчук-Ярова Т. В. Історія виникнення кейс-методу та його сутність. [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://dspace.nuft.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/19782/1/10.pdf

4. D. Cotton. Market Leader Pre-Intermediate [Coursebook] / D. Cotton, D. Falvey, S. Kent. – Longman: Pearson Education Limited, England, 2012. – 3rd Edition. — 175 p.

Руденко Г.О.

Професійно-орієнтовані завдання як метод навчання іноземній мові у немовних ЗВО

Перед сучасною вищою школою постає актуальне завдання озброєння майбутніх фахівців не лише знаннями, а й потрібними для успішної та ефективної професійної діяльності компетенціями. Для студентів немовних вузів серед необхідних компетенцій виділяють мовні компетенції, вільне володіння іноземною мовою.Останнє стає все більш необхідним у зв’язку з інтеграцією України в європейську спільноту.

З метою кращого оволодіння студентами знаннями та навичками спілкування на іноземній мові, викладачі немовних ВНЗ постають перед проблемою пошуку нових, ефективних методів роботи. В останній час все більш поширеними стають інтерактивні методи навчання, застосування професійно-орієнтованих завдань. Саме професійно-орієнтовані завдання мотивують студентів до кращого оволодіння іноземною мовою, оскільки наочно показують необхідність володіння іноземною мовою для успішного вирішення професійних завдань, просування кар'єрними сходами.

Проблему професійно-орієнтованого навчання розглядали О.Ю. Іванова, С.С. Коломієць, П.І. Образцов, І.Ф. Прокопенко, Н.А. Сура, В.Л. Теляшенко, І.С. Якиманська та ін.

Більшість авторів під професійно-орієнтованим навчанням іноземній мові розуміють навчання, яке в центрі уваги ставить потреби студентів у вивченні іноземної мови з орієнтацією на особливості майбутньої професії, спеціальності [1, 2, 3 та ін.].

Принцип професійної спрямованості навчального матеріалу під час навчання іноземній мові у немовному ВНЗ обґрунтували П.І. Образцов, О.Ю. Іванова та ін. Автори наголошували на тому, що вивчення іноземної мови повинне бути, у першу чергу, засобом підвищення рівня знань у межах обраної спеціальності [3]. Урахування специфіки спеціальностей під час проведення занять з іноземної мови у немовних ВНЗ, з їхньої точки зору, повинно відбуватися за наступними напрямками:

- робота над спеціальними текстами;
- вивчення спеціальних тем для розвитку усного мовлення;
- вивчення словника-мінімуму до відповідної спеціальності;
- створення викладачами посібників для активізації граматичного та лексичного матеріалу [3].

Тобто, матеріал для занять з іноземної мови у немовних ВНЗ потрібно добирати, опираючись на майбутню професію студентів, що позитивно вплине на їх мотивацію до навчання.

Під час застосування професійно-орієнтованого мовного матеріалу, на думку Н.Д. Гальскової, встановлюється двосторонній зв'язок між прагненням студента здобути спеціальні, професійні знання та успішністю оволодіння іноземною мовою [1].

Н.Д. Гальскова відмічає, що у зміст навчання іноземної мови слід включати:

- сфери комунікативної діяльності, теми і ситуації, мовні дії і мовленнєвий матеріал, що враховують професійну спрямованість студентів;

- мовний матеріал (фонетичний, лексичний, граматичний, орфографічний), правила його оформлення і навички оперування;

- комплекс спеціальних (мовних) умінь, що характеризують рівень практичного оволодіння іноземною мовою як засобом узагальнення, у тому числі в інтеркультурних ситуаціях;

- систему знань національно-культурних особливостей і реалій країни досліджуваної мови [1, с. 17].

На думку О. Канюк, професійно-орієнтоване навчання іноземній мові в немовних вузах повинно бути орієнтований на останні досягнення в тій чи іншій сфері людської діяльності, своєчасно відображати наукові досягнення в сферах, що безпосередньо зачіпають професійні інтереси студентів, надавати їм можливість для професійного зростання [2].

Авторивиділяють такі структурні елементи змістовного компонента моделі професійно-орієнтованого навчання іноземної мови:

1. Комунікативні вміння за видами мовленнєвої діяльності (мовлення, аудіювання, читання, письма) на основі загальної та професійної лексики.

2. Мовні знання та навички, які включають в себе знання фонетичних явищ, граматичних форм, правил словотворення, лексичних одиниць, термінології, характерної для певної професії.

3. Навчальні вміння, раціональні прийоми розумової праці [2, с. 273].

Складові змісту професійно-орієнтованого навчання іноземної мови розглядала також Н. А. Сура. На думку автора, це мають бути:

- сфери комунікативної діяльності, теми, ситуації та мовний матеріал, що враховують професійну спрямованість навчання студентів;

- мовний матеріал (фонетичний, лексичний, граматичний, орфографічний), правила його застосування та навички його використання;

- комплекс спеціальних (мовленнєвих) умінь, які показують рівень практичного володіння іноземною мовою як засобом спілкування, зокрема в міжкультурних ситуаціях;

- система знань національно-культурних особливостей та реалій країни, мову якої вивчають [5, с. 206].

Таким чином, перевагою професійно-орієнтованого навчання іноземній мові у немовних ВНЗ є те, що студенти не просто оволодівають іноземною мовою, а й ознайомлюються із професійною лексикою та термінологією, набувають навичок спілкування з іноземними фахівцями певної галузі. Так, наприклад, студенти-економісти мають змогу знайомитися із автентичними текстами з економіки та дискутувати з приводу сучасного економічного розвитку зарубіжних країн, порівнювати особливості розвитку економічної галузі різних країн, опираючись на першоджерела ін.

У даній статті ми розглянемо основні професійно-орієнтовані завдання, що використовуються викладачами кафедри іноземних мов Одеського національного економічного університету під час роботи із студентами економічних спеціальностей.

Аналіз педагогічної літератури показав, що до професійно-орієнтованих технологій відносять ділові та рольові ігри, що імітують майбутню професійну діяльність, формують у студентів певні, необхідні для майбутньої професії, компетентності, у тому числі й комунікативні [1, 3 та ін.]. Також, до професійно-орієнтованих технологій, що позитивно впливають на комунікативні компетентності студентів, включають: диспут, ділові та групові ігри, навчальні груповідискусії, «мозковий штурм», кейс-стаді та ін.

Розглянемо більш детально приклади використання даних професійно-орієнтованих технологій на заняттях з іноземної мови у студентів-економістів.

Як свідчить аналіз відповідної педагогічної літератури [3, 5 та ін.], найпоширенішими та найуживанішими в системи вищої освіти є ділові ігри та кейси. Особливість методу професійних ділових ігор полягає в імпровізованому розігруванні учасниками різних ролей у заданій проблемній ситуації, імітації ситуацій професійної діяльності. Тобто, професійні ділові ігри передусім спрямовані на формування професійно необхідних, практичних умінь і навичок.

Основною метою ділової гри, на думку Цибух Л. М. є закріплення знань, формування практичних умінь і навичок. Вони розвивають логіку студентів, уміння планувати майбутню професійну діяльність, формулювати власні пропозиції і в той же час прислухатися до точки зору інших, ефективно спілкуватись, приймати нестандартні рішення та ін. Ділова гра дозволяє активізувати увагу, уяву, творчі здібності, зацікавити студентів у вивченні матеріалу [6].

Як свідчать результати нашої професійної діяльності, застосування ділових ігор на заняттях з іноземної мови для студентів-економістів сприяє не лише розвитку мовленнєвих компетенцій, а й розвитку професійних компетенцій. Так, наприклад, гра «Jobinterview», що була проведена нами, не лише допомогла студентам-економістам засвоїти нові слова та фрази, доцільно вживати їх у діалозі з уявними кандидатами на посаду, а й ознайомила їх з роботою менеджерів з набору персоналу, навчила їх вести уявну співбесіду між роботодавцем та майбутнім працівником.

Також нами проводились такі ділові ігри, як: «Arrivingatthehotel. Registrationprocedures», «Settingupyourownbusiness. SWOTanalysis».

Теми ділових ігор обиралися нами з урахуванням наявних знань та умінь студентів, їх обізнаністю з майбутньою професійною діяльністю.

Розподіл ролей також відбувався з урахуванням знань конкретних студентів, їх комунікативних навичок та індивідуальних особливостей.

Обговорення, яке проводилось нами після проведення цих та інших ділових професійних ігор засвідчило, що студенти із задоволенням приймали участь у них, були більш активними, краще запам'ятовували нові слова та словосполучення, професійні терміни. Вони також більш усвідомлено підходили до виконання домашнього та самостійного завдання з іноземної мови, що свідчить не лише про розвиток мовленнєвих компетенцій, а й про поліпшення навчальної мотивації у студентів-економістів.

До числа професійно-орієнтованих технологій також відноситься кейс-метод (case-study) або метод ситуаційного навчання, що стає усе більше затребуваним у системі освіти. Кейс-метод широко застосовується в економіці, педагогіці, психології, медицині, юриспруденції. Найбільше поширення він отримав у процесі підготовки фахівців з економіки й управління. З методичної точки зору, кейс – це спеціально підготовлений навчальний матеріал, що містить структурований опис ситуацій, запозичених з реальної практики. Кейс повинен відображати реальну життєву ситуацію, містити проблему або ряд прямих або непрямих труднощів, протиріч, прихованих завдань. Як правило, кейси пов'язані з проблемою чи ситуацією, яка не має єдиного рішення. Суть кейс-методу полягає в тому, що засвоєння знань і формування вмінь є результатом активної самостійної діяльності студентів з вирішення протиріч, у результаті чого й відбувається творче оволодіння знаннями, навичками, вміннями та розвиток розумових здібностей студентів. Кейс-технологія зародилася в Гарвардській школі на початку XX ст. У 1920 р., після видання збірника кейсів, уся система навчання менеджменту в Гарвардській школі була переведена на методику CASE STUDY (навчання на основі реальних ситуацій). У світовій освітній практиці ця методика поширилася в 1970-1980-х роках [2].

Студенти отримують кейс і спочатку відповідають на питання («проаналізуйте ситуацію і запропонуйте стратегію дій»), вивчають кейс,

залучаючи до цього матеріали підручника, лекційного курсу та інші найрізноманітніші джерела інформації, аналізують матеріал. Після цього відбувається докладне групове обговорення змісту кейсу та вироблення кількох рішень. Робота в режимі кейс-методу передбачає групову діяльність. Працюючи в команді, студенти вчаться один в одного. Безпосередня мета методу – спільними зусиллями проаналізувати ситуацію – case і виробити практичне рішення. Презентація рішення відбувається вже не в малих групах, а перед усією аудиторією.

Апробування своїх комунікативних здібностей в ході дискусії дає можливість кожному учаснику виявити свої сильні та слабкі сторони і стимулює бажання працювати в напрямі вдосконалення знань з предмета, збагачення словникового запасу тощо. У цій фазі слід підкреслити роль викладача як модератора, який піклується про регульований хід дискусії. Важливою умовою тут є те, що викладач сам повинен володіти необхідними навичками для здійснення керівництва студентами в рамках дискусії.

До переваг методу кейсів можна віднести: використання принципів проблемного навчання, тобто формування навичок вирішення реальних проблем; можливість роботи групи на єдиному проблемному полі, при цьому процес вивчення, по суті, імітує механізм ухвалення рішення в житті. Метод кейсів більше відповідає життєвій ситуації, ніж заучування термінів з подальшим їх переказом, оскільки вимагає не тільки знання і розуміння термінів та професійної лексики, але і уміння оперувати ними, вибудовувати логічні схеми вирішення проблеми, аргументувати свою думку. Даний метод сприяє формуванню навичок роботи в команді, набуттю навичок презентації та проведення прес-конференції; уміння формулювати питання, аргументувати відповідь.

Велика увага має приділятись роботі над лексико-граматичними структурами та структурами мови ділового характеру для того, щоб студенти, згідно завдань професійно-орієнтованого навчання, були здатними

створювати логічно пов'язані між собою усні та письмові повідомлення, що відповідали б певній ситуації спілкування.

Для ефективного використання методу кейсів слід скористатися такими методичними порадами:

1. Матеріал для обговорення має бути дібраний таким чином, щоб відображав проблеми, з якими учасники можуть зіткнутися в професійній діяльності. Він повинен містити достатній обсяг інформації, щоб група мала з своєму розпорядженні всі необхідні дані, однак не була перевантажена ними.

2. Ситуація, навколо якої відбувається обговорення, має бути достатньо складною і налічувати декілька варіантів (альтернатив) розв'язання:

- послідовний виклад подій має містити деталі, уточнення (ілюструвати складність і багатоплановість професійної діяльності);

- потрібен центральний герой (об’єкт) або декілька, інтрига, боротьба інтересів (це зробить аналіз персоніфікованим, жвавішим і цікавим);

- події, відображені у ситуації, не мають бути надто давнішніми, краще, щоб вони стосувалися знайомих для студентів об'єктів (фірм, організацій, особистостей);

- ситуація має бути адаптованою до тих знань, які викладач планує актуалізувати.

3. Ефективність застосування даного методу залежить від кількості учасників групи. Якщо група є досить великою, доцільно застосувати декілька варіантів розгляду проблемних ситуацій або внести елемент змагання, запропонувавши учасникам кожної групи спробувати розв'язати ситуацію раніше за суперника.

Метод «Case-study» - це метод комплексного вивчення певного реального явища або випадку й варто зазначити, що він викликає позитивне ставлення серед студентів. Оскільки студентами розглядається реальна ситуація, що дійсно відбулася і має певні наслідки, це завжди визиває у них цікавість, бажання більш детально дізнатися про те, що відбулося, порівняти, наскільки запропоноване ними рішення заданої ситуації співпадає із

реальним, тим, що було прийняте насправді. До того ж,така особливість даного методу, як відсутність однозначного рішення для проблем, дає змогу всім учасникам аудиторії проявити самостійність та ініціативність у розв’язанні поставленої задачі, обґрунтувати свою думку, посилаючись на свій запас теоретичних та практичних знань. Цей метод, як свідчать наші бесіди із студентами, заставляє їх більш детально та прискіпливо розглядати економічні задачі та проблеми сьогодення.

Під час підбору та підготовки конкретної економічної ситуації для розглядання студентами-економістами, ми дотримувалися загальноприйнятої структури:

I етап - індивідуальне вивчення студентами тексту ситуації (як правило, позааудиторно).

II етап - формулювання викладачем основних питань з кейсу, вступне слово викладача.

III етап - об'єднання студентів у творчі групи.

IV етап - робота студентів у складі творчої групи.

V етап - презентація "рішень" кожної творчої групи.

VI етап - загальна дискусія, запитання, виступи з місця.

VII етап - виступ викладача, його аналіз ситуації та процесу її обговорення.

VIII етап - підсумки й оцінювання якості роботи студентів із кейсом. Можливі інші моделі, але вони, як правило, ґрунтуються на цій вихідній.

Роль викладача - керувати процесом, який приводить до відкриття, стимулює, власне, "некеровану" діяльність групи. "До аудиторної" роботи викладач має підготувати кейс, який відповідатиме завданням конкретного курсу або поточної теми, зважаючи на вимоги до певних ситуацій. Для ефективної роботи студентів треба продумати домашнє завдання, яке передбачатиме або підготовку питання до конкретної ситуації, або письмовий аналіз самого кейсу. Також можна запропонувати огляд додаткової літератури з проблем, що стосуються конкретної ситуації.

Велику увагу треба приділити організаційним моментам:

- підготувати в достатній кількості тексти самого кейсу, щоб кожен студент міг хоча б за декілька днів отримати його для самостійного опрацювання;
- забезпечити інший роздавальний матеріал;
- продумати матеріально-технічне забезпечення роботи навчальної групи (аудиторія, меблі, технічні засоби тощо);
- продумати розподіл часу (особливо на роботу в аудиторії).

На другому етапі викладач розв'язує три основні завдання:

1) перевіряє знання студентами змісту ситуації (наприклад, пропонує їм відтворити хронологію подій, імена учасників події тощо);

2) визначає проблеми (питання), що стають предметом обговорення та розв'язання;

3) конкретну ситуацію позиціонує у відповідний розділ навчального курсу, нагадує ключові моменти теорії, спрямовує студентів на професійний, а не побутовий підхід до аналізу ситуації.

Наступні етапи характеризуються тим, що робота викладача перетворюється на "невидиму руку", яка регулює процес аналізу конкретної ситуації, надаючи імпровізовану допомогу групі, котра її потребує. Викладач стежить за процесом обговорення; вчасно ставить запитання, які допоможуть студентам зробити крок уперед, і водночас оцінює значення ідей, запропонованих раніше; вміє пов'язати виступи окремих студентів таким чином, щоб не лише вони, а й уся група могла усвідомити їх значення; має відчуття часу, яке підказує йому, що обговорення триває занадто повільно або занадто швидко, тому слід оптимізувати навчальний процес.

У процесі підготовки необхідно не тільки систематизувати матеріал, продумати приблизний план обговорення, додаткові запитання для активізації дискусії, а й проаналізувати готовність конкретної групи до такої роботи.

На завершальному етапі роботи в аудиторії викладач має зробити підсумковий виступ. У ситуаційному навчанні важливий не стільки кінцевий результат, як процес його знаходження, адже саме таким чином

розвиваються професійні якості керівника. Крім того, в case study слід виходити з припущення, що правильним може бути будь-яке рішення, якщо воно аргументоване. Тому викладач, підбиваючи підсумки, здійснює аналіз не тільки самої ситуації, а й обговорення. Він обґрунтовує свою позицію щодо сутності ситуації і водночас оцінює виступи представників творчих груп, тактовно визначає помилки, теоретичні "прогалини", доводить необхідність вивчати теоретичні засади проблеми. Бажано запропонувати студентам як варіант "правильної відповіді" розв'язання обговорюваної ситуації так, як це трапилось в житті (хоча це не означає, що такий варіант є оптимальним).

Зрештою ще один завершальний і досить складний етап у роботі викладача - оцінювання результатів навчання студентів із застосуванням кейс-методу. До критеріїв оцінювання належать:

І. Активність студента в обговоренні кейсу (в аудиторії), що передбачає:

- конструктивні оригінальні пропозиції щодо ефективного розв'язання проблемної ситуації;
- адекватне застосування теоретичних знань з вивченого курсу;
- використання цікавого додаткового фактичного матеріалу, статистичних даних для аргументації своїх пропозицій;
- уміння вирізняти й ідентифікувати проблеми, ставити запитання з огляду на конкретну ситуацію;
- уміння чітко, логічно, структуровано викладати власну позицію у процесі обговорення.

ІІ. Участь у роботі творчої групи:

- участь у підготовці групового проекту (може визначатися самими членами цієї групи як коефіцієнт трудової участі кожного студента у розробленні проекту);
- презентація проекту рішення групи в процесі обговорення .(усно чи письмово).

ІІІ. Самостійна робота по підготовці до заняття:

- уміння письмово проаналізувати конкретну ситуацію (із висновками, проблемами, запитаннями);

- підготовка додаткових теоретичних завдань (рефератів, оглядів першоджерел).

Підсиленню індивідуальної участі кожного студента може сприяти ряд чинників:

1. Поступове залучення всіх студентів до дискусії через роботу в парах чи малих дискусійних групах.

2. Залучення до дискусії, що вже розгорнулася та набрала гостроти, тих студентів які ще не висловлювалися, індивідуально звертаючись до них із запитаннями.

3. Підкреслено позитивне ставлення до виступів студентів, які нарешті вирішили висловити свою думку.

4. Пропозиція дати письмову відповідь на завдання кейса.

5. Визнання та наголос на особистому праві кожного студента не тільки висловлюватися, але й бути вислуханим.

6. Формування вміння вислухати, яке є ключовою рисою будь-якого успішного фахівця. Доречно ввести жорстке правило, що висловлюватися можна лише піднявши руку і отримавши дозвіл людини, яка керує дискусією (цю роль, переважно, виконує викладач, але часом це може робити хтось із студентів). Дотримання такого правила стримуватиме надто активних студентів, холериків за темпераментом, які завжди готові висловлюватися негайно, без особливого обдумування та з будь-якого приводу, і дасть змогу говорити тим, хто через особливості власного темпераменту не бажає когось перекрикувати (найчастіше це флегматики та меланхоліки).

На заняттях з іноземної мови, ми пропонували студентам-економістам «кейси» за темами: “Choosing the best candidate”, “Organising a conference”, “Choosing the most suitablelocation for a new factory” та інші.

Під час розв’язання кейсів з метою відпрацювання комунікативних умінь, група розбивалася на невеличкі підгрупи, кожна з яких, після

детального обговорення, пропонувала власні шляхи вирішення запропонованої ситуації. Обговорення запропонованих ситуацій відбувалося лише іноземною мовою. Усе це сприяло розвитку мовленнєвих компетенцій, умінню зв'язно говорити, аналізувати ситуацію, виділяючи в ній основне та другорядне, прогнозувати розвиток подальших подій, що обов'язково стане у нагоді в майбутній професійній діяльності.

Також було використано відеоматеріали з певною ситуацією, яку потім студенти повинні проробити та підготувати певні рекомендації щодо її розв'язання. При цьому студентам пропонувався спочатку лише відеозапис проблеми, а відеозапис можливого розв'язання (бо метод кейсу передбачає багатоваріантність вирішення проблеми, як було вище зазначено) - тільки після того, як вони запропонували свої варіанти [6].

Наведемо приклад сюжетної частини одного з таких навчальних кейсів, який було запропоновано студентам економічних спеціальностей.

Кейс за темою "Choosingthebestcandidate" («Вибір кращого кандидата на вакантну посаду») з підручника MarketLeaderPre-Intermediate видавництва PearsonLongman. Компанія "YouJuice", міжнародний дистриб'ютор готових напоїв шукає кандидата на вакантну посаду директора з продажу та маркетингу з приводу незадовільних об'ємів продаж. Вказано причини низьких доходів: низька мотивація серед менеджерів з продажу та високий рівень плинності кадрів, висока конкуренція в даному сегменті ринку, відсутність чіткої стратегії розвитку продаж у попереднього керівника, недостатній аналіз кон'юнктури ринку та клієнтської бази даних. Також наведено список вимог до кандидатів: це повинна бути сильна енергійна мобільна особистість, сповнена ентузіазму, із задатками лідера; людина з гарною професійною підготовкою та відповідним досвідом роботи, з володінням декількох мов; комунікабельна особа з організаційними та аналітичними здібностями.

До уваги студентів представлено профілі трьох кандидатів. Студентам пропонується уявити себе у ролі інтерв'юерів і, створивши 3

робочі групи, почати спільну роботу по вивченню характеристик цих трьох кандидатів. Кожна група повинна проаналізувати письмову інформацію про всіх кандидатів. Викладач контролює роботу малих груп, допомагає студентам, уникаючи прямих консультацій. Кожна мала група обирає "спікера", який записує ключові моменти кожного кандидата, не вдаючись до порівняння їх достоїнств. Він же на етапі презентації розв'язків може висловлювати думку групи. Потім студенти, прослухавши аудіювання, доповнюють профіль кандидатів додатковою інформацією. Працюючи в групах, студенти обговорюють, порівнюють та аналізують відносні достоїнства та недоліки кожного з кандидатів та намагаються спрогнозувати наслідки призначення на цю посаду тої чи іншої особи. Далі "спікер" від кожної групи презентує і пропонує призначити на цю посаду свого кандидата. І вже всі разом студенти обирають одного кандидата на цю посаду, обґрунтовуючи свій вибір. Зазвичай, якщо є така технічна можливість, студентам демонструється відеозапис можливого вирішення цієї ситуації з коментарями консультанта з питань управління. Він інформує про існуючі розв'язки проблеми в реальному житті або пропонує та обґрунтовує власну версію.

В якості домашнього завдання студентам пропонується індивідуально оформити письмово своє рішення у вигляді повідомлення електронною поштою (e-mail) від керівника групи для співбесіди до Клаудії Лопес, регіонального директора компанії “You Juice”. Повідомлення повинно містити короткий обґрунтований опис переваг обраного кандидата.

Таким чином, за результатами проведених кейсів можемо без перебільшення сказати, що за умов ретельної підготовки та правильної організації, застосування кейс-методу є дуже доцільним для підвищення ефективності професійно-орієнтованого навчання англійській мові, оскільки він сприяє самостійності, винахідливості, розвиває у студентів навички проводити аналіз та діагностику проблем, оцінювати можливі наслідки,

визначати оптимальні шляхи реалізації рішень ситуацій, які цілком можливо незабаром можуть виникнути у їх професійній діяльності.

Застосування диспутів та дискусій на заняттях з іноземної мови також позитивно впливають на розвиток мовленнєвих компетенцій та сформованість комунікативних умінь і навичок, учать студентів формулювати та обґрунтовувати власну точку зору, аргументовано відстоювати свою позицію.

Перед проведенням диспутів та дискусій, ми акцентували увагу студентів на нормах етикету та правилах ведення дискусій, слідкували за емоційною атмосферою в групі, вербальною і невербальною взаємодією та поведінкою студентів. Під час розподілу групи на «за» та «проти», обов'язково враховувалося бажання студентів, їх свідома позицію з питання, що пропонувалося для обговорення.

Із студентами-економістами ми проводили дискусії за темами 1) "Advertising", 2) "Leadership" та іншими з наступних питань:

1). Do you think that the following advertising practices are acceptableor offensive and unethical?

- using 'shocktactics' inadvertisements;
- using children in advertisements;
- promoting alcohol on TV;
- exploiting people's fears and worries.

2). Do you agree that people remember advertisements, not products and advertising has a bad influence on children?

What makes a great leader?

Do you think great leaders are born or made?

What is the difference between a manager and a leader?

Як свідчить наш досвід викладацької діяльності, попередня підготовка до дискусії та участь у них розвиває у студентів такі комунікативні компетенції (за О. Прокоповою), як:

- здатність планувати, готувати майбутнє висловлювання, виступати з повідомленням;

- здатність адекватно сприймати, розуміти, оцінювати і відтворювати почуте;

- навички красномовства;

- здатність до мовленнєвої творчості;

- здатність до контролю та самоконтролю результатів мовленнєвої діяльності [4, с. 55].

Крім того, участь у дискусіях на іноземній мові дозволяє студентам-економістам триматися більш впевнено та невимушено, знімає страх перед публічним діалогом, вчить умінню почути та зрозуміти опонента, об'єктивно оцінити його аргументовану позицію, розвиває уміння вести безконфліктний та конструктивний діалог на іноземній мові, сприяє формуванню позитивної навчальної мотивації.

Таким чином, ми можемо зробити наступні **висновки:** будь-які професійно-орієнтовані завдання, для того, щоб привернути увагу та заохотити студентів для вивчення іноземної мови, повинні бути актуальними та відображати останні досягнення професійної діяльності, базуватися на нових науково-педагогічних надбаннях, відтворювати реальну ситуацію, щоб їх можна було застосувати у подальшому на практиці у професійній сфері. Окрім того, оскільки основною метою викладача з іноземної мови у немовних ВНЗ є розвиток мовної компетенції у межах обраної студентами спеціальності, під час підбору матеріалу для занять з іноземної мови, необхідно, у першу чергу, зупинятися на тих вправах та завданнях, що мають певне професійне спрямовування, навчать студентів характерних для даної професії висловлювань, стилю комунікації та ін. У той же час, обраний матеріал повинен бути доступним та зрозумілим для студентів.

У процесі вивчення іноземної мови професійно-орієнтовані завдання є надзвичайно важливим і доречним методом, адже вони дають змогу студентам зануритись у ситуацію, яка відповідає їх спеціальності, та

продемонструвати на практиці свої знання як профільних предметів, так і володіння англійською мовою. Тобто активно застосувати знання лексики, граматики, читання, говоріння, письма, аудіювання. Ґрунтовне осмислення та аналіз ситуацій, пошук варіантів рішень має істотний вплив на професіоналізацію, формування інтересу та позитивну мотивацію студентів. І, цілком зрозумілим є те, що наряду з усіма перерахованими процесами відбувається тренування навичок спілкування іноземною мовою у сфері професійної діяльності, виявляється мовленнєва самостійність (реалізація комунікативних вмінь та мовленнєвих навичок).

Отже, в процесі проведеного дослідження встановлено такі найважливіші факти: а) професійно-орієнтовані завдання є одним із перспективних інноваційних методів навчання, який має величезний потенціал щодо реалізації індивідуальної та колективної творчості усіх учасників пізнавального процесу, відкриває широкий простір, для творчості, самостійності, розвиває практично мислення, уміння аналізувати інформацію, формулювати і розв'язувати проблеми, а також формує життєві компетентності; б) сучасна система природничо-наукової освіти потребує глибшого дослідження особливостей запровадження цих методів як у професійних, так і в загальноосвітніх навчальних закладах;

Використана література:

1. Гальскова Н. Д. Современная методика обучения иностранному языку: пособие [для учителя] / Н. Д. Гальскова. – М.: АРКТИ-Глосса, 2000. – 165 с.
2. Канюк О. Особливості викладання професійно-орієнтованої іноземної мови/ О. Канюк // Актуальні питання гуманітарних наук. - Вип. 14. – 2015 – С. 272-274
3. Образцов П. И., Иванова О.Ю. Профессионально-ориентированное обучение иностранному языку на неязыковых факультетах вузов / П. И. Образцов. – Орел: ОГУ, 2005. – 114 с.

4. Прокопова О. П. Мовленнєво-комунікативна компетентність як одна із складових професійного становлення фахівця / О. П. Прокопова //Збірник наукових праць Кам'янець - Подільського національного університету імені Івана Огієнка. Серія педагогічна –2010. –Вип. 16. – С. 54-57
5. Сура Н.А. Методичне забезпечення та організація навчання курсу професійно- орієнтованого спілкування іноземною (англійською) мовою у ВНЗ/ Н. А. Сура // Вісник ЛДПУ ім. Т.Г. Шевченка. – 2003. – №7 (63). – С. 205–207
6. Цибух Л. М. Інтерактивні методи як засіб розвитку пізнавальної активності та професійного мислення студентів-психологів / Л. М. Цибух //Наука і освіта –Одеса, 2008 - № 3 – С.217-220

НАШІ АВТОРИ

БАДЮЛ ЛЮДМИЛА МИКОЛАЇВНА	старший викладач кафедри іноземних мов Одеського національного економічного університету *lutik721112@gmail.com*
БУРЛІМОВА БОГДАНА МИКОЛАЇВНА	старший викладач кафедри іноземних мов Одеського національного економічного університету *bburlimova@gmail.com*
ВАСИЛЬЄВА КАТЕРИНА ВОЛОДИМИРІВНА	викладач кафедри іноземних мов Одеського національного економічного університету *catarina.plv@gmail.com*
ГАЛАШОВА ОЛЕНА ГЕННАДІЇВНА	старший викладач кафедри іноземних мов Одеського національного економічного університету *e.galashova@gmail.com*
ГЕОРГІЄВСЬКА ЗОЯ АНАТОЛІЇВНА	викладач кафедри іноземних мов Одеського національного економічного університету *smolnik@gmail.com*
ДІДУР ЮЛІЯ ІГОРІВНА	к.філол.н., доцент кафедри іноземних мов Одеського національного економічного університету *mete00rka@gmail.com*
ЗАВОЛОКА СВІТЛАНА ІВАНІВНА	старший викладач кафедри іноземних мов Одеського національного економічного університету *svetaloka@i.ua*
КАРПОВА ОЛЕНА ОЛЕГІВНА	к.пед.н., доцент кафедри іноземних мов Одеського національного економічного університету *lenchikkarpova@gmail.com*
КЕРЕКЕША ОЛЬГА ВЛАДИСЛАВІВНА	к.пед.н., доцент кафедри іноземних мов Одеського національного економічного університету *olik_k@ukr.net*

МАСЛОВА КРИСТИНА ІГОРІВНА	викладач кафедри іноземних мов Одеського національного економічного університету *kimaslova@i.ua*
ПЕТРОВА ЮЛІАНА ЮРІЇВНА	викладач кафедри іноземних мов Одеського національного економічного університету *jomad88888888@gmail.com*
РУДЕНКО ГАННА ОЛЕКСАНДРІВНА	старший викладач кафедри іноземних мов Одеського національного економічного університету *anutarudenko@gmail.com*
ТАРАСЕНКО МАР'ЯНА ІГОРІВНА	старший викладач кафедри іноземних мов Одеського національного економічного університету *kotmaryana4@gmail.com*
ШОСТАК ІРИНА ІВАНІВНА	к.пед.н., доцент кафедри іноземних мов Одеського національного економічного університету *irina.i.shostak@gmail.com*
ЯСЛИНСЬКА КАТЕРИНА МИХАЙЛІВНА	старший викладач кафедри іноземних мов Одеського національного економічного університету *yaslinskaya78@gmail.com*

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА …… 4

РОЗДІЛ І
ІНТЕРАКТИВНІ МЕТОДИ НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ ДЛЯ МОТИВАЦІЇ СТУДЕНТІВ ДО САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Галашова О. Г.
Особливості використання методу «круглого столу» у процесі професійної іншомовної підготовки майбутніх фахівців з економіки …. 6

Карпова О.О.
Інформальне навчання як метод мотивації студентів до навчання у формальній освіті …….. 38

Маслова К.І., Петрова Ю.Ю.
Застосування навчальних квестів у професійно-економічних навчальних закладах …….. 74

Керекеша О.В.
Використання авторської технології «пункт призначення» як метода активізації коммунікаційних навичок студентів ……. 138

РОЗДІЛ ІІ
МОТИВАЦІЙНІ ЗАСОБИ ФОРМУВАННЯ АКАДЕМІЧНИХ НАВИЧОКУ СТУДЕНТІВ ЕКОНОМІЧНОГО ПРОФІЛЮ

Керекеша О.В.
Педагогічні умови підвищення мотивації педагогів в Україні …… 144

Шостак І.І.
Проєктна методика як інноваційний спосіб навчання іноземної мови студентів немовних ЗВО ……. 152

Васильєва К.В.
Розвиток мотивації студентів до вивчення іноземної мови на немовних факультетах …….. 188

Георгієвська З.А.
Формування навичок академічного читання у студентів немовних закладів вищої освіти ……. 210

РОЗДІЛ ІІІ
ВИКОРИСТАННЯ СУЧАСНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ДЛЯ СТВОРЕННЯ АТМОСФЕРИ НАВЧАННЯ НАБЛИЖЕНОЇ ДО ПРОФЕСІЙНОГО СЕРЕДОВИЩА

Заволока С.І.
Професійно-орієнтовані завдання …… 260
Бурлімова Б.М.
Використання сучасних технологій для створення наближеної до професійного середовища атмосфери навчання …….. 286
Керекеша О.В.
Інноваційні тенденції в освіті …….. 320
Бадюл Л.М.
Робота з діловою кореспонденцією як один з прийомів самостійної роботи студентів-економістів …….. 326
Тарасенко М.І.
Використання професійно-орієнтованих текстів для навчання англійської мови студентів-економістів ……. 356
Яслинська К.М.
Ділове листування як елемент підвищення мотивації студентів до самостійної роботи з іноземної мови ……. 381
Дідур Ю.І.
Використання кейс-методу для створення наближеної до професійного середовища атмосфери навчання ……. 403
Руденко Г.О.
Професійно-орієнтовані завдання як метод навчання іноземній мові у немовних ЗВО …… 423

Наукове видання

За загальною редакцією Керекеши Ольги Владиславівни

МОТИВАЦІЯ СТУДЕНТІВ НЕМОВНИХ ВНЗ ДО САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ ЗАСОБАМИ СУЧАСНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Монографія

Підписано до друку _____ . Формат 60*84/16. Попір офсетний.
Гарнітура Times New Roman. Ум. друк. арк. 17,14
Тираж _____ прим. Замовлення № _____

Друкарня _____
Індекс, м. Одеса, адреса
Свідоцтво _____
Тел.: _____
e-mail: _____